KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

Maakuntavaltuusto hyväksynyt 23.8.2006

Ympäristöministeriö vahvistanut 3.7.2008

POHJOIS-SAVON LIITTO 2008

Kuopion seudun maakuntakaava

Kuopio 2008

Pohjois-Savon liiton julkaisu A:44

Kannet: Irma Toivanen
Kannen kuvat: Kari Jämsen, Merja Marin, Paula Qvick, Kuopion yliopisto
Taitto: Marja Partanen

Painosmäärä 200 kpl
Kuopio 2008

Pohjois-Savon liitto
Sepänkatu 1, Kuopio, PL 247, 70101 Kuopio
puh. (017) 550 1400
e-mail: kirjaamo@pohjois-savo.fi
faksit: (017) 262 5090 kirjaamo, (017) 550 1428 johto

ISBN 952-5188-62-0
ISSN 1238-6383

Pohjakartat © Maanmittauslaitos 2008
Lupanumero MLL/VIR/PSAVO/001/08
Aineistojen kopiointi ilman maanmittauslaitoksen lupaa on kielletty

Sisällysluettelo:

Esipuhe **3**
Tiivistelmä **4**
KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA **4**
***1* Johdanto** **7**
1.1 Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen suunnittelujärjestelmä **7**
1.2 Pohjois-Savon seutu- ja maakuntakaavoitustilanne **8**
***2* Kuopion kaupunkiseudun nykytila** **11**
2.1 Aluerakenne **11**
2.2 Väestö ja elinkeinot **11**
2.3 Luonnonolot ja ympäristö **14**
2.4 Keskukset ja palvelut **15**
2.5 Asuminen **17**
2.6 Liikenneyhteydet **19**
2.7 Suunnittelutilanne **20**
2.7.1 Kansainväliset ja EU:n ympäristösopimukset ja ohjelmat 20
Maakuntasuunnittelu 21
2.7.2 Aluekehitysohjelmat 21
2.7.3 Kaavoitus 22
***3* Kuopion kaupunkiseudun kehittämistavoitteet ja kaupunkiseudun rakennevaihtoehdot** **23**
3.1 Aluerakenteen tavoitteet **23**
3.2 Maakuntasuunnitelma **26**
3.3 Aluekehitysohjelmat **27**
3.4 Maakuntakaavoitus **28**
3.4.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet 28
3.4.2 Maakuntakaavan rakennevaihtoehdot 29
3.4.3 Valittu rakennevaihtoehto ja maakuntakaavalle asetetut yleistavoitteet 31
3.4.4 Palaute maakuntakaavaluonnoksesta ja -ehdotuksesta 31
***4* Alueidenkäyttösuunnitelma maankäyttöluokittain** **34**
4.1 Yleisperiaatteet **34**
4.2 Aluevarausten osoittamis- ja tulkintatapa **35**
Asutus ja työpaikat **35**
4.3 Kehittämisperiaatemerkinnät **35**
4.4 Keskustatoimintojen alueet (C) **41**
4.5 Taajamatoimintojen alueet (A) **44**
4.6 Kyläalueet (at) **48**
4.7 Vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vievä kauppa **49**
4.8 Työpaikka-alueet (TP) **52**
4.9 Teollisuusalueet (T, T/Kem) **55**
Liikenne **58**
4.10 Liikennealueet ja -väylät (LV, LU, LL, el, LM) **58**
4.10.1 Tieverkko 58
4.10.2 Rautatiet 63
4.10.3 Vesiliikenne 65
4.10.4 Lentoliikenne 70
4.10.5 Tietoliikenne 71
4.10.6 Tavaraliikenteen terminaalialueet (LM) 72
Luonto ja kulttuuriympäristö **73**
4.11 Luonnonsuojelualueet (S, SL) **73**
4.12 Kulttuuriympäristön vaaliminen (SM, SR, MA, sr, ma) **78**
Virkistys **87**
4.13 Virkistysalueet (VL, VR) ja ulkoilureitit **87**
4.14 Rantarakentaminen **91**
4.15 Matkailualueet (RM, RMk) **92**
4.16 Kalastukseen liittyvät aluevaraukset (er, e_2) **95**
4.17 Hiljaiset alueet (hil) **96**

Luonnonvarat **100**
4.18 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet (MU, MT,ge, MY) **100**
4.18.1 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet, ulkoilun ohjaamistarvetta (MU) 100
4.18.2 Maatalousalueet (MT) 102
4.18.3 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, ympäristöarvoja, harju- ja kalliomaisema-alueet (MY, ge) 103
4.19 Turvetuotantoalueet ja turvetuotantoon soveltuvat alueet (EO1) **106**
4.20 Erityistoimintojen alueet soran ja hiekan ottoa sekä kallion louhintaa varten (EO) **112**
4.21 Kaivosalueet (EK) **117**
Yhdyskuntahuolto ja muut tarpeet **119**
4.22 Jätteenkäsittelyalueet (EJ) **119**
4.23 Energian siirtoverkosto (z) **124**
4.24 Vesihuolto (pv) **125**
4.25 Puolustusvoimien alueet (EP) **128**
4.26 Ampumarata- ja moottoriurheilualueet (EA) **130**
***5* Tavoitteiden toteutuminen kaavaratkaisussa ja sen suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin** **131**
***6* Maakuntakaavan toteutuminen** **135**
***7* Maakuntakaavan toteutumisen vaikutukset** **138**
7.1 Vaikutusten arviointia ohjaavat lainkohdat **138**
7.2 Arviointimenettely **138**
7.3 Maakuntakaavan kokonaisvaikutukset **141**
7.3.1 Lähtökohdat 141
7.3.2 Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen 141
7.3.3 Vaikutukset liikenteen ja teknisen huollon järjestämiseen 142
7.3.4 Vaikutukset talouteen ja elinkeinoelämään 143
7.3.5 Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön 143
7.3.6 Vaikutukset rakennettuun ympäristöön, maisemaan ja kulttuuriin 146
7.3.7 Vaikutukset luontoon, luonnonvaroihin ja Natura 2000-verkostoon 147
7.3.8 Vaikutukset yhdyskunta- ja energiatalouteen 149
7.3.9 Maakuntakaavan keskeiset vaikutukset ja kaavan toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuvien haitallisten ympäristövaikutusten ehkäisy 150
***8* Suunnittelun vaiheet ja osallistuminen** **153**
***9* Käytetyt tutkimukset ja muut lähteet** **160**
9.1 Maakuntakaavaa varten tehdyt tutkimukset **160**
9.2 Muut käytetyt tiedot **160**
***10* Liitteet** **162**
0 Kuopion kaupungin kaavoitusosaston kommentti uusien taajamatoimintojen käyttöönoton tarpeesta ja vaiheistuksesta
1 Kuopion seudun maakuntakaava-alueen muinaisjäännökset
2 Yhdistelmärakennemallin vaikutukset, tiivistelmä
3 Kuopion keskustan kulttuuriympäristö ma 11.1000
4 Kuopion seudun maakuntakaavan aluevaraukset pinta-aloineen

Esipuhe

Kuopion kaupunkiseudun eli Kuopion kaupungin, Karttulan, Maaningan ja Siilinjärven kehitys vaikuttaa koko maakunnan ja laajemminkin Itä-Suomen kehitykseen. Vaikutusalueella lasketaan olevan yli 200.000 ihmistä, itse seudulla vajaat 120.000 asukasta eli noin puolet Pohjois-Savon maakunnan väestöstä. Kuopiolla on rooli myös Vuoksen vesistöalueen suurimpana kaupunkina. Kuopion seudun tuleva kehitys kansainvälisenä ja valtakunnanosakeskuksena vaatii seudun maankäytön suunnittelulta kehittämisedellytysten turvaamista. Näistä yksi suurimmista on VT17 Vaajasalon linjaus.

Suunnittelun lähtökohtana on ollut kumota voimassaolevat seutukaavat ja laatia suunnittelualueelle maakuntakaava uuden maankäyttö- ja rakennuslain periaatteiden mukaisesti. Kaavaa laadittaessa tiiviissä yhteistyössä niin Kuopion seudun kuin viranomaistenkin kanssa on käyty läpi maakunnan ja Kuopion seudun menestymisen mahdollisuuksia ja reunaehtoja alueidenkäytön näkökulmasta. Teollisuuden, logistiikan, asumisen laajenemissuuntien tavoitteet ovat maakuntakaavassa aluevarauksina. Tältä osin kaava toimii yhtenä maakunnan strategisen suunnittelun välineistä.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulivat voimaan vuoden 2002 alusta. Lain mukaan maakuntakaavassa on huolehdittava valtakunnallisten tavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030 on hyväksytty tammikuussa 2006. Maakuntasuunnitelman linjauksia viedään myös Kuopion seudun maakuntakaavalla eteenpäin.

Pohjois-Savon maakuntahallitus hyväksyi Kuopion seudun maakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman vuoden 2001 loppupuolella, lähtökohdat ja tavoitteet v. 2002, vaihtoehdot ja niiden vaikutustenarvioinnin v. 2003. Luonnos oli nähtävillä v. 2005 ja ehdotus alkuvuodesta 2006. Kuopion seudun seutuhallitus ja maakuntahallitus hyväksyivät maakuntakaavan kesäkuussa 2006. Pohjois-Savon maakuntavaltuusto hyväksyi maakuntakaavan ja kumosi maakuntakaava-alueen seutukaavat 23.8.-2006. Ympäristöministeriö vahvisti maakuntakaavan 3.7.2008 ja sen voimaantulosta kuulutettiin vahvistamispäivän jälkeisellä viikolla. Ympäristöministeriö hylkäsi kuudesta maakuntavaltuuston päätöksestä tehdystä valituksesta viisi. Ympäristöministeriön päätöksestä on tehty yksi valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Kuopion seudun maakuntakaavaa varten on laadittu lukuisia selvityksiä, jotka ovat luettavissa Pohjois-Savon liiton verkkosivuilta www.pohjois-savo.fi, Pohjois-Savon liitto, alueidenkäyttö, Kuopion seudun maakuntakaava.

Kuopiossa 26.8.2008

Paula Qvick, suunnittelujohtaja
Pohjois-Savon liitto

Tiivistelmä

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

Tasapainoista kasvua osana kansallista ja kansainvälistä kaupunkiverkkoa, vetovoimaa ja viihtyisyyttä

Maakuntakaava linjaa, yhteen sovittaa ja pukee aluevarauksiksi valtakunnalliset ja maakunnalliset tavoitteet, mm. seudun väestö- ja työpaikkatavoitteet sekä luonnon vahvan vetovoiman ja arvon. Näillä tavoitteilla on tarkoitus kehittää Kuopion seutua kansallisena ja kansainvälisenä kaupunkikeskuksena niin Kuopion seudun kuin Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmankin linjausten mukaisesti.

Maakuntakaavassa on asetettu tavoitteeksi, että seudun työpaikkamäärä kasvaa n. 13 000 työpaikalla vuoteen 2030 mennessä. Asukasmäärä puolestaan kasvaa nykyisestä n. 117 000 asukkaasta n. 135 000 asukkaaseen 0,5-1,0 %:n vuotuisella lisäyksellä. Tulevaisuudessa asuntokuntakoko pienenee, asumisväljyys kasvaa ja asukkaiden ikärakenne vanhenee. Noin 500 asuntoa pitää rakentaa vuosittain seudun nykyisen väestön elintason ja ikärakenteen muuttumisen johdosta.

Asumisen suunnat

Aluerakenteen osalta Kuopion seudun asema vahvistuu maakuntatasolla muihin alueisiin nähden. Maakuntakaava korostaa VT5:n suuntaista kasvuakselia eli nykyinen rakenne yhteyksineen vahvistuu Varkauden ja Ylä-Savon suuntiin. Myös maakunnan itäinen osa kytkeytyy vahvemmin Kuopion seutuun uuden Vaajasalon tieyhteyden myötä. Valtatien 17 uusi linjaus ja Vaajasalon silta ovatkin yhdessä maakuntakaavan suurin yksittäinen infrahanke.

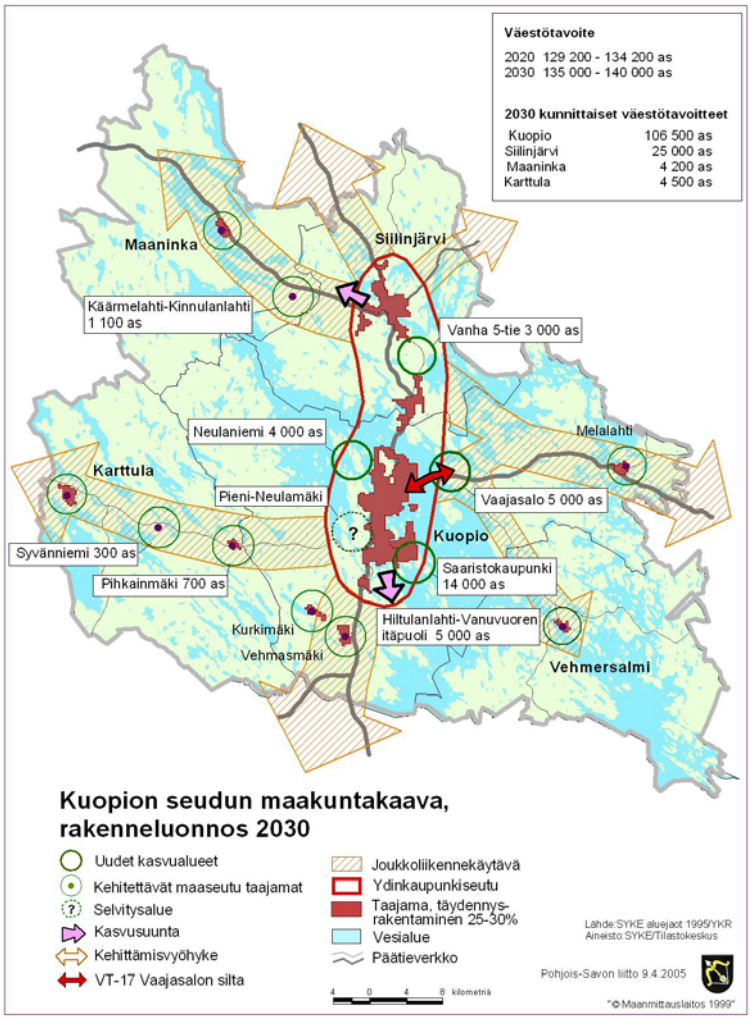

Yhdyskuntarakenteen osalta valtaosa uudesta asuntovaltaisten taajamatoimintojen alueista sijoittuu Kuopion ja Siilinjärven päätaajamiin tai niiden lähituntumaan. Seudun nauhamainen yhdyskuntarakenne vahvistuu joukkoliikenteen kehittämiskäytävänä.

Uusia asuntovaltaisia taajamatoiminnan alueita ovat Vaajasalon lisäksi Kuopion eteläpuolella sijaitseva Hiltu-lanlahti-Vanuvuoren alue. Laivonsaari on merkitty kaavassa taajaman laajenemissuunnaksi - ei varsinaiseksi taajamatoiminnan alueeksi - sillä sen rakentaminen edellyttää suojelualueen osalta Natura-arviointia. Myös Neulaniemen kärki on osoitettu taajamatoimintojen alueeksi. Valtaosa maakuntakaavan uudesta rakennuskannasta sijoittuu alle puolen tunnin työssäkäyntietäisyydelle (henkilöauto) Kuopion tärkeimmistä työpaikkakeskittymistä. Uusista alueista Saaristokaupunkia voi verrata nykyisiin Jynkän-Leväsen työmatkapituuksiin. Vaajasalon etäisyydet ovat toteutuessaan Saaristokadun tasoa.

Tilaa vievällä erikoiskaupalla kasvupaineita

Kaupan suuryksiköitä varten on maakuntakaavassa osoitettu varauksia nykyisten keskittymien lisäksi Päivärantaan ja kuntakaavoituksessa tarkennettavaksi kehitettäväksi alueeksi Pitkälahti-Hiltulanlahden alue. Siilinjärvellä kuntakeskuksen tuntumassa on myös kaksi tilaa vievän kaupan aluevarausta. Taustana on VTT:n selvitys, joka osoitti Kuopion seudulta olevan jopa n. 145 000 krsm2 neliön verran potentiaalia tilaa vaativalle erikoiskaupalle kaavan tavoitevuoteen mennessä.

Haja-asutusalueilta löytyy kyliä, joiden väestömäärä pysyy nykytasolla tai jopa kasvaa selvästi. Toisaalta seudulla on suuria alueita, joiden vähäinen asutus supistuu entisestään. Maakuntakaavan näkemys kyläverkosta on puettu kolmeen tasoon, jossa ensimmäisellä tasolla ovat vahvasti kaavoituksella kehitettävät taajamatoiminnoiksi osoitetut kylät, toisella tasolla on realistinen kyläverkko; AT1 kylät, joilla on vahva väestöpohja, yli 100 henkeä, ja hyvät yhteydet sekä mahdollisesti kulttuuriympäristöarvoja ja palveluja. Kolmas taso muodostuu AT2 kylistä, jotka ensinnäkin tunnetaan tällä hetkellä kylinä ja asukaspohja on alle sata henkeä. Niiden kehitysura voi olla monenlainen, kasvava, tasainen tai supistuva.

Maisemia vaalitaan myös muutoksessa
VT17 vaajasalon linjaus on merkittävin

Merkittävimmät luonnonmaisemaan kohdistuvat vaikutukset syntyvät Vaajasalon sillan rakentamisesta Kallaveden yli kohden Pohjois-Karjalaa.

Kaupunkikuvallisesti eniten vaikuttaa Majalammen pohjoispään jääminen rampin alle ja Pirtinniemen kallioleikkaus. Sillan rakentamisesta suurimmat kulttuurimaiseman muutokset kohdistuvat Koirajärveen ja Pirttijärveen sekä Raiskiomäelle.

Kulttuurimaiseman vaalimisen kannalta tärkeitä alueita ovat mm. Räimän-Kehvon-Monnin alue, Maaninkajärven ympäristö, Haminalahden alue, Niuvanniemen alue sekä Puijon lakialue. Perinnemaisemakohteiden määrä kasvaa seutukaavaan verrattuna merkittävästi.

Maakuntakaavan uutena aluevaraustyyppinä ovat ns. hiljaiset alueet.

Maa-ainesvarojen ottoalueita tarvitaan

Maakuntakaavassa on osoitettu 16 turvetuotantoaluetta. Alueet ovat Kuopion ja Maaningan länsiosissa sekä Karttulan kaakkoisosassa. Alueet ovat ojitettuja, joten niiden mahdollinen tuotantokäyttö ei vaikuta luonnontilaisten soiden tai suotyyppien levinneisyys-jakaumaan. Kaavassa on osoitettu kaikkiaan 19 seudullisesti merkittävää kalliokiviainesten ottopaikkaa ja 14 maa-aineksenottoaluetta. Maakuntakaavan toteuttaminen lisää Kuopion seudulla kalliokiviaineksen käyttöä, mikä taas vähentää osaltaan luonnonsoran käyttöä.

Näin ollen jäljellä olevaa harjaluontoa voidaan säästää, mikä edistää pohjaveden suojelua.

Ympäristöarvot esillä

Kuopion lehtokeskus on otettu jo nykyisissä kaavoissa ja suojelu-ohjelmissa hyvin huomioon. Maakuntakaavassa uusia luonnon-suojelualueita on osoitettu viisi Kuopioon ja Siilinjärvelle. Maakunta-kaava kohentaa lehtojen sekä pienten rehevien korpien suojelun tasoa. Suojelu- ja virkistysalueita on kaksin-kertaisesti vahvistettuihin seutukaavoihin verrattuna.

Ekologiset yhteydet suojelualueiden välillä säilyvät lähes nykyisellään. Ekologisen verkoston pirstoutu-mista tapahtuu Neulaniemen, Matkusjärven, Hiltulan-lahden ja Korsunmäen alueilla. Pirstoutumisen vaiku-tukset Kuopion osalta eivät kokonaisuudessaan ole merkittäviä. Kaavassa olevalla viheryhteysmerkinnäl-lä edellytetään yhteyksien huomioon ottamista aluei-denkäytön jatkosuunnittelussa.

Yhdistelmärakennemallin vaikutuksista Natura-alueiden luontoarvoihin on laadittu erillinen Natu-ra-arviointi.

1 Johdanto

1.1 Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen suunnittelujärjestelmä

Pohjois-Savo on yksi Suomen 19 maakunnan liitosta, joiden lakisääteisenä tehtävänä on alueensa kehittäminen aluepoliittisin ja maankäytöllisin keinoin. Maakunnan suunnittelu perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL). Lain mukaan maakunnan suunnittelu koostuu kolmesta toisiaan täydentävästä kokonaisuudesta - maakuntasuunnitelmasta, maakuntaohjelmasta ja maakuntakaavasta, joiden voidaan nähdä olevan liiton tuottamia palvelutuotteita isännilleen, alueen kunnille. Maakuntasuunnitelmassa osoitetaan maakunnan tavoiteltu kehitys n. 20-30 vuoden aikatähtäimellä ja se tarkistetaan valtuustokausittain eli joka neljäs vuosi. Maakuntaohjelma ja maakuntakaava ovat puolestaan maakuntasuunnitelman strategioiden toteutusvälineitä. Valtuustokausittain uusittavassa maakuntaohjelmassa määritellään erityisesti maakuntasuunnitelman toteuttamisen edellyttämät hankkeet toteuttamisjärjestyksineen.

Vuoden 2000 alussa voimaan tulleessa maankäyttö- ja rakennuslaissa seutukaava korvattiin yleispiirteisemmällä maakuntakaavalla, jonka valmistelussa tähdennetään osallistumista ja vuorovaikutusta. Kaavassa osoitetaan alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet sekä maakunnan kehittämisen kannalta tarpeelliset alueet. Lisäksi maakuntakaava välittää kunnille ja viranomaisille valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa kunnan yleis- ja asemakaavoja. Viranomaisten on otettava maakuntakaava huomioon ja pyrittävä edistämään sen toteuttamista. Maakuntakaavaa tarkistetaan silloin, kun se ei enää mahdollista maankäytön ajankohtaisia kehittämistarpeita. Maakuntakaava voidaan laatia kokonaismaakuntakaavana, eli kaikki maankäyttöluokat huomioiden koko maakunnan alueelle, tai seutu- tai jopa hankekohtaisesti keskittyen vain tiettyyn maankäyttöluokkaan. Hankekohtaisista maakuntakaavoista yleisimmät ovat teitä koskevat kaavat.

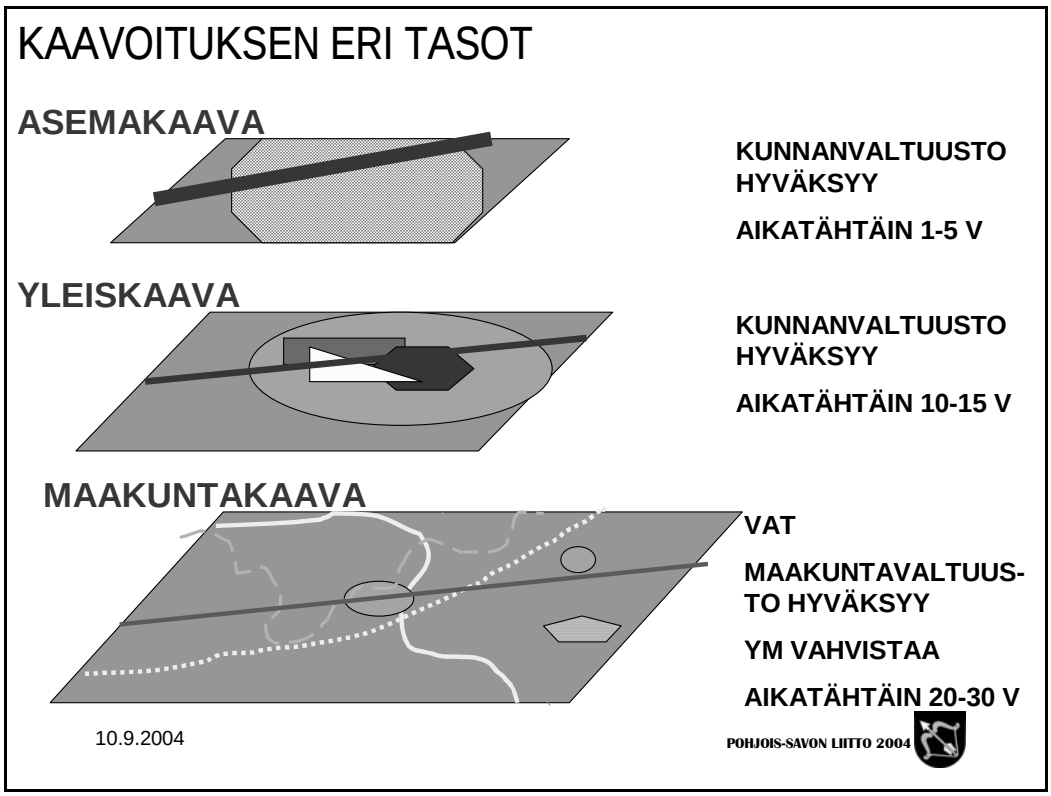

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tehtävänä on osaltaan tukea ja edistää maankäyttö- ja rakennuslain yleisten tavoitteiden ja laissa määriteltyjen alueidenkäytön suunnittelun tavoitteiden saavuttamista. Keskeisimpiä näistä tavoitteista ovat kestävä kehitys ja hyvä elinympäristö.

Tavoitteiden ensisijaisena tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Tavoitteet tulevat lain hengen mukaisesti konkretisoitaviksi ja ratkaistaviksi maakuntien ja kuntien suunnittelussa sekä valtion eri viranomaisten toiminnassa. Tällöin voidaan ottaa huomioon alueelliset ja paikalliset erityispiirteet ja tarvittava yhteensovittaminen muiden tavoitteiden kanssa.

Maan aluerakenteeseen vaikuttaa ratkaisevasti yhä jatkuva kaupungistuminen asutuksen keskittyessä ja painottuessa Etelä-Suomeen ja rannikolle. Maaseudulla ja muuttotappioalueilla alueidenkäytön erityisenä haasteena on se, että olemassa olevia rakenteita hyödynnetään, elinkeinotoimintaa vahvistetaan ja väestön hyvinvointi turvataan.

1.2 Pohjois-Savon seutu- ja maakuntakaavoitustilanne

Seutukaavoitus

Ensimmäinen seutukaava eli ns. SUVI-kaava sisälsi pääasiassa suojelu-, virkistys- ja turvetuotantoalueita ja se on vahvistettu sen aikaisen sisäasiainministeriön päätöksellä 15.2.1980. Kaava on Kuopion seudulla perusratkaisuiltaan yhä ajan tasalla. Aluevaraukset ovat toteutuneet valtakunnallisissa suojeluohjelmissa sekä yleiskaavoissa.

Toinen seutukaava sisälsi puolestaan pääasiassa maakunnan yhteysverkostot sekä taajamatoimintojen, teknisen huollon ja liikenteen alueita. Se on vahvistettu ympäristöministeriön päätöksellä 24.5.-1985. Kaavan aikatähtäin oli n. 20 vuotta, joten kaava on vanhentunut monelta osin.

Kolmas seutukaava sisälsi pääasiassa harjunsuojelu-, maa-ainestenotto- sekä maa- ja metsätalousalueita ja se on vahvistettu ympäristöministeriön päätöksellä 16.6.1989.

Edellä mainitut kolme ns. vaihekaavaa on kumottu Varkauden, Koillis-Savon, Sisä-Savon ja Ylä-Savon seutukuntien osalta ns. neljännen seutukaavakierroksen kaavojen vahvistamisen yhteydessä. Ne ovat kuitenkin edelleen voimassa Kuopion seutukunnissa seuraavien kuntien alueella: Kuopio, Maaninka, Siilinjärvi. Näiden kuntien alueella voimassa olevaan seutukaavaan (vaihekaavoihin) kohdistuu uuden lain 210 §:n mukainen siirtymäsäännös:

Rakennuslain nojalla voimaan tullut seutukaava on voimassa rakennuslain mukaisin seutukaavan oikeusvaikutuksin, kunnes se korvataan tämän lain mukaisella maakuntakaavalla tai kumotaan.

Jollei seutukaavaa 10 vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta korvata maakuntakaavalla tai kumota, se on voimassa tämän lain mukaisena maakuntakaavana.

SEUTUKAAVOITUS-/ MAAKUNTAKAAVOITUSTILANNE 2006

Kuopion seudun alueilla (pl. Vehmersalmi ja Karttula)
ovat voimassa seutukaava 1, vahvistettu 1980
seutukaava 2, vahvistettu 1985
seutukaava 3, vahvistettu 1989

YLÄ-SAVON SEUDUN MAAKUNTA-KAAVA, vahvistettu 2003.

KOILLIS-SAVON SEUTUKAAVA, vahvistettu 1995.

SISÄ-SAVON SEUTUKAAVA, vahvistettu 2000

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA, kaavaehdotus nähtäville, maakuntavaltuustoon kesäkuussa.

Leppävirran pohjoisosan VT 5:n maakuntakaavaehdotus nähtäville maakuntavaltuustoon marraskuussa.

Kangaslampi, Varkauden seudun eteläosan seutukaava, vahvistettu 1995.

VARKAUDEN SEUDUN SEUTUKAAVA, vahvistettu 1995. Muutoskaava, vahvistettu 2000.

POHJOIS-SAVON LIITTO

Kuopion seudun maakuntakaavan laadinta

Neljännen seutukaavakierroksen viimeinen seutukuntakohtainen Kuopion kaupunkiseudun kaava laaditaan uuden lain mukaisena maakuntakaavana. Kuopion seudun maakuntakaava kumoaa Pohjois-Savon seutukaavan Kuopion, Siilinjärven ja Maaningan alueilla, Koillis-Savon seutukaavan Vehmersalmen (1.1.2005 liittyi Kuopioon) alueella ja Sisä-Savon seutukaavan Karttulan alueella.

Maakuntakaavan hallinnollinen prosessi on aloitettu vuoden 2001 aikana, selvitystyö jo v. 1998 ja aloituspäätös seutukaavana v. 1999. Alueen maantieteelliseen määrittelyyn vaikuttivat jo tehdyt neljännen kierroksen seutukaavat, Kuopion työssäkäyntialue (suunnittelualue lisättynä Tuusniemellä) sekä kehittymässä ollut seudullinen yhteistyö Kuopion seudulla. Kuopion seutu on voimakkaimmin kehittyvä seutu koko Pohjois-Savossa, voimassaolevat seutukaavat ovat pääosiltaan jo hyvin vanhentuneet, joten maakunnan omien tarpeiden näkökulmasta niiden uudistamistarve on selkein. Maakuntahallitus hyväksyi kaavan laatimisen työohjelman sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelman 28.01.2002 (luettavissa internetissä liiton kotisivulla http://www.pohjois-savo.fi). Kaavan käsittelyä varten on nimetty tarvittavat maakuntakaavatyöryhmä ja maakuntakaavatoimikunta.

Kaavaluonnos hyväksyttiin maakuntahallituksessa 1.4.2005 ja se oli nähtävillä 10.4.-10.5.2005. Maakuntahallitus päätti 23.1.2006 asettaa kaavaehdotuksen nähtäville 13.2.-20.3.2006. Muistutuksiin ja lausuntoihin laaditut vastineet on käsitelty lakisääteisessä viranomaisneuvottelussa 27.4.2006. Kuopion seudun maakuntakaava hyväksyttiin laadittujen vastineiden mukaisesti korjattuna Kuopion seudun seutuhallituksessa 13.6.2006 ja Pohjois-Savon maakuntahallituksessa 19.6.2006.

Pohjois-Savon maakuntavaltuusto hyväksyi maakuntakaavan ja kumosi maakuntakaava-alueen seutukaavat 23.8.2006. Maakuntahallitus hyväksyi 28.5.2007 vastineet ympäristöministeriön pyytämiin lausuntoihin ja kuuteen maakuntavaltuuston päätöksestä tehtyyn valitukseen. Ympäristöministeriö vahvisti maakuntakaavan 3.7.2008 ja sen voimaantulosta kuulutettiin vahvistamispäivän jälkeisellä viikolla. Ympäristöministeriö hylkäsi kuudesta valituksesta viisi. Yhden hyväksytyn valituksen perusteella Ritoniemen osayleiskaavan ulkopuolinen matkailupalvelujen alue jätettiin vahvistamatta. Lisäksi ympäristöministeriö jätti vahvistamatta Karttulan Pihkainmäen taajamatoimintojen aluevarauksen laajennuksen maantien 551 eteläpuolelle, Valkeisenkallion luonnonsuojelualueen Karttulassa ja valtateiden 9 ja 17 runkotiemerkinnät. Ympäristöministeriö teki maakuntakaavaan muutamia oikaisuluonteisia korjauksia. Ympäristöministeriön vahvistamispäätöksestä on tehty yksi valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Kuopion seudun maakuntakaavan suunnittelualue (Kuopio, Siilinjärvi, Maaninka ja Karttula) on sama kuin Kuopion seudun aluekeskusohjelmassa. Suunnittelualueen kunnat kuuluvat Kuopion työssäkäyntialueeseen. Kuopion seudun vaikutusalue vaihtelee näkökulmasta riippuen suunnittelualueen hallinnollisesta kiinteästä vuorovaikutuksesta koko maakunnan kattaviin hallinnollisiin alueisiin (TE-keskus, maakunnan liitto), Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan kattaviin (Savo-Karjalan tiepiiri), toiminnallisessa näkökulmassa palveluiden haussa vaikutusalue vaihtelee suunnittelualueesta koko maakunnan kattavaan alueeseen.

2 Kuopion kaupunkiseudun nykytila

2.1 Aluerakenne

Kuopion seutu on osa Suomen, Pohjoismaiden ja Itämeren alueen kaupunkiverkostoa. Oheisessa kuvassa on esitetty Itämeren alueen yli 10 000 asukkaan kaupunkien kehitys 1990-luvulla.

Suomen osalta kehitys suosi vahvoja yliopistokeskuksia ja informaatioteknologian vahvasta noususuhdanteesta hyötyneitä seutuja, erityisesti pääkaupunkiseutua ja Oulun seutua.

Kuopion väestönkasvu on ollut 1990-luvulla suhteellisesti heikompaa kuin vahvimmissa kasvukeskuksissa, ICT-sektorin kasvusta hyötyneissä Oulussa ja Jyväskylässä. Toisaalta väestönkasvu on ollut selvästi parempi kuin Vaasassa, Lappeenrannassa, Lahdessa ja Porissa. Vesistöjen runsaus ja yhteys merelle on yksi Kuopion seudun erityispiirteistä kansainvälisestä näkökulmasta.

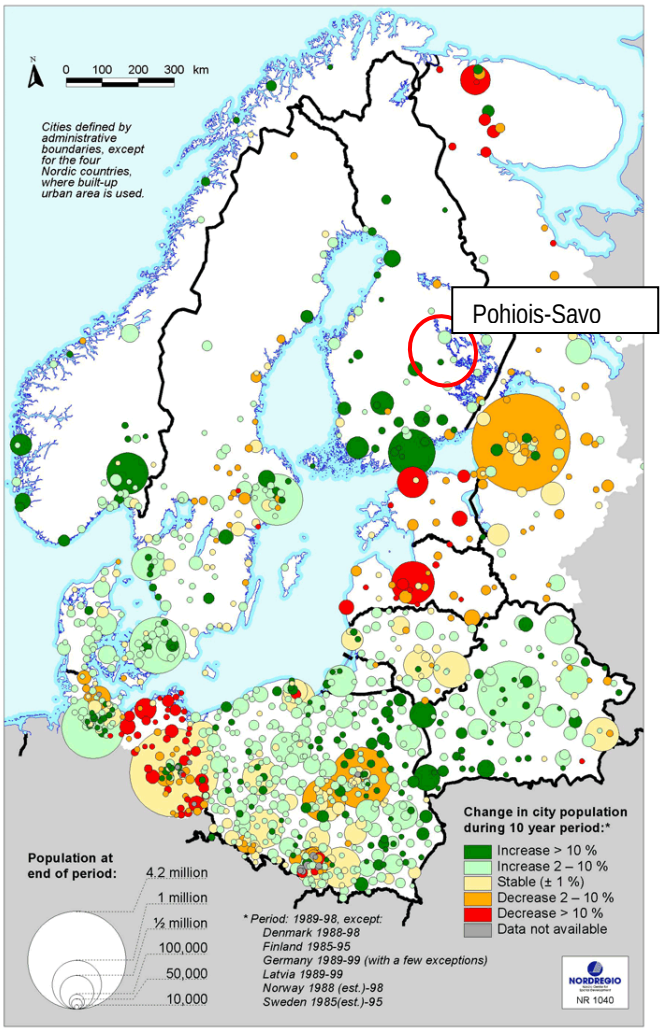

2.2 Väestö ja elinkeinot

Kuopion seudulla asui vuoden 2003 lopulla 117 655 asukasta, joka on noin puolet koko Pohjois-Savon asukasmärästä.

Kuopion seutukunnan sisällä väestö on keskittynyt suhteessa enemmän Kuopioon kuin vertailukaupungeissa. Kuopion seudun väestön osuus koko Pohjois-Savon väestöstä on kuitenkin pienempi kuin esim. Oulun ja Jyväskylän seutujen suhde omaan maakuntansa väestömäärään.

Kuopion työpaikkaomavaraisuus (108,13 %) on selvästi alempi kuin vertailukaupungissa (Joensuu 116,86 %, Jyväskylä 123,93 %, Pori 109,89 % ja Oulu 118,10 %). Kuopion seudun osuus maakunnan työpaikoista on vähäisempi kuin vertailuseuduilla Porin seutua lukuun ottamatta.

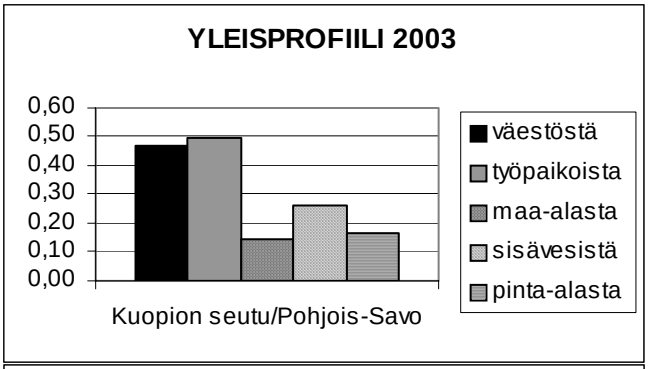

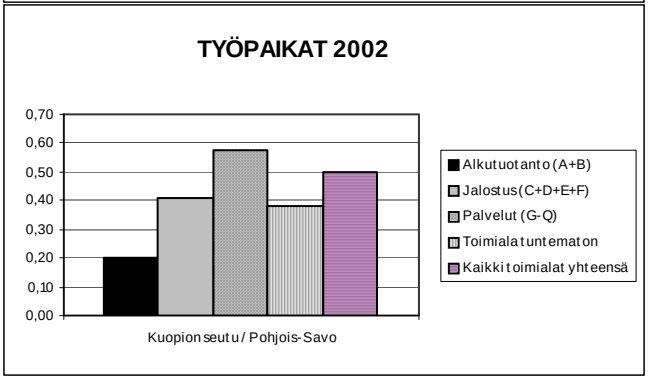

Kuopion keskustan läheisyydessä on Kuopion Tiedelaakson-Savilahden alue, jossa on n. 3100 (ei sis. yliopistollista keskussairaalaa). Sorsasalon ja lentokentän välisellä alueella on n. 2000 työpaikkaa tällä hetkellä. Siilinjärven kirkonkylän taajaman länsipuolella on Harjamäen alue, jonne on muodostumassa monipuolinen työpaikka- ja asuntoalue. Kuopion eteläpuolelle on kaavoitettu yrityspuisto-alue, joka valmiina tulee olemaan n. 7000 ihmisen työpaikka. Seudun työpaikkarakenne on alkanut näin ollen hajakeskittyä.

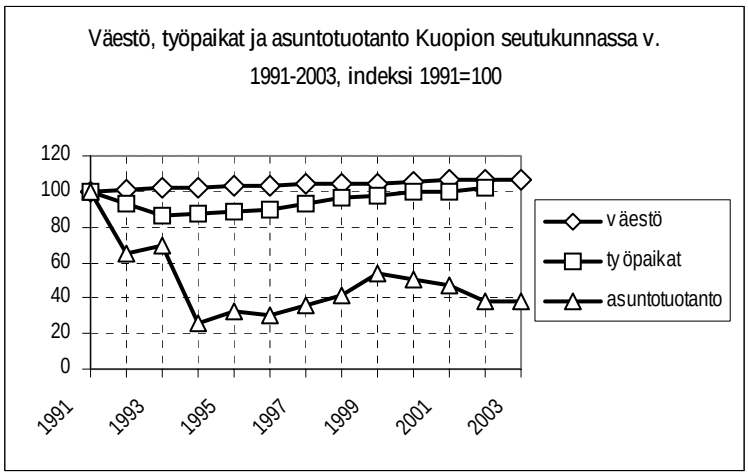

Kuopion seudun rakenneselvityksessä on käyty läpi seudun rakennetta 1980-1995. Suhteellisesti eniten on kasvanut Siilinjärvi, määrällisesti eniten Kuopio.

Oheisessa kuvassa on kuvattu Pohjois-Savon väestön kehitystä.

Oheisessa kuvassa on esitetty Pohjois-Savon yli 30 asukkaan asutustihentymät, joissa asuu n. 82 % koko Pohjois-Savon väestöstä. Yli 200 asukkaan tihentymiä on 49 kpl, joista kunta- ja kaupunkikeskuksia 23 kpl. Yli 100 asukkaan tihentymiä, suuria kyliä, on 31 kpl ja alle 100 asukkaan tihentymiä 261 kpl. Siniset alueet kuvastavat 1995-2002 vähenevää väestökehitystä, punaiset ja oranssit positiivista.

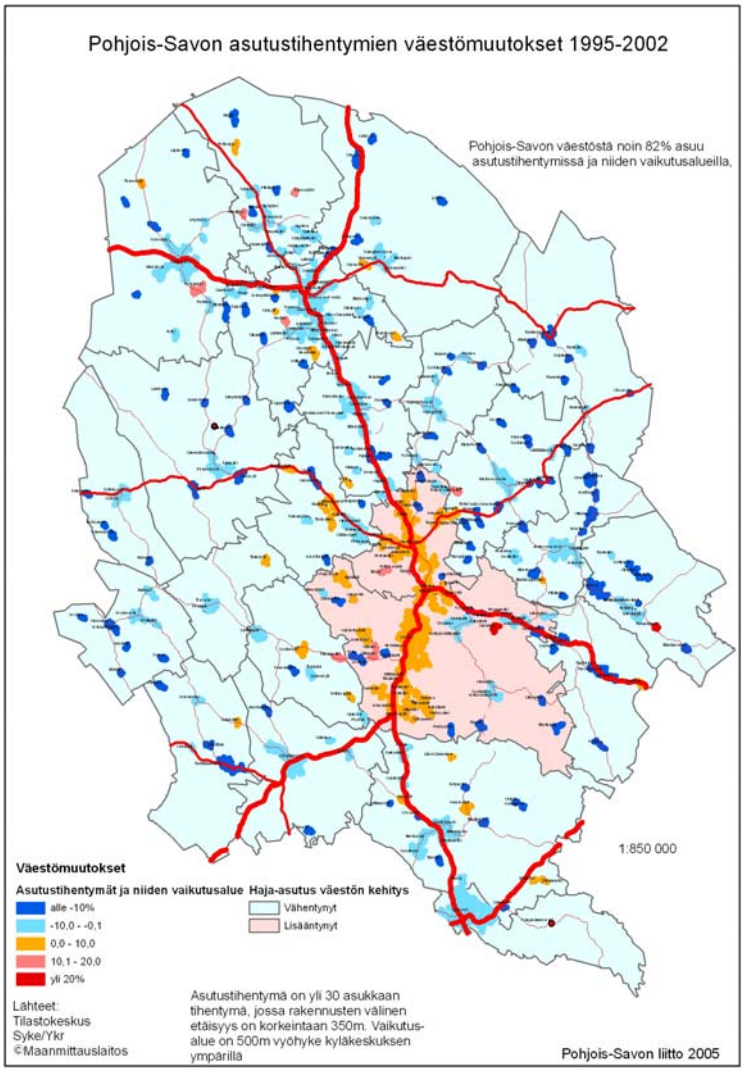

Kuopion seudun kehitys on ollut positiivista. Pohjois-Savon aluerakenne perustuu kolmen kaupungin: Iisalmen, Kuopion ja Varkauden muodostamaan nauhakaupunkiin.

Kuopion seudun viime vuosien kasvu on keskittynyt pääosin valtateiden varsille, erityisesti Kuopioon.

Noin puolet Pohjois-Savon työpaikoista on keskittynyt Kuopion seudulle ja niistä suurin osa Kuopion kaupunkiin Savilahti-Kelloniemi-keskusta akselille. Savilahden tiedepuisto on oheisessa ilmakuvassa. Kuopion työssäkäyntialuekuvassa on määritelty ruututasolla työssäkäyntialueen laajuus, joka ulottuu pitkin teitä maakuntakaavan ulkopuolisiin lähikuntien keskuksiin saakka: kaavassa olevat kunnat ovat kokonaan ruututasolla Kuopion työssäkäyntialuetta.

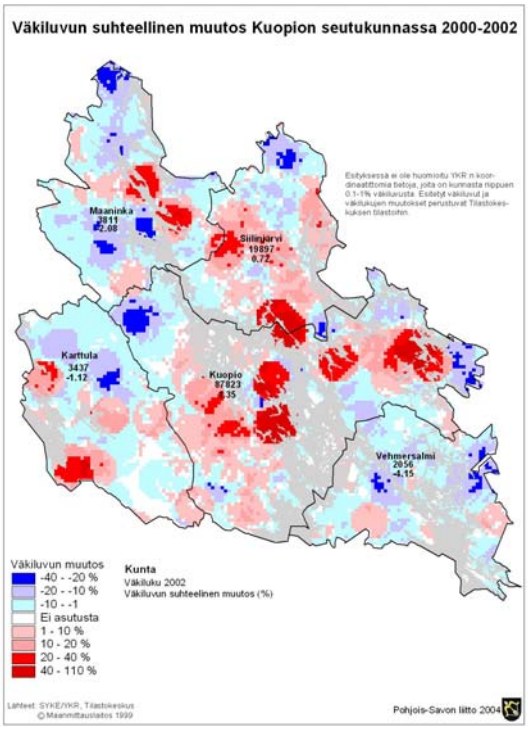

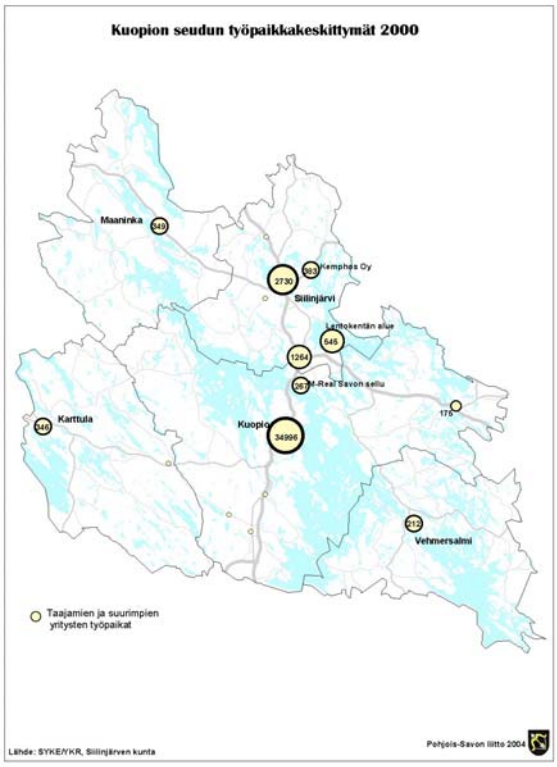

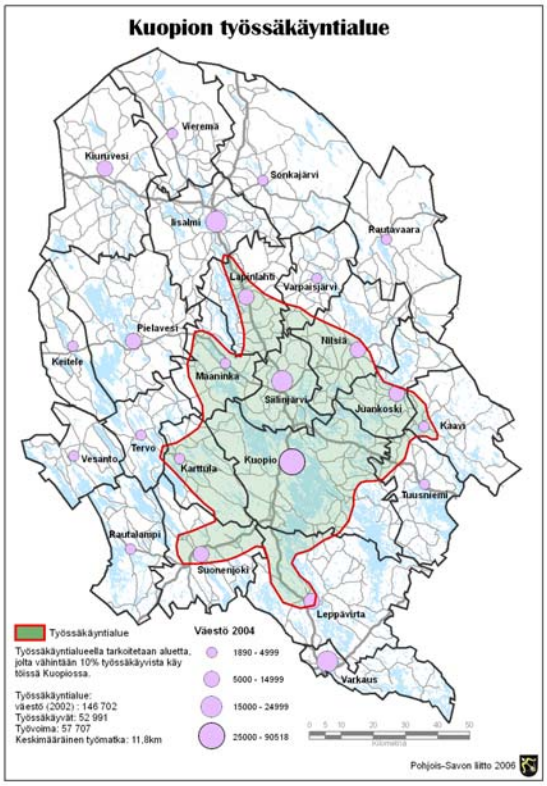

2.3 Luonnonolot ja ympäristö

Kuopion kaupunkiseutu on pääosin rikkonaisten vesistöjen pirstomaa mäkimaata. Maiseman suurmuodot ovat ruhjevyöhykkeiden ja mannerjään kulkusuunnan vuoksi luode-kaakko-suuntaisia. Maisemakuvaa hallitsevat metsäiset mäet, jotka paikoin kohoavat yli 200 m merenpinnan yläpuolelle. Iisalmen reitti ja Kallavesi jakavat alueen kahteen osaan. Erityisesti itäinen osa, Melaveden-Riistaveden-Roikanveden-Suvasveden alue, on maisemallisesti maan ja veden pienipiirteisesti vaihtelevaa mosaiikkia.

Rikkonaiset vesistöt ja monin paikoin pienipiirteisesti jyrkin rinnekaltevuuksin vaihteleva maasto asettavat suunnittelulle ja rakentamiselle keskimääräistä suuremmat vaatimukset. Vaikeiden kulkuyhteyksien takia Vehmersalmi on saaristopitäjä vuoteen 2005 saakka (Vehmersalmen silta poistaa saaristokuntaoikeuden).

Kaava-alueen kallioperä on kivilajeiltaan hyvin vaihtelevaa. Maisemallisesti merkittävimmät ovat Kallaveden ympäristön tonaliitti-gneissi -alueet, jotka muodostavat Kallaveden ja osan Suvasveden saaristoista ja jotka kvartsiittivyöhykkeisiin yhtyneenä muodostavat Kuopionniemen maisemallisen suurmuodoston Hiltulanlahti-Rasinmäki-Savolanniemi-Neulamäki-Puijo.

Ainoastaan Siilinjärvellä esiintyy karbonatiittisyeniitti -vyöhyke, jonka karbonatiittikiven sisältämä apatiittimineraalia louhitaan fosforin raaka-aineeksi Kemiran kaivoksella. Myös kaivoksen kiillemineraalia hyödynnetään pigmenttituotteisiin, karbonaattiainesta maanparannuskäyttöön ja emäksisiä sivukiviä mursketuotantoon. Kaivoksen avolouhoksia ja niihin liittyviä laajoja sivukivialueita on tarkoitus laajentaa v. 2002 alkavan YVA-tarkastelun perusteella. Maakuntakaavankin mittakaavassa kaivoksen sivukivialue muodostaa merkittävän laajan erityistoimintojen alueen keskustaajaman tuntumaan. Rakennuskivilouhoksia maakuntakaava-alueella on kymmenkunta.

Alueella, erityisesti Kuopiossa, tavattavien karbonaattikiviesiintymien vaikutus ilmenee poikkeuksellisena rehevyytenä. Kuopio lähiympäristöineen muodostaakin ns. Kuopion lehtokeskuksen, joka varsinaisten pienialaisten lehtojen lisäksi ilmenee yleisenä ympäröiviä seutuja suurempana metsämaiden rehevyytenä. Vaateliaita kasvillisuustyyppejä on yli kolmannes metsämaasta. Karuja kasvillisuustyyppejä seudulla on erittäin vähän. Suot ovat pääosin pieniä, enimmäkseen purolaaksoihin ja painanteisiin muodostuneita korpia.

Yleisin maalaji on moreeni, jossa on runsaasti viljavuutta lisääviä hienoja aineksia. Suurimmat soravarat, laajimmat ottoalueet ja merkittävimmät harjujensuojelualueet ovat Riistavedeltä Siilinjärven kautta Maaningalle suuntautuvalla harjujaksolla. Turvemaita on vähän.

Suurin osa maakuntakaava-alueen vesistöistä kuuluu Vuoksen vesistöalueeseen. Karttulan alueen vesistöt kuuluvat Kymijoen vesistöalueeseen. Alueen pintavedet ovat pääosin laadultaan hyviä. Vehmersalmella Suvasvesi ja Roikanvesi ja Karttulassa Kuttajärvi ja Iso-Lauas ovat laadultaan erinomaisia. Maaninkajärvi ja Ruokovesi ovat laadultaan tyydyttäviä. Ylempänä Iisalmen reitillä veden laatu edelleen heikkenee niin, että se Maaningan pohjoisosassa Onkivedellä on jo laadultaan välttävää. Maaningan vesistöalueilla ja Pohjois-Kallavedellä merkittävin kuormituslähde on maatalous ja luonnon huuhtoutuma. Eteläisellä Kallavedellä Savon Sellu ja Kuopion kaupungin Lehtoniemen puhdistamo aiheuttavat muutoin veden laadultaan hyvälle vesistöalueelle paikalliset veden laadultaan tyydyttävät alueet. Fosforipäästöjen ja biologisen hapenkulutuksen osalta vedenpuhdistamo ylittää Savon Sellun päästöt. Typpikuormittajina laitokset ovat samanlaisia. Jokivesistöjä on vähän.

Ilman laadun kannalta kaava-alueen merkittävimmät pistemäiset päästölähteet ovat Savon Sellu, Kuopion Energian Haapaniemen laitokset ja Kemira. Kuopion Energia on aikeissa käynnistää tämän vuosikymmenen puolivälissä uuden voimalaitoksen rakentamisen Kumpusaareen. Seudun ilmasto on alueen sijaintiin nähden melko edullinen, koska lämpöä sitovien vesistöjen runsaus kohottaa lämpötiloja. Sademäärä on koko maahan verrattuna keskimääräinen.

Keskeisimmät maankäytön suunnitteluun vaikuttavat melualueet ovat viitostievyöhyke ja lentokentän melualue. Lentokentän nykyinen ja ennustettu 55 dB:n melualue ulottuu 20 km:n mittaisena ja 2-3 km:n levyisenä Siilinjärven taajaman itäreunasta Kuopion puolelle Kurkiharjuun.

2.4 Keskukset ja palvelut

Kuopion seutu palvelee monissa hallinnollisissa asioissa koko maakuntaa, kaupallisten palvelujen puolella Pohjois-Savosta hahmottuu kolme keskusta, Iisalmi, Kuopio ja Varkaus. Ohessa kuva asiointivirtojen suuntautumiskyselyn tuloksista vuodelta 2003.

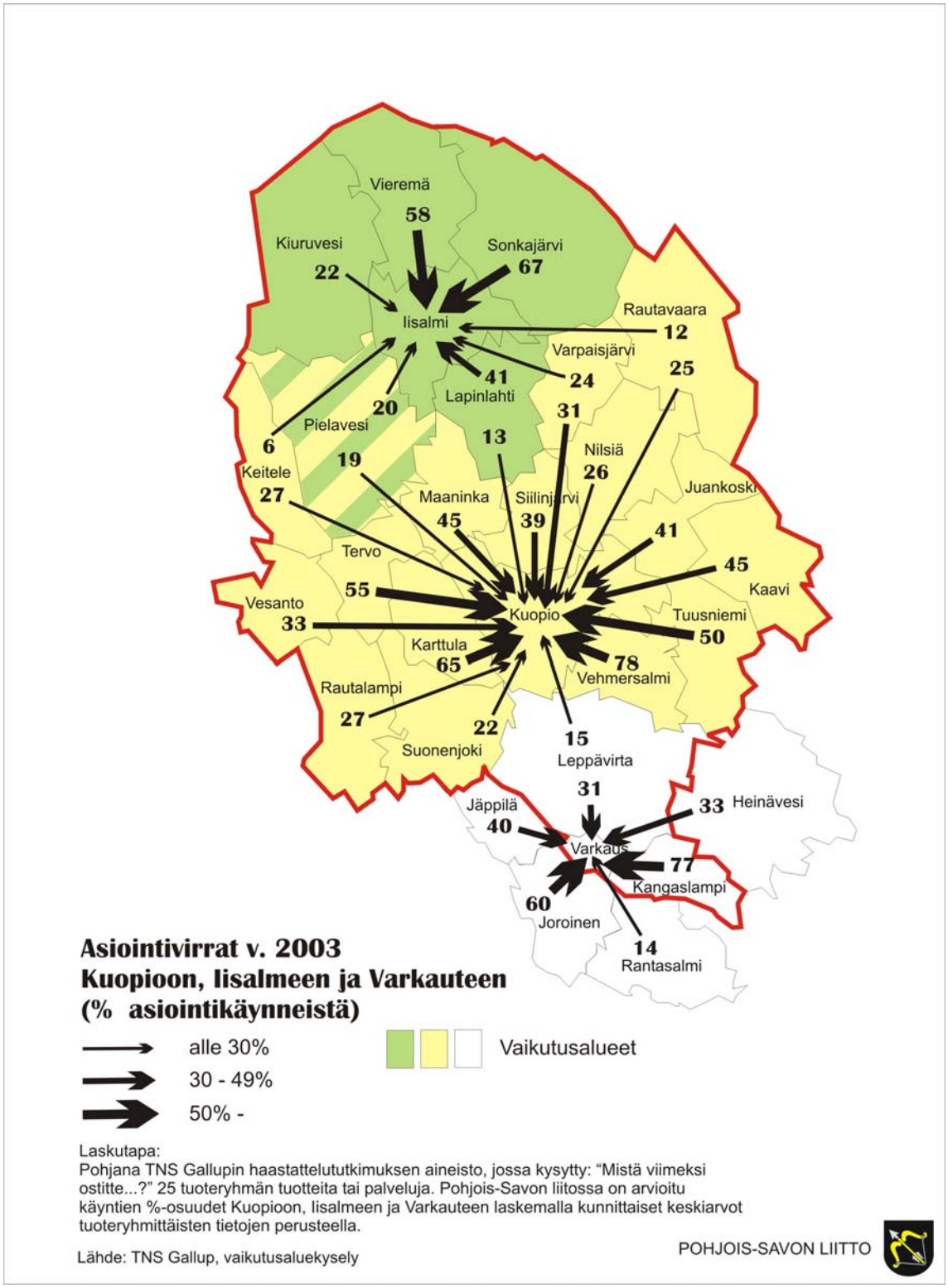

VTT laati v. 2003 Kuopion seudun palveluista selvityksen (Rakennemallien palveluverkkoselvitys A:37). Seudun keskusverkko on selvityksen mukaan oheisen kuvan mukainen.

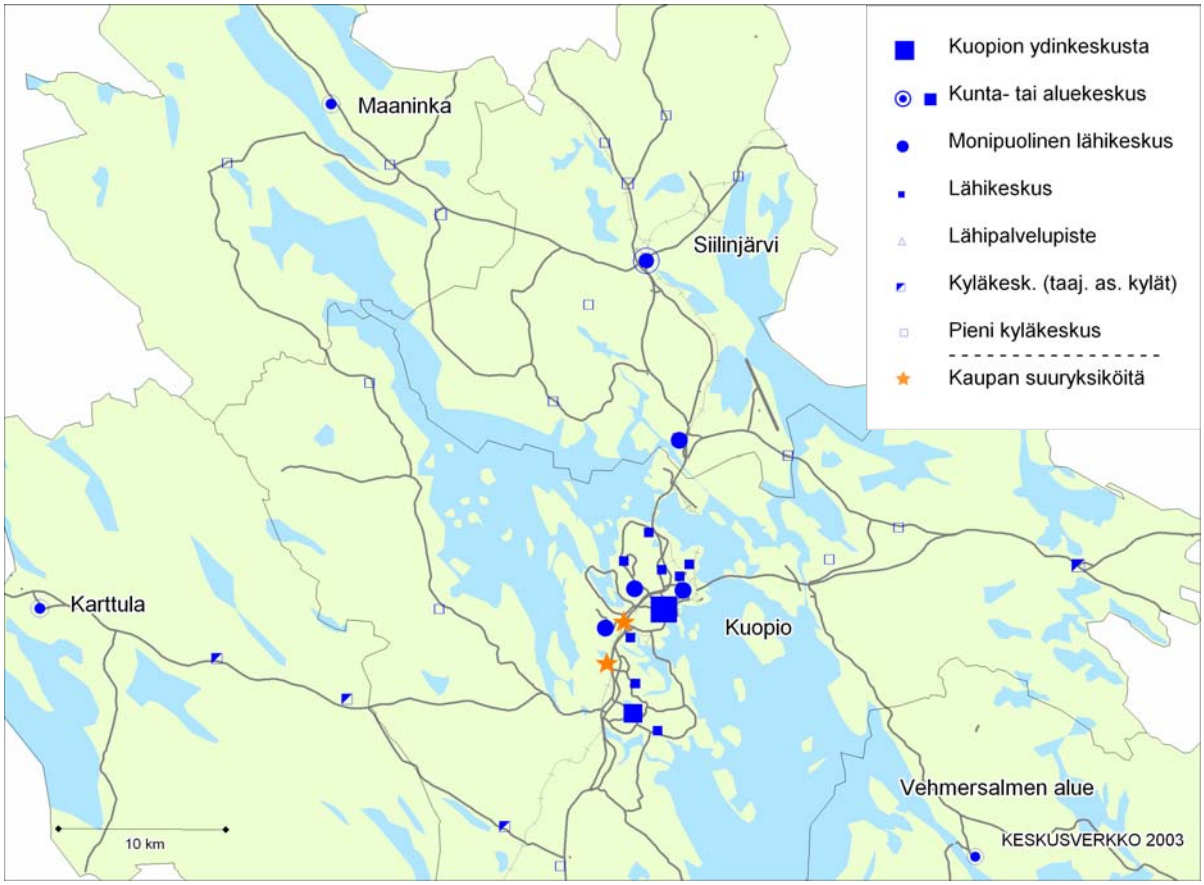

2.5 Asuminen

Kuopion seudun asuntokanta vuoden 2003 lopulla oli 58 053 asuntoa, lähes puolet eli 46 % koko maakunnan asuntokannasta. Seudulla kerrostalojen osuus Pohjois-Savon asunnoista oli 66 % ja vastaavasti rivi- ja omakotitalojen osuus 33 %. Vuokralla asuminen painottui hieman enemmän kuin omistusasuminen verrattuna koko maakuntaan.

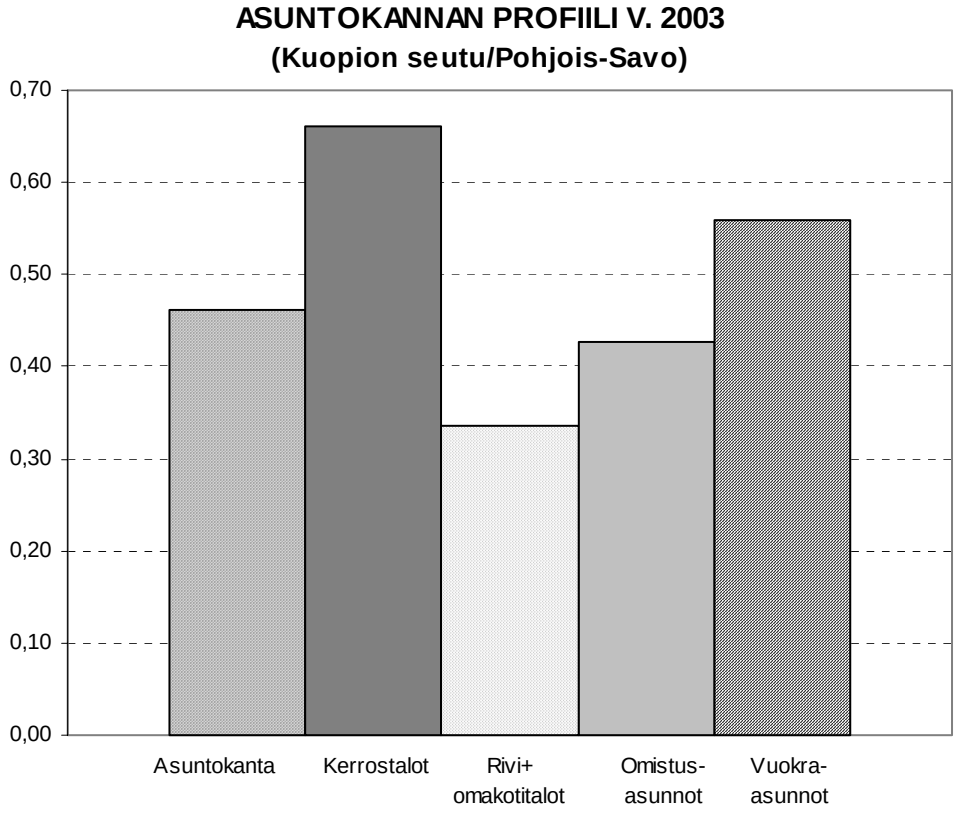

Kuopion kaupungin asuntokanta oli n. 46 300 asuntoa, Siilinjärven kunnan n. 8 400 asuntoa, Maaningan n. 1 800 asuntoa ja Karttulan n. 1 550 asuntoa. Myös laajimmat uudet asuinaluehankkeet sijoittuvat tällä hetkellä Kuopioon ns. Saaristokaupungin alueelle. Kuopion asuntokannasta n. 30 000 asuntoa on kerrostaloissa. Muiden seudun kuntien yleisin talotyyppi on erillinen pientalo.

Kuopion seudun asuntokanta talotyypin mukaan v. 2003

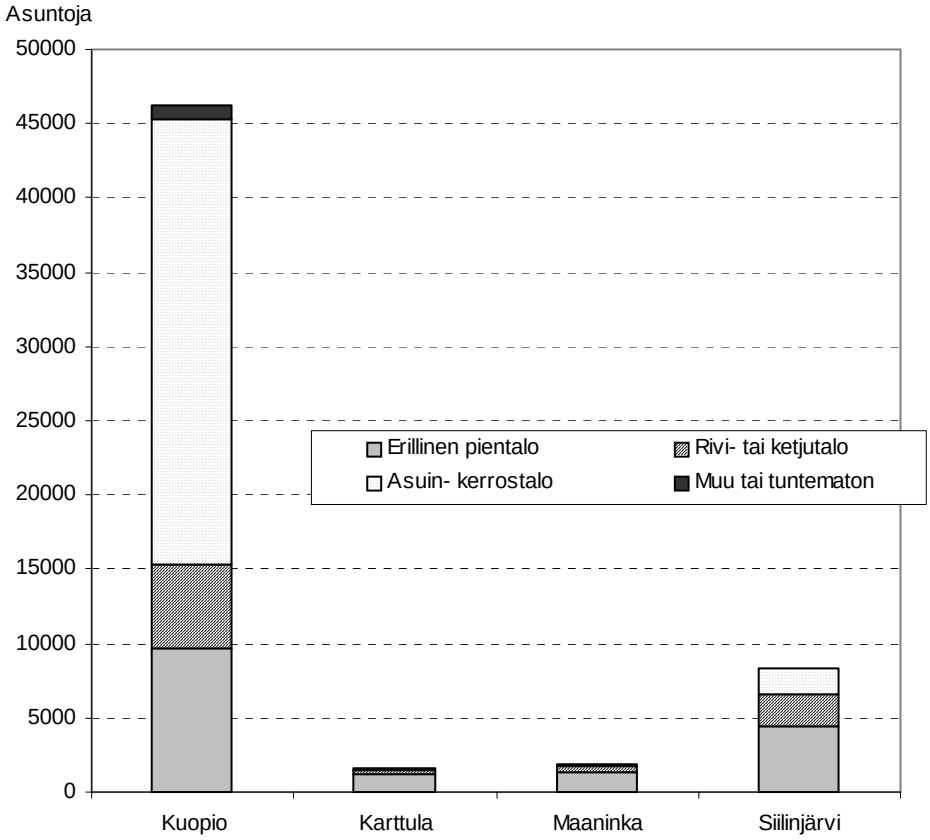

Seudun asuntotuotanto on ollut vilkasta 1990-luvun puoliväliin saakka, jolloin tuotantomäärissä tapahtui alenemista kuten koko maassakin. Vuosittaisessa tuotannossa on tapahtunut uudelleen kasvua taloudellisen toimeliaisuuden ja tulomuuton vahvistuessa, ja taso on tällä hetkellä n. 500-600 uutta asuntoa vuodessa. Myös seudun sisäinen asumistason parantuminen synnyttää tuotantotarvetta, erityisesti asumisväljyyden kasvu ja ikä- ja perherakenteen muutoksen johdosta asuinkunnan koon pieneneminen.

Asumisväljyys, pinta-ala/henkilö (m2) Kuopion seutukunnassa

	1980	1990	1995	2000	2003
Karttula	23,9	30,6	33,1	34,7	37,0
Kuopio	23,7	29,0	31,2	32,6	33,8
Maaninka	24,4	31,7	34,5	37,1	38,8
Siilinjärvi	25,5	30,0	32,2	34,0	35,4
Vehmersalmi *	25,1	31,9	35,0	36,9	38,6
KUOPION SEUTUK.				33,1	34,4

Asuntokuntien keskikoko Kuopion seutukunnassa

	1990	1995	2000	2003
Kuopio	2,33	2,20	2,11	2,05
Karttula	2,73	2,63	2,56	2,44
Maaninka	2,65	2,51	2,41	2,32
Siilinjärvi	2,85	2,71	2,55	2,47
Vehmersalmi*	2,64	2,47	2,31	2,20
KUOPION SEUTUK.	2,44	2,30	2,20	2,13

*Vehmersalmi liittyi 1.1.2005 Kuopioon

2.6 Liikenneyhteydet

Kuopion seudun liikenteestä valtaosa sijoittuu tie- ja katuverkolle.

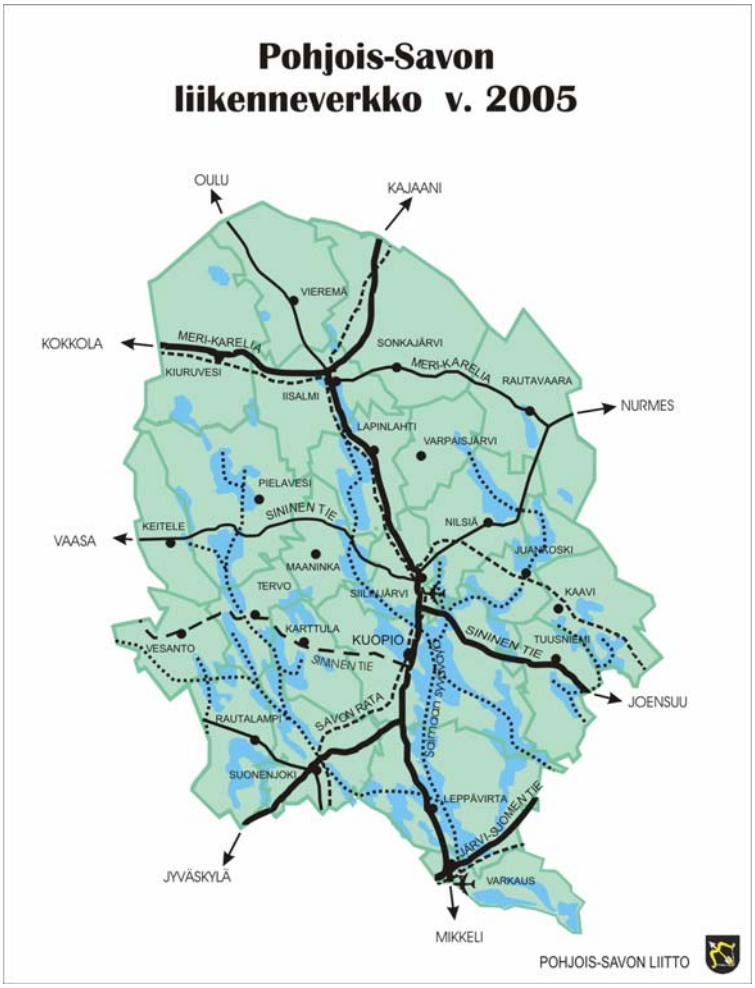

Kuopion seudun tieverkon rungon muodostavat yleiseurooppalaiseen TERN-tiestöön kuuluvat valtatiet 5 ja 17 sekä seudun elinkeinoelämän kannalta tärkeä valtatien 9 muodostama yhteys Jyväskylään, Tampereelle ja Turkuun sekä lisäksi kantatiet 75 ja 77. Kantatie 77 yhdessä valtatien 17 kanssa ovat osa kansainvälistä Sinistä tietä, joka johtaa Norjan Mo i Ranasta Ruotsin ja Suomen kautta Venäjälle.

Vaihtoehtoinen Sinisen tien yhteys kulkee Kuopiosta Karttulan ja Vesannon kautta Viitasaarelle, jossa liittyy pääyhteyteen.

Tieverkon merkittävin ongelmakohta on valtatien 5 Päiväranta-Vuorela tieosuus. Ko. kohdalla tie risteää Iisalmen pääväylän kanssa. Lisäksi samassa käytävässä kulkee myös Savon rata. Pidemmällä aikavälillä merkittävin ja eniten seudun rakenteeseen vaikuttava hanke on valtatien 17 parantaminen kulkemaan Vaajasalon kautta välillä Kuopio-Vartiala.

Kuopion ja Siilinjärven kautta kulkeva Savonrata on yksi maamme tärkeimmistä pääradoista. Savon radan perusparantamisen, Kerava-Lahti rataoikaisun ja nopeuttamistoimenpiteiden myötä matka-aika Kuopiosta Helsinkiin lyhenee nykyisestä vajaasta viidestä tunnista neljään tuntiin v. 2006 ja kolmeen tuntiin ensi vuosikymmenen aikana.

Kuopion seudun laaja vesitieverkko kuuluu pääosin Vuoksen vesistöön Karttulan järvialueiden kuuluessa Kymijoen vesistöalueeseen. Ko. vesistöalueiden välillä ei ole laivoilla kuljettavaa yhteyttä. Merkittävin vesiväylä on Varkaus-Siilinjärvi- syväväylä, joka on yhteydessä Saimaan kanavan kautta Suomenlahteen.

Alueen kaikki kuntakeskukset ovat rakentuneet vesien äärelle ja vesiväylien varrelle. Tämä antaa luontaiset edellytykset alueen vesimatkailun ja myös rahtiliikenteen kehittämiselle. Rahtiliikenteen kehittymisen esteenä on ollut liikenteen osavuotisuus.

Lentoliikenteen vuoroliikennekenttä sijaitsee Siilinjärvellä Rissalassa. Rissalan lentoasema muodostaa Pohjois-Savon ja laajemminkin Itä-Suomen kehityksen kannalta välttämättömän osan valtakunnallista ja kansainvälistä matkaketjua.

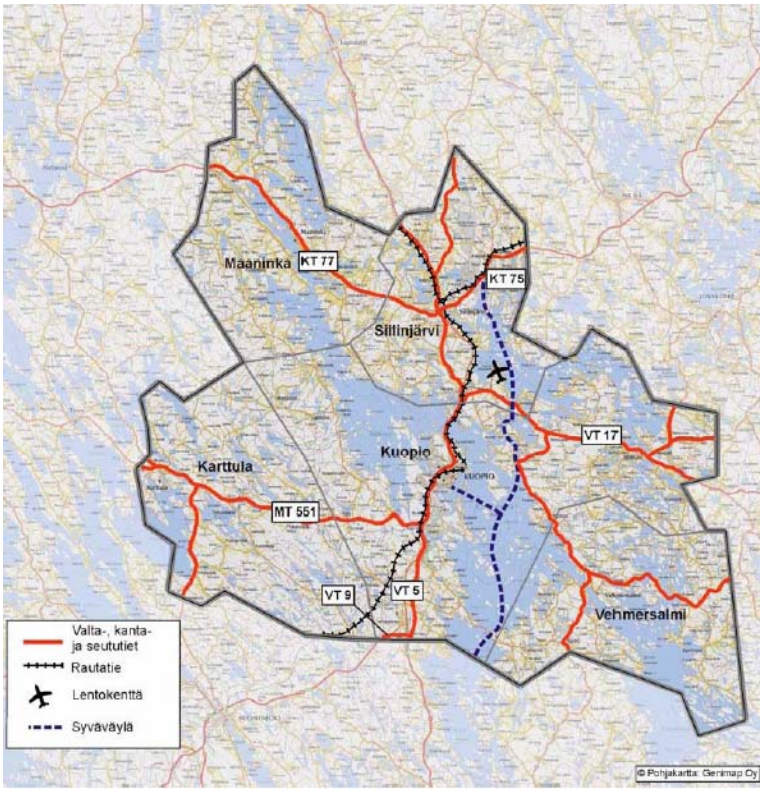

2.7 Suunnittelutilanne

2.7.1 Kansainväliset ja EU:n ympäristösopimukset ja ohjelmat

Suomi on sitoutunut yli sataan kansainväliseen ympäristösopimukseen, joiden velvoitteiden toteuttaminen edellyttää myös alueidenkäytön keinoja, ympäristön kestävää käyttöä, ympäristön tilan suojelemista ja/tai kohenemista. YK:n maailmanlaajuinen vuoden 1992 Rion julistus käynnisti koko ihmiskuntaa yhdistävän ja käsittävän ympäristön kestävän kehityksen yhteistyön. YK:n ilmastomuutosta koskeva puitesopimuksen tavoitteena on kasvihuonekaasujen pitoisuuksien vakiinnuttaminen ilmakehässä turvalliselle tasolle. Vuoden 1997 Kioton sopimuksessa teollisuusmaat sitoutuivat aikataulullisiin ja määrällisiin tavoitteisiin kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. EU:n sisäisen taakanjaon mukaan Suomen tulee vuoteen 2010 mennessä vakiinnuttaa kasvihuonekaasupäästöt vuoden 1990 tasolle.

Suomi on EU:n jäsenmaana hyväksynyt vuonna 1999 ”Euroopan aluesuunnittelun ja aluekehityksen suuntaviivat” -asiakirjan (European Spatial Development Perspective, ESDP). ESDP:n tavoitteisto on osaltaan ohjannut Suomen maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden laatimista.

Euroopan aluesuunnittelun ja aluekehityksen tavoitteet ja suuntaviivat

Yhteinen kehys aluesuunnittelu- ja aluekehityspolitiikalle

- monikeskeinen aluerakenne ja –kehitys ja kaupungin ja maaseudun välisen suhteen uudistaminen
- infrastruktuurin ja tiedon tasavertainen saatavuus
- luonnon- ja kulttuuriperinnön järkevä käyttö ja hoito

Lähde: Euroopan aluesuunnittelun ja aluekehityksen suuntaviivat (ESDP), hyväksytty Euroopan Unionin aluesuunnitteluministereiden epävirallisen neuvoston kokouksessa Potsdamissa toukokuussa 1999.

Maakuntasuunnittelu

Maankäyttö- ja rakennuslain perusteella laadittava lakisääteinen Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma v. 2020 hyväksyttiin maakuntavaltuustossa kesäkuussa v. 2002. Suunnitelma laadittiin laajan ja vuorovaikutteisen prosessin tuloksena. Suunnitelman toteutumista maakuntavaltuusto tarkasteli toimikauden päätteeksi v. 2004.

Vuoden 2005 aikana laadittiin luonnos Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030 perustuen ensimmäisen lakisääteisen maakuntasuunnitelman tarkistukseen ja myös uusiin avauksiin. Maakuntasuunnitelman lakisääteisyys oli vahvistunut myös Alueiden kehittämislaissa (voimaan 1.1.2003). Maakuntavaltuuston on tarkoitus hyväksyä Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030 kokouksessaan 30.1.2006.

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma v. 2020 ja Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030 - luonnos ovat maakunnan pitkän aikavälin strategisia suunnitelmia, joissa esitetään maakunnan tavoiteltu kehitys yhteiskunnan eri osa-alueilla. Maakunnan lakisääteinen suunnittelujärjestelmä - maakuntasuunnitelma, maakuntaohjelma ja sen toteuttamissuunnitelma ja maakuntakaava - muodostavat yhdessä maakunnan suunnittelun kokonaisuuden.

Kuopion seudun maakuntakaava on perustunut lähtökohdiltaan Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmaan v. 2020, mutta tiivis yhteys Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030:n laadintaprosessiin on ajantasaistanut lähtökohtia sekä vahvistanut maakuntakaavan kehittämispoliittista merkitystä.

2.7.2 Aluekehitysohjelmat

EU:n ohjelmakaudella 2000-2006 Itä-Suomi kuuluu tavoite 1 -ohjelman piiriin. Komissio hyväksyi Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelman 30.3.2000. Myös EU:n ohjelmakaudella 2007-2013 Itä-Suomi kuuluu korkeampaa tukea saaviin alueisiin. Uusi ohjelma valmistellaan vuoden 2006 aikana.

Pohjois-Savon maakuntaohjelma hyväksyttiin Pohjois-Savon liiton maakuntavaltuustossa 9.6.2003. Ohjelma käsittää vuodet 2003-2006. Ohjelman tarkistus käsittäen vuodet 2007-2010 tapahtuu v. 2006 aikana.

Kuopion seudun hyvinvointipainotteisen osaamiskeskusohjelman erityisalueet ovat agrobiotekniikka, lääkekehitys sekä terveydenhuollon teknologia. Ohjelma on voimassa v. 2003-2006. Osaamiskeskusjärjestelmä valtakunnallisena alueiden kehittämispolitiikan osana jatkuu myös ko. kauden jälkeen. Uusien ohjelmien valmistelu on käynnissä.

Pohjois-Savossa Kuopion, Varkauden ja Iisalmen seudut on hyväksytty aluekeskusohjelma-alueiksi. Ohjelmat ovat voimassa vuoden 2006 loppuun. Myös ko. järjestelmä tulee valtakunnallisesti jatkumaan ja uudet ohjelmat laaditaan samoin vuoden 2006 aikana.

Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmat laaditaan vuosittain seuraaville kahdelle vuodelle. Viimeisimmän ohjelman hyväksyi Pohjois-Savon liiton maakuntahallitus 24.10.2005 koskien vuosia 2006-2007.

2.7.3 Kaavoitus

Pohjois-Savon maakunnan seutu/maakuntakaavatilannetta on tarkasteltu perusteellisesti kappaleessa 1.2. Kuopion seudulla laajimmat poikkeamat voimassaolevista seutukaavoista on taajamatoimintojen alueilla erityisesti Kuopiossa ja Siilinjärvellä.

Yleiskaavoitus

Suurin osa Kuopion seudusta on yleiskaavoitettu tai paraikaa yleiskaavoitus on meneillään. Siilinjärvellä kaavoituksessa on edetty detaljikaavoituksen keinoin. Seudun yleiskaavojen perusteella on muodostettu perusvaihtoehto 2010, joka on ollut mukana vaihtoehtojen vertailuvaiheessa. Seudun yleiskaavoissa asumiseen ja työpaikkoihin varattujen alueiden riittävyys tulee riippumaan seudun kehityksestä. Kunnista ja kaupungilta saatujen tietojen perusteella yleis- ja asemakaavojen varanto tulee riittämään n. 123 000 asukkaalle.

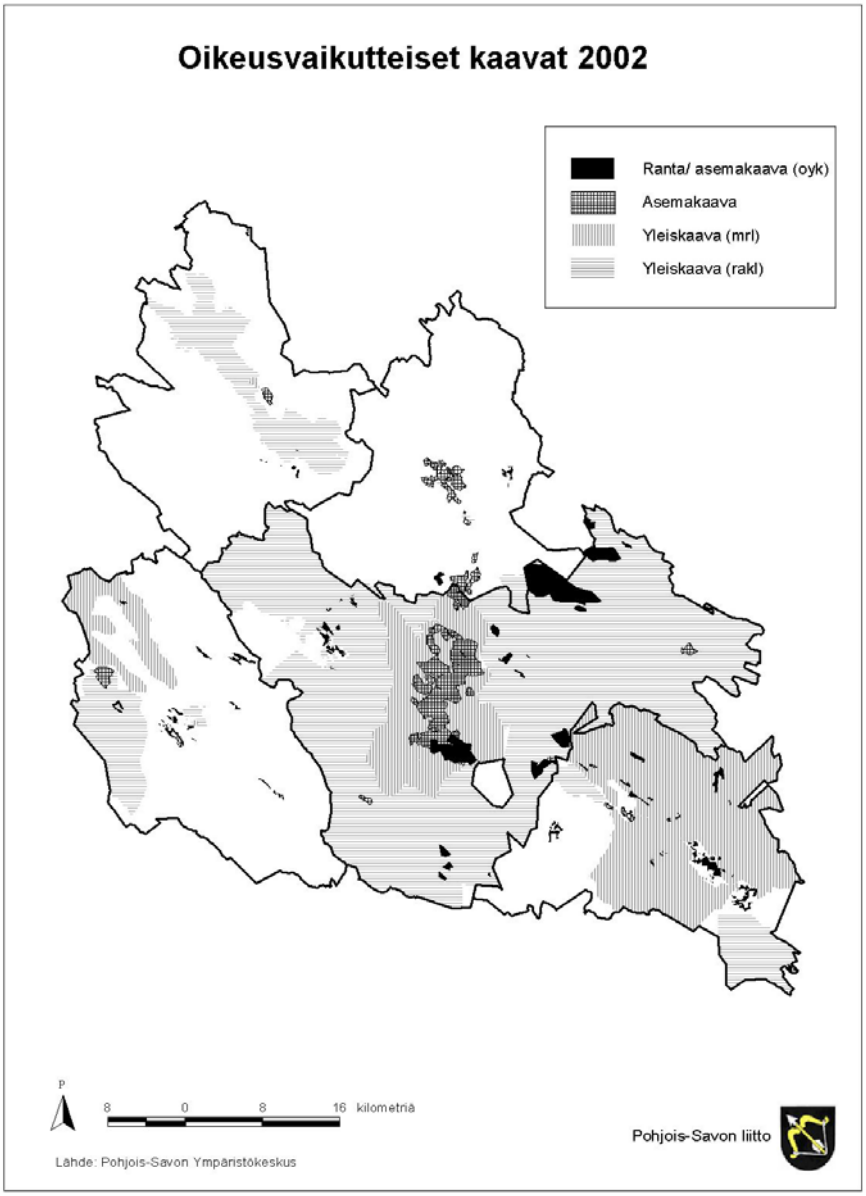

3 Kuopion kaupunkiseudun kehittämistavoitteet ja kaupunkiseudun rakennevaihtoehdot

3.1 Aluerakenteen tavoitteet

Kuopion seudun maakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa asetettiin jo seuraavat päätavoitteet suunnittelutyölle, joita on täydennetty työn edetessä.

- Kaupunkiseudun kansainvälinen ja valtakunnallinen asema vahvistuu
- Väestön hyvinvointi edistyy taspainoisesti
- Elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistäminen
- Ympäristön elinvoimaisuus säilyy ja kehittyy kaupunkiseudun voimavarana

Tavoitteena 134 200 asukasta vuonna 2020

Kuopion seudun maakuntakaavassa tavoitteena pidetään Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa Kuopion seudulle asetettua Kuopio-keskeistä väestötavoitetta 134 200 asukasta vuodelle 2020. Vuodelle 2030 on väestön arvioitu olevan maksimissaan 140 000 asukasta. Kuopion seudun kaupungin ja kuntien oma tavoite vuodelle 2020 on 129 538 asukasta eli tavoitteissa vuodelle 2020 on 5000 asukkaan ero. Tavoitteen perustelut löytyvät Lähtökohdat ja tavoitteet -raportista. Vuoden 2003 aikana linjattiin työpaikkatavoitteeksi 13 000 työpaikkaa lisää Kuopion seudulle. Kuopion seudun maakuntakaavan taajamatoiminnoissa varaudutaan 140 000 asukkaaseen vuodelle 2030, joka tarkoittaa alle 1% kasvua/vuosi. Vaikutustarkasteluissa mietitään myös sen toteutuminen osittain pendelöintinä seudulta ulospäin, jolloin väestötavoite on tavoitehaarukassa 2020 129 200-134 200 ja vuodelle 2030 135 000-140 000 asukasta. Pendelöintialueina Kuopion seudun ulkopuolella ovat ensisijaisesti Lapinlahti, Leppävirta, Suonenjoki ja Nilsiä.

Syksyllä 2004 Tilastokeskus laati uuden omavarais- ja trendiennusteen. Lähtökohdat ja tavoitteet -raportissa oli käytössä vuoden 2001 aineisto. Uusi trendilaskelma on n. 5% suurempi vuoden 2030 väestötavoitteiltaan kuin vuoden 2001 laskelma, samoin omavaraisennuste. Koko Suomen mittakaavassa Tilastokeskus muutti arviotaan Suomen väkiluvun kasvun taittumisesta paljon myöhemmäksi kuin aikaisemmin, eli vuoteen 2028 Suomen väkiluvun arvioidaan kasvavan.

Tilastokeskuksen Kuopion seutukuntaa koskevien väestöennusteiden vertailua/ ennusteet vuodelta 2001 ja 2004

	2005	*2010*	*2015*	*2020*	*2025*	*2030*
Trendilaskelma v. 2001	117 197	117 458	117 031	115 986	114 364	112 116
Trendilaskelma v. 2004	118 400	119 429	119 734	119 507	118 845	117 642
Laskelmien ero	1 203	1 971	2 703	3 521	4 481	5 526
Omavaraislaskelma v. 2001	117 129	118 252	119 149	119 571	119 369	118 410
Omavaraislaskelma v. 2004	118 375	120 208	121 992	123 305	123 852	123 580
Laskelmien ero	1 246	1 956	2 843	3 734	4 483	5 170

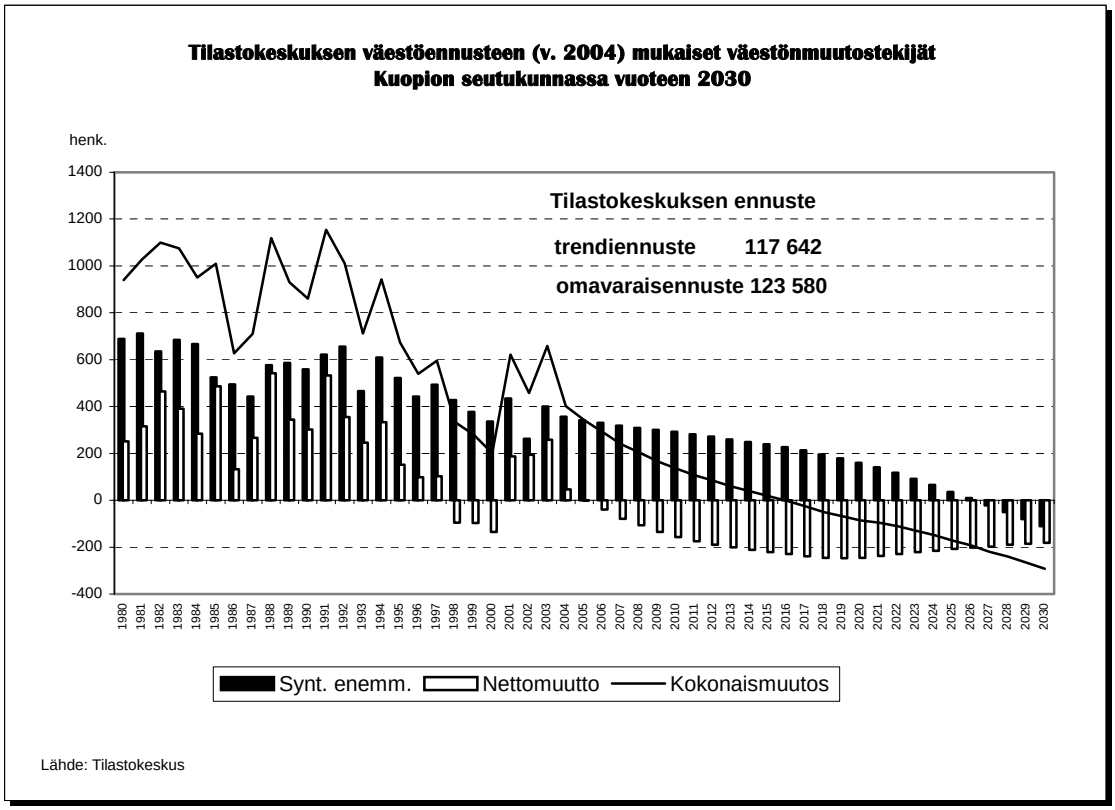

Oheisen kuvion mukaisessa ennusteessa kiinnittyy huomio siihen, että vuodesta 2006 alkaen arvioidaan Kuopion seudun nettomuuton kääntyvän negatiiviseksi.

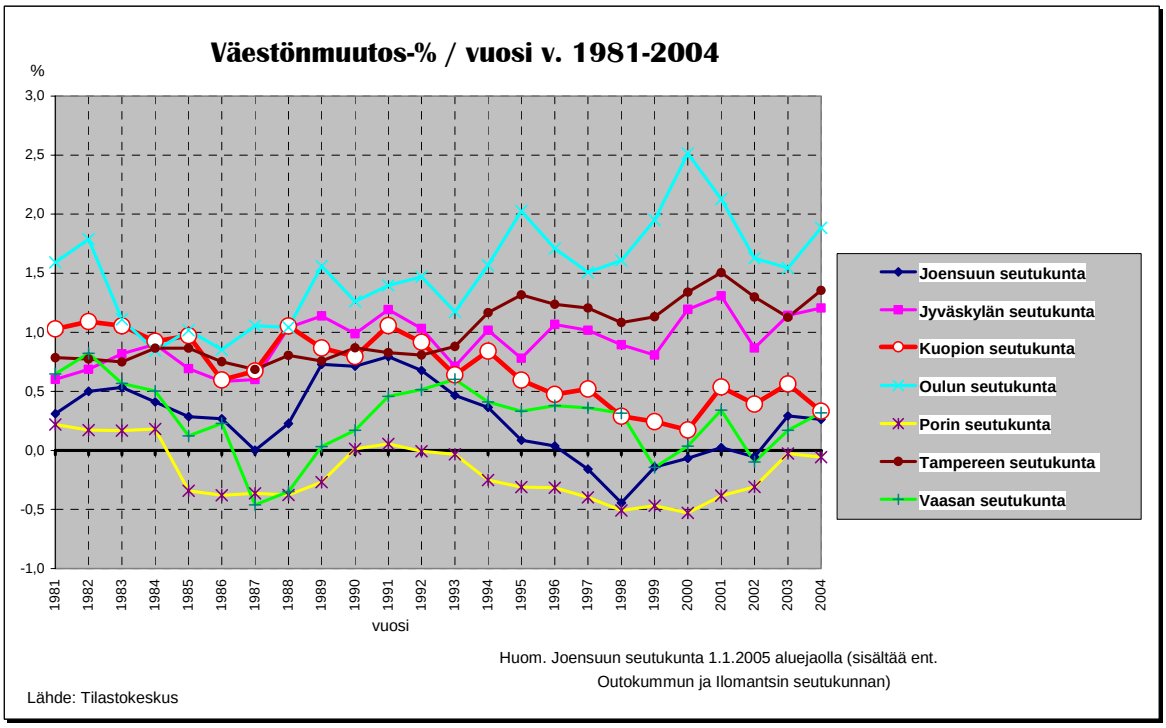

Kuopion seudun maakuntakaavassa on lähdetty mahdollistavalle tielle. Mikäli Kuopion seutu kasvaisi n. 0,5%-1%:n vuodessa (Oulun ja Jyväskylän seutujen 1990-luvun kasvuluvut ovat olleet jopa 2-3%), olisi seudulla v. 2030 n. 140 000 asukasta, johon varaudutaan maksimissaan. Tavoitteeksi muodostui rakenneluonnoksesta käydyn keskustelun yhteydessä 135 000-140 000 asukasta. Kuopion 1990-luvun kehitys, josta Tilastokeskus laskee ennusteensa, on ollut hidasta verrattuna moneen muuhun valtakunnan osakeskukseen, mutta 1990-lukua aikaisemmat vuosikymmenet ovat olleet

paljon voimakkaamman kasvun vuosikymmenet. Toinen syy, jonka johdosta mahdollistavalle tielle on suunnattu, on Kuopion seudun haastavat luonnonolosuhteet, kahdessakin suhteessa: luonnon rajat voivat pienentää huomattavasti uusia kasvualueita ja toisaalta luonto itsessään luo täällä vahvan kilpailukykytekijän uusista asukkaista kilpailtaessa.

Aluerakenteen toimivuutta edistetään

Kuopion seutu on valtakunnanosakeskuksena hyvin saavutettavissa oleva osa Suomen aluerakennetta niin tieyhteyksien, rataverkon, vesiteiden kuin myös lentoliikenneyhteyksien kautta. Kuopion seudun asema Pohjois-Savon aluerakenteen pohjois-etelä- ja itä-länsisuuntaisten kehittämisvyöhykkeiden solmukohdassa on vahva.

- Valtateiden 5, 9 ja 17, radan ja vesiteiden kehittämistä tuetaan maankäytön suunnittelulla. Valtatien 17 parantamisella Vaajasalon kautta tavoitellaan paremman tieliikenteen sujuvuuden ja liikenneturvallisuuden ohella myös uuden ja vanhan tielinjauksen alueella yhdyskuntarakenteellisesti kestävää maankäytön ratkaisua. Vaajasalon linjaus osoitetaan kaavassa.

- Maakuntakaavassa edistetään ranta- ja järviluonnon sekä Kuopion lehtokeskuksen erityispiirteiden kestävää moninaiskäyttöä ja suojelua.

Yhdyskuntarakennetta eheytetään ja elinympäristön laatua kehitetään

Kuopion seudun yhdyskuntarakenne on eheä ja keskimääräistä tehokkaampi. Seudun elinympäristö on turvallinen, terveellinen ja kaunis sekä ajallisesti kerroksellinen. Elinympäristö tukee elinkeinojen kehittämisessä Kuopion seudun kilpailukykyä.

Mikäli Kuopion seudulla tavoitellaan Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman tavoitteiden mukaisesti 134.200 asukkaan määrää v. 2020 (v. 2030 140.000 as.), tulisi maakuntakaavan rakennevaihtoehtojen tarkasteluissa sekä itse maakuntakaavaehdotuksessa olla lisäalueita yli 16 000 asukkaalle vuoteen 2020 mennessä (vuoteen 2030 23 000 asukkaalle). Kuopion seudun nykyisen väestön asumisväljyyden kasvu ja asuinkuntakoon pieneneminen vaatii noin puolet taajamatoimintojen laajenemisalueista.

Yleisinä tavoitteina ovat seuraavat:

- kaupunkiseudulla on toimiva joukkoliikenne ja yhdyskuntarakennetta kehitetään joukkoliikenteen tarpeet huomioiden
- eheytetään olemassa olevia taajamia
- täydennetään seuraavia kyliä: Kinnulanlahtea, Käärmelahtea, Pihkainmäkeä, Syvänniemeä, Airakselaa. Kuopion kylien osalta otetaan lähtökohdaksi yleiskaavan edullisuusvyöhykkeet, Siilinjärven osalta ei ole nimetty kyliä
- vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan palveluverkoston, yhdyskuntarakenteen ja liikenteen kannalta keskeisille paikoille
- tutkitaan VT17 Vaajasalon linjauksen vaikutus yhdyskuntarakenteeseen seuraavilla vaihtoehdoilla: sallitaan hajarakentaminen yleiskaavan mukaisesti, alle 5000 asukkaan yhdyskunta ja reilusti yli 5000 asukkaan yhdyskunta
- osoitetaan työpaikka-alueina Sorsasalon-lentokentän välinen vyöhyke, tiedelaakso/Savi-lahti, Etelä-Kuopion yrityspuistoalue ja Siilinjärven Harjamäen alue
- elinkeino-, asunto- ja vapaa-ajan alueiden tulee muodostaa mahdollisimman toimiva ja kestävän kehityksen mukainen kokonaisuus, ottaen huomioon myös väestön ikääntyminen
- maakuntakaavassa varataan asumiseen/-taajamatoimintoihin alueita siten, että ne mahdollistavat alueiden toteutumisen myös pientalopainotteisena

Kulttuuri- ja luonnonperintö seudun vahvuudeksi, virkistyskäyttöä edistetään ja luonnonvaroja käytetään kestävästi

Sekä luonnon- että kulttuuriympäristön elinvoimaisuus kehittyy kaupunkiseudun voimavarana. Kaupunkiseudun asukkaille ja matkailijoille turvataan monipuoliset ja laadukkaat virkistysalueet ja -verkostot.

- Maakuntakaavassa osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kohteet sekä luonnon- että kulttuuriympäristön osalta sekä Natura 2000-ohjelman alueet.
- Virkistysalueiden yhtenäisyys ja yhteydet toisiinsa turvataan.
- Erityistavoitteiden osalta osoitetaan Puijon ja Maaninkajärven valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet.
- Otetaan huomioon Kuopion lehtokeskuksen erityispiirteet suojelu-, virkistys- ja maa- ja metsätalousvaltaisia alueita osoitettaessa.
- Sovitetaan yhteen järviluonnon suojelu ja virkistyskäyttö erityisesti yleiskaavoittamattomilla alueilla ja Vuoksen vesistöalueella.

Yhteysverkostojen toimivuus ja energiahuolto turvataan

Kuopion seudun yhteysverkosto ja energiahuolto tukevat kaupunkiseudun kilpailukykyä sekä verkostoltaan, luokitukseltaan että kunnoltaan. Keskeisiä tavoitteita ovat:

- huomioidaan alueidenkäytössä Savon radan parantaminen nopealle liikenteelle ja kaksoisraiteen rakentaminen
- olemassa olevan tieverkoston luokituksen tarkistus kt77:n osalta valtatieksi
- Ten-verkostoon kuuluvan VT17:n parantaminen Vaajasalon kautta
- VT5:n parantaminen Päiväranta-Vuorela välillä moottoritieksi
- vesiliikenteen kehittämisen kannalta ratkaisevaa on Saimaan vesistön meriliikenneyhteyden säilyminen ja kehittäminen ympärivuotiseksi
- Päijänne-Saimaa kanava avaa yhteyden Kymijoen vesistöstä Vuoksen vesistön puolelle ja tukee Jyväskylä-Kuopio kehittämisvyöhykettä
- väestön ikääntyminen otetaan huomioon liikennettä koskevissa ratkaisuissa (joukkoliikenne, esteettömyys)
- liikenneväylien suunnittelussa otetaan huomioon ulkoilureitistöjen vaatimat sekä myös riistan liikkumisen edellyttämät ali- ja ylikulkutiet sekä riista-aidat
- Pohjois-Savon mittavat puuvarannot mahdollistavat erityisesti metsähakkeen hyödyntämisen tulevaisuuden energialähteenä. Puun käyttöä energiantuotannossa (hake, pelletti, briketti) lisätään mm. käynnistämällä maakunnan puubelletti- ja puubrikettituotanto. Erityisesti maaseudulla olevien rakennusten lämmityksessä tavoitteena on automatisoitu hakelämmitys.
- omaa sähköntuotantoa lisätään taloudellisesti kannattavasti.
- energiatuotannossa pyritään hyödyntämään taloudellisesti kannattavalla tavalla biokaasua ja kierrätyspolttoainetta

3.2 Maakuntasuunnitelma

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030:n luonnoksessa Pohjois-Savon visio on ”Menestyvä Pohjois-Savo”. Tulevaisuuden Pohjois-Savo on globaalisti kilpailukykyinen yrittäjyyden, osaamisen, laadukkaan elämisen ja asumisen maakunta. Pohjois-Savon taloudellinen kehitys ja innovaatiokyky ylläpitävät sekä turvaavat kansalaisten tasa-arvoa, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Maakuntasuunnitelmaluonnoksessa painotetaan erityisesti yritystoimintaa ja elinkeinoja, jotka ovat keskeinen osa maakunnan kilpailukyvyn ja vetovoimaisuuden kehittämisessä. Osaaminen ja toimintaympäristö tukevat tätä ydinstrategiaa. Pohjois-Savon tavoitteena on muuttua muuttovoiton alueeksi. Tulomuuttoalueeksi nähdään erityisesti Kuopion seutu.

Maakunnan väestötavoitteeksi vuodelle 2020 on asetettu maakuntasuunnitelmaluonnoksessa 250 000 henkeä ja vuodelle 2030 vastaavasti 251 000 henkeä. Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmaluonnokseen 2030 sisältyy myös seutukunnittainen väestötavoite. Vuoden 2004 n. 118 000 hengestä Kuopion seudun väkiluvun odotetaan kasvavan merkittävästi, ollen v. 2030 n. 133 700 henkeä. Kuopion seudun maakuntakaavassa väestötavoite on maakuntasuunnitelman tavoitteen suuntainen, mutta maankäytöllisen varautumisen ja tulevaisuuden epävarmuustekijöiden vuoksi mitoitus on jossain määrin suurempi kuin maakuntasuunnitelmassa.

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmaluonnoksessa 2030 maakunnan elinkeinojen strateginen kehittäminen painottuu valittuihin elinkeinoklustereihin, joita ovat elintarvike, hyvinvointi, informaatio- ja viestintäteknologia (ICT), kulttuuri, matkailu, metalli, metsä sekä ympäristö- ja bioenergia. Maakunnan vahvuudet ja tulevat kysyntätrendit huomioiden erityinen tulevaisuuden painopiste on hyvinvointi-, metsä-, matkailu- sekä metalliklustereiden kehittäminen. Seututasolla strategisena lähtökohtana on tunnistaa seudun erityisosaamisen alueet.

Pohjois-Savon kehittämisessä Kuopion seudulla on kansallisesti merkittävänä ja kansainvälistä kehittämispotentiaalia omaavana kaupunkikeskuksena sekä maakunnan veturina erityisasema. Kuopion seudun tavoite on olla vahva ja vetovoimainen kasvukeskus Itä-Suomessa. Seutu keskittyy erityisesti informaatioteknologiaan, hyvinvointiteknologiaan ja matkailuun kytkien alat toisiinsa, mutta pyrkii vahvistamaan myös seudun perinteisiä toimialoja kuten elintarvike-, metalli- sekä metsäklusterit.

Kuopion seudun maakuntakaavan aluevarauksien taustalla ovat maakuntasuunnitelmaluonnoksen tavoitteet ja strategiset tarkastelut esimerkiksi aluerakenteen, liikenneinfrastruktuurin, energian, asumisen ja vapaa-ajan asumisen ja ympäristön osalta.

3.3 Aluekehitysohjelmat

Pohjois-Savon maakunnallisten aluekehitysohjelmien peruslinjaukset ovat samansuuntaiset. Niiden lähtökohta on, että maakunnan eri seutuja ja kuntia kehitetään niiden omista lähtökohdista huomioiden kunkin ominaispiirteet ja vahvuudet.

Keskeisiä tavoitteita ovat aluetalouden vahvistaminen erityisesti kehittämällä yritystoimintaa, valtakunnallisen jälkeenjääneisyyden umpeen kurominen, työttömyyden vähentäminen ja työllisyysasteen kohottaminen, osaamisen vahvistaminen sekä tasapainoisen aluekehityksen ja aluerakenteen turvaaminen maakunnassa.

Maakunnallisissa ohjelmissa (erityisesti maakuntaohjelma ja sen toteuttamissuunnitelma) on huomioitu maakuntaa koskettavat erityisohjelmat, mm. osaamiskeskusohjelmat sekä seudulliset ohjelmat mm. aluekeskusohjelmat ja niiden strategiset linjaukset.

Pohjois-Savon maakunnallisten kehittämisohjelmien peruslinjaukset ovat yhdensuuntaiset myös valtioneuvoston alueiden kehittämistä koskevan tavoitepäätöksen 15.1.2004 kanssa.

Maakunnan kehittämisessä Kuopion seudulla on kansallisesti merkittävänä ja kansainvälistymispotentiaalia omaavana kaupunkikeskuksena sekä maakunnan veturina erityisasema. Kuopion seudun kilpailukyvyn parantaminen on tärkeää koko maakunnan kehityksen kannalta. Samalla on varmistettava, että seudun myönteinen kehitys heijastuu koko maakuntaan. Elinkeinopolitiikassa Kuopion seudulla painotetaan erityisesti hyvinvointi- ja ICT-klustereitten sekä matkailun kehittämistä. Niin Kuopion seutukunnan kuin koko maakunnankin kannalta strategisessa asemassa ovat erityisesti Kuopion yliopisto ja Savonia-ammattikorkeakoulu.

Varkauden seutukunta muodostaa vahvan teollisen keskuksen, jossa kehittämispanokset suunnataan kansainvälisesti menestyvien osaamisalueiden metsän, metallin ja korkean teknologian teollisuuden sekä matkailualan ja niitä tukevian verkostojen toimintaan. Ylä-Savon strategiset kehittämisen painopistealueet ovat maito ja elintarviketalous, metsä, metalliteollisuus ja matkailu.

Sisä-Savossa vahvimmat osaamisalueet liittyvät elintarvikkeisiin erityisesti marjat, metsä- ja puuteollisuuteen, matkailuun sekä metallialaan. Koillis-Savon seutukunnassa vahvimmat kasvuodotukset liittyvät matkailuun keskuspaikkana ja myös maakunnallisesti merkittävänä keskuksena Tahko. Muita kehitettäviä elinkeinoja ovat elintarvike, metsä sekä metallialat.

3.4 Maakuntakaavoitus

Maankäyttö- ja rakennuslaki on antanut maakuntakaavalle seutukaavaa vahvemman, yleispiirteisemmän ja kehittävämmän roolin. Lain 28 § mukaan maakuntakaavan sisältövaatimukset ovat seuraavat:

Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota:

1) maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen;

2) alueiden käytön ekologiseen kestävyyteen;

3) ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin;

4) vesi- ja maa-ainesvarojen kestävään käyttöön;

5) maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin;

6) maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen; sekä

7) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen.

Kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Kaavaa laadittaessa on selvitettävä, kenen toteutettavaksi kaava ja sen edellyttämät toimenpiteet kuuluvat.

3.4.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvosto päätti 30.11.2001 aluerakennetta ja alueiden käyttöä koskevista valtakunnallisista tavoitteista. Tavoitteiden tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on jaettu yleis- ja erityistavoitteisiin. Yleistavoitteet ovat alueidenkäyttöä ja kaavoitusta koskevia periaatteellisia linjauksia, joita ei ole tarkoitus käyttää yksityiskohtaisten kaavojen arviointiin. Sen sijaan erityistavoitteet ovat alueidenkäyttöä ja alueidenkäytön suunnittelua kaikilla kaavatasoilla koskevia velvoitteita. Erityistavoitteet edellyttävät myös varautumista eräisiin valtakunnallisesti merkittäviin liikenne- ja energiahankkeisiin.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, jotka kohdistuvat kaikki myös Pohjois-Savon liiton alueeseen lukuun ottamatta kohdan 4.6 tavoitteita (Helsingin seudun erityiskysymykset), on ryhmitelty kokonaisuuksiin. Ympäristöministeriö on esittänyt niiden keskeiset kohdat seuraavasti:

Toimiva aluerakenne

- aluerakenteen tasapainoinen kehittäminen hyödyntämällä olemassa olevia rakenteita ja alueiden omia vahvuuksia
- ylimaakunnallisten kehittämisvyöhykkeiden toimintaedellytysten tukeminen
- kyläverkoston kehittäminen sekä maaseudun elinkeinotoimintojen edistäminen ja muun toimintapohjan monipuolistaminen
- maanpuolustuksen ja rajavalvonnan alueellisten edellytysten turvaaminen

Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

- olemassa olevien yhdyskuntarakenteiden hyödyntäminen ja eheyttäminen
- palvelujen ja työpaikkojen sijoittaminen siten, että se ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa
- vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittaminen tukemaan yhdyskuntarakennetta
- joukkoliikenteen, pyöräilyn ja jalankulun edellytysten parantaminen

- riittävien alueiden varaaminen elinkeinotoiminnoille
- kaupunkiseutujen kehittäminen tasapainoisina kokonaisuuksina ja keskusta-alueiden kehittäminen monipuolisina palvelujen, asumisen ja vapaa-ajan alueina
- viheralueiden yhtenäisyys
- rakennetun ympäristön ajallinen kerroksellisuus, omaleimaisuus ja ihmisläheisyys
- ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen poistaminen ja ennalta ehkäiseminen

Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

- luonnonvarojen saatavuuden turvaaminen tuleville sukupolville
- kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön säilyminen
- arvokkaiden luonnonalueiden ja niiden monimuotoisuuden säilyminen
- ekologisten yhteyksien säilyminen suojelualueiden välillä
- luonnon virkistyskäytön ja luonto- ja kulttuurimatkailun edistäminen
- matkailukeskusten ja -alueiden verkottuminen ja vapaa-ajan vyöhykkeiden kehittäminen toimivina palvelukokonaisuuksina
- loma-asutuksen mitoittaminen siten, että turvataan luonnoltaan arvokkaiden ranta-alueiden säilyminen ja loma-asumisen viihtyisyys

Toimivat yhteysverkostot ja energiahuolto

- liikennejärjestelmien kehittäminen eri liikennemuodot käsittävinä kokonaisuuksina
- liikennetarpeen vähentäminen ja liikenneturvallisuuden parantaminen
- ensisijaisesti olemassa olevien pääliikenneyhteyksien ja -verkostojen kehittäminen
- valtakunnallisesti tärkeiden liikenneväylien, satamien ja lentoasemien sekä rajanylityspaikkojen kehittämismahdollisuuksien turvaaminen
- energiahuollon tuotantolaitosten ja energiaverkostojen valtakunnallisten tarpeiden turvaaminen
- uusiutuvien energialähteiden, kuten tuulivoiman, hyödyntämismahdollisuuksien edistäminen

Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet

- Erityisiksi aluekokonaisuuksiksi on nimetty Saaristomeri, maankohoamisrannikko, Lapin tunturialueet ja Vuoksen vesistöalue

Vuoksen vesistöalueella ohjataan matkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä rakentamista ja muuta maankäyttöä siten, että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät.

Kuopion seudun maakuntakaavan raportissa ”Lähtökohdat ja tavoitteet” (maakuntahallitus 14.12.-2002) on esitetty maakuntakaavoitukseen kohdistuvat valtakunnalliset alueidenkäyttö-tavoitteet kokonaisuudessaan sekä kaavatyöryhmän tältä pohjalta työstämät seudulliset tavoitteet.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen Kuopion seudun maakuntakaavassa on esitetty kappaleessa 5.

3.4.2 Maakuntakaavan rakennevaihtoehdot

Maakuntakaavaprosessin vuoden 2003 keskeinen sisältö oli tutkia neljä eri rakennevaihtoehtoa, jotka keskittyivät erityisesti vuosien 2010 ja 2030 kehitykseen.

Vuoteen 2010 kehitys etenee oikeusvaikutteisten yleiskaavojen ja Siilinjärvellä laadittavien detaljikaavojen kautta, ja tätä vaihtoehtojen kivijalkaa kutsuttiin perusvaihtoehto 2010:ksi.

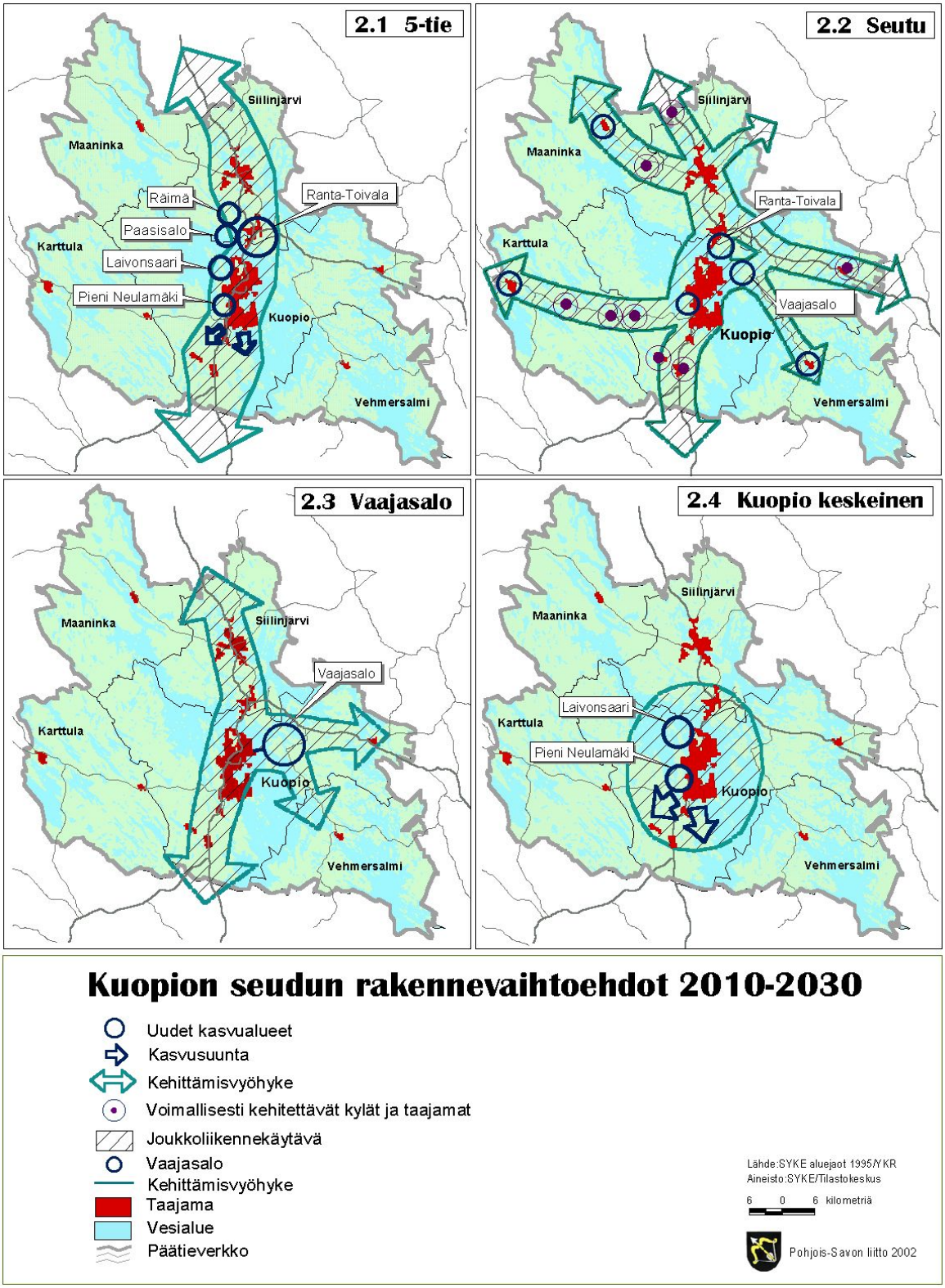
2.1 5-tie
Siilinjärvi
Maaninka
Räimä
Ranta-Toivala
Paasisalo
Karttula
Laivonsaari
Pieni Neulamäki
Kuopio
Vehmersalmi
2.2 Seutu
Siilinjärvi
Maaninka
Ranta-Toivala
Karttula
Vaajasalo
Kuopio
Vehmersalmi
2.3 Vaajasalo
Maaninka
Siilinjärvi
Vaajasalo
Karttula
Kuopio
Vehmersalmi
2.4 Kuopio keskeinen
Siilinjärvi
Maaninka
Laivonsaari
Karttula
Pieni Neulamäki
Kuopio
Vehmersalmi
Kuopion seudun rakennevaihtoehdot 2010-2030
Uudet kasvualueet
Kasvusuunta
Kehittämisvyöhyke
Voimallisesti kehitettävät kylät ja taajamat
Joukkoliikennekäytävä
Vaajasalo
Kehittämisvyöhyke
Taajama
Vesialue
Päätieverkko
Lähde:SYKE aluejaot 1995/YKR
Aineisto:SYKE/Tilastokeskus
6 0 6 kilometriä
Pohjois-Savon liitto 2002

3.4.3 Valittu rakennevaihtoehto ja maakuntakaavalle asetetut yleistavoitteet

Vaihtoehdot olivat nähtävillä 2.1.-2.2.2004 ja niistä saatiin 43 lausuntoa. Rakennevaihtoehtojen vaikutustenarvioinnin ja lausuntojen perusteella päädyttiin seuraavaan:

Kuopion seudun maakuntakaavan taajamatoiminnot rakennetaan 5-, Kuopio- ja Vaajasalomallin yhdistelmästä. Kuopion seudun taajamien yhdyskuntarakenne on tiivein pääkaupunkiseudun jälkeen koko maassa, joten kaikissa aluerakennevaihtoehdoissa esitetty täydennysrakentaminen (25-30 %) on erittäin kova haaste. Muutamassa lausunnossa esitettiin vielä kovempia tavoitteita, jotka olisivat mahdollisia vain puuttumalla olemassa oleviin virkistysalueisiin tai muuttamalla omakotialueita kerrostaloalueiksi.

Olemassa oleville taajamatoimintojen alueille osoitetaan jatkotyössä täydennysrakentamista n. 25-30%, uusina laajentumisalueina tulevat olemaan Saaristokaupungin jälkeen Neulaniemi-Laivonsaari, Kuopiosta etelään olevat alueet, Siilinjärven vanhan 5-tien seutu ja Vaajasalo viimeisimpänä alueena. Neulaniemi-Laivonsaari aluekokonaisuus kytkeytyy Savilahden yliopisto-yritysalueisiin muodostaen vetovoimaisen ja yhdyskuntataloudellisesti edullisen alueen keskustan läheisyydessä. Alueen luonnon ja maiseman reunaehtoja tarkasteltiin vuoden 2004 jatkotyössä. VT17 Vaajasalon linjaus on perusteltu ja toivottu vaihtoehto erityisesti tavaraliikenteen, pääväylien toimivuuden ja Kuopion seudun aseman vahvistumisen kautta. Vaajasalomalli edistää ylimaakunnallista yhteistyötä Kuopio-Joensuu yhteyden parantumisen myötä. Lisäksi uusi tielinjaus toimii varareittinä Kuopiosta pohjoiseen. Uusi linja vaikuttaisi parantavasti erityisesti Koillis-Savon kuntien elinkeinojen kehittymiseen ja säilymiseen. Yhteyden toteutumiseen liittyvien epävarmuustekijöiden (erityisesti rahoituksen epävarmuus) johdosta maakuntakaavassa on mahdollistettava Kuopion seudun kehittyminen laajentumissuuntien avulla. Yhteyden toteutuessa se mahdollistaa Vaajasalon kehittämisen jopa tytärkaupungiksi. Paasisalo on yksikkönä liian pieni ja kallis, samoin Räimä esitetyllä asukasmäärällä. Puolustusvoimien materiaalilaitoksen esikunnalta 29.3.2004 tulleen lausunnon mukaan ”maakuntakaavassa esitetyille Pienen Neulamäen suunnitelmille ei ole estettä, jos alueen rakentaminen ajoittuu yli kymmenen vuoden päähän (vuoteen 2015). Puolustusvoimien toiminta Pienen Neulamäen alueella jatkuu toistaiseksi ennallaan”.

Lausuntojen pohjalta jatkotyössä huomioidaan väestötavoitteen eri toteutumisvaihtoehdot. Kuopion seudun maakuntakaavan tavoitevuodelle 2030 on asetettu sekä väestö- että työpaikkatavoite, jotka ovat keskenään sopusoinnussa. Lisäksi jatkotyössä tarkastellaan vaikutuksia muuhun maakuntaan tarkemmin.

Pohjois-Savon maakuntahallitus hyväksyi lausuntojen yhteenvedon ja rakenneluonnoksen 24.5.2004 ja ne esiteltiin myös maakuntavaltuustolle 14.6.2004.

3.4.4 Palaute maakuntakaavaluonnoksesta ja -ehdotuksesta

Luonnoksen palaute

Pohjois-Savon maakuntahallitus hyväksyi maakuntakaavaluonnoksen nähtäville asetettavaksi 10.4-10.5.2005, 1.4.2005. Luonnoksesta tuli lausuntoja 49 kpl ja mielipiteitä 36 kpl; merkittäviä muutosesityksiä ei tullut, vaan tarkennuksia ja täydentämistä.

<u>Lausunnot:</u>
Puolessa lausunnoissa aluevarausten muutosesityksiä, jotka jakautuivat kunnittain seuraavasti:

- Kuopio, eniten: taajamatoiminnat, liikenneväylät, soranotto, suojelu, hiljaiset alueet, virkistys
- Karttula: taajamatoiminnat, ulkoilureitit, kyläalue, erämatkailu
- Siilinjärvi : liikenneväylät, kauppapalvelut, voimajohtolinjan merkintä, rakennussuojelu
- Maaninka: liikenneväylät, rakentamisvyöhyke
- Koko kaava-alue: kylämerkinnät, keskusverkko, liikenneväylät, pohjavedet

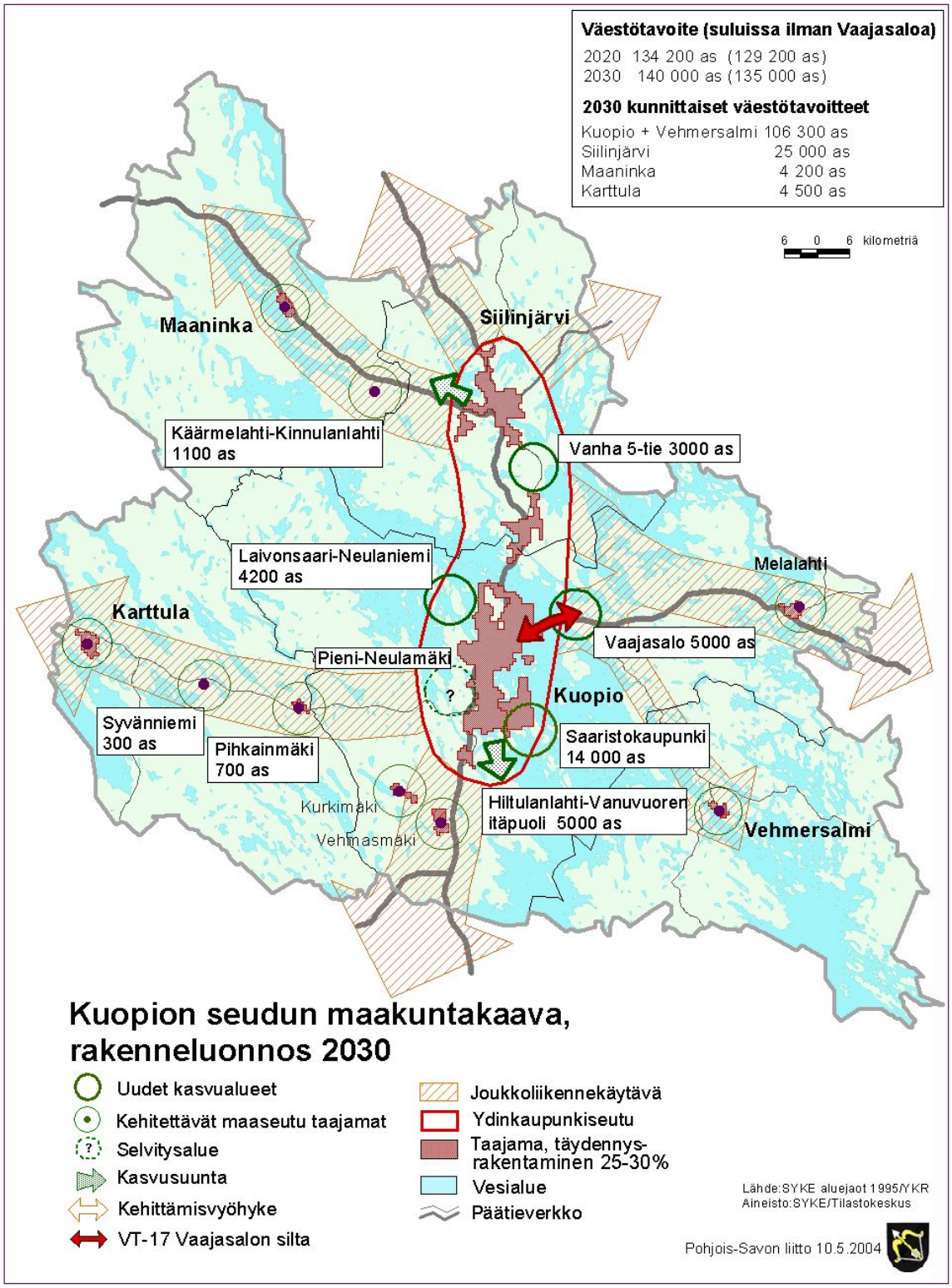
Väestötavoite (suluissa ilman Vaajasaloa)
2020 134 200 as (129 200 as)
2030 140 000 as (135 000 as)
2030 kunnittaiset väestötavoitteet
Kuopio + Vehmersalmi 106 300 as
Siilinjärvi 25 000 as
Maaninka 4 200 as
Karttula 4 500 as
6 0 6 kilometriä
Maaninka
Siilinjärvi
Käärmelahti-Kinnulanlahti 1100 as
Vanha 5-tie 3000 as
Laivonsaari-Neulaniemi 4200 as
Melalahti
Karttula
Vaajasalo 5000 as
Pieni-Neulamäki
?
Kuopio
Syvänniemi 300 as
Pihkainmäki 700 as
Saaristokaupunki 14 000 as
Kurkimäki
Vehmasmäki
Hiltulanlahti-Vanuvuoren itäpuoli 5000 as
Vehmersalmi
Kuopion seudun maakuntakaava, rakenneluonnos 2030
Uudet kasvualueet
Kehitettävät maaseutu taajamat
Selvitysalue
Kasvusuunta
Kehittämisvyöhyke
VT-17 Vaajasalon silta
Joukkoliikennekäytävä
Ydinkaupunkiseutu
Taajama, täydennys-rakentaminen 25-30%
Vesialue
Päätieverkko
Lähde:SYKE aluejaot 1995/YKR
Aineisto:SYKE/Tilastokeskus
Pohjois-Savon liitto 10.5.2004

Puolessa lausunnoissa ei ollut varsinaisia yksilöityjä muutosesityksiä kaavan merkintöihin. Hiljaisista alueista on yleismainintoja. Muutaman, erityisesti kaava-alueeseen rajoittuvan kunnan lausunnossa tarkasteltiin kaava-alueen rajausta ja Kuopion seudun asemaa maakunnan aluerakenteessa. Pohjois-Savon ympäristökeskus ja seudun ulkopuoliset kunnat toivat esille toiveen koko maakunnan maakuntakaavasta. Vaikutustenarviointiin toivottiin täydennyksiä erityisesti suhteessa koko maakuntaan, mm. kaupan verkon ja ostovoiman siirtymisen näkökulmasta.

Mielipiteet:
Kuopio 8: jakautuivat tasaisesti eri merkinnöille, matkailupalvelujen lisäysesityksiä, kauppapalvelut
Karttula 15: ulkoilureittihuomautuksia runsaasti, kylämerkintä (Airaksela), pohjavesialue, vesijohto
Siilinjärvi 7: taajamatoimintojen rajaus, soranotto, suojelu, työpaikka-alue
Maaninka 4: ulkoilureitti, hyvät pellot, pohjavesialue, soranotto
Suonenjoki 1: tieverkko
Iisalmi 1: kauppapalvelut

Palautteen johdosta on käyty neuvotteluja mm. Kuopion, Siilinjärven, Ympäristöministeriön, Puolustusvoimien ja Ympäristökeskuksen kanssa.

Erillisselvityksiä on laadittu kyläverkosta ja matkailu/maaseutumatkailusta omana työnä, logistiikka-alueen varaamista varten teetätettiin erillisselvitys.

Ehdotuksen palaute

Kuopion seudun maakuntakaavaehdotus oli nähtävillä 13.2 - 20.3.2006 Pohjois-Savon liitossa sekä Kuopion kaupungissa, Siilinjärven, Maaningan ja Karttulan kunnissa. Niissä järjestettiin myös tiedotus- ja kuulemistilaisuudet yleisölle. Lisäksi noin sadalta Kuopion seudun maakuntakaavaan liittyvältä sidostaholta pyydettiin lausunnot ehdotuksesta.

Ehdotuksesta annettiin 89 muistutusta ja 42 lausuntoa. Valtaosa muistutuksista kohdentui Neulaniemen taajamatoimintojen aluevaraukseen koskien sen taajamatoimintoihin kaavoitettavan alueen laajenemista. Lisäksi useita muistutuksia tuli Karttulan Airakselasta koskien mm. teollisuusmateriaalien kierrätystoimintaa harjoittavan Kuusakoski Oy:n suojavyöhykevarauksia.

Muut muistutukset liittyivät mm. Kuopio-Siilinjärven rajalla olevan Pökösenmäen luonnonsuojelualuevaraukseen, Ritoniemen matkailualueen laajuuteen, Kuopion Pihlajaharjun asuinaluevaraukseen sekä Niuvan ja Laivonsaaren yhdyskuntarakenteen laajentumismerkintöihin Kuopiossa. Metsäteollisuuden ja metsänomistajayhteisöjen lausunnoissa esitetään uusien ns. hiljaisten alueiden poistamista kokonaan maakuntakaavasta. Tällaisia alueita on Kuopion seudulla mm. Suovu-Palosen alueella, Maaningan lounaisosissa, Ritoniemessä Vehmersalmella, Suvasvedellä ja Karttulan Riuttalan talonpoikaismuseon lähialueilla.

Muutamissa lausunnoissa halutaan lisättäväksi maa-ainesten, erityisesti soran ottoalueita mm. Maaningalla ja Siilinjärvellä. Siilinjärven ja Maaningan harjujakson erilaiset käyttöpaineet, joista osa on kunnan sisäisiä tarpeita, ratkaistaan Siilinjärven johdolla laadittavassa ja jo käynnissä olevassa osayleiskaavassa, jota Pohjois-Savon liittokin rahoittaa selvitysten osalta.

Muistutukset
Karttula: 20 kpl, mm. Airakselan jätteenkäsittelyaluetta koskevat muistutukset, taajamatoimintojen alue Kurkimäen tien varressa

Kuopio: 62 kpl, mm. Neulaniemeä ja Laivonsaarta koskevat muistutukset , Pökösenmäen lehtoa koskevat muistutukset, Ritoniemeä koskevat muistutukset
Maaninka: 2 kpl
Siilinjärvi : 5 kpl

Palaute ja vastineet on käsitelty lakisääteisessä ehdotusvaiheen viranomaisneuvottelussa 27.4.2006.

4 Alueidenkäyttösuunnitelma maankäyttöluokittain

4.1 Yleisperiaatteet

Kuopion seudun maakuntakaava on laadittu siitä näkökulmasta, että se mukautuu Kuopion seudun erilaisiin kasvunäkymiin. Seudun luonnonolosuhteet ovat hyvin kauniit, mutta maankäytön suunnittelun näkökulmasta hyvin haasteelliset. Vehmersalmen kunnan liityttyä Kuopioon vuoden 2005 alusta Kuopiosta on 35% vettä. Kuopion seutu ja erityisesti Kuopion taajama-alue on yhdyskuntarakenteeltaan erittäin tiivis ja toisaalta laajoja yhtenäisiä luonnonalueita käsittävä.

Kunnianhimoisena tavoitteena on ollut kehittää Kuopion seutua molemmista näkökulmasta, säilyttää tiivis, joukkoliikennekaupunkirakenne ja tarjota yhtenäinen viheralueverkosto. Näillä puittein Kuopion seudun vahvat ominaispiirteet kehittyvät jatkossa ja nousevat seudun kilpailukykyä tukeviksi elementeiksi. Tavoitteena on ollut vahva vuorovaikutus seudun toimijoiden kanssa, ylikunnallisiin asioihin keskittyen.

Kuva 4.1/1. Suunnittelun reunaehdot ja uudet kasvualueet

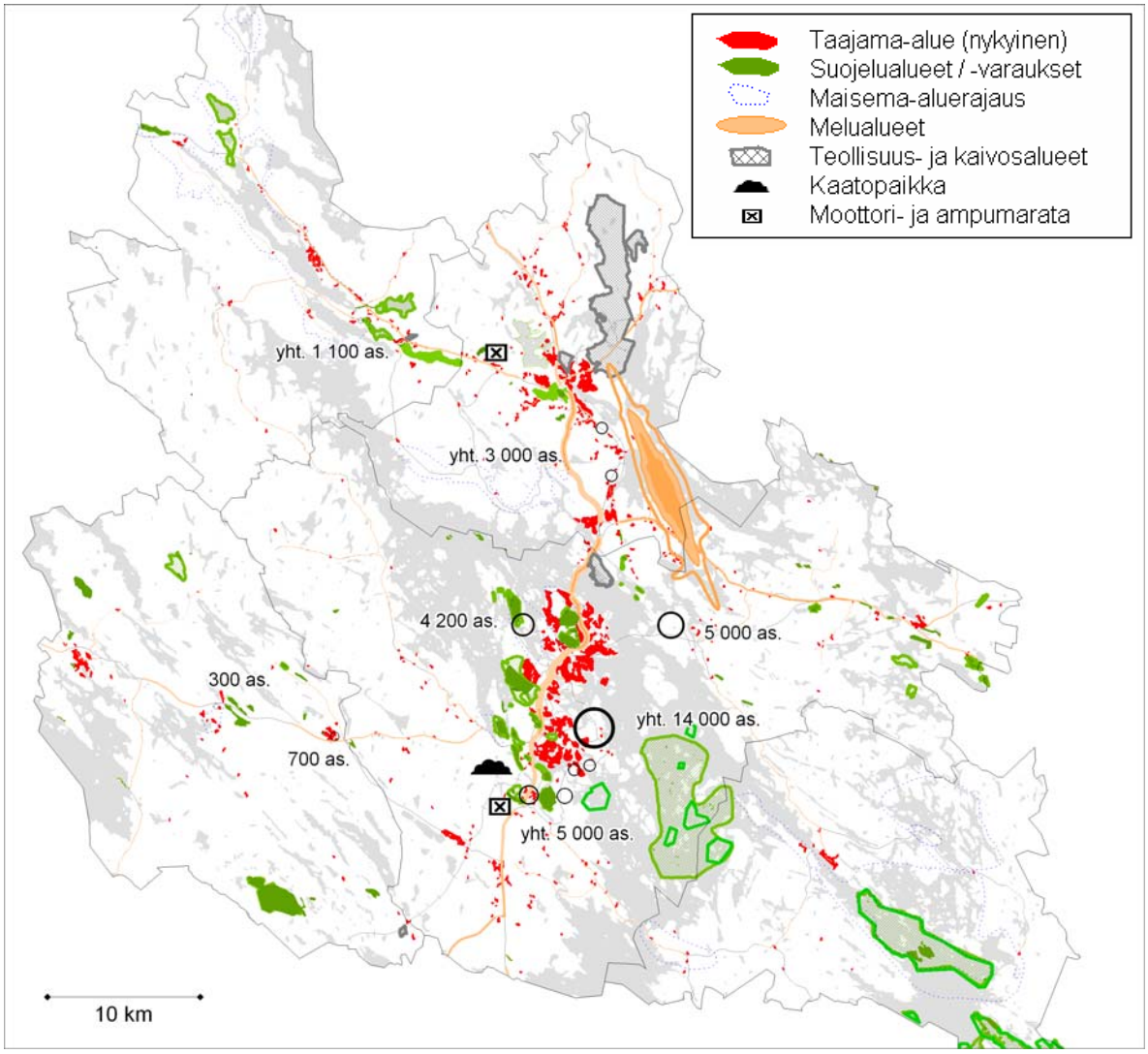

4.2 Aluevarausten osoittamis- ja tulkintatapa

Koko maakuntaa koskevien seutukaavojen laadinnan jälkeen Pohjois-Savon seutukaavoitus jatkui 1980-luvun lopulta seudullisina seutukaavoina. Kuopion seudun maakuntakaava on periaatteessa tämän seudullisen tarkastelun viimeinen vaihe. Seudulliset seutukaavat olivat lähtökohtaisesti maakunnallisten seutukaavojen ajantasaistuksia. Maankäyttö- ja rakennuslain voimaantulo v. 2000 ja Kuopion seudun asema maakunnan aluerakenteessa on kuitenkin muuttanut tarkastelutapaa aikaisempiin seudullisiin kaavoihin verrattuna. Tosin jo Ylä-Savon seudun maakuntakaavassa jouduttiin uuden lain velvoitteita ottamaan huomioon. Kuopion seudun maakuntakaava on ensimmäinen maakuntakaava, jossa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat olleet voimassa työtä aloitettaessa. Ottaen huomioon Kuopion seudun aluerakenteellinen merkitys ja myöhemmin laadittava Pohjois-Savon maakuntakaava Kuopion seudun maakuntakaavoituksessa on seudullisten tarpeiden lisäksi tarkastelemaan valittuja suunnitteluratkaisuja myös maakunnallisesta näkökulmasta. Aluevarausten osoittamis- ja tulkintatapaa on peilattu koko maakunnan olosuhteisiin ja alueidenkäytön suunnittelun tarpeisiin. Kuopion seudun maakuntakaava esitetään 1:100.000 mittakaavassa. Koska Pohjois-Savon maakuntakaava esitetään todennäköisesti 1:200.000 mittakaavassa, mittakaavaero merkinnee kuitenkin merkintämenettelyn suurpiirteistämistä samanlaisista suunnitteluperiaatteista huolimatta.

Kaavamerkinnät on esitetty pääosin ympäristöministeriön kaavamerkintäohjeen mukaisesti. Merkinnät koostuvat kehittämisperiaatemerkinnöistä, alueiden eritysominaisuutta kuvaavista merkinnöistä sekä varsinaisista aluevaraus-, kohde- ja viivamerkinnöistä. Kaavakartalla ja sen merkinnät ja määräykset liitteessä merkinnät on ryhmitelty edellä lueteltuun järjestykseen, selostuksessa käsitellään varsinaiset aluevaraukset ja alueiden erityisominaisuutta kuvaavat varaukset aihepiireittäin (kulttuuriympäristö, luonnonvarat jne.) Viranomaisten päätöksiin ja suunnitelmiin perustuvat merkinnät sekä yksityiskohtaisimpiin kaavoihin perustuvat merkinnät on esitetty kaavassa pääosin numeerisessa muodossa ympäristöhallinnolta ja kunnilta saatujen rajausten perusteella. Pohjois-Savon liitossa suunnitellut merkinnät ja tulkinnat viranomaispäätöksistä on pääosin digitoitu maastokartan 1:36.000 -mittakaavaisilta pienennöksiltä. Digitointimittakaavasta huolimatta maakuntakaavaa tulkitaan sen esittämismittakaavan perusteella eli yleispiirteisesti ottaen kuitenkin kaavamerkintöjen tavoitteet huomioon. Tilanteissa, joissa merkintä perustuu viranomaisten päätöksiin ja suunnitelmiin, kuten luonnonsuojeluohjelmiin ja tiesuunnitelmiin, maakuntakaavan tulkintaa ohjaa kyseinen yksityiskohtaisemmassa mittakaavassa esitetty päätös tai suunnitelma.

Asutus ja työpaikat

4.3 Kehittämisperiaatemerkinnät

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kehittämisperiaatteita koskevilla merkinnöillä ja niihin liittyvillä määräyksillä osoitetaan alueita, jotka ovat merkittäviä maakunnan tavoitellun kehityksen kannalta ja joihin tästä syystä kohdistuu muussa suunnittelussa ja aluekehittämisessä huomioon otettavia alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen kehittämistarpeita. Seutukaavoissa ei ole kehittämisperiaatemerkintöjä.

Suunnitteluperiaatteet

Kuopion seudun maakuntakaavaan on tulkittu Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2030 aluerakenteen sisältöä niin kehittämisvyöhykkeiden kuin matkailukeskusten osalta. Yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuolia on osoitettu mahdollisiin taajamatoimintojen laajenemissuuntiin, joita voidaan MRL:n periaatteiden mukaan suunnitella varsinaisten uusien laajennusalueiden käyttöönoton jälkeen. Vaajasalon taajamatoimintojen käyttöönottoon liittyy mittava kynnysinvestointi VT17 silta/tiehankkeen muodossa, joten yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuolilla osoitetut alueet voivat tulla käyttöönotto harkintaan ennen Vaajasalon taajamatoimintojen toteuttamista.

Aluevaraukset

Maakuntakaavamerkinnät ja –määräykset

Kuopion keskustavyöhykkeen kehittämisalue

Merkinnällä osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tärkeä alue. Alueelle sijoittuvat kaupunkikeskustan kehittämisen kannalta tärkeimmät valtakunnalliset ja maakunnalliset toiminnat. Aluetta kehitetään kansainvälisten, valtakunnallisten ja maakunnallisten toimintojen keskuksena.

Suunnittelumääräys:
Alueen käytön suunnittelussa tulee turvata keskusta-alueen kehittyminen valtakunnallisesti vetovoimaiseksi, yhdyskuntarakenteeltaan ja kaupunkikuvaltaan korkeatasoiseksi koulutuksen, osaamisen, yritystoiminnan, kaupallisten, erityisesti erikoiskaupan palvelujen ja matkailu- että vapaa-aikapalvelujen alueeksi. Alueen kehittämisessä ja maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota kevyen liikenteen, joukkoliikenteen, raideliikenteen ja vesiliikenteen edistämiseen siten, että siirtymiset eri kulkumuotojen välillä ovat joustavat.

5-tien kehittämisvyöhyke

Merkinnällä osoitetaan Maakuntasuunnitelma 2030:ssa määritelty 5-tien kehittämisvyöhyke, joka jatkuu läpi Pohjois-Savon etelä-pohjoissuunnassa.

Suunnittelumääräys: 5-tien kehittämisvyöhykettä kehitetään kansainvälisenä liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen, liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenneympäristön laatuun. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon korkealuokkaisen maantie-, rautatie- ja lentoliikenteen sekä energia- ja tietoliikennejohtojen tilavaraukset ja rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.

Vyöhykkeellä tulee turvata sujuvan ja turvallisen liikenteen vaatimukset. Liikenneväylien kehittämisessä on otettava huomioon, että valtatie 5 kuuluu yleiseurooppalaiseen TEN-tieverkkoon ja on osa suunniteltua valtakunnallista runkotieverkkoa.

Itä-länsi kehittämisvyöhyke

Merkinnällä osoitetaan Maakuntasuunnitelma 2030:ssa määritelty itä-länsisuuntainen kehittämisvyöhyke, joka jatkuu läpi Pohjois-Savon.

Suunnittelumääräys: Itä-länsi suuntaista -kehittämisvyöhykettä kehitetään kansainvälisenä liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen, liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenneympäristön laatuun. Alueen käytön suunnittelussa on huomioitava lentoliikenteen sekä energia- ja tietoliikennejohtojen tilavaraukset ja rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.

Vyöhykkeellä tulee turvata sujuvan ja turvallisen liikenteen vaatimukset. Liikenneväylien kehittämisessä on otettava huomioon, että valtatie 9 ja valtatie 17 kuuluvat yleiseurooppalaiseen TEN-tieverkkoon. Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030:ssa on esitetty valtakunnalliseen runkoverkkoon myös VT17 ja VT9.

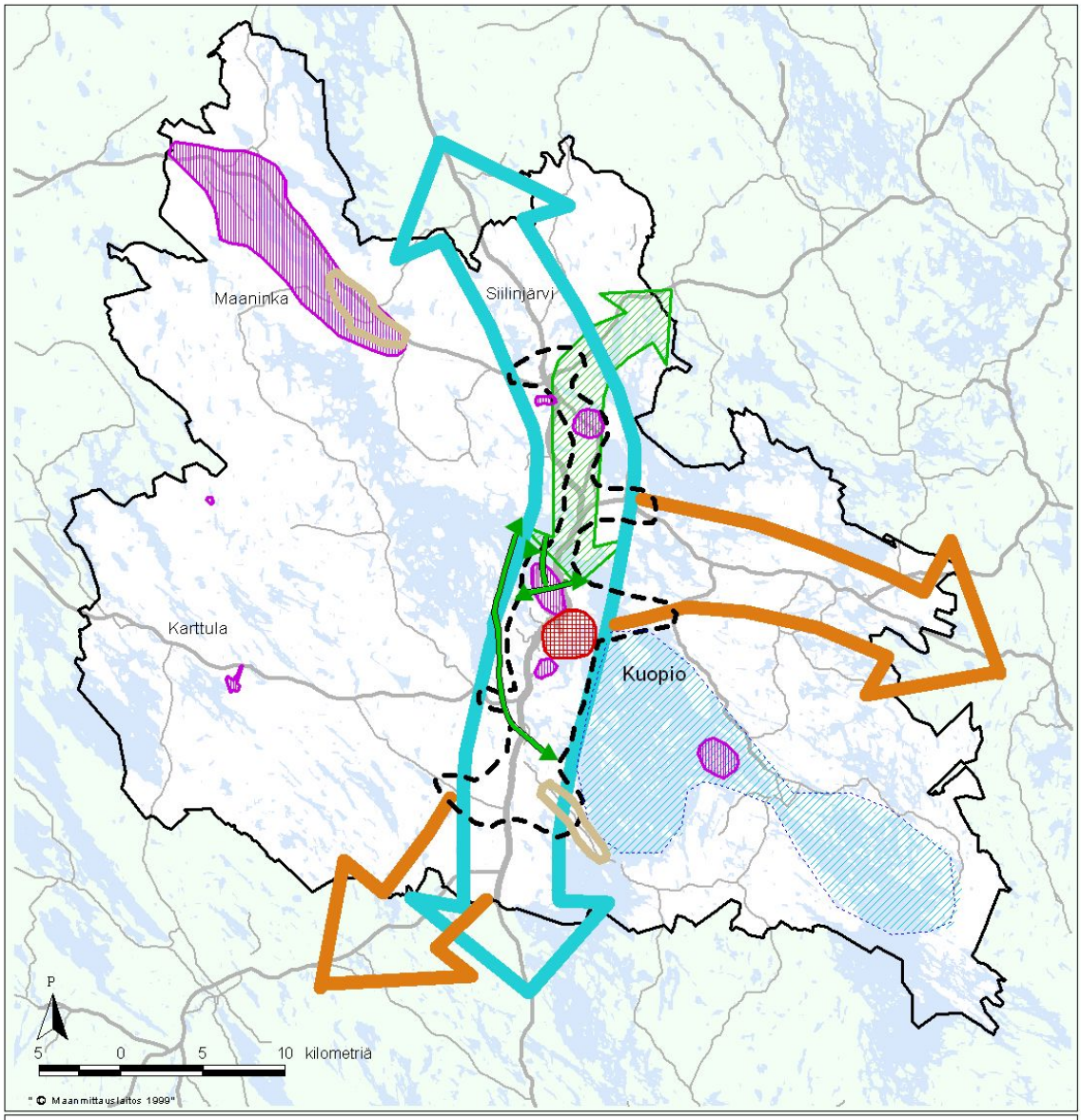

Kehittämisperiaatemerkinnät

- 5-tie kehittämisvyöhyke
- Itä-länsi kehittämisvyöhyke
- Maaseudun kehittämisen kohdealue
- Viheryhteystarve
- Kuopion keskustavyöhykkeen kehittämisalue
- Matkailun vetovoima-alue
- Joukkoliikennevyöhyke
- Vesimatkailun kehittämisvyöhyke
- Kuopio-Tahko matkailun kehittämiskäytävä

Pohjois-Savon liitto 2006

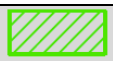

Kuopio-Tahko matkailun kehittämiskäytävä
Merkinnällä osoitetaan Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa 2030 osoitettu matkailun kannalta keskeinen yhteys Kuopion ja Pohjois-Savon suurimman matkailukeskuksen Tahkon välillä.

Suunnittelumääräys:
Matkailukeskusten ja -alueiden verkottumista tulee kehittää niin, että muodostuu toimivia palvelukokonaisuuksia. Liikenneyhteyksien kehittämisessä ja maankäytön suunnittelussa tulee huomioida Tahkon kasvava merkitys liikennemäärissä.

Joukkoliikennevyöhyke
Merkinnällä osoitetaan kaupunkiseudun aluerakenteen pääsuuntaa palveleva tehokkaan joukkoliikenteen varaan kehitettävä alue. Merkinnän tavoitteena on tukea alueen joukkoliikenteen kehittymistä kilpailukykyiseksi vaihtoehdoksi henkilöautolle niin työ- kuin asiointiliikenteessä.

Suunnittelumääräys: Yhteysvälin kehittämisessä tulee kiinnittää vuorotarjonnan ohella erityistä huomioita pysäkkien esteettömyyteen, turvallisuuteen, pysäkkipalveluiden laatuun ja liikenteen sujuvuuteen. Alueen käytön suunnittelussa huomioidaan joukkoliikennekaupungin suunnitteluperiaatteet.

MATKAILUN VETOVOIMA-ALUEET

Matkailun vetovoimamerkinnällä mv on osoitettu maakunnan matkailu- ja virkistystoiminnan kannalta merkittävimmät aluekokonaisuudet. Niihin sisältyvät itse kohteen alue ja siihen liittyvät suojelu- ja muut alueet, joista on mahdollista kehittää matkailu- ja virkistystoimintaa palveleva laaja kokonaisuus.

Kuopion seudun maakuntakaavan mv-alueet muodostavat Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa mainitun Kuopion matkailukeskuksen yhdessä Kuopion keskustan kanssa.

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset

Matkailun vetovoima-alueet

mv-1 PUIJON ALUE
mv-2 RAUHALAHDEN ALUE
mv-3 KASURILAN ALUE
mv-4 TARINAHARJUN ALUE
mv-5 RITONIEMEN ALUE
mv-6 KORKEAKOSKI-MAANINKAJÄRVI
mv-7 RIUTTALA

mv-8 KALLAVEDEN VESIMATKAILUN KEHITTÄMISVYÖHYKE

Matkailun vetovoima-alueina osoitetaan matkailu- tai virkistysalueita, joihin kohdistuu maakunnallisesti tai seudullisesti tärkeitä alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita. Alueen vetovoima rakentuu monipuolisten matkailukeskusten lisäksi vetovoimaiseen luonnon- ja kulttuuriympäristöön.

Suunnittelumääräys: Matkailun kehittämisessä ja alueen käytön suunnittelussa vetovoima-alueilla tulee edistää suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävää hyödyntämistä.

Viheryhteystarve
Merkinnällä osoitetaan virkistysalueverkostoon ja ekologiseen verkostoon kuuluvat viher- ja virkistysyhteydet.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, että merkinnällä osoitettu yhteys säilyy tai toteutuu jatkuvuuden ja esteettömyyden turvaavalla tavalla ja huomioi virkistys- ja ulkoilumahdollisuudet, alueen maisema-arvot, arvokkaiden luontokohteiden säilymisen sekä lajiston liikkumis- ja leviämis-mahdollisuudet.

Maaseudun kehittämisen kohdealue
Merkinnällä osoitetaan alueet, joihin kohdistuu alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa tulee edistää alueelle suuntautuvan rakentamispaineen ohjaamista kaavoituksella nykyisten kyläalueiden yhteyteen. Alueen kulttuuri- ja maisema-arvot tulee ottaa huomioon alueen suunnittelussa.

Yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta
Merkinnällä osoitetaan sellaiset taajamien yhdyskuntarakenteen kehittämisen kannalta tavoiteltavat päälaajenemissuunnat, joilla voidaan katsoa olevan maakunnallista tai seudullista merkitystä.

Suunnittelumääräys:
Alueen käytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon seuraavat reunaehdot:
Siilinjärven Harjamäestä länteen: pohjois-eteläsuuntainen moottorikelkkareitti.
Siilinjärven Toivalasta etelään: Vt 5:n melualue ja mahdollisten meluhaittojen estäminen sekä palveluiden saavutettavuus.
Kuopion Neulaniemestä Laivonsaareen ja Niuvasta Laivonsaareen: Laivonsaaren Natura-alueen (SL 11.505) ottaminen huomioon alueen taajamatoimintojen ja liikennejärjestelyiden suunnittelussa siten, että luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla Natura-alueen perusteena olevat luonnonarvot eivät merkittävästi heikenny. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueen maaston kulumiseen ja pintavalumaolosuhteisiin. Samoin alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon Niuvan valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön arvot (SR 11.601) maiseman, rakennushistorian ja historian osalta ja Puijon maisema-alueen arvot (MA-v 11.610).
Laajenemissuunnat Ranta-Toivalaan: Halmejoen Natura-alueen (SL 11.555) ottaminen huomioon alueen taajamatoimintojen ja liikennejärjestelyiden suunnittelussa siten, että luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla Natura-alueen perusteena olevat luonnonarvot eivät merkittävästi heikenny.

Vaikutukset

Matkailun vetovoima-alueiden kehittyminen vahvistaa Kuopion asemaa matkailun kentässä ja tukee Kuopion aseman vahvistumista valtakunnanosakeskuksena. Viheryhteystarpeen huomioimisella turvataan ekologisia käytäviä sekä virkistysyhteyksiä. Pohjois-etelä ja itä-länsi kehittämisvyöhykkeiden voimistamisella vahvistetaan Pohjois-Savon menestymisen edellytyksiä osana Suomen aluerakennetta. Yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuolilla varmistetaan kehittämisedellytyksiä kaupunkiseudun kehittämiselle.

Toteuttaminen

Kehittämisperiaatteita toteutetaan yksityiskohtaisemman kuntakaavoituksen kautta ja aluekehittämisessä useiden eri viranomaisten toiminnan kautta eri tasoilla. Laivon ja Neulaniemen rakentamismahdollisuuksia on selvitetty yleiskaavatasolla.

Tutkimukset

Yhdistelmärakennemallin vaikutukset, VTT, rakennus- ja yhdyskuntatekniikka 2005
Kuopio, Laivo. Niuva-Laivonsaari oyk. Perusselvitykset 31.12.1993. Kuopion kaupunki 1993.
Hyttinen Mirja. Neulaniemen kasvillisuusselvitys 2004, 2005. Kuopion kaupunki.
Neulaniemen ja Laivon kapasiteettiarvio. Kuopion kaupunki 2005.

Kuopion seudun keskusverkko

Lähtökohdat ja tavoitteet

VTT inventoi ja luokitteli seudun palvelut vuonna 2003 ja laati vuoden 2004 aikana yhdistelmämallille keskusluokituksen vuodelle 2030. Keskusverkon inventointi- ja luokitteluperusteet on esitetty yhdistelmämallin vaikutustenarviointiraportin kohdassa 2. ”Palvelu ja keskusverkko” ja ne löytyvät tiivistetyssä muodossaan liitteestä 2.

Aluevaraukset

1 Pääkeskus

	MK-merkintä
Kuopion ydinkeskusta	C

2 Kunta-, aluekeskukset

	Mk-merkintä		Mk-merkintä
Petonen	A, ca-1	Karttula	A, ca-2
Maaninka	A, ca-2	Siilinjärvi	A, ca-1
Vehmersalmi	A, ca-2	Keilankanta	A

3 Monipuoliset lähipalvelukeskukset (paikalliskeskukset)

	Mk-merkintä		Mk-merkintä
Männistö	A	Puijonlaakso	A
Neulamäki	A	Toivala- Vuorela	A, ca-1

4 Lähikeskukset / yksittäiset lähipalvelut

	Mk-merkintä		Mk-merkintä
Päiväranta	A	Kelloniemi	A
Saarijärvi	A	Inkilänmäki	A
Rypysuo	A	Särkiniemi	A
Jynkkä	A	Pirtti	A
Levänen	A	Kettulanlahti	A
Riistavesi	A	Vaajasalo	A, ca-2

5 Kyläkeskukset ja pienet kylät

Kylä	Mk-merkintä		Mk-merkintä
KARTTULA		MAANINKA	
Kurkimäki	A	Kinnulanlahti	A
Pihkainmäki	A	Käärmelahti	A
Syvänniemi	A	Keskisaari	A
Airaksela	at2	Ahkiolahti	at1
		Tuovilanlahti	at1
KUOPIO		Vianta	at1
Hirvilahti	at1	Haatala	at2
Kaislastenlahti	at1	Haapamäki	at2
Kurkiharju	at1	Kurolanlahti	at2
Rytky	at1	Leinolanlahti	at2
Vehmasmäki	at1	Pulkonkoski	at2
Haminalahti	at2	Tavinsalmi	at2
Kirnumäki	at2		
Kylmälahti	at2	SIILINJÄRVI	
Käpykangas	at2	Aappola	at1
Lamperila	at2	Hamula	at1
Leppäranta	at2	Jännevirta	at1
Lähemäki	at2	Kehvo	at1
Niemisjärvi	at2	Kumpunen	at1
Pihlaisenpää	at2	Kuuslahti	at1
Puutosmäki	at2	Pöljä	at1
Ritisenlahti	at2	Kolmisoppi	at2
Räsälä	at2	Koivumäki	at2
Salonkulma	at2	Koivusaari	at2
Savulahti	at2	Räimä	at2
Siltamäki	at2		
Vartiala	at2		

Vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vievä erikoistavarakauppa:

	MK-merkintä
Kolmisoppi	km
Savilahti	km
Päiväranta	km
Kasurila	km-e
Ahmo	km-e
Hiltulanlahti	kma-e, kehittämisen kohdealue

4.4 Keskustatoimintojen alueet (C)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Seutukaavoissa ei ole käsitelty keskustatoimintojen alueita. Kuopion keskusta toimii sekä Kuopion seudun että koko Pohjois-Savon kaupallisena ja hallinnollisena keskuksena. Maaningan ja Karttulan keskukset palvelevat kuntiensa asukkaita, Vehmersalmelle tarvitaan vielä 2005 tilanteessa etäisyyden johdosta ja Kuopion seudun parhaimpana vierasvenesatamana merkittävän vesiväylän varrella kuntakeskustasoa olevat palvelut, VT 17 Vaajasalon linjauksen rakentamisen jälkeen alue on erittäin vetovoimainen. Siilinjärven keskustan palveluiden voidaan katsoa palvelevan laajempaa ympäristöä, maaninkalaisia ja nilsiäläisiä mm. Siilinjärven eteläosassa oleva Vuorelan keskusta omaa monipuolisen lähikeskuksen potentiaalin seututasolla, joka rinnastetaan Ca-1 tasoiseen alakeskukseen kaavamerkinnöissä. Kuopion Petosen keskus on ainoa Kuopion palveluiden keskittymistä, joka on kunta/aluekeskustasoa (Ca-1). Tavoitteena on säilyttää nämä keskukset. Vuorelan merkitys kasvaa seudun aluerakenteessa Rissalan yrityskylän toteutuessa. Vehmersalmen taajaman palvelut vierasvenesatamineen korostuvat Kuopion seudun kesän palveluverkossa.

Suunnitteluperiaatteet

VTT tutki seudun olemassa olevan keskusjärjestelmän vuoden 2003 aikana, tulokset on julkaistu raportissa ”Rakennemallien palveluverkkoselvitys”, sekä täydensi sitä vuoden 2004 laadittuun yhdistelmämalliin.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on osoitettu 1 keskustatoimintojen alue, 387 ha.

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset

C

Keskustatoimintojen alue

Kuopion keskusta-alue Haapaniemen alue mukaan luettuna osoitetaan aluevarauksella C, jolle sijoittuu keskustahakuisia erikoiskaupan ja hallinnon palveluja, vähittäiskaupan suuryksikköjä sekä asumista.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa tulee luoda edellytykset korkeatasoisen ja vetovoimaisen keskusta-alueen kehittämiselle sekä kansainvälisten, ylimaakunnallisten ja maakunnallisten toimintojen ja monipuolisen erikoiskaupan palveluiden sijoittamiselle. Suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen kaupunkikuvaan, saavutettavuuteen sekä alueen liittymiseen muuhun kaupunkirakenteeseen

.

ca1

Alakeskus

Merkinnällä osoitetaan Kuopion kaupunkiseudun aluekeskukset, joihin ja joiden läheisyyteen sijoittuu seudullisia yksityisiä ja julkisia palveluita sekä asumista. Siilinjärven, Vuorelan ja Petosen keskukset osoitetaan kohdemerkinnällä Ca-1.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelulla eheytetään yhdyskuntarakennetta ja osoitetaan tilaa seudullisille toiminnoille, joilla tuetaan alakeskuksen vetovoimaa

.

ca2

Alakeskus

Merkinnällä osoitetaan Kuopion kaupunkiseudun aluekeskukset, joihin sijoittuu yksityisiä ja julkisia palveluita sekä asumista. Näitä ovat Maaningan, Karttulan, Vehmersalmen ja Vaajasalon keskukset

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelulla eheytetään yhdyskuntarakennetta. Vaajasalon alakeskuksen toteutuminen edellyttää vt 17 Vaajasalon linjauksen toteutumista.

Vaikutukset

Asukkaiden näkökulmasta keskustapalveluiden saatavuus säilyy lähes ennallaan lähtötilanteessa ja tavoitetilanteessa 2030. Vuorelan merkitys kasvaa seudun aluerakenteessa Rissalan yrityskylän toteutuessa. Liitteessä 2 on tiivistelmä aluerakennemallin vaikutuksista.

Toteutus

Tavoitteen toteutuminen vaatii voimakasta Kuopion keskustan kehittämistä seudun ja maakunnan hallinnollisena ja kaupallisena keskuksena.

Tutkimukset

Rakennemallien palveluverkkoselvitys, Pohjois-Savon liitto A:37
Yhdistelmärakennemallin vaikutukset, Pohjois-Savon liitto

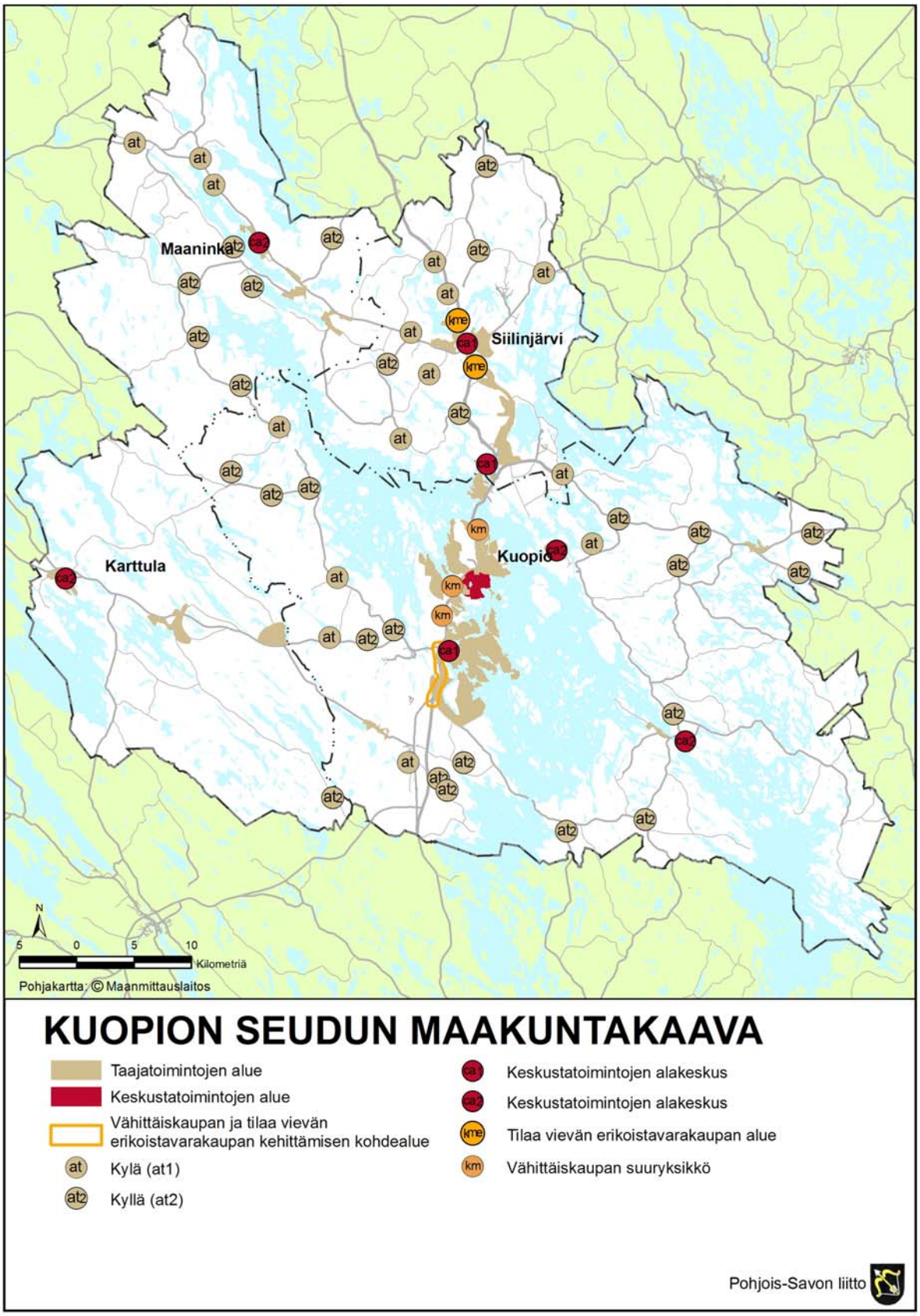

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

- Taajatoimintojen alue
- Keskustatoimintojen alue
- Vähittäiskaupan ja tilaa vievän erikoistavarakaupan kehittämisen kohdealue
- at Kylä (at1)
- at2 Kyllä (at2)
- ca1 Keskustatoimintojen alakeskus
- ca2 Keskustatoimintojen alakeskus
- kme Tilaa vievän erikoistavarakaupan alue
- km Vähittäiskaupan suuryksikkö

Pohjois-Savon liitto

4.5 Taajamatoimintojen alueet (A)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Seutukaavoissa on taajamatoimintojen aluevarauksia seuraavasti:

Kuopio	4 aluetta	4204 ha
Maaninka	1	148
Siilinjärvi	1	1280
Karttula	3	845
YHTEENSÄ	9 aluetta	6477 ha

Kuopion, Maaningan ja Siilinjärven aluevaraukset on laadittu 2.vaihekaavassa, joka on vahvistunut v. 1985. Vehmersalmen alueet vahvistuivat Koillis-Savon seutukaavassa v. 1995 ja Karttulan Sisä-Savon seutukaavassa v. 2000.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa taajamatoimintojen suunnittelua ohjataan pääasiassa toimivan aluerakenteen ja eheytyvän yhdyskuntarakenteen yläkäsitteiden kautta. Kuopion kaupunkiseudun kehittämiseen ja laadittavaan kaavaan liittyvät valtakunnalliset, maakunnalliset ja seudulliset tavoitteet on esitetty ”Lähtökohdat ja tavoitteet” –raportissa v. 2003.

Suunnitteluperiaatteet

MRL:n ja VAT:n pohjalta suunnittelu on aloitettu koko kaupunkiseudun aluerakennetarkastelulla. Liitossa laadittujen neljän vaihtoehtoisen rakennemallin tarkentaminen ja niiden keskinäinen vertailu toteuttamisen vaikutusten pohjalta annettiin konsultin tehtäväksi ja lopputulokset on luettavissa raportista ”Yhdistelmämallin vaikutukset”. Liitteessä 2 on tiivistetysti esitetty rakennemallien laadinnan ja suunnittelun periaatteita. Seutukaavojen taajamatoimintojen aluevarauksiin verrattuna nyt on ollut tavoitteena pelkistää taajamatoimintojen aluevarauksia mm. sisällyttämällä paikallisesti merkittävät virkistysalueet taajamatoimintoihin.

Taajamatoimintojen aluevarausten valinta, suunnittelu ja tarkempi rajaaminen perustuvat

a) voimassaolevan seutukaavan aluevarauksiin
b) vuoteen 2010 mennessä toteutuvaksi oletettuihin yleiskaavavarauksiin (perusmalli)
c) aluerakennevaikutusten kannalta optimoidun yhdistelmämallin esityksiin uusista laajennusalueista
d) kuntien kanssa käytyihin neuvotteluihin alueiden tarkemmasta rajauksesta

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on osoitettu 17 taajamatoimintojen aluetta.

Maakuntakaavamerkintä ja -määräykset

A Taajamatoimintojen alue

Merkinnällä osoitetaan alueen käytön suunnittelua edellyttävät asumiseen, palvelu- ja työpaikka- sekä muihin taajamatoimintoihin varattavat rakentamisalueet. Merkintä sisältää taajamien sisäisiä liikenneväyliä sekä liikenteen tarvitsemat satama-, huolto-, varikko-, terminaali-, ratapiha- ja muita vastaavia alueita, ulkoilureitit, kevyen liikenteen väylät, paikalliskeskukset, yhdyskuntateknisen huollon alueet, muut erityisalueet, paikalliset suojelualueet sekä virkistys- ja puistoalueet. Taajamatoimintojen alue –merkintä ei estä maa- ja metsätalouskäytössä olevien alueiden säilyttämistä tarvittaessa nykyisessä käytössään.

Suunnittelumääräykset:

Aluetta suunnitellaan asumiseen, ympäristöönsä soveltuvien työpaikkatoimintojen sekä näihin liittyvien palveluiden ja toimintojen alueena. Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava suunnittelulla ympäristöönsä tavalla, joka eheyttää yhdyskuntarakennetta, vahvistaa taajaman omaleimaisuutta ja turvaa ympäristö-, virkistys-, luonto- ja kulttuuriarvot. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava päivittäisten palveluiden saatavuus, riittävät ulkoilu- ja lähivirkistysmahdollisuudet sekä kevyen liikenteen yhteydet seudullisille virkistysalueille. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava maakuntakaavakartalle merkittyjen ulkoilureittien jatkuvuus taajamatoimintojen alueella.

Alueen käytön suunnittelussa on säilytettävä riittävät virkistys- ja viheryhteydet viheralueiden välillä.

Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksinään tarkasteluna tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä seuraavien Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden perusteena olevia luonnonarvoja. Natura 2000 verkostoon kuuluvat alueet : SL 11.503, SL 11.511, SL 11.541, SL 11.554, SL 11.559, SL 11.589, S 12.544, MY 11.272, MY 11.293, VL 11.450. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen ja pienilmastoon.

A 32.003 Pihkainmäki: Pihkainmäen taajama-alueen laajentuminen st 551 eteläpuolelle edellyttää kyseisen tien parannushankkeen toteuttamista vähintään Pihkainmäen kohdalla.

Kuopion taajamatoimintojen sisään on osoitettu seutukaavasta poiketen paikallisesti merkittävät virkistysalueet, kuten Jynkkä ja Jynkänvuori. Vain seudullisesti ja maakunnallisesti merkittävät virkistysalueet on osoitettu. Taajamatoimintojen mitoituksessa on huomioitu Kuopion seudun haasteelliset luonnonolosuhteet ja niiden mahdolliset tulevatkin reunaehdot. Uudet alueet , joita ei ole osoitettu oikeusvaikutteisessa osayleis- tai asemakaavassa, taajamatoimintoina, ovat: Vanuvuoren itäpuoli, osia Hiltulanlahdesta, Neulaniemi, Vaajasalo, Siilinjärvellä vanhan 5-tien varsi. Karttulassa taajamatoimintoja on laajennettu sekä Syvänniemellä että Pihkainmäessä, samoin Maaningan Käärmelahdessa ja Kinnulanlahdessa. Mikäli Puolustusvoimat siirtyvät pois Pienestä Neulamäestä, sinne voidaan tulevaisuudessa sijoittaa taajamatoimintoja selvitysten niin salliessa. Yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuolilla on kuvattu edellä mainittujen alueiden käyttöönoton jälkeen mahdollisesti tulevat alueet. Puijon valtakunnallisesti merkittävälle maisema-alueelle Neulaniemeen ja mahdollisesti tulevaisuudessa myös Laivonsaareen voi sijoittaa taajamatoimintoja maiseman ominaispiirteet huomioiden.

Kuopion seudun maakuntakaavassa on taajamatoimintojen aluevarauksia seuraavasti:

Kuopio	8 aluetta	6445 ha
Maaninka	3	592
Siilinjärvi	3	2047
Karttula	3	1144
YHTEENSÄ	17 aluetta	10 228 ha

Vaikutukset

Liitteessä 2 on tiivistelmä aluerakennemallin vaikutuksista.

Toteutus

Maakuntakaavan ohjausvaikutus toteutuu kuntakohtaisen alemmanasteisen kaavasuunnittelun kautta. Kuopion osalta vaihtoehtoisia kasvusuuntia ovat: 2010-luvulla toteutetaan Saaristokatua ja Kuopion eteläisiä alueita eli Hiltulanlahtea ja Vanuvuoren itäpuolta, Neulaniemen toteutuminen ajoittunee 2015-2025 jaksolle. Taajamatoimintojen laajeneminen Laivonsaareen tulee kyseeseen 2020-luvulla, mikäli kaavoitustyön yhteydessä tehtävissä luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisissa selvityksissä saaren Natura-alueille ei kohdistu merkittävää haittaa. Vaajasalon toteutuminen riippuu VT17 Vaajasalon toteutumisesta, joten Vaajasalo on aikaisintaan 2020-luvun alueita toteuttamisen osalta. Pieni Neulamäki vapautuu taajamatoimintojen alueeksi, mikäli Puolustusvoimien toiminta lakkaa siellä. Asiasta tarkemmin puolustusvoimien alueiden kuvauksessa. Kuopion seudun maakuntakaavan laajenemisalueet ovat selkeitä n. 4000-10 000 asukaan alueita Kuopion kaupungin alueella, joiden käyttöönottoa kaupunki voi säädellä tarpeen mukaan, Siilinjärven ja muiden kuntien laajenemisalueet ovat määrällisesti huomattavasti pienempiä, joten niiden toteutuminen on kiinni erityisesti kyseisten kuntien mahdollisuudesta vastata kasvavaan palvelukysyntään ja sen järjestämiseen, Karttulan Pihkainmäen osalta myös st 551 parantamisen aikataulusta.

Kuopio toteuttaa selkeää joukkoliikenneperusteista suunnittelufilosofiaa, joten mikäli Kuopion seudun maakuntakaavan väestötavoitteet eivät toteudu tavoitellulla tavalla, se näkyy ennen kaikkea uusien alueiden käyttöönoton hidastumisessa, vastaavasti mikäli tavoitteet täyttyvätkin nopeammin, paineet Vaajasaloon ja sen tieyhteyteen sekä Kuopiosta etelään päin oleville alueille kasvavat. Nopeamman kasvun tilanne mahdollistaa myös Kuopion seudun ulkopuolisten kuntien hyötymisen Kuopion kasvusta. Liiteaineistossa on Kuopion kaupungin kaavaosaston näkemys alueiden käyttöönottamisesta.

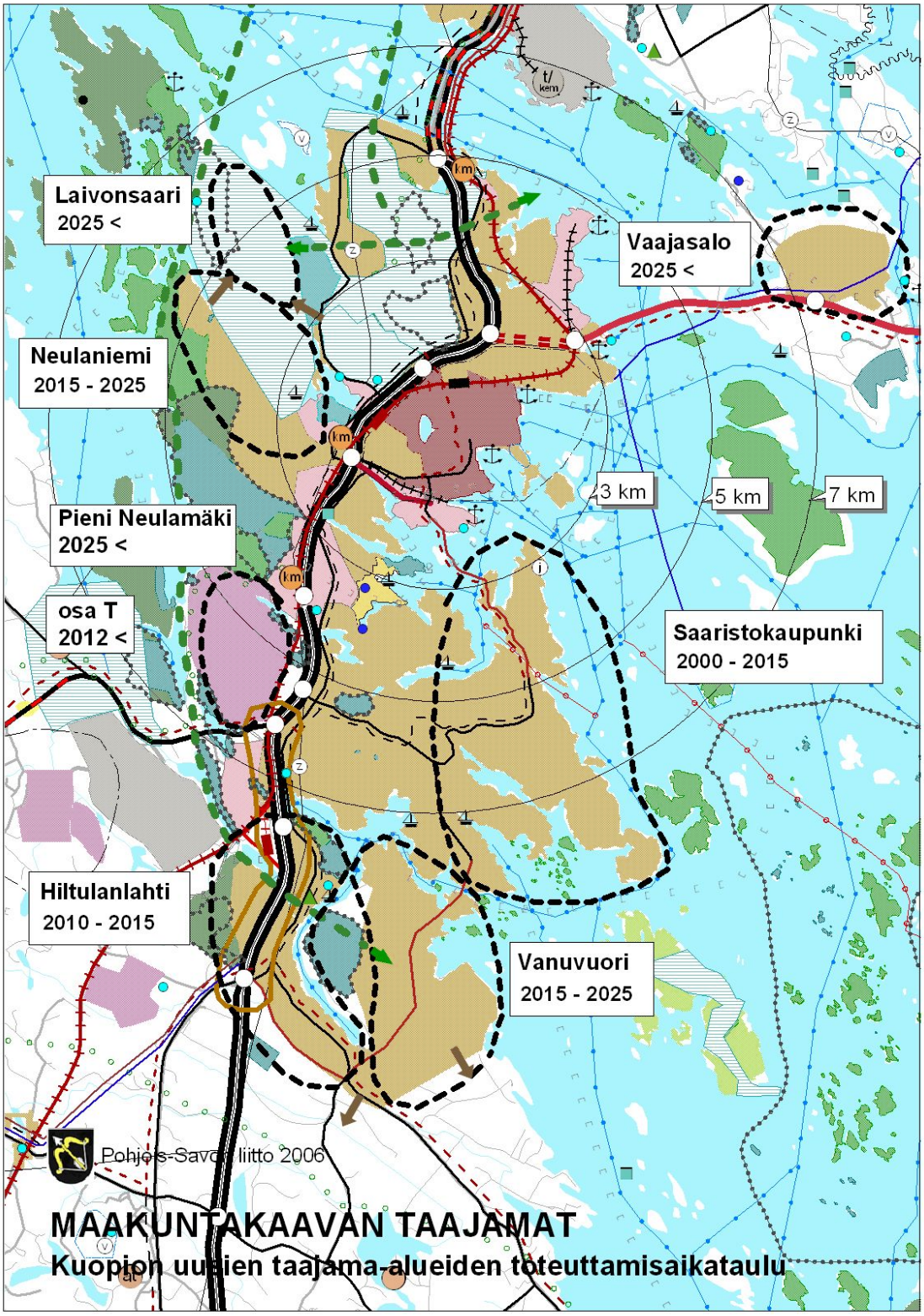

Tutkimukset

Yhdistelmärakennemallin vaikutukset, Pohjois-Savon liitto

4.6 Kyläalueet (at)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Seutukaavoissa on esitetty yhteensä 36 kylämerkintää kaava-alueella. Perusteena on aikanaan suunnittelumenetelmänä ollut keskusluokitusjärjestelmä, josta on kuitenkin jo 1980-luvulla luovuttu. Seudullisten seutukaavojen laadinnan yhteydessä kyläverkostoa on tarkistettu jo Vehmersalmen (Koillis-Savon seutukaava) ja Karttulan (Sisä-Savon seutukaava) osalta.

Suunnitteluperiaatteet

Em. keskusluokitusjärjestelmä on uudelleen palaamassa suunnittelumenetelmäksi maakuntakaavoituksessa ja siitä on jo olemassa ohjetekstit YM:n julkaisussa ”Maakuntakaavan sisältö ja esitystapa”.

Ohjeistus liittyy myös uusien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden esittämiseen ja tulkintaan maakuntakaavoituksessa.

Kuopion kaupunkiseudun aluerakennetarkasteluun liitettiin alunperin erillinen ”Palveluverkkoselvitys”, jossa alueen palveluvarustus inventoitiin. Keskusluokitusmenetelmäksi otettiin Kuopion kaupungin rakennesuunnittelussaan käyttämä vyöhykkeinen menetelmä, jota laajennettiin koko seudun kattavaksi. Liitteessä 4 on selvitetty keskusluokituksen ja palveluverkoston suunnitteluperiaatteita.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on osoitettu 15 kylää at1 –merkinnällä ja 27 kylää at2 –merkinnällä.

Maakuntakaavamerkinnät ja –määräykset

Kylät (at1)
Merkinnällä osoitetaan kylät, joiden suunnittelutavoitteena on haja-asutusluonteisen lisärakentamisen ohjaaminen kyläalueille yleiskaavoituksella, edellytysten luominen palveluiden säilymiselle, kulttuuriympäristön arvojen säilyminen ja kehittyminen sekä omaehtoisen kehittämistoiminnan tukeminen.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa ja kehittämistoiminnassa on tuettava asumisen ohella nykyisen palvelutason säilyttämistä ja alueen luonteeseen soveltuvan elinkeinotoiminnan sijoittumista sekä parannettava kylän elinvoimaisuuden edellytyksiä. Täydennysrakentamista ohjataan ja edistetään yleiskaavoituksella kyläalueilla ja suunnittelussa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevaa infrastruktuuria.
Lisäksi on varmistettava kylien liikenneyhteydet päätieverkkoon sekä kevyen liikenteen turvallisuus ja toimintaedellytykset. Alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet.

Kylät (at2)
Merkinnällä osoitetaan kylät, joiden suunnittelutavoitteena on haja-asutusluonteisen lisärakentamisen suosiminen nykyisen asutusrakenteen vahvistamiseksi, kulttuuriympäristön arvojen säilyminen ja kehittyminen sekä omaehtoisen kehittämistoiminnan tukeminen.

Suunnittelumääräys:
Alueen käytön suunnittelussa ja kehittämistoiminnassa on huomioitava kylän ominaispiirteet ja edistettävä kylän kehittymistä.

Palveluluokituksen perusteella kaavassa on esitetty yhteensä 19 kylämerkintää eli vain noin puolet seutukaavoihin sisältyvistä merkinnöistä. Osa kylistä on muuttunut taajamatoimintojen alueeksi. Kuntien omat maaseudun kehittämisen kannanotot ovat myös vaikuttaneet kylien valintaan. Pääosiltaan kuitenkin jäljellejääneet kylät perustuvat palveluluokitukseen ja keskusverkolliseen asemaan, joka on esitetty rakennemalliin yhdistettynä selvityksessä ”Yhdistelmärakennemallin vaikutukset”.

Vaikutukset

Liitteessä 2 on tiivistelmä aluerakennemallin vaikutuksista sekä kylien edustaman asutusrakenteen että keskusverkkoluokituksen osalta.

Toteutus

Kaavoitettavilla alueilla toteutus tapahtuu alemmanasteisella kaavoituksella. Muilla alueilla oleellista on kyläläisten oma aktiivisuus palvelujen hankinnassa ja niiden säilyttämisessä. Kuopiossa on laadittu erillinen maaseutupoliittinen ohjelma, joka tukee kylien kehittämistä.

Nykyisellä ja lisääntyvällä loma-asutuksella on Kuopion seudun maaseutualueilla merkittävä taloudellinen ja aluerakenteellinen vaikutus (kts. luku 4.14 rantarakentaminen). Kylien asutusta ja aluerakennetta tukevaa uutta ja ympärivuotistuvaa loma-asutusta on perusteltua edistää ympäristöllisesti sopivilla alueilla käyttötarkoituksen muutoksia ja poikkeamislupia harkittaessa.

4.7 Vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vievä kauppa

Lähtökohdat ja tavoitteet

Seutukaavoissa ei ole osoitettu vähittäiskaupan suuryksiköille aluevarauksia. VTT on inventoinut Kuopion seudun keskusjärjestelmän vuoden 2003 palvelurakenneraporttiin. Kuopion keskustan ulkopuolella on vähittäiskaupan suuryksikköjä Kolmisopessa ja Savilahden alueella. Päivärannan osalta on menossa asemakaavan muutosprosessi, joka mahdollistaa vähittäiskaupan suuryksikön.

Suunnitteluperiaatteet

Kuopion seudun maakuntakaavaa varten on VTT laatinut palvelurakenneraportissa yhdistelmärakennemallille varautumisperiaatteella kaupan rakennekartan. Kaupan rakennetta 2030 on käsitelty myös kaupan työryhmässä. Pääperiaatteina on kehittää Kuopion keskustaa erityisesti erikoistavarakaupan keskuksena, toisaalta mahdollistaa Kuopion asemaa valtakunnanosakeskuksena varautumalla 5-tien varteen osoitettavilla mahdollisilla vähittäiskaupan suuryksikkö- ja tilaa vievän erikoistavarakaupan alueilla.

Aluevaraukset

Vähittäiskaupan suuryksikköjä voi sijoittaa
C keskustatoimintojen alueelle (Kuopion keskusta)
ca1 keskustatoimintojen alakeskus -alueelle (Siilinjärven kuntakeskus, Vuorela, Petosen keskus)
ca2 keskustatoimintojen alakeskus -alueelle (Vaajasalo, Karttula, Maaninka, Vehmersalmi)

Kyseiset aluevaraukset ja kohdemerkinnät käsitelty aikaisemmin. Kuopion seudun maakuntakaavaan on osoitettu vähittäiskaupan suuryksikkömerkinnöillä ne alueet, joissa on yli 5000 m2 vähittäiskauppaa.

Maakuntakaavassa on osoitettu kohdemerkinnöillä kolme (3) vähittäiskaupan suuryksikköä (km) ja kaksi (2) tilaa vievän erikoiskaupan alue (km-e) ja vähittäiskaupan ja tilaa vievän erikoistavarakaupan kehittämisen alue (kma-e).

Maakuntakaavan työpaikka-alueille (TP) on mahdollista sijoittaa myös paljon tilaa vaativaa erikoistavarakauppaa.

Toteutuminen

Toteutuminen riippuu Kuopion seudun kehityksestä ja kuntakaavoituksesta.

Maakuntakaavamerkinnät ja –määräykset

Vähittäiskaupan suuryksikkö (Päiväranta, Kolmisoppi, Savilahti)
Merkinnällä osoitetaan vähintään seudullista merkitystä omaavat vähittäiskaupan suuryksiköt
Suunnittelumääräys: Alueelle saa sijoittaa yli 5 000 kerrosneliömetrin vähittäiskaupan suuryksikön/-suuryksikköjä, jonka/joiden sijainti ja koko määritellään tarkemmin kuntakaavoituksessa. Alueelle saa sijoittaa myös tilaa vievää erikoistavarakauppaa

Vähittäiskaupan ja tilaa vievän erikoistavarakaupan kehittämisen alue (Pitkälahti-Hiltulanlahti)
Merkinnällä osoitetaan vähittäiskaupan ja tilaa vievän erikoistavarakaupan kehittämisen alue
Suunnittelumääräys: Alueelle saa sijoittaa enintään kaksi maankäyttö- ja rakennuslain 114:§:ssä tarkoitettua vähittäiskaupan suuryksikköä, joiden sijainti ja koko määritellään tarkemmin kuntakaavoituksessa. Alueelle saa sijoittaa myös tilaa vievää erikoistavarakauppaa.

Tilaa vievän erikoistavarakaupan keskittymä (Siilinjärvi eteläinen ja pohjoinen)
Merkinnällä osoitetaan tilaa vievän erikoistavarakaupan alueet.
Suunnittelumääräys: Alueelle saa sijoittaa paljon tilaa vievää erikoistavarakauppaa, jonka sijainti ja koko määritellään tarkemmin kuntakaavoituksessa.

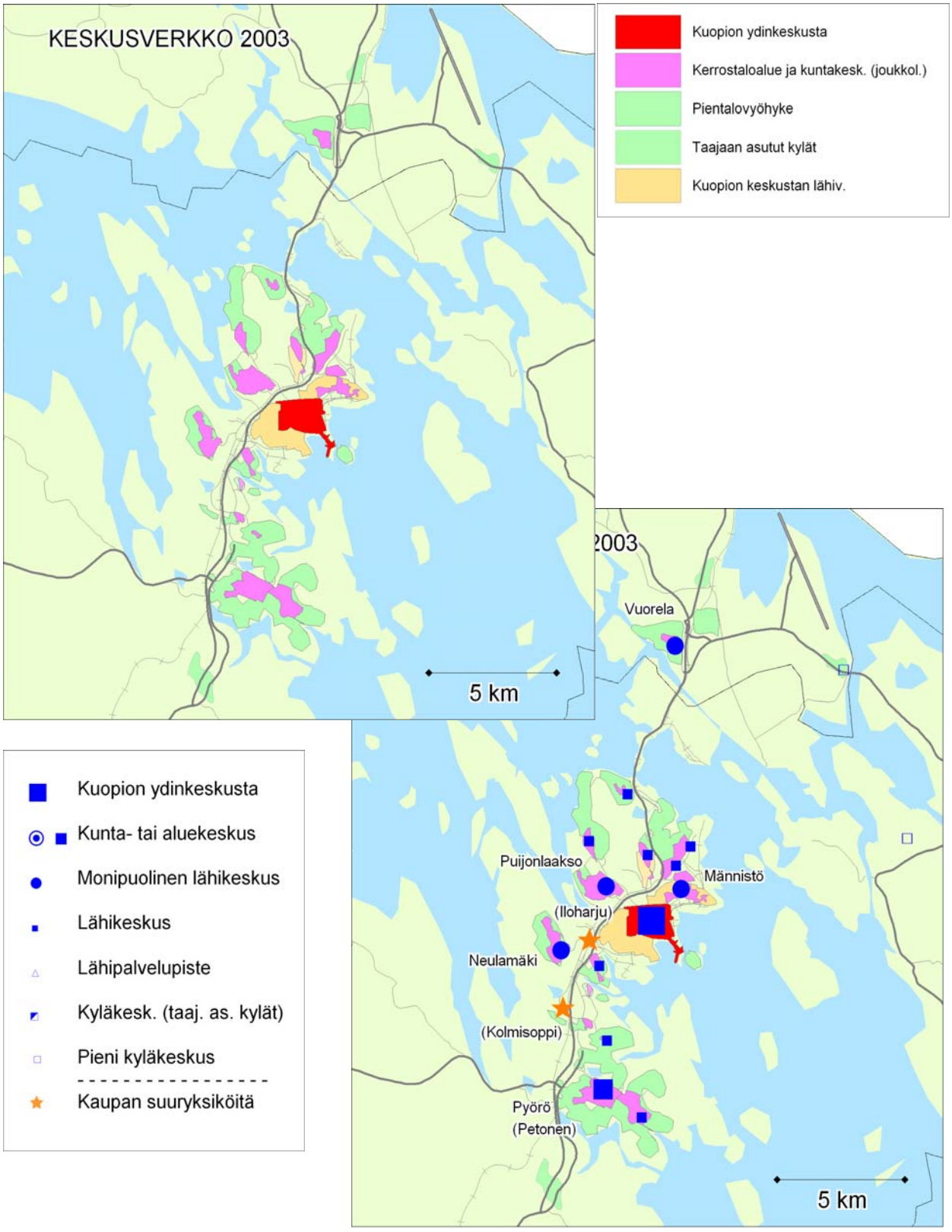
KESKUSVERKKO 2003
Kuopion ydinkeskusta
Kerrostaloalue ja kuntakesk. (joukkol.)
Pientalovyöhyke
Taajaan asutut kylät
Kuopion keskustan lähiv.
5 km
Kuopion ydinkeskusta
Kunta- tai aluekeskus
Monipuolinen lähikeskus
Lähikeskus
Lähipalvelupiste
Kyläkesk. (taaj. as. kylät)
Pieni kyläkeskus
Kaupan suuryksiköitä
Vuorela
Puijonlaakso
Männistö
(Iloharju)
Neulamäki
(Kolmisoppi)
Pyörö
(Petonen)
5 km

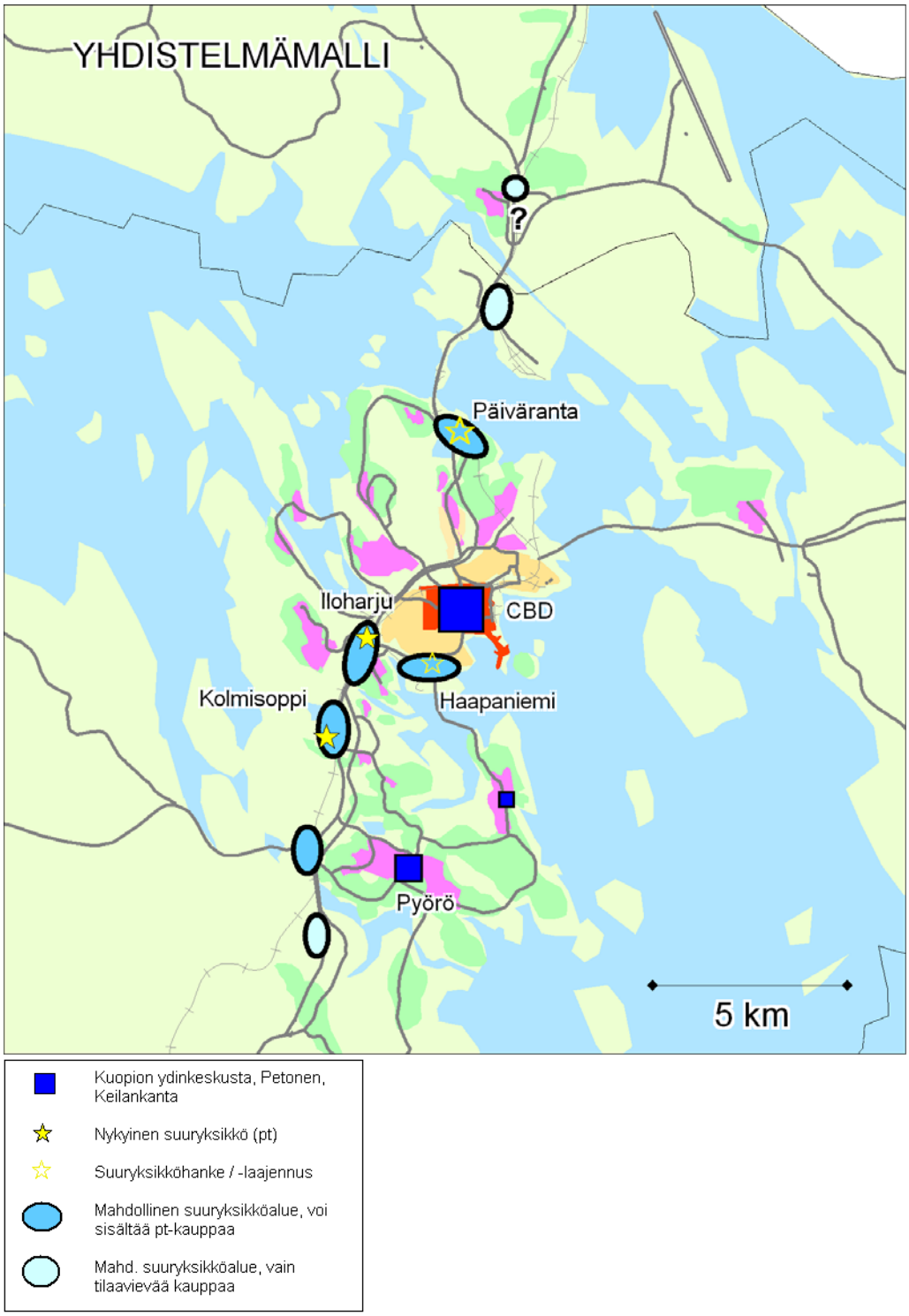
YHDISTELMÄMALLI
?
Päiväranta
Iloharju
CBD
Haapaniemi
Kolmisoppi
Pyörö
5 km
Kuopion ydinkeskusta, Petonen, Keilankanta
Nykyinen suuryksikkö (pt)
Suuryksikköhanke / -laajennus
Mahdollinen suuryksikköalue, voi sisältää pt-kauppaa
Mahd. suuryksikköalue, vain tilaavievää kauppaa

Vaikutukset

Vähittäiskaupan suuryksikköjä ja tilaa vievää erikoistavarakauppaa koskevat merkinnät mahdollistavat Kuopion seudun kasvun valtakunnan osakeskuksena. Mikäli keskustan kehittämisestä huolehditaan monin tavoin, sen kehitys ei vaarannu 5-tien vyöhykkeen kaupallisen kasvun johdosta. Liitteessä 2 on tiivistelmä aluerakennemallin vaikutuksista.

4.8 Työpaikka-alueet (TP)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Seutukaavassa ei ole esitetty työpaikka-alueita. Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa sekä maakuntakaavan seudullisissa kehittämistavoitteissa korostetaan elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistämistä.

Suunnitteluperiaatteet

MRL:n ja VAT:n pohjalta suunnittelu aloitettiin koko kaupunkiseudun aluerakennetarkastelulla. Liitossa laadittujen neljän vaihtoehtoisen rakennemallin tarkentaminen ja niiden keskinäinen vertailu toteuttamisen vaikutusten pohjalta annettiin konsultin tehtäväksi ja lopputulokset on luettavissa raportista ”Yhdistelmämallin vaikutukset”. Toimeksiantoon sisältyi alun perin erillinen palveluverkkoselvitys, joka on kuitenkin yhdistetty em. loppuraporttiin. Raportissa esitetään seudullinen keskusverkkohierarkia, alakeskusjärjestelmä, palvelu- ja työpaikka-alueet sekä palvelukyläverkosto. Liitteessä 4 on selvitetty myös rakennemallien laatimisen ja suunnittelun perusteita.

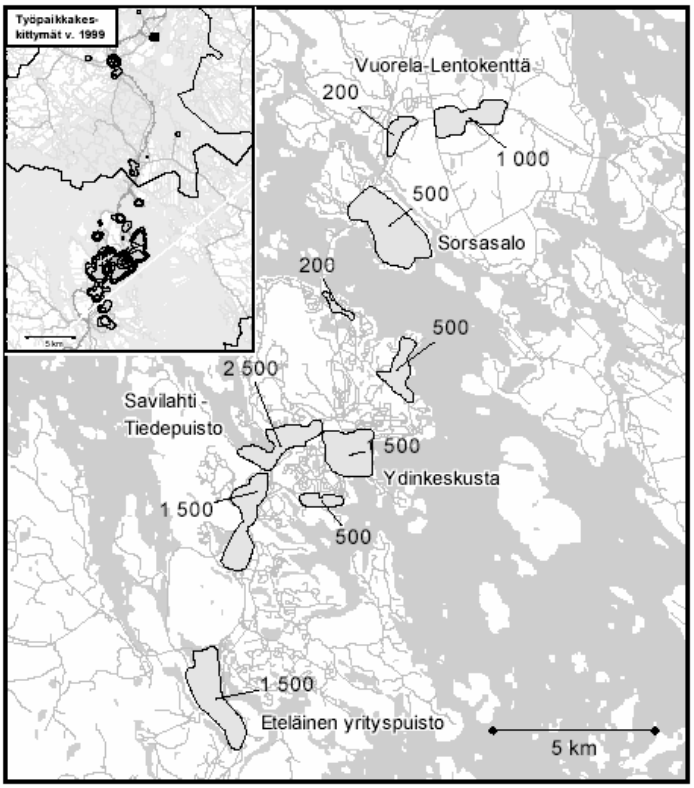

Uudet työpaikka-alueet ja työpaikat vuoteen 2030 mennessä Kuopiossa ja Siilinjärvellä. Lisäksi uusille asuinalueille sijoittuu noin 3000 työpaikkaa ja Siilinjärven keskusta - Harjamäki – alueille runsaat 1000 työpaikkaa.

14.12.2004 Irmeli Harmaajärvi 7

Aluevaraukset

Kunta	kpl	pinta-ala (ha)
Kuopio	7	664
Siilinjärvi	1	278
Yhteensä	8	942

Maakuntakaavamerkintä ja –määräykset

TP

Työpaikka-alue

Merkinnällä osoitetaan monipuoliset työpaikka-alueet, joissa voi olla toimisto- ja palvelutyöpaikkoja, sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttamatonta teollisuutta ja varastointia. Toimintojen määrittelyssä ratkaisevaa on toiminnan vaikutus ympäristöön.

Suunnittelumääräykset:

Alueen käytön suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomioita alueen saavutettavuuteen ja kaupunkikuvaan. Alueen käytön suunnittelussa on säilytettävä riittävät virkistys- ja viher-yhteydet viheralueiden välillä.

Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksinään tarkasteltuna tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä seuraavien Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden perusteena olevia luonnonarvoja. Natura 2000 verkostoon kuuluvat alueet : SL 11.503, SL 11.556, SL 11.589, VL 11.433. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohja-vesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, pienilmastoon ja alueille kohdistuviin päästöihin.

Vaikutukset

Liitteessä 2 on tiivistelmä aluerakennemallin vaikutuksista.

Toteutus

Maakuntakaavan ohjausvaikutus toteutuu kuntakohtaisen alemmanasteisen kaavasuunnittelun kautta.

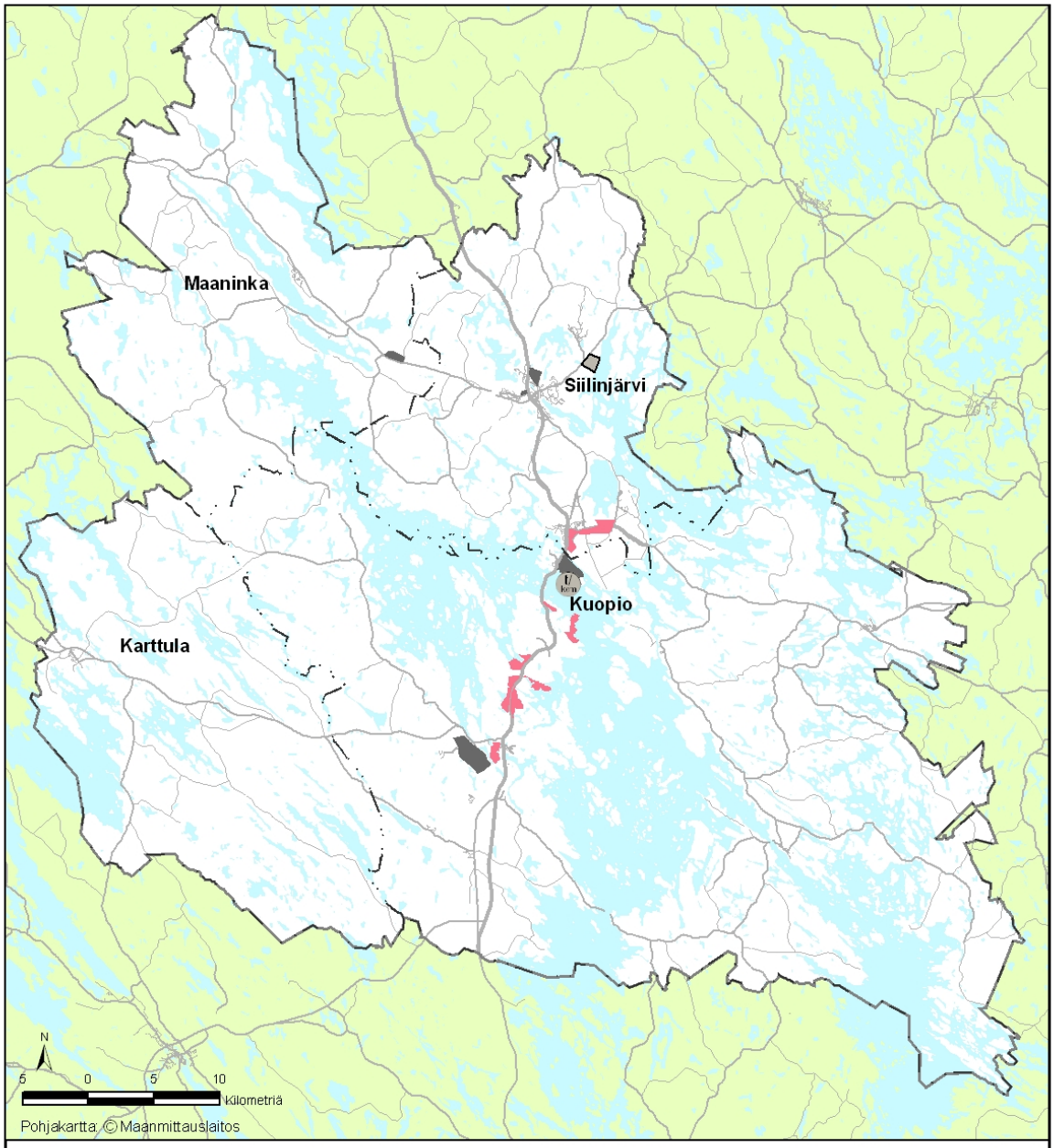

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

Työpaikka-alue

Teollisuus- ja varastoalue

Teollisuus- ja varastoalue, jolla on/ jolle saa sijoittaa vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan tuotantolaitoksen

Teollisuus- ja varastoalue, jolla on/ jolle saa sijoittaa vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan tuotantolaitoksen

Pohjois-Savon liitto 2006

4.9 Teollisuusalueet (T, T/Kem)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Sekä valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa että kaavatyölle asetetuissa seudullisissa tavoitteissa korostetaan elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistämistä. Sekä maankäyttö- ja rakennuslain että valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tavoitteena on, että alueiden käyttö ja rakentaminen järjestetään siten, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle. Valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisten alueiden-käyttö tavoitteissa todetaan seuraavaa: *"Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen. Alueidenkäytön suunnittelussa olemassa olevat tai odotettavissa olevat ympäristöhaitat ja poikkeukselliset luonnonolot tunnistetaan ja vaikutuksia ehkäistään. Alueidenkäytön suunnittelussa on haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätettävä riittävän suuri etäisyys."*

EU:n neuvosto on antanut Direktiivin 96/82/EY (ns. Seveso II –direktiivi) vaarallisten aineiden käsittelystä ja varastoinnista aiheutuvan suuronnettomuusvaaran torjunnasta. Direktiivin tavoitteena on suuronnettomuuksien ehkäiseminen ja niiden seurausten rajoittaminen. Tavoitteeseen pyritään valvomalla:

- uusien tuotantolaitoksien sijoittumista
- olemassa oleviin laitoksiin tehtäviä muutoksia
- olemassa olevien tuotantolaitoksien läheisyydessä toteutettavia rakennushankkeita

Suomessa Seveso –direktiivin maankäytön suunnittelua ja vaarallisia kemikaaleja käsitteleviä ja varastoivia tuotantolaitoksia koskeva osuus on huomioitu sekä kemikaali- että maankäyttö- ja rakennuslaissa. Molempien lakien tavoitteena on onnettomuusvaaran huomioonottaminen sekä uusia laitoksia sijoitettaessa ja niitä laajennettaessa että suunniteltaessa alueidenkäyttöä ja rakentamista olemassa olevien tuotantolaitoksien läheisyydessä.

Valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin kuuluu yleistavoite, jonka mukaan alueidenkäytössä kiinnitetään huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen. Valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin kuuluu myös erityistavoite, jonka mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätettävä riittävän suuri etäisyys. Suuronnettomuusvaraa aiheuttavat laitokset on erityistavoitteen mukaan sijoitettava riittävän etäälle asuinalueista.

Kuopion seudun seutukaavoissa oli teollisuusalueita yhteensä viisi kappaletta ja 3030 ha. Seutukaavan aluevaraukset eivät kuvaa riittävässä määrin alueiden tosiallista maankäyttöä ja maankäytössä tapahtuneita muutoksia. Maakuntakaavassa pyritään tuomaan paremmin esille alueiden nykyinen maankäyttö ja huomioimaan tulevaisuuden tarpeet sekä teollisuustoimintojen synnyttämät onnettomuusriskit.

Suunnitteluperiaatteet

Osoitetaan nykyinen yleiskaavatilanne ja meneillään olevien hankkeiden lopputulosten mukaiset aluevaraukset maakuntakaavassa. Samanaikaisesti maakuntakaavan kanssa on merkittävänä hankkeena vireillä Siilinjärven Kemiran kaivosalueen (T13.800) laajennus, jonka ympäristövaikutusten arviointiselostus ja siihen liittyvä kaavaselvitys ovat olleet uusien teollisuus- ja kaivosalueiden osoittamisen pohjana Kemiran kaivosalueelle.

Teollisuusalueiden suojavyöhykkeiden suunnittelun lähtökohtina ovat olleet Ympäristöministeriön (YM) ohjekirje 3/501/2001 ja Siilinjärven kaivos- ja tehdasalueen kaavaselvitys 28.01.2005 sekä ehdotuksen laadinnan yhteydessä Turvatekniikan keskukselta ja toiminnanharjoittajilta pyydetyt lausunnot. Ympäristöministeriön ohjekirjeen liitteen kaksi (liite päivätty 6.6.2001) mukaan Kuopion seudun maakuntakaava alueella on kaksi Seveso II –direktiivin mukaista tuotantolaitosta, Powerflute Savon Sellu Kuopiossa, Kemira Phosphates Oy Siilinjärvellä.

Ehdotuksen laadinnan yhteydessä on selvinnyt, että Powerflute Savon Sellu on vuoden 2004 aikana lopettanut nestemäisen ammoniakin varastoinnin ja käsittelyn, minkä vuoksi Powerflute Savon Sellu ei ole Seveso II –direktiivin mukainen tuotantolaitos.

Aluevaraukset

Seutukaavan aluevarausten päivittämisen perusteella maakuntakaavan aluevarausten rajauksia ja merkintöjä on tarkennettu. Siilinjärven Kemiran kaivosalue on seutukaavassa esitetty kokonaisuudessaan teollisuustoimintojen alueena (T13.800). Maakuntakaavassa kaivosalue on jaettu neljään aluevarausluokkaan, jotka kuvastavat aikaisempaa paremmin alueiden tosiallista maankäyttöä.

Maakuntakaavassa kaivosalueen eteläosassa on kaksi teollisuustoimintojen aluetta T/Ek 13.800 ja T/kem 13.800. Kuopion Sorsasalon teollisuusalue osoitetaan teollisuustoimintojen alueeksi (T11.800). Powerflute Oy Savon Sellun tuotantolaitokset on merkitty kohdemerkinnällä T/kem. Uusina teollisuustoimintojenalueina maakuntakaavassa on esitetty Siilinjärven Lujabetonin alue ja Kuopion Hepokankaan alue. Karttulan Airakselan alue on muuttunut käyttötarkoitukseltaan erityistoimintojen alueeksi.

Taulukko 4.9.1 Teollisuus- ja varastoalueet Kuopion seudun maakuntakaavassa

	T		T/kem		T/Ek	
Kunta	KPL	Pinta-ala (ha)	KPL	Pinta-ala (ha)	KPL	Pinta-ala (ha)
Kuopio	2	733	-	-	-	-
Siilinjärvi	2	100	1	108	1	531
Maaninka	1	73	-	-	-	-
Yhteensä	6	906	1	108	1	531

Teollisuus- ja varastoalueet, joille voidaan sijoittaa vaarallisia kemikaaleja käsittelevä tuotantolaitos, on merkitty maakuntakaavaan T/kem alue- tai kohdemerkinnällä. Seveso II –direktiivin mukaisten tuotantolaitoksien suojavyöhykkeet (Sv-1) on merkitty Ympäristöministeriön ohjekirjeen 3/501/2001 ja taulukon 4.9.2 mukaisesti. Suojavyöhykkeen etäisyys on mitattu vaarallisten aineiden varastoista.

Taulukko 4.9.2 Seveso II –direktiivin mukaiset tuotantolaitokset ja niiden suojavyöhykkeet

KUNTA	SEVESO II TUOTANTOLAITOS	SUOJAVYÖHYKEEN (Sv-1) SÄDE
Siilinjärvi	Kemira Phosphates Oy	2,0 km

Lähde: YM:n ohjekirje 3/501/2001

Maakuntakaavamerkinnät ja –määräykset

T	Teollisuus- ja varastoalue Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät teollisuus- ja varastoalueet. Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa tulee huolehtia siitä, että merkittävät ympäristöhäiriöt viereisille alueille estetään.
T/kem t/ kem	Teollisuus- ja varastoalue, jolle saa sijoittaa merkittävän, vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät kemianteollisuuden alueet ja tuotantolaitokset. Suunnittelumääräys: Alueen käytön ja sen lähiympäristön suunnittelussa tulee huomioida vaarallisten kemikaalien käytöstä ja varastoinnista aiheutuvat ympäristöriskit.
T/Ek	Teollisuus- ja kaivostoimintojen alue Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät teollisuus- ja kaivostoimintojen alueet, joille voi sijoittaa kaivostoimintaa ja siihen liittyvää teollisuutta. Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa tulee erityisesti ottaa huomioon toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset.
_._sv_._	Suojavyöhyke (sv-1) Merkinnällä osoitetaan Seveso II –direktiivin mukaisten tuotantolaitosten suojavyöhykkeet. Suunnittelumääräys: Suojavyöhykkeen sisällä alueen käytön suunnittelussa on selvitettävä tuotantolaitoksen toimintaan liittyvät riskit suuronnettomuusvaaran kannalta. Alueelle rakentamisen on tarkoitettu perustuvaksi yksityiskohtaisempaan suunnitteluun. Alueelle voidaan myöntää poikkeamislupia ja rakennuslupia asuinrakennuksille. Lupaharkinnan yhteydessä tulee huomioida erityisesti alueella oleva onnettomuusvaara ja ottaa huomioon turvallisuuden edellyttämät etäisyydet (MRA 57§). Suunniteltaessa alueen maankäyttöä ja harkittaessa uusia rakennuslupia on palo- ja pelastusviranomaisille ja toiminnanharjoittajalle sekä tarvittaessa Turvatekniikan keskukselle (TUKES) varattava mahdollisuus lausunnon antamiselle. Lausunnot tulee pyytää myös harkittaessa lupaa olemassa olevan rakennuksen laajennukselle tai käyttötarkoituksen muutokselle jos laajennushanke tai käyttötarkoituksen muutos lisää suuronnettomuusriskille altistuvien henkilöiden määrää merkittävästi. Alueelle ei tule sijoittaa toimintoja, jotka lisäävät merkittävästi suuronnettomuusriskille altistuvien määrää, kuten kouluja, päiväkoteja, sairaaloita tms. Alueelle voidaan sijoittaa muuta teollisuutta tai muuta vastaavaa toimintaa.

Vaikutukset

Maakuntakaavassa esitetyt teollisuus- ja varastoalueet ovat Hepokankaan teollisuusaluetta lukuun ottamatta jo nykyisin maakuntakaavan mukaisessa käytössä. Hepokankaan osalta maakuntakaava ohjaa mahdollista yleis- ja asemakaavan muutosta.

Toteutus

Maakuntakaavan ohjausvaikutus toteutuu kuntakohtaisen alemmanasteisen kaavasuunnittelun ja ympäristölupamenettelyn kautta Hepokankaan osalta.

Lähteet:

Kemphos Oy: Siilinjärven kaivos- ja tehdasalueen kaavaselvitys, 2005
Ympäristöministeriö: Kemikaaleja käsittelevät ja varastoivat tuotantolaitokset – onnettomuusvaaran huomioon ottaminen kaavoituksessa. Ympäristöministeriön ohjekirje 3/501/2001.

Liikenne

4.10 Liikennealueet ja -väylät (LV, LU, LL, el, LM)

4.10.1 Tieverkko

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kuopion seudulla oli vuoden 2004 alussa yleisiä teitä 978 km, joista valtateitä 98 km, kantateitä 65 km, seututeitä 179 km ja yhdysteitä 652 km.

Merkittävin ongelma alueen tieverkolla on valtatien 5 tieosuus Päiväranta-Vuorela. Ko. kohdin valtatietä risteää Iisalmen pääväylä ja lisäksi samaan käytävään sijoittuu myös Savon rata. Tieosa on nostosillasta johtuen häiriöherkkä ja tien kapeudesta sekä liikennemääristä johtuen myös onnettomuusaltis. Tieosan kautta kulkee kaikki Kuopiosta pohjoiseen ja itään suuntautuva liikenne.

Tieverkon tulee tukea valtakunnan, maakunnan ja seutukunnan toiminnallista rakennetta. Seutukunnan kehitykselle ovat elintärkeitä sujuvat valtatietasoiset yhteydet erityisesti pääkaupunkiseudun suuntaan. Jatkossa tulevat korostumaan myös yhteydet Jyväskylän-Tampereen suuntaan (VT9) sekä Venäjän Karjalan (VT17) ja Pietarin alueelle.

Tavoitteena on tehdä maakuntakaavaan riittäviin selvityksiin ja suunnitelmiin tukeutuen seudullisen aluerakenteen sekä valtakunnallisen tieverkon kehittymisen edellyttämät pitkän aikavälin aluevaraukset.

Suunnitteluperiaatteet

Päätieverkolla keskeiset kehittämistarpeet liittyvät osin valtakunnallisiin tarpeisiin ja osin Kuopion seudun aluerakenteen tulevaan kehitykseen. Liikenneverkon käsittely maakuntakaavassa perustuu Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmaan. Merkittävin muutostarve kaavallisessa mielessä kohdistuu valtatien 17 tulevaan sijaintiin Kuopio-Vartiala välillä. Toiminnallisen luokituksen osalta merkittävin muutos on kantatien 77 Siilinjärvi-Viitasaari luokitteleminen valtatieksi. Tie on luokiteltu jo Pielaveden kunnan alueelle sijoittuvilta osin Ylä-Savon seudun maakuntakaavassa valtatieksi.

Maakuntakaavassa esitetään tieverkon toiminnallinen luokitus vuodelle 2030.

Vuoden 2006 alussa voimaan astuneen maantielain mukaan osa pääteistä luokitellaan runkoteiksi. Tavoitteena on luoda suppea korkean palvelutason tieverkko. Runkoteillä paikallinen liikenne pyritään erottelemaan pitkämatkaisesta liikenteestä tarvittavin liittymä- ja rinnakkaistiejärjestelyin. Runkotieverkon laajuudesta ei ole vielä päätöksiä, vaan ainoastaan LVM :n luonnostelema alustava esitys keskustelujen pohjaksi. Maakuntakaavassa esitetään maakunnallinen näkemys runkotieverkon laajuudesta Pohjois-Savossa/Kuopion seudulla.

Em. lisäksi kaavassa esitetään merkittävimmät taajamien sisään sijoittuvat maantieverkon jatkeena olevat kokooja- ja pääkadut. Kehittämismerkinnöillä (Luku 4.3 Kehittämisperiaatemerkinnät) kaavassa esitetään Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa esiin nousseita joukkoliikenteen kehittämistarpeita.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on esitetty valtatiet, kantatiet ja seututiet kokonaisuudessaan sekä yhdystiet niiltä osin kuin niillä on ylikunnallista merkitystä tai merkitystä kyläverkoston toimivuuden kannalta. Lisäksi kaavaan on merkitty maakunnallinen näkemys runkoteistä sekä taajamarakenteen sisään sijoittuvat maantieverkon jatkeena olevat tärkeimmät kokoojakadut. Kaavaan sisällytetty tiestö jakautuu eri tieluokkiin seuraavasti: Runkotiet 100 km, muut valtatiet 74 km, kantatiet 12 km, seututiet tai pääkadut 179 km ja yhdystiet tai kokoojakadut 473 km. Yhteensä tievarauksia on 899 km.

Kaavassa oleva tiestö on jo nykyisin olemassa muutamaa merkittävämpää poikkeamaa lukuun ottamatta.

Uusina tieyhteyksinä kaavassa on osoitettu VT17:n uusi linjaus Vaajasalon kautta, rinnakkaistie VT5:n tieosalla Päiväranta-Vuorela, kokoojakatuverkkoon kuuluva ns. saaristotieyhteys Kuopion Kumpusaaresta Keilakantaan sekä em. saaristotien jatkeeksi suunniteltu yhteys Petoselta Puutossalmentielle. Uusina yhteyksinä kaavassa ovat myös seututietasoinen yhteys moottoritieltä Kumpusaaren syväsatamaan ja VT5:n uusi tielinjaus Siilinjärvi-Pöljä välillä. Tielinjaus VT5 Siilinjärvi-Pöljä on kaavassa esitetty Siilinjärven kunnan kannan mukaisena. Kaavaa laadittaessa lähtökohtana on kuitenkin ollut, että kaavavarausta tulkitaan siten, että se mahdollistaa esillä olleiden muidenkin linjausvaihtoehtojen toteuttamisen.

Valtatien 17 nykyinen linjaus muuttuu seututieksi, kun Vaajasalon kautta kulkeva uusi linjaus on toteutunut. Vastaavasti tällöin tapahtuu myös maantien 539 (Kylmälahti-Vehmersalmi) tieosan Kylmälahti-Vaajasalon muutos seututiestä yhdystieksi.

Parannettava tieyhteys- merkinnällä kaavassa osoitetaan aluerakenteen kannalta keskeisiä tieyhteyksiä, jotka edellyttävät kaupunkiseudun kasvaessa merkittäviä kehittämistoimenpiteitä.

Ko. tieyhteyksinä kaavassa on osoitettu VT17 tieosa Vuorela-Lentokentäntien risteys (esisuunnitelma valmis), VT5:n moottoritieksi parannettava tieväli Päiväranta-Vuorela (yleissuunnitelma valmis), VT5 välillä Siilinjärvi-Pöljä (yleissuunnitelma valmis), VT9 (esisuunnitelma valmis) sekä seututie 551 väliltä Haminalahti-Pihkainmäki.

Tie- ja katuverkon ohella kaavassa on esitetty kevyen liikenteen seuturaitit Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti. Seuturaitteja kaavassa on yhteensä 203 km .

Teiden toiminnallinen luokitus poikkeaa päätiestön osalta tiehallinnon luokittelusta ainoastaan kantatien 77 (Sininentie) osalta, joka kaavassa on luokiteltu valtatieksi. Kaavan laadinnan aikana valtakunnan tasolla vasta luonnosteluvaiheessa olevasta liikenne- ja viestintäministeriön runkotieverkkoesityksestä kaava poikkeaa siten, että valtatien 5 lisäksi kaavassa on Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman mukaisesti esitetty runkoteinä myös VT9 Jyväskylä-Kuopio sekä VT17 Kuopio-Joensuu.

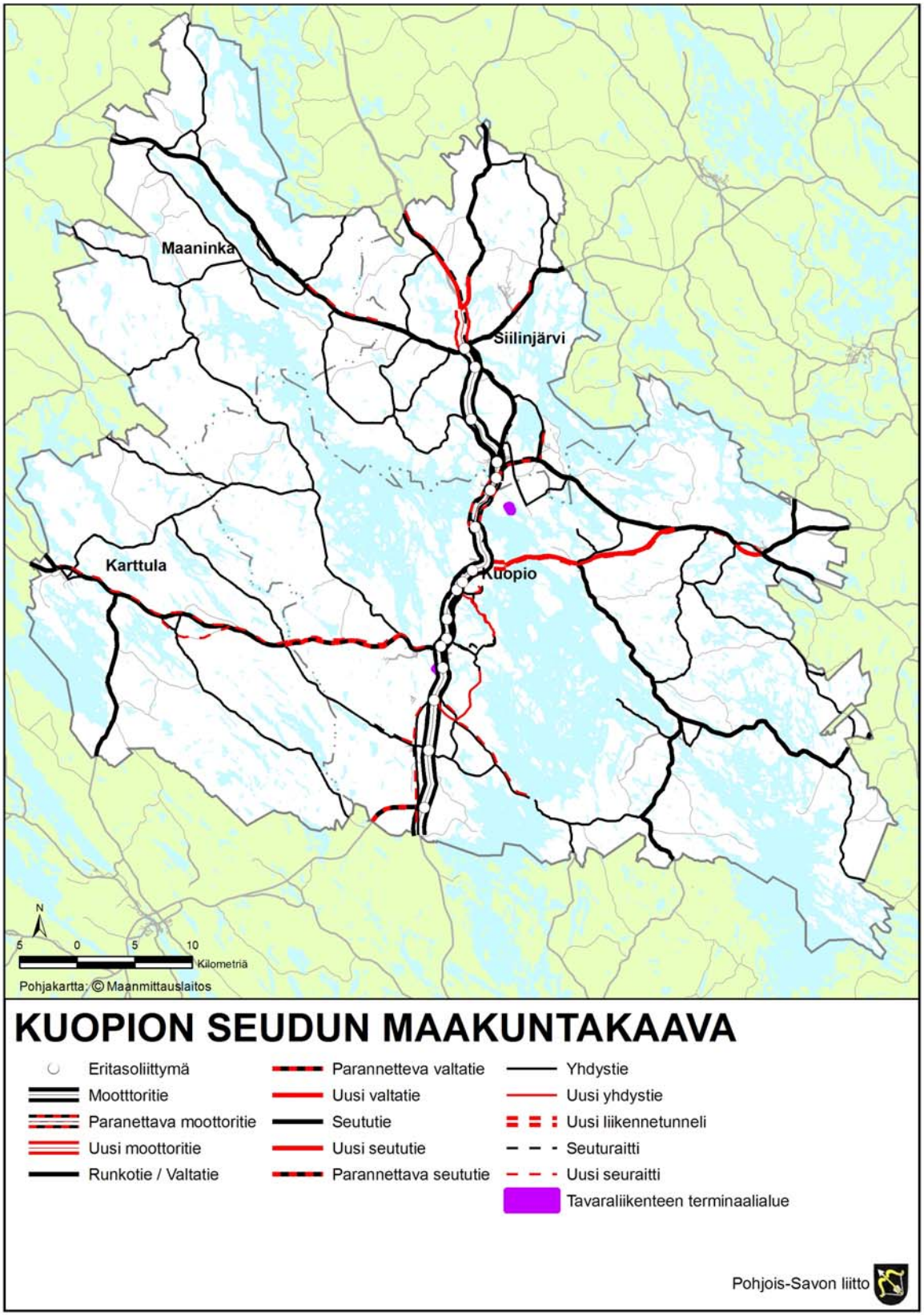
Maaninka
Siilinjärvi
Karttula
Kuopio
N
5 0 5 10
Kilometriä
Pohjakartta: © Maanmittauslaitos
KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA
Eritasoliittymä
Moottoritie
Paranettava moottoritie
Uusi moottoritie
Runkotie / Valtatie
Parannetteva valtatie
Uusi valtatie
Seututie
Uusi seututie
Parannettava seututie
Yhdystie
Uusi yhdystie
Uusi liikennetunneli
Seuturaitti
Uusi seuraitti
Tavaraliikenteen terminaalialue
Pohjois-Savon liitto

Maakuntakaavamerkinnät ja – määräys
(alueilla, joita merkinnät koskevat on voimassa rakentamista koskeva rajoitus, MRL 33 §):

Moottoritie tai moottoriliikennetie

Runkotie (rt)
Runkotiet yhdistävät pääkaupunkiseudun ja valtakunnan suurimmat kaupunkiseudut, pääkaupunkiseudun ja valtakunnan osat sekä useimmat suurista kaupunkiseuduista toisiinsa. Runkotiet palvelevat myös keskeisiä kansainvälisiä yhteyksiä. Liittymäjärjestelyt runkoteille toteutetaan moottoriteiden tapaan eritasoliittyminä. Paikallinen liikenne pyritään erottelemaan pitkämatkaisesta liikenteestä rinnakkaistiejärjestelyin. Runkotiet on merkitty kaavaan kaksoismerkinnällä, jossa merkinnän alkuosa ilmaisee tien nykyisen luokan (vt/rt, mo/rt).
Valtatie (vt)
Valtatiet yhdistävät maakunta- ja ylempiluokkaisia keskuksia toisiinsa, toimivat tärkeimpinä ulkomaanliikenteen reitteinä sekä muodostavat maantieverkon rungon sellaisilla laajoilla alueilla, joilla muutoin olisi vain alempiluokkaisia teitä.

Kantatie (kt)
Kantatiet yhdistävät kaupunkikeskukset tärkeimpiin liikennetarvesuuntiinsa ja täydentävät valtatieverkkoa. Lyhyehköt kaupunkien yhdyslinkit valtatieverkkoon luokitellaan pituudesta riippuen seutu- tai yhdysteiksi.

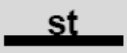

Seututie tai pääkatu
Kaavassa on merkitty seututiemerkinnällä (st) seututeiden ohella myös niiden jatkeena olevat taajamarakenteen sisään sijoittuvat tärkeimmät pääkadut. Seututiet yhdistävät kuntatason keskukset tärkeimpiin liikenne-tarvesuuntiinsa ja kytkevät merkittävimmät muut liikennettä synnyttävät kohteet sekä yleiset rajanylityspaikat ylempiluokkaiseen verkkoon. Valtatieluokkaisen moottoriväylän rinnakkaistie on yleensä seututie.

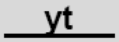

Yhdystie tai kokoojakatu
Kaavassa on merkitty yhdystiemerkinnällä (yt) yhdysteiden lisäksi myös niiden jatkeena olevat taajamarakenteen sisään jäävät merkittävimmät kokoojakadut. Yhdystiet toimivat etupäässä paikallis- ja kyläkeskusten sekä haja-asutusalueiden liikenneyhteyksinä. Yhdysteihin kuuluvat maantiet, jotka eivät kuulu edellä mainittuihin ylempiin luokkiin.

Parannettava tieyhteys
Suunnittelumääräys: Tieyhteyttä tulee kehittää siten, että se tukee ja mahdollistaa kaupunkiseudun aluerakenteen kehittymisen maakuntakaavaan sisältyvien maankäyttöratkaisujen mukaisesti.

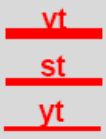

Uusi tieyhteys

Seuturaitti

Uusi seuturaitti

Eritasoliittymä

Uusi eritasoliittymä

Uusi liikennetunneli

Vaikutukset

Henkilöauto säilyy kaupunkiseudulla pääasiallisena liikkumisvälineenä, vaikka kaavan aluevarausten ja kehittämismerkintöjen taustalla olevat toimenpiteet parantavatkin merkittävästi joukkoliikenteen, pyöräilyn ja jalankulun olosuhteita. Maakuntakaavalla taataan liikenteen sujuvuuden edellyttämien toimenpiteiden mahdollistuminen alueen liikenneverkolla ja erityisesti valtatiellä 5 sekä valtatiellä 17. Valtatien 5 rinnakkaisyhteyksien kehittäminen varmistaa yhteyksien toimivuuden myös ongelmatilanteissa sekä parantaa yhteyksiä mm. uusille työpaikka-alueille.

Valtatien 17 oikaisu Vaajasalon kautta lyhentää Joensuun ja Koillis-Savon yhteyksiä noin 10 km:llä, Vehmersalmen noin 20 km:llä ja varmistaa päätieverkon toimintavarmuuden kokonaisuutena. Lisäksi oikaisu mahdollistaa Kuopion taajama-alueen laajenemisen idän suuntaan. Hankkeen hyöty-kustannussuhde on 1,4, kun taas nykyisen tien parantamisella h/k-suhde jää 0,8 :aan. Hankkeesta on laadittu YVA- lain mukainen ympäristövaikutusten arvio. Sen mukaan uusi linjaus vähentää nykyisen valtatien 17 melualueella asuvien määrää 260:sta 90:een ja tuo uuden linjauksen alueella 30 asukasta melualueen piiriin. Toisaalta uusi linjaus luo uuden melulähteen ennestään meluttomalle metsäalueelle. Vaikutus valtatien 5 melualueisiin on hankkeella vähäinen.

Uusien asuin- ja työpaikka-alueiden katuyhteyksien toteuttaminen keventää osaltaan muun tie- ja katuverkon rasitusta (esim. Saaristokatu) ja tarjoaa taloudelliset ja houkuttelevat yhteydet kaupunkiseudun keskuksiin. Saaristokatu tulee merkittävästi tiivistämään aluerakennetta lyhentämällä yhteyksiä Saaristokaupungin alueelta Kuopion keskustaan. Kuntakeskuksiin (esim. Karttula) johtavien teiden parantaminen lisää muihin kuntiin sijoittuvien uusien maankäytön alueiden houkuttelevuutta.

Valtateiden 5 ja 17 parantamisen ohella tavaraliikenteen kannalta merkittävän parannuksen nykytilanteeseen nähden tuo erityisesti uusi yhteys Kumpusaaren syväsatamaan.

Kaava-alueella sijaitsevista merkittävimmistä tiehankkeista (VT5 Päiväranta-Vuorela, VT5 Siilinjärvi–Pöljä, Saaristokatu, VT17 Vaajasalon linjaus) on laadittu YVA-lain mukaiset ympäristövaikutusten arvioinnit. Arviointien tulosten perusteella hankkeet on osoitettu maakuntakaavaan.

Ennustettu liikennemäärien kasvu tulee lisäämään onnettomuusmääriä. Valtateille suunnitellut kehittämishankkeet pienentävät kuitenkin erityisesti vakavien onnettomuuksien riskiä.

Maiseman ja kulttuuriympäristön kannalta voidaan liikennejärjestelmätasolla arvioida lähinnä suurimpien hankkeiden, mm. suurien siltahankkeiden sekä uusien yhteyksien periaatteellisia vaikutuksia. Suuret siltahankkeet sekä osin uusien asuinalueiden käyttöönottojen vaatimien yhteyksien toteuttaminen tulee aiheuttamaan paikallisesti merkittäviä muutoksia kaupunkiseudun maisemaan ja kulttuuriperintöön. Vaikutusten ei voida kuitenkaan katsoa olevan erityisen merkittäviä koko kaupunkiseutua ajatellen.

Toteutus

Kaavavarausten taustalla olevien hankkeiden toteuttaminen tapahtuu alueen kuntien ja valtion toimesta käytettävissä olevien taloudellisten resurssien määrittelemällä aikataululla. Kuopion seudulla on kuntien ja valtion toimesta käytetty viime vuosina keskimäärin 18 M€ liikenneinfrastruktuurin hoitoon, ylläpitoon ja kehittämiseen sekä joukkoliikenteen palvelujen ostoon ja kuljetuskustannuksin yhteensä noin 6 M€. Kaavavarausten taustalla olevien hankkeiden toteuttaminen vuoteen 2030 mennessä edellyttää rahoitusresurssien nostamista jonkin verran. Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnittelu aiesopimuksineen on edennyt samanaikaisesti maakuntakaavan laadinnan kanssa.

YVA-lain mukaiset ympäristövaikutusten arvioinnit:

Hanke	Kunta	Ohjelmalausunto	Selostuslausunto
Valtatie 5 parantaminen välillä Päiväranta-Vuorela	Kuopio	31.5.1995	31.5.2002
Valtatie 17 välillä Kuopio – Vartiala	Kuopio	22.8.1997	16.12.1999
Valtatie 5 parantaminen välillä Siilinjärvi-Pöljä	Siilinjärvi	3.2.2003	vireille 01/2005
Saaristokadun rakentaminen	Kuopio	23.6.2003	15.3.2004

4.10.2 Rautatiet

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kuopion seudun kautta kulkee Savonrata ja siitä erkaneva ratayhteys itään Viinijärvelle Joensuun suuntaan. Savonrata on yksi maamme tärkeimmistä pohjois-etelä-suuntaisista pääradoista ja kuuluu RHK:n suunnitelmien mukaan nopeille junille parannettavaan rataverkkoon etelästä Kuopioon saakka ulottuvana. Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa Savon rataa esitetään em. poiketen parannettavaksi nopean junaliikenteen radaksi aina Kajaaniin saakka. Lähtökohtana suunnitelmassa on pidetty, että nopean junaliikenteen runkoverkon tulee ulottua kaikkiin maakuntakeskuksiin.

Savonradalla on sekä henkilö- että tavaraliikennettä. Savon radasta erkaneva Siilinjärvi-Viinijärvi rata on tärkeä tavaraliikenteen yhteys palvellen Kemiran kuljetuksia ja mm. transitoliikennettä. Rata tullee jatkossa mahdollisesti olemaan myös henkilöliikenteen käytössä, mikäli mm. Tahkovuoren matkailualueen kehittyminen luo sille riittävän kysynnän. Em. ratojen lisäksi alueella on Kuopion Iloharjusta Kumpusaaren syväsatamaan johtava sähköistämätön sivurata.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti maakuntakaavalla turvataan rataverkon kehittämismahdollisuudet . Savon radan osalta kehittämistoimet tarkoittavat lähinnä radan parantamista nopealle junaliikenteelle ja sen kaksoisraiteistamista. Siilinjärvi-Viinijärvi -radan osalta kysymys on radan sähköistämisestä.

Suunnitteluperiaatteet

Kaavavarausten lähtökohtana on olemassa oleva rataverkko ja siihen RHK:n toimesta suunnitellut kehittämistoimenpiteet. Aluevarauksia tehtäessä huomioidaan lisäksi Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa esiin nousseet raideliikenteen kehittämistarpeet. Suunnitelluilla rataverkkoon kohdistuvilla parantamistoimilla ei ole vaikutusta aiempien seutukaavojen mukaisiin aluevarauksiin maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen. Sen sijaan suunnitellut uudet liikennepaikat näkyvät myös kaavassa uusina varauksina.

Aluevaraukset

Savonrata on merkitty seutukaavaan nopean junaliikenteen radaksi (160-200 km/h). Rata on merkitty kaavaan osittain nykytilanteesta poiketen kaksiraiteisena etelästä Siilinjärven Toivalaan saakka. Savonradasta erkaneva Viinijärvelle johtava rata on kaavassa päärata-merkinnällä. Viinijärven radasta erkanee Kemiran tehtaille johtava teollisuusraide, joka on merkitty kaavaan sivuratana. Samoin Savonradasta Sorsasaloon sekä Iloharjulta Kuopion Kumpusaareen johtava rata on kaavassa sivurata-merkinnällä.

Nykytilanteeseen nähden kaavassa esitetään seuraavat uudet aluevaraukset:

- Kuopion Savilahteen sijoittuva raideliikenteen liikennepaikka. Varaus perustuu alueelle laadittuun asemakaavaan.
- Uusi sivurata Matkuksen tavaraliikenteen terminaalialueelle.
- Matkuksen terminaalialueelle sijoittuva raideliikenteen liikennepaikka. Aluevarauksen tarkoituksena on mahdollistaa yhdistettyjen juna-autokuljetusten terminaalin toteuttaminen ko. alueelle.
- Kuopion matkakeskus sisältyy kaavassa olevaan liikennepaikka-merkintään.

Raideliikenteen aluevarauksia kaavassa on yhteensä 79 km.

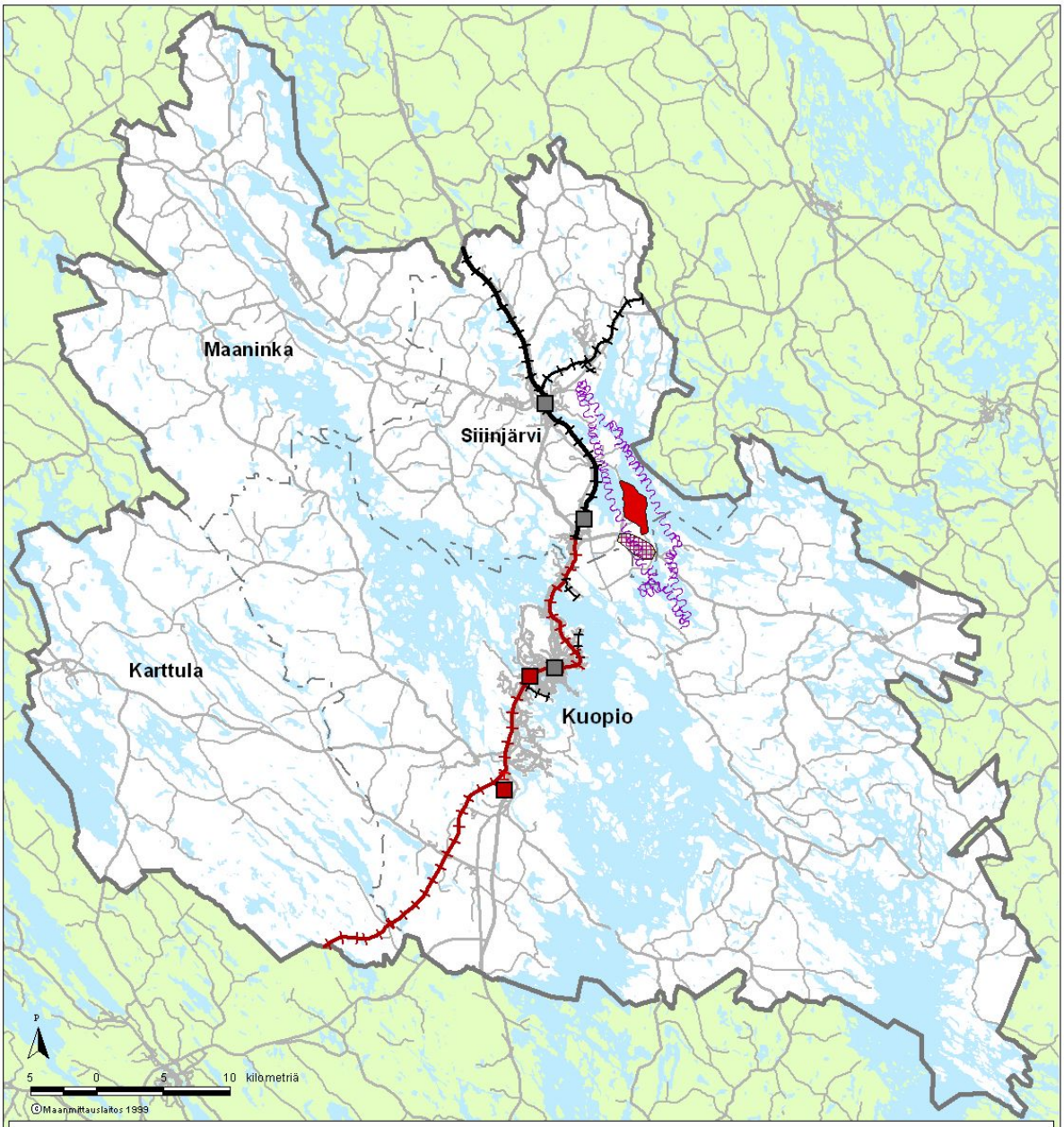

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

- Kaksiraiteinen nopean junaliikenteen rataosa (160-200 km/h)
- Yksiraiteinen nopean junaliikenteen rata (160-200 km/h)
- Päärata
- Yhdys-/sivurata
- Uusi sivurata
- Liikennepaikka
- Uusi liikennepaikka
- Melualue
- Lentoliikenteen alue (LL)
- Lentoliikenteen erityisalue (el)

Pohjois-Savon liitto 2006

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräys (alueilla, joita merkinnät koskevat on voimassa rakentamista koskeva rajoitus, MRL 33 §):

	Kaksiraiteinen nopean liikenteen rataosa (tavoitenopeus 160 – 200 km/h), Merkinnällä osoitetaan nopealle junaliikenteelle kehitettävät kaksiraiteiset rataosat. Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksinään tarkasteltuna tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä seuraavien Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden perusteena olevia luonnonarvoja. Natura 2000 verkostoon kuuluvat alueet : SL 11.506, SL 11.556, SL 11.589, SL 11.594. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin ja viheryhteyksien säilymiseen.
	Nopean junaliikenteen rata (tavoitenopeus160 - 200 km/h) Merkinnällä osoitetaan nopealle junaliikenteelle kehitettävät yksiraiteiset rataosuudet.
	Päärata ja liikennepaikka
	Yhdys- tai sivurata
	Uusi sivurata
	Uusi liikennepaikka

Vaikutukset

Rautatieliikenteen kilpailukyky tulee paranemaan kaupunkiseudun ulkopuolelle suuntautuvissa matkoissa nopeutuvien yhteyksien ansiosta. Pitkällä aikavälillä kaava mahdollistaa liikenteen sen edellyttäessä radan parantamisen kaksiraiteiseksi Siilinjärvelle saakka. Kaava mahdollistaa myös uuden raideliikenteen liikennepaikan sijoittumisen kasvavan Savilahden työpaikkakeskittymän läheisyyteen, mikä on omiaan parantamaan joukkoliikenteen käyttömahdollisuuksia työmatkaliikenteessä. Kuopion matkakeskuksen toteuttaminen lisää eri kulkumuotojen yhteistyötä ja parantaa siten joukkoliikenteen palvelutasoa ja kilpailukykyä.

Raideliikenteen nopeutuminen ei uudesta äänettömämmästä kalustosta johtuen lisää melutasoa. Sen sijaan melutaso tulee kasvamaan vuorotarjonnan kasvaessa.

Toteutus

Rautateiden toteuttaminen tapahtuu ensisijaisesti lunastuslain (603/1977) pohjalta ratahallintokeskuksen toimesta.

4.10.3 Vesiliikenne

Kuopion seudun vesireitistö kuuluu pääosin Vuoksen vesistöalueeseen. Karttulan kunnan järvialueet kuuluvat Kymijoen vesistöalueen latvaosaan. Väyläverkosto ulottuu kaikkien Kuopion seudun kuntien alueelle.

Väylästön rungon muodostavat Vuoksen vesistön puolella Varkauden-Siilinjärven syväväylä sekä Kymijoen vesistön puolella Karttulan kuntaa sivuava Pielavedelle johtava yhdysväylä. Yhdysväyliä täydentävät alueella olevat paikallisväylät.

Puutavaraa uitetaan ainoastaan Vuoksen vesistön puolella.

VÄYLÄT

Lähtökohdat ja tavoitteet

1980-luvulla alkanut erittäin voimakas vesiliikenteen kehitys taantui 90-luvun alkupuolella laskusuhdanteesta johtuen. 1990-luvun loppupuolella kehitys on kääntynyt jälleen kasvuun ja on nyt saavuttanut lamaa edeltäneen tason.

Maan rajojen ulkopuolelle suuntautuvan rahtiliikenteen kehittymistä rajoittaa liikenteen osavuotisuus. Raakapuun uitto muodostaa Vuoksen vesistön puolella merkittävän osan alueen kuljetusjärjestelmää. Sen sijaan Kymijoen vesistön puolella uittotoiminta on päättynyt. Myös raakapuun kuljetukset proomuilla ovat vakiinnuttaneet asemansa yhtenä alueella tarjolla olevista kuljetusmuodoista.

Kallavedeltä Tahkovuoren matkailualueelle johtavan Nilsiän reitin valmistuminen sekä Riistavesi-Vehmersalmi-venereitin valmistuminen ovat lisänneet kiinnostusta veneilyn ja vesimatkailun kehittämiseen osana alueen matkailutarjontaa. Kymijoen vesistön puolella sijaitsevassa Karttulan kunnassa vesistömatkailun merkittävämmän kehittymisen on nähty olevan sidoksissa päävesistöt yhdistävän Päijänne- Saimaa kanavan rakentamiseen. Kanavahankkeen toteutumisella olisikin merkittäviä vaikutuksia koko Kuopion seudun vesimatkailun kehittymiselle.

Maakuntakaavan tavoitteena on turvata riittävin aluevarauksin uiton ja proomuliikenteen sekä vesistömatkailun ja veneilyn toiminta- ja kehittymisedellytykset Kuopion seudulla. Tavoite on myös yhdensuuntainen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kanssa. Tavoitteissa korostetaan ympäristöystävällisten liikennemuotojen käyttöedellytysten parantamista sekä luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämistä.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaava perustuu väylä- ja reittivarausten osalta pääsääntöisesti 2.ja 3. seutukaavoihin sekä Karttulan kunnan osalta Sisä-Savon vahvistettuun seutukaavaan ja Vehmersalmen kunnan osalta Koillis-Savon vahvistettuun seutukaavaan. Väylä- ja reittiverkostoa täydennetään lähinnä veneilyn ja vesimatkailun tarpeista lähtien ja reittien kehittämisessä huomioidaan uitto- ja proomuliikenteen tarpeet.

Väyläluokittelu:

PÄÄLUOKKA			VÄYLÄLUOKKA		
1	Kauppamerenkulun väylät	Ensisijaisesti kauppamerenkulun käyttöön rakennettu ja kauppamerenkulkua varten ylläpidettävä väylä. Kauppamerenkululla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaista rannikon alusliikennettä, joka maksaa väylämaksuja. Sisävesillä kauppamerenkulun väyläksi lasketaan Saimaan syväväylä.	VL1	Kauppamerenkulun 1-lk väylät (pääväylät)	Valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävät kauppamerenkulun pääväylät, joilla kulkee valtaosa vesiliikenteen tavaravirroista. Liikennöinti mahdollista ympärivuotisesti kaikissa näkyvyysolosuhteissa.
			VL2	Kauppamerenkulun 2-lk väylät	Lähinnä paikallista merkitystä omaava kauppamerenkulun väylä, tai pääväylään liittyvä rinnakkais- tai yhdysväylä.
2	Yhdysväylät	Ensisijaisesti muun hyötyliikenteen kuin kauppamerenkulun käyttöön rakennetut ja ylläpidettävät väylät sekä alueellisesti merkittävät veneilyn pääväylät	VL3	Hyötyliikenteen matalaväylät	Mm. yhteysliikennettä, kalastusaluksia, proomuliikennettä, uittoa ja alueellisesti merkittävää matkustajaliikennettä palvelevat väylät.
			VL4	Veneilynrunkoväylät	Veneilyn pääväylä, joka muodostaa yhtenäisen pidempijaksoisen reitin rannikolla tai sisävesillä kahden alueen välille.
3	Veneilyn paikallisväylät	Ensisijaisesti veneilyn käyttöön tarkoitettu paikallinen matalaväylä	VL5	Veneväylät	Paikallinen veneväylä esim. pistoväylä pääväylältä satamaan tai yhdysväylä kahden muun väylän välillä. Kulkusyvyys 1,0…2,5m.
			VL6	Venereitit	Reittitasoinen matalaväylä Kulkusyvyys 0,5…2,5m (kulkusyvyydestä ei vastata)

Aluevaraukset

Kaavaan on merkitty olemassa olevat kauppamerenkulun väylät, yhdysväylät ja veneilyn paikallisväylät yhdellä ja samalla viivamerkinnällä. Jo olemassa olevien väylien lisäksi kaavassa on esitetty seuraavat uudet väylät:

- Keilakannan laivaväylä
- Suosittu, mutta karikkoinen uusi yhdysväylä Kuopiosta Hietasaloon ja edelleen Iivarinsaloon ja Ritoniemeen. Reitti on matkustajalaivaliikenteen käytössä. Väylämerkintä sisältyy osin Kuopion yleiskaavaan.
- Veneilyn paikallisväylä Siilinjärven syväväylältä Jälänjärven rantaan suunniteltuun ns. järviterminaaliin. Järviterminaalin ja siihen johtavan väylän tarkoituksena on palvella lentoteitse veneilemään saapuvia matkustajia. Terminaali palvelee talvisin moottorikelkkailijoita.

Nykytilanteesta poiketen kaavaan on merkitty Iisalmen väylä 3,4 metrin väylänä kasvavan proomuliikenteen tarpeista johtuen.

Maakuntakaavamerkinnät (alueilla, joita merkinnät koskevat on voimassa rakentamista koskeva rajoitus, MRL 33 §):

2,7	Laiva – tai veneväylä ja syväys
2,7	Uusi laiva- tai veneväylä ja syväys

SATAMAT (LV)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Suunnittelun tavoitteena on turvata vesiliikenteen toiminta- ja kehittämismahdollisuudet varaamalla tarvittavat alueet vesiliikenteen satama- ja laituritarpeisiin.

Kasvava virkistysveneily edellyttää määrällisesti riittävän ja palveluiltaan tasokkaan satama- ja retkisatamaverkoston luomista. Retkisatamien osalta alueiden varaamiselle on perusteena kasvavan veneilyn ohella kesämökkien määrän voimakas lisääntyminen, mikä uhkaa jo perinteisesti veneilijöiden käytössä olevia rantautumispaikkoja.

Tavaraliikenteen puolella lähtökohtana on ollut, että useissa pää- tai uittoväylän varrella sijaitsevassa kunnissa olisi proomujen lastauspaikka. Proomuliikenne yleistyy ja korvaa jo lähivuosina osittain uittoa.

Kuopion seutuun kuuluville järvialueille on laadittu Pohjois-Savon ympäristökeskuksen toimesta satama-, laituri- ja rantautumispaikkojen kehittämistarvetta koskeva selvityksiä, joka muodostavat lähtökohdat myös maakuntakaavassa tehtäville veneilyä koskeville aluevarauksille.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavassa esitetään olemassa olevat ja aiempiin seutu-, yleis- ja rantakaavoihin sisältyvät tai muutoin suunnittelun kohteena olevat satamat ja rantautumispaikat.

Satamaluokittelu

I Syväsatama
II Teollisuussatama tai -laituri, muu lastinkäsittelypaikka
III Retki-, koti- ja käyntisatamat
IV Kalastussatama tai -laituri

Aluevaraukset

Maakuntakaavaan on merkitty kohdemerkinnällä yhteensä 51 satamaa ja laituria.

Maakuntakaavamerkinnät

	Venesatama, rantautumispaikka (rakentamisrajoitus, MRL 33 §)
	Satama-alue (rakentamisrajoitus, MRL 33 §) Suunnittelumääräys: Vedenalaisten muinaisjäännösten inventointitarve on selvitettävä ennen kuin alueilla tehdään vedenpohjaa muuttavia vesirakennustöitä.

UITON TOIMINTAPAIKAT (LU)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Suunnittelun tavoitteena on turvata uiton toiminta- ja kehittämismahdollisuudet varaamalla uiton käyttöön tarvittava määrä alueita pudotus- ja jäälleajopaikoiksi, suojasatamiksi ja käsittelypaikoiksi.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavassa tarkistetaan aiempien kaavojen aluevaraukset nykyisten uittosääntöjen mukaisiksi. Toisin sanoen maakuntakaavan aluevaraukset perustuvat vesioikeuden päätöksen mukaiseen uittosääntöön.

Aluevaraukset

Kaavaan on merkitty nippujen pudotuspaikat, jäälleajopaikat, suojasatamat ja käsittelyalueet. Uiton toimintapaikkoja on kaavassa yhteensä 12 kpl (kuvio sivulla 74).

Maakuntakaavamerkintä ja -määräys:

Uiton toimintapaikka (rakentamisrajoitus, MRL 33 §)

Rakentamismääräys: Nippujen pudotuspaikat (LU):
Melualueelle ei tule sallia muuta kuin uittoon ja vesiliikenteeseen liittyvää rakentamista.

Vaikutukset

Kaavassa esitetyt uudet väylät ja veneilysatamat edistävät Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti luonnon virkistyskäyttöä sekä luontomatkailun kehittymistä. Iisalmen väylän kehittäminen 3,4 metrin väyläksi parantaa proomuliikenteen toimintaedellytyksiä. Hanke toteuttaa suoraan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden pyrkimystä ympäristöystävällisten liikennemuotojen edistämiseksi.

Toteutus

Merenkulkulaitos vastaa pääsääntöisesti hyötyliikenteen ja veneilyn runkoväylien toteuttamisesta. Vain paikallista merkitystä omaavien veneväylien toteuttamisvastuu määräytyy tapauskohtaisesti. Virkistyskäyttöä ja vesimatkailua palvelevien satamien toteuttamisesta vastaavat alueen kunnat yhdessä Pohjois-Savon ympäristökeskuksen kanssa.

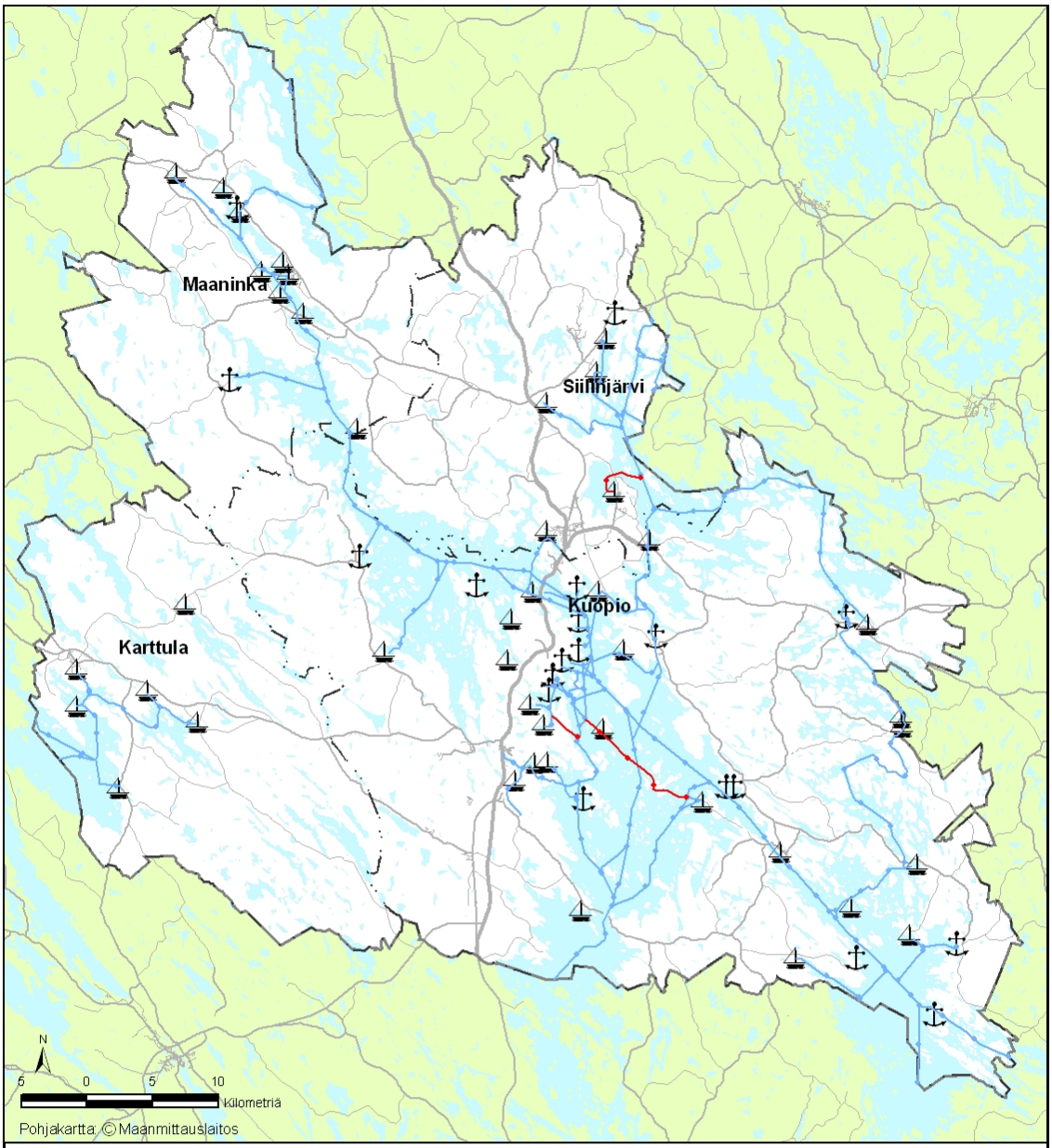

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

- Laiva- tai veneväylä
- Uusi laiva- tai veneväylä
- Satama-alue tai uiton toimipaikka (lu)
- Venesatama tai rantautumispaikka (lv)

Pohjois-Savon liitto 2006

4.10.4 Lentoliikenne

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kuopion seutua, kuten lähes koko Pohjois-Savon maakuntaa palvelee säännöllisessä vuoroliikenteessä Kuopion lentoasema.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan lentoliikenteen tarpeiden huomioimisesta alueidenkäytön suunnittelussa seuraavaa:

- Lentoasemien ympäristön maankäytössä tulee ottaa huomioon lentoliikenteen turvallisuuteen liittyvät tekijät, erityisesti lentoesteiden korkeusrajoitukset, sekä lentomelun aiheuttamat rajoitukset.
- Alueidenkäytössä on turvattava lentoliikenteen nykyisten varalaskupaikkojen ja lennonvarmistusjärjestelmien kehittämismahdollisuu-det sekä sotilasilmailun tarpeet.

Lentoliikenne muodostaa keskeisen osan kansainvälisen liikenteen matkaketjusta. Myös pääkaupunkiseudulle suuntautuvissa henkilöliikenteen yhteyksissä lentoliikenteellä on kasvava merkitys. Kuopion lentoaseman liikennemäärien poikkeuksellisen vahva kasvu on osoituksena lentoliikenteen merkityksestä alueen asukkaille ja elinkeinoelämälle.

Maakuntakaavan tavoitteena on tukea riittävin ja oikein kohdennetuin aluevarauksin sujuvien ja nopeiden kansainvälisten ja valtakunnallisten liikenneyhteyksien kehittymistä. Lentoliikenteen osalta tämä merkitsee lentoaseman ja sen lähiympäristön sekä lentoasemalle johtavien tieyhteyksien kehittämismahdollisuuksien turvaamista.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaava perustuu lentoliikennettä koskevien aluevarausten osalta Pohjois-Savon 2. seutukaavaan. Varausten muutostarpeita ja uusia varaustarpeita arvioidaan Valtakunnallisten alueidenkäytön tavoitteiden ja olosuhteissa tapahtuneiden muutosten perusteella.

Aluevaraukset

Maakuntakaavaan on merkitty Kuopion lentoasema LL-merkinnällä (LL13.900), kentän melualue (55 dB) viivamerkinnällä sekä kentän läheisyyteen sijoittuvan sotilaslentoliikennettä kriisiaikana palveleva nousu-/laskutien suojavyöhyke katkoviivamerkinnällä, el. Em. nousu- ja laskuteiden läheisyyteen rakennettaessa joudutaan huomioimaan ilmaliikenteen esterajoitukset, joista on säädetty ilmailulaissa (IL159 §) sekä ilmailulaitoksen Kuopion lentoasemalle laatima lentoesteiden rajoituskartta. Lentokentän toimintaan läheisesti liittyvä ns. järviterminaali on käsitelty vesiliikenteen toimintapaikkana kohdassa 4.10.3 Vesiliikenne.

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset:

LL	Lentoliikenteen alue (rakentamisrajoitus, MRL 33 §) Merkinnällä osoitetaan lentoaseman toimintaan välittömästi liittyvät alueet Suunnittelumääräys: Alueen käyttöä suunniteltaessa on huomioitava Puolustusvoimien ja siviililiikenteen sekä lentorahtiliikenteen tilatarpeet.
	Kuopion lentoaseman melualue Merkinnällä osoitetaan Kuopion lentoaseman melualue, jonka melutaso Lden on yli 55 dBA Suunnittelumääräys: Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa tulee ottaa huomioon valtioneuvoston pää-töksen mukaiset melutason ohjearvot. Alueelle ei tule osoittaa uutta asutusta tai muuta melulle herkkää toimintaa.
el	Lentoliikenteen erityisalue (rakentamisrajoitus, MRL 33 §) Merkinnällä osoitetaan lentoliikennettä mm. kriisiaikana palvelevan nousu-/laskutien suojavyöhyke. Rakentamismääräys: Ennen rakennusluvan myöntämistä Puolustusvoimille on varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Vaikutukset

Kuopion lentoaseman aluevaraus on kaavassa vahvistetun 2. seutukaavan mukaisena ja melualue vuonna 1999 tehdyn selvityksen mukaisena rajauksena. Lentoliikenteen melualuemerkintä ei tuo uusia vaikutuksia mm. rakentamiseen, vaan merkintä nostaa näkyviin olemassa olevan tilanteen. Uutena merkintänä kaavassa on sotilasilmailun tarpeita palvelevan nousu-/laskutien lähiympäristön kattava ns. lentoliikenteen erityisalue.

Ko. merkinnän tavoitteena on estää sellaisen rakentamisen sijoittuminen nousu-/laskutien välittömään läheisyyteen, joka tulisi vaikeuttamaan tai muodostamaan esteen alueen käyttämiselle em. tarkoitukseen. Merkintä toteuttaa suoraan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.

Toteutus

Lentoasema kenttineen samoin kuin nousu-/laskutie ovat jo merkinnän mukaisessa käytössä.

4.10.5 Tietoliikenne

Lähtökohdat ja tavoitteet

Sähköisen tietoliikenteen piiriin luetaan puhelin-, radio-, radiopuhelin-, televisio-, lennätin (telex-) ja dataliikenne. Tiedonsiirtoverkoista on laajin puhelinverkko. Varsinaisen puhelinliikenteen lisäksi puhelinverkkoa käytetään moniin muihinkin tarkoituksiin, kuten esimerkiksi telex- ja dataliikenteeseen ja ohjelmansiirtoon. Lisäksi puhelinverkon yhteyksiä käyttävät erilaiset kiinteästi kytketyt asiakasverkot. Omat erillisverkkonsa on mm. rautateillä, puolustuslaitoksella ja ilmailuviestinnällä. Yksisuuntaisen tiedonsiirron suurin verkko on yleinen radio- ja TV-verkko. Sähköisistä viestimistä on voimakkaimmin kasvanut matkapuhelinviestintä. Tämä on merkinnyt mittavan linkkimastoverkoston rakentamista. Vuoden 2004 alussa GSM-puhelinverkko kattoi käytännössä jo koko kaava-alueen. Sähköinen tietoliikenne tapahtuu joko kaapelien tai avojohtojen tai linkkitekniikan avulla.

Kuopion seudun kaikki keskus-taajamat ovat jo ADSL-yhteyksien piirissä ja käynnissä ovat parhaillaan rakennustyöt verkon ulottamiseksi myös hajaasutus-alueiden talouksiin. Jatkossa nähdään tärkeänä, että koulu- ja opetustoimen vaatimukset tietoliikenneväylien kapasiteetille ja kattavuudelle tulevat tietoliikenneverkkoja suunniteltaessa riittävästi huomioiduiksi.

Tietoliikenteen kehitys on ollut viime vuosikymmeninä sekä liikennemäärillä että tietoliikenneverkoston kapasiteetilla ja laadulla mitaten arvaamattoman nopeaa. Kehityksen ovat mahdollistaneet teknologian ja sen myötä mm. automaation nopea edistyminen.

Tietoliikenteen kehitys jatkuu voimakkaana koko suunnitteluajanjakson ajan. Odotettavissa on, että pääosa Suomen tilaajakeskuksista ovat jo v. 2007 suurikapasiteettisten, reaali-aikaisten tiedonsiirto-yhteyksien piirissä.

Suunnitteluperiaatteet

Aluevarauksia eri asteisissa kaavoissa edellyttävät puhelinkeskukset, kaapelireitit, radiolinkit jne. Uudet rakennettavat ns. valokaapelit tullaan sijoittamaan tiealueelle, jolloin ne eivät edellytä erillisen aluevarauksen tekemistä.

Aluevaraukset

Kuopion seudulla olevat ja sinne rakennettavat valokaapelit sijoittuvat tiealueelle eivätkä edellytä aluevarausta maakuntakaavaan. Alueella ei ole myöskään muita tietoliikenteen rakenteita, jotka edellyttäisivät aluevarauksen tekemistä.

4.10.6 Tavaraliikenteen terminaalialueet (LM)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kuljetusyritykset ja niiden terminaalit sijoittuvat nykytilanteessa hajanaisesti eri puolille Kuopiota. Tämä aiheuttaa ylimääräistä liikennettä kuten huoltoajoja ja alueen sisäisiä tavaransiirtoja verrattuna siihen tilanteeseen, että yritykset olisivat keskittyneet alueellisesti.

Yhtenäisen ns. logistiikka-alueen tarve on noussut esille kaavan kanssa rinnan laaditussa Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa sekä maakunnassa laadituissa logistiikkaa käsittelevissä selvityksissä.

Maakuntakaavan tavoitteena on tehdä aluevaraus koko Itä-Suomea pitkällä aikavälillä palvelevalle runko- ja jakeluliikenteen terminaalialueelle Kuopion seudulla. Sen sijaan vähemmän tilaa vaativat pikarahtitoimintoja palvelevat alueet tarkastellaan alemman asteisen kaavoituksen yhteydessä.

Suunnitteluperiaatteet

Terminaalialueiden (logistiikka-alueiden) tarkastelu kaavassa perustuu Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman yhteydessä syksyllä 2005 laadittuun Kuopion logistiikka-alueselvitykseen. Selvityksessä tutkittiin seuraavat sijaintivaihtoehdot:

- lentokentän läheinen Rissalan yrityskylä
- Sorsasalo
- Kumpusaari
- Kolmisoppi
- Matkuksen alue

Selvityksen mukaan em. alueista soveltuvat parhaiten ko. tarkoitukseen Matkuksen ja Sorsasalon alueet. Kumpusaari ja Kolmisoppi todettiin selvityksessä muun maankäytön johdosta, liikenneolosuhteiden tai alueen pienuuden johdosta sopimattomiksi. Lentoliikenteeseen tukeutuvan logistiikka-alueen nähtiin parhaiten toimivan aivan lentoaseman välittömässä läheisyydessä. Ko. toiminta huomioidaan suunnittelumääräyksellä lentoliikenteen aluevarauksen yhteydessä.

Aluevaraukset

Kaavaan on merkitty tavaraliikenteen terminaalialueina Matkuksen ja Sorsasalon alueet. Sorsasalon terminaalialue on Kuopion yleiskaavan mukainen.

Maakuntakaavamerkintä ja –määräys

LM	Tavaraliikenteen terminaalialue Merkinnällä osoitetaan seudullisesti tai maakunnallisesti tärkeät tavaraliikenteen logistisia toimintoja palvelevat alueet. Suunnittelumääräys: Alueen käyttöä on suunniteltava niin, ettei melutaso alueen läheisillä taajamatoimintojen alueilla ylitä 55 dBa.

Vaikutukset

Tavaraliikenteen logististen toimintojen keskittyminen yhtenäiselle alueelle mahdollistaa yritysten välisen logistiikkayhteistyön esim. haja-asutusalueiden kuljetuksissa. Tavaroiden kuljetus alueen sisäisten terminaalien välillä vähenee. Alueelle sijoittuvat yhteis- ja tukipalvelut mahdollistavat kustannussäästöjä yrityksille. Samoin näiden palvelujen yhtenäinen sijainti vähentää huomattavasti raskaan liikenteen ajoa huoltoon, pesupalveluihin jne. Liikenteen väheneminen heijastuu suoraan myönteisellä tavalla myös liikenneturvallisuuteen.

Toteutus

Alueiden toteuttaminen edellyttää Kuopion kaupungin toimesta tapahtuvaa asemakaavan laadintaa, jossa alueet osoitetaan ko. tarkoitukseen. Alueiden varsinainen toteutus tapahtuu ko. yritysten toimesta.

Kohdassa 4.10 Liikennealueet ja –väylät käytetty tausta-aineisto

- Rakennevaihtoehtojen liikennejärjestelmät ja niiden vertailu/ Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2003
- Liikennejärjestelmäluonnos/Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2005
- Kuopion seudun liikennestrategia/Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2005
- Kuopion seudun logistiikka-alueselvitys/Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2005
- Verkostoitunut logistiikkayhteistyö Pohjois-Savossa/Kuopion kauppakamari ,2005
- Yhdistettyjen juna-autokuljetusten markkina- ja toteutettavuusselvitys, 2002
- Kuopion seudun tavaraliikenneselvitys/ Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2004
- Siilinjärvi-Kuopio joukkoliikenteen laatukäytäväsuunnitelma / Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2003
- Kuopion lentoasema, Lentomelualueet perustilanteessa ja vuonna 2010/Ilmailulaitos 1999
- Valtatien 17 Kuopio-Vartiala -osuuden liitooravakartoitus. Vihervaara Petteri 2006. Pohjois-Savon liitto, Savo-Karjalan tiepiiri.
- VT5 Siilinjärvi-Pöljä yleissuunnitelma ja YVA, 2005
- VT5 Päiväranta-Vuorela yleissuunnitelma ja YVA, 2004
- VT17 Kuopio-Vartiala, yleissuunnitelma ja YVA, 1999
- Rissalan järviterminaali, hankesuunnitelma
- Kuopion yleiskaava

Luonto ja kulttuuriympäristö

4.11 Luonnonsuojelualueet (S, SL)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kaupunkiseudun nykyiset luonnonsuojelualueet koostuvat Natura 2000-verkoston, valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien sekä seutu-, yleis- ja asemakaavojen luonnonsuojelualueista. Suojeluohjelmien ja kaavojen suojelualuerajaukset ovat enemmän tai vähemmän yhteneviä. Seutukaavassa kaupunkiseudulla on 73 suojelualuetta. Nämä on osoitettu myös yleiskaavoissa. Seutukaavasta puuttuu muutamia valtakunnalliseen lintuvesien suojeluohjelmaan ja Natura-verkostoon kuuluvia lintuvesiä. Samoin seutukaavasta puuttuu lehtojensuojeluohjelmaan ja Naturaan sisältyviä lehtoja.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteiden mukaan ”alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden välillä edistetään mahdollisuuksien mukaan. Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri- ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Alueidenkäytössä on otettava huomioon kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevat kansainvälisten sopimusten velvoitteet ja valtioneuvoston päätökset.”

Maakuntakaavan tavoitteena on Kuopion seudulla erityisesti Kuopion lehtokeskuksen ja järviluonnon arvojen huomioon ottaminen aluevarauksia suunniteltaessa.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavan luonnonsuojelualueiden suunnittelussa on jouduttu arvioimaan, kuinka paljon valtakunnallisten suojeluohjelmien ja Natura-verkoston alueiden lisäksi osoitetaan aluevarauksia Kuopion lehtokeskusta ja järviluontoa koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä koskee erityisesti Kuopion kaupungin yleiskaavassa osoitettuja suojelualueita, joista yli puolet on jo luonnonsuojelulailla toteutettuja.

Suojelualueiden osoittamistapa ja niiden edellyttämiä selvityksiä on ohjannut työryhmä, johon kuuluu Pohjois-Savon ympäristökeskuksen, Kuopion kaupungin, Siilinjärven kunnan ja Kuopion luonnonystäväin yhdistyksen sekä Pohjois-Savon liiton edustaja. Pohjois-Savon liiton toimesta maakuntakaavan laadintaa varten on tehty luonnonsuojelu- ja virkistysalueselvitys v. 2001 ja selvityksen täydennys v. 2003. Täydennys koski taajamatoimintojen vaihtoehtoisten laajenemisalueiden selvittämistä Vaajasalossa, Ranta-Toivalassa ja Räimällä. Koska pääosa maakuntakaava-alueesta on yleiskaavoituksen piirissä, vuoden 2001 luontoselvityksen kohteet valittiin pääasiassa yleiskaava-alueiden ulkopuolelta. Selvityksessä arvioitiin 51 aluetta, joista 25 on seutukaavassa. Maakuntakaavaa laadittaessa käytettiin mainittujen selvitysten lisäksi jo mainittua yleiskaavamateriaalia sekä muita eri viranomaisten tai kuntien tekemiä selvityksiä.

Maakuntakaavassa on työryhmän mielipiteiden perusteella päädytty osoittamaan valtakunnallisten suojeluohjelmien ja Natura-verkoston alueiden lisäksi myös lukuisia maakunnallisia kohteita Kuopion lehtokeskuksen ominaispiirteiden esittämiseksi. Maakunnalliset kohteet ovat pääosin Kuopion yleiskaavan suojelukohteita. IBA-alueiden (tärkeät lintualueet) keskeiset osat sisältyvät maakuntakaavaan valtakunnallisiin ja maakunnallisiin suojelualueisiin kuuluvina.

Lehtokeskuksen suojeltavat lehdot sijaitsevat kaava-alueella pienialaisiksi pirstoutuneina. Samoin järviluontokohteet ovat pienten saarien muodostamia ryhmiä. Maakuntakaavan yleispiirteisyyden takia suojelualueita on täytynyt yleistää. Sama koskee myös valitun merkinnän käyttöä. Sama Natura-alue voidaan toteuttaa esimerkiksi maa-aineslailla, luonnonsuojelulailla ja rakennuslailla. Jos maakuntakaavassa näin yksityiskohtaiseen esitystapaan ei ole ollut edellytyksiä, merkinnäksi on valittu alueen hallitsevimman toteutustavan mukainen merkintä. Yksityiskohtaisessa suunnittelussa noudatetaan Natura-ohjelmassa määriteltyä toteutustapaa.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on 96 aluevarausta (SL, S-merkintä) yhteensä 4112 ha (1,2 % kaava-alueen pinta-alasta). Alueista on rauhoitettu osittain tai kokonaan 49. Valtakunnallisten ja Natura-verkoston ulkopuolisia alueita on 62. Näistä on rauhoitettu 28. Natura-alueiden maa-aineslailla toteutettavat kolme aluetta on osoitettu MY-merkinnällä. S-merkintöjä (vesilailla toteutettavat, 2 Natura-aluetta) on 4 kpl, yhteensä 168 ha.

Taulukko 4.11.1 Kuopion seudun maakuntakaavan suojelualueet (SL,S) kunnittain

Kunta	kpl	ha
Karttula	14	565
Kuopio	65 (ml. 3 S)	2331 (ml. S 99)
Maaninka	8 (ml 1 S)	646 (ml. S 69)
Siilinjärvi	9	571
Kuopion seutu	96 (ml. 4 S)	4112 (ml. S 168)

Taulukko 4.11.2 Kuopion seudun maakuntakaavan suojelualueiden (SL, S) jakautuminen valtakunnallisiin ja maakunnallisiin alueisiin

Kunta	Seutukaava, kpl	Maakunta-kaava, kpl	Valtakun-nalliset, kpl	Maakun-nalliset, kpl	M:sta yleis-kaavassa
Karttula	17 SL	14	5 (+ 1MY)	9	4
Kuopio	45 32 SL, 13 S 1)	65	24 (+3MY)	41	37
Maaninka	4 3 SL, 1 S	8	5	3	1
Siilinjärvi	5 3 SL, 2 S	9	1	8	-
Kuopion seutu	71	96	35	61	42

1) *Vehmersalmi ml.*'

Taulukko 4.11.3 Suojelualuevarausten (SL, S) jakautuminen eri tyyppeihin

Tyyppi	kpl	ha	% (ha)
geologinen / muu	16	240	6
järviluonto	9	760	19
lehto	25	440	11
lintuvesi	13	1500	36
suo	17	170	4
vanha metsä	17	1000	24
		4110	100

Alueet jakautuvat luontevimmin esitettyihin tyyppeihin, vaikka jako on tulkinnanvarainen. Pinta-alallisesti lintuvesiä ja vanhoja metsiä on eniten. Siilinjärven Kevätön ja Maaningan lintuvedet ovat useimpiin suojelualueisiin verrattuna laajoja. Lehtojen runsaus, mutta pienialaisuus ilmenee myös tarkastelusta. Myös vanhoihin metsiin sisältyy lehtoja. Järviluontoalueet muodostuvat pääosin Kallaveden ja Suvaksen saaristoista, joilla on huomattava merkitys linnuston kannalta, vaikka niitä ei ole tässä lintuvesiin luettukaan. Kuopion seudun Natura-alueiden keskeisimmät luontotyypit ovat boreaalisia luonnonmetsiä ja lehtoja, luontaisesti runsasravinteisia lampia ja järviä sekä kallioita.

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräys

SL Luonnonsuojelualue (rakentamisrajoitus 33 §), merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita.

S Suojelualue (rakentamisrajoitus 33 §), merkinnällä on osoitettu ensisijaisesti vesilain perusteella suojeltavia alueita.

NATURA 2000 -verkostoon kuuluva alue
Merkinnällä on osoitettu Natura 2000 -ohjelmaan sisältyvät alueet. Alueet on osoitettu SL,-S-, MY- ja VL-aluevarauksin.

Suunnittelumääräys:
Natura-alueiden käytön suunnittelussa ja niiden viereisten alueiden käytön suunnittelussa erityisesti viheryhteystarvevyöhykkeellä (kehittämisperiaatemerkintä) on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksinään tarkasteltuna tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden perusteena olevia luonnonarvoja.

Vaikutukset

Maakuntakaavan luonnonsuojelualueet osoittavat pääosin olemassa olevan suojelualuetilanteen. Natura-verkoston, valtakunnallisten suojeluohjelmien ja nykyisten kaavojen ulkopuolisia rauhoittamattomia alueita on osoitettu 5, yhteensä 128 ha. Maakuntakaavan toteuttamisen vaikutukset kohdistuvat siten voimakkaimmin näihin uusiin suojelualueisiin, joiden valinta on perustunut suojeluarvojen lisäksi alueiden toteuttamismahdollisuuksiin. Erityisesti Kuopion yleiskaavassa osoitetut valtakunnallisten ohjelmien ulkopuoliset lehtokohteet on otettu mukaan maakuntakaavaan täydentämään Kuopion lehtokeskuksen ominaispiirteiden kuvausta. Nämä yleiskaavakohteet on pääosin toteutettu jo luonnonsuojelulailla. Uudet kohteet ovat Kuopiossa ja Siilinjärvellä.

Yhdistelmärakennemallin vaikutusten arvioinnin yhteydessä tarkasteltiin rakennettavien alueiden suhdetta Natura-verkoston alueisiin:

”Nykyisen aineiston perusteella voidaan todeta, että Kuopion seudun maakuntakaavan rakennemalliluonnoksen toteutuminen Laivonsaaren osalta todennäköisesti heikentää merkittävästi Laivonsaaren Natura-alueen kasvipeitteiset kalkkikalliot – luontotyypin suojelua ja tästä syystä alueen Laivonsaaren-Neulamäen kärjen maankäyttösuunnitelmasta on tarpeellista laatia luonnonsuojelulain mukainen Natura -arviointi.

Kuopion seudun maakuntakaavan rakennemalliluonnoksen toteutuminen ei Vanuvuoren itäpuolella todennäköisesti heikennä merkittävästi Etelä-Kuopion lehdot ja lammet, Vanuvuori, Haminavuori Natura-alueen luontotyyppien suojelua ja luontodirektiivin liitteen II sekä lintudirektiivin liitteen I lajien tärkeitä elinympäristöjä ja suojeltavien lajien kantoja, eikä ole tarpeellista laatia luonnonsuojelulain mukaista Natura -arviointia.

Nykyisen aineiston perusteella voidaan todeta, että Pienen Neulamäen rakentaminen ei heikennä merkittävästi Kolmisoppi-Neulamäki ja Etelä-Kuopion lehdot ja lammet, Vanuvuori, Haminavuori Natura-alueiden luontotyyppien suojelua ja luontodirektiivin liitteen II lajien esiintymistä ja suojelua. Näin ollen ei ole tarpeellista laatia luonnonsuojelulain mukaista Natura-arviointia. Mikäli sekä Laivonsaaren eteläosa ja Neulamäen kärki että Pieni Neulamäki otetaan asuinaluekäyttöön, voi syntyä tilanne, missä pitkällä aikavälillä Kolmisoppi-Neulamäki Natura – eräiltä osin heikkenevät merkittävästi. Tästä syystä on ilmeistä, että luonnonsuojelulain mukainen Natura –arviointi on tarpeellista laatia jatkossa.”

Maaninka
Siilinjärvi
Kuopio
Karttula
S
N
5 0 5 10
Kilometriä
Pohjakartta: © Maanmittauslaitos
KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA
Luonnonsuojelualue
S Suojelualue
Pohjois-Savon liitto

Toteutus

Pohjois-Savon ympäristökeskus toteuttaa luonnonsuojelualueet luonnonsuojelulailla korvauksin, ostoin ja maanvaihdoin. Aluevarausten toteutuneisuustilanne on oheisessa taulukossa. Vesilailla toteuttaminen S-alueilla perustuu lupamenettelyyn, jolla ehkäistään rakentamistoimien mahdollisesti aiheuttamat vesistön tilan haitalliset muutokset.

Taulukko 4.11.4 Kuopion seudun maakuntakaavan luonnonsuojelualueiden toteutustilanne R = rauhoitettu kokonaan tai osittain

	Maakuntakaava	Maakunnalliset suojelualueet	Maakunnallisista yleiskaavassa
Karttula	14 R 3	9 R 3	4 R 2
Kuopio	65 R 39	41 R 21	37 R 18
Maaninka	8 R 2	3 R -	1 R -
Siilinjärvi	9 R 4	8 R 4	- R -
Kuopion s.	96 R 49	61 R 28	42 R 20

Taustamateriaali

- Raimo Pakarisen luontotieto 2002. Kuopion seudun maakuntakaava: Luonnonsuojelu- ja virkistysalueselvitys 2001. Pohjois-Savon liitto.
- Knuutinen Jorma, Tossavainen Ari 2003. Kuopion seudun maakuntakaava: luonnonsuojelu- ja virkistysalueselvityksen täydennys 2003. Taajamatoimintojen vaihtoehtoisten laajenemisalueiden luontoselvitys. Pohjois-Savon liitto.
- Hyttinen Mirja, Perätie Timo 2001. Arvokkaita luontokohteita Kuopiossa. Kuopion kaupunki.
- Hyttinen Mirja. Neulaniemen kasvillisuusselvitys 2004, 2005. Kuopion kaupunki.
- Rönkä Helena 2001. Toivalan luonto- ja maisemaselvitys. Siilinjärven kunta.
- Rönkä Helena 2002. Toivalan luonto- ja maisemaselvitys.Osa II. Jatkotutkimukset. Siilinjärven kunta.
- Rönkä Helena 2002. Toivalan liito-oravakartoitus. Siilinjärven kunta.
- Vihervaara Petteri 2006. Valtatien 17 Kuopio-Vartiala –osuuden liito-oravakartoitus. Pohjois-Savon liitto, Savo-Karjalan tiepiiri.
- Seutukaavat ja seutukaavamateriaali
- Kuntakaavat ja niihin liittyvä materiaali
- Valtakunnalliset suojeluohjelmat
- Natura 2000 –verkosto -materiaali
- Kuopion seudun maakuntakaava. Yhdistelmärakennemallin vaikutukset . VTT, SKOY. 2004

4.12 Kulttuuriympäristön vaaliminen (SM, SR, MA, sr, ma)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kulttuuriympäristö edustaa ihmisen luoman ympäristön ajallisia, tyylillisiä ja maisemallisia kerrostumia. Ne kertovat kunkin ajan arvoista tuleville sukupolville. Maakuntakaavan tavoitteena on välittää tieto seudun valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävistä kohteista ja alueista ja edistää niiden vaalimista ja käyttöä niiden arvonmukaisesti .

Kuopion seudun rakennetun kulttuuriympäristön valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä kohteita ja alueita kartoitettiin tehtyjen inventointien avulla. Valtakunnallisesti merkittäväksi luokitellut kohteet määrittelee Museovirasto. Museovirastolla on tekeillä uusi tilannekatsaus ja arvotus valtakunnallisesti merkittävistä rakennetun ympäristön kohteista.

Tässä selvityksessä on kohteiden osalta käytetty pohjana molempia aineistoja. Tällä hetkellä virallinen aineisto on vuoden 1993 rakennetusta kulttuuriympäristöstä tehty ns. punainen kirja eli RKY/1993 ja RKY/2000 –aineiston nimellä selvityksessä kulkee vielä epävirallinen aineisto. Kohteiden ja alueiden rajaukset on valtakunnallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristökohteiden osalta tehty RKY/1993–aineiston pohjalta. Muut alue- ja kohderajaukset ovat maakunnallisia.

Kuopion seudun neljän kunnan (Karttula, Kuopio, Maaninka, Siilinjärvi) kuntakohtaiset rakennusinventoinnit olivat pohja-aineistona maakunnallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön, maisema-alueiden ja muinaisjäännösten valitsemiseksi.

Kuntien viimeisimmät rakennushistorialliset inventoinnit ovat 1980- ja 1990-luvulta eikä aineistoja ole juurikaan päivitetty. Karttulan kunnan inventoinnit on tehty vuosina 1993-1994, Kuopion kaupungin inventoinnit ovat keskustan alueelta vuodelta 1990 ja maaseudun osalta vuosilta 1991-1992. Kuopion kaupungin osalta inventointiaineistoa täydennettiin Suomen Arkkitehtiliiton Savon paikallisosaston laatiman arkkitehtuurikartan kohteilla. Maaningan kunnan rakennusinventointi on vuosilta 1994-1996. Siilinjärven kunnan inventoinnit keskustaajaman osalta vuodelta 1987 ja maaseutukylien osalta vuosilta 1990-1991. Vehmersalmen alueella, Kuopion itäosissa, rakennusinventointeja on tehty vuosina 1994, 1995 ja 1998. Kaikkiaan inventoituja kohteita on Kuopion seudulta 1787 ja alueita 110. Inventointiaineiston lähtötilanne Kuopion seudulla kohdentuu siten, että valtakunnallisesti merkittäviä kohteita on 21 (Museoviraston RKY/1993-aineisto) ja maakunnallisesti merkittäviä kohteita on voimassa olevien seutukaavojen mukaan 54 (Seutukaavat 1, 2 ja 3; Sisä-Savon seutukaava; Koillis-Savon seutukaava) ja loput 1712 kohdetta ovat paikallisesti merkittäviä.

Kuopion seudulla eli Kuopion kaupungin, Siilinjärven, Maaningan ja Karttulan kuntien alueella on asuttu tiettävästi jo 10 500 vuotta sitten. Siilinjärven Pöljän löytöjen perusteella on saanut nimensä kivikauden Pöljän ja Jysmän keramiikka, 3100-1900 eKr, Kallaveden Luukonsaaresta löydetty keramiikka on antanut nimensä pronssikauden keramiikalle, 900eKr-300jKr.

Noin 500 vuoden ajan ihminen on muokannut Kuopion seudun maisemaa voimakkaammin, ensin kaskeamalla ja 1800-luvulla peltoviljelyn voimalla. 1800-luvulla syntyi myös teollista toimintaa erityisesti Karttulan Syvänniemen kylään, sahasta järvimalmin jalostamiseen ruukissa ja myöhemmin rullatehtaaseen. Saimaan kanavan rakentamisen myötä 1850-luvulla yhteydet Pietarin markkinoille saivat aikaan niin teollista kuin kaupallista toimeliaisuutta. Hallmanien ja Saastamoisten teollisuus- ja kauppiassukujen vaikutus tuntui Kuopion seudun elämässä pitkälle 1900-luvulle. Vesistön rooli on muuttunut historian kuluessa, ensin kulkemisen ja tavaran kuljettamisen mahdollistavasta pääväylästä tieliikenteen aikana esteeksi, jonka ylittäminen on vaatinut useita siltoja.

Suunnitteluperiaatteet

Kuopion seudun maakuntakaavaa varten päädyttiin tekemään rakennetun kulttuuriympäristön osalta arvotustyö olemassa olevien inventointien ja muun tiedon pohjalta ja muinaisjäännösten osalta lisäinventointeja niille alueille, joihin mahdollisesti kohdentuu maankäytöllisiä paineita. Fm Merja Marin palkattiin arvotustyötä ja muinaisjäännösten inventointityön koordinointia varten. Mikroliitti Oy:n arkeologi Timo Jussila inventoi Ranta-Toivalan, Toivalan ja Pohjois-Kallaveden saaret, arkeologi Oili Forsberg inventoi Maaningan alueita ja arkeologi Juha Hirvilammi Kuopion kaupunkialuetta ja yksittäisiä alueita Karttulassa ja Vehmersalmella. Kaikkiaan uusia kohteita löytyi 18 kpl. Valtakunnallisesti merkittäviä kiinteitä muinaisjäännöksiä on Kuopion seudulla 5 kpl.

Kulttuuriympäristöselvitystä varten koko rakennus- ja maisemainventointiaineisto on käyty läpi historian, rakennushistorian ja maisemallisten arvojen kautta. Inventointiaineistojen käsittely aloitettiin tekemällä historiateemalista (Kulttuuriympäristöselvityksen liite 1), joka toimi runkona kohteiden valitsemiselle. Historiateemojen avulla valittiin kohdeluettelo, johon kohteita valittiin yhteensä 797. Kohteista rakennetun kulttuuriympäristön kohteita oli 685, maisema-alueita 21 ja muinaisjäännöksiä 91. Muinaisjäännösten osalta luku myöhemmin täydentyi, kun kesän 2002 arkeologisten inventointien tulokset saatiin. Liitekarttoina on esitetty kunnittain kaikki maakuntakaavan valmistumisen aikaan tiedossa olevat muinaisjäännökset. Kohdeluettelon kohteista on tehty valinnat maakunnallisesti merkittäviksi. Kohdeluetteloa on arvioitu historian, rakennushistorian ja maisemallisten merkityksen kautta. Tässä työssä projektipäällikön apuna ovat olleet paikalliset ihmiset, joissa oli kuntien edustajia ja paikallishistorian tuntijoita. Kuopion seudun maakuntakaavatyöryhmän lisäksi on kunnittain käyty keskusteluja kohdeluetteloista seuraavasti: Karttula: rakennustarkastaja Pekka Huttunen ja ympäristölautakunnan pj. Terttu Nenonen; Kuopio: arkkitehti Esa Ollikainen ja terveydenhoitaja Terttu Piisinen; Maaninka: opettaja Anna Tuovinen ja kunnaninsinööri Jaakko Väisänen; Siilinjärvi: lehtori Aila Huttunen, arkkitehti Satu Ratinen ja amanuenssi Anu Rissanen; Vehmersalmi: Allan Holopainen, rehtori Matti Miettinen ja vapaa-ajan sihteeri Sirpa Vesterinen.

Keskusteluissa on kohdeluettelot sekä historiateemat käyty läpi ja pohdittu onko jotain olennaista jäänyt luettelon tai teemojen ulkopuolelle. Oleellinen merkitys aineiston läpikäymiselle ja valitsemiselle on ollut myös hankkeen asiantunteva ohjausryhmä, jossa ovat edustettuina jäsenet Kuopion kulttuurihistoriallisesta museosta, Pohjois-Savon ympäristökeskuksesta, Kuopion kaupungin ympäristökeskuksesta, Kuopion kaupungin ympäristökeskuksesta, Pohjois-Savon liitosta sekä asiantuntijajäsenenä Museoviraston edustaja. Ohjausryhmä on hankkeen aikana ja sen jälkeen kokoontunut yhdeksän kertaa.

Aluevaraukset sekä alueen erityisominaisuutta osoittavat merkinnät

Maakuntakaavassa on osoitettu Kuopion seudun kulttuuriympäristöalueet ja kohteet, varsinaiset aluevaraukset sr/SR-merkinnöillä ja alueen tai kohteen erityisominaisuutta osoittavat MA/ma-merkinnöillä, Kuopion keskustan kulttuuriympäristö on osoitettu kaavakartassa merkinnällä ma 11.1000 ja alueesta on tarkempi kartta selostuksen liitteenä. Selostuksen liitteenä olevassa kuntakohtaisessa luettelossa on kaavakartalla olevan numeron lisäksi kohteen tai alueen nimi sekä ominaisluonteen ja erityispiirteiden luonnehdinta. Internetsivulta www.pohjois-savo.fi löytyy Pohjois-Savon liiton maakuntakaavoituksen alta selvitys Kuopion seudun kulttuuriympäristö seudun vahvuudeksi, jossa on alueiden ja kohteiden tarkempi kuvaus. MA/ma merkintä ei ole varsinainen aluevarausmerkintä, vaan kuvaa alueen erityispiirteitä. MA/ma-merkinnällä osoitetut alueet ja kohteet ovat pääasiassa arvotettu maakunnallisesti arvokkaiksi, paitsi –liitteellä –v, varustetut, jotka ovat valtakunnallisesti merkittäviä. Näitä alueita ovat mm. Puijon ja Maaninkajärven maisema-alueet. Näiden kohteiden arvo on hyvä huomioida kohteiden ja alueiden suunnittelussa ja käytössä, mikäli se ei tuota kohtuuttomia mm. taloudellisia rasituksia.

Maakunnallisesti merkittävien kohteiden valinnassa on painottunut kohteiden historiallinen merkittävyys. Kuopion seudun teollisuuden eri vaiheet on pyritty huomioimaan. Valitettavan monessa tapauksessa alueen teollisuuden eri vaiheista on muistuttamassa vain savupiippu. Osa merkittävistä teollisuuskohteista on jo menetetty, viimeisimpänä Saastamoisen vaneritehdas. Maakunnallisesti merkittävät koulurakennukset on huomioitu aikaisempien seutukaavojen mukaisesti, lukuun ottamatta Pohjois-Savon kansanopiston päärakennusta, joka on purettu opiston pihapiiristä. Koulurakennuksia suhteessa muihin rakennuksiin on kohtalaisen runsaasti, mutta niiden merkitys ja arvo puntaroidaan tarkemmin koko Pohjois-Savoa koskevaa kaavoitusta tehtäessä. Maakunnallisia kohteita valittaessa on pyritty ottamaan huomioon sekä Kuopion seutu että joidenkin kohteiden osalta niiden asema suhteessa koko Pohjois-Savoon. Kuopion merkitys korostuu Kuopion seudun maakuntakaavassa, koska Kuopio on ollut mm. läänin keskuspaikkana ja Kuopiossa on lääninhallintoon liittyviä rakennuksia. Lisäksi Kuopio on Pohjois-Savon maakunnan keskuskaupunki.

Maakuntakaavassa on osoitettu yksi (1) muinaismuistoalue, 40 ha ja 17 rakennussuojelualuetta, joiden yhteispinta-ala on 246 ha. Alueen erityisominaisuutta ilmaisevalla (MA, MA-b ja MA-v) merkinnällä maakuntakaavassa on osoitettu 38 kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää aluetta. Lisäksi maakuntakaavassa on kohdemerkinnöin (ma, ma-b ja ma-v) osoitettu 85 kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää kohdetta, 52 muinaismuistokohdetta (sm) sekä 11 rakennussuojelukohdetta (sr). Edellä esitetyt aluevaraukset sisältävät Kuopion keskustan rakennetun kulttuuriympäristön alue- ja kohdemerkinnät. Maakuntakaavakartalla Kuopion keskustan rakennettu kulttuuriympäristö on osoitettu ma 11.1000 osa-aluemerkinnällä, jonka sisältö on esitetty liitekarttana ja kohdeluettelona aluevarausluettelon lopussa.

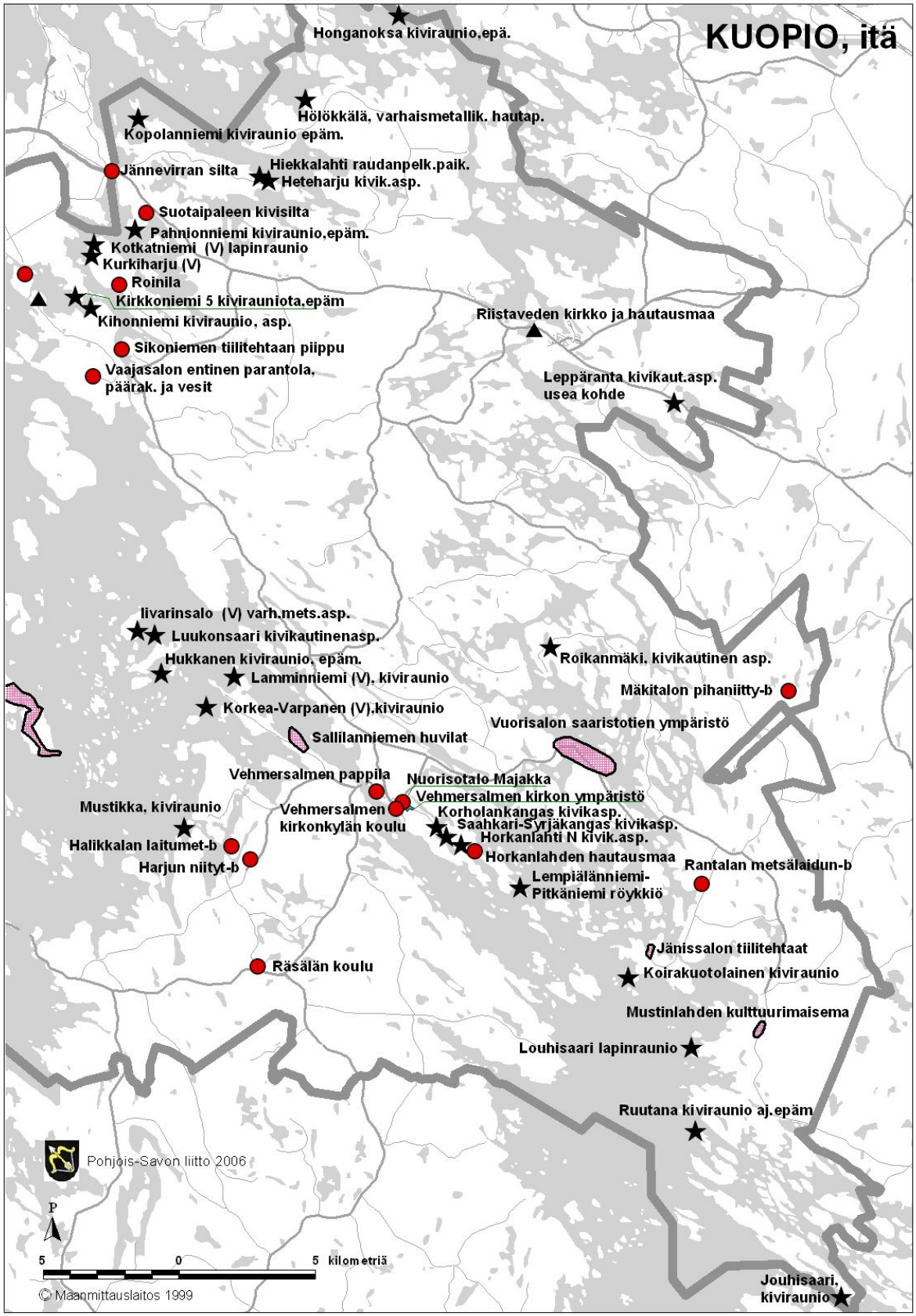
KUOPIO, itä
Honganoksa kiviraunio,epä.
Hölökkälä, varhaismetallik. hautap.
Kopolanniemi kiviraunio epäm.
Jännevirran silta
Hiekkalahti raudanpelk.paik.
Heteharju kivik.asp.
Suotaipaleen kivisilta
Pahnionniemi kiviraunio,epäm.
Kotkatniemi (V) lapinraunio
Kurkiharju (V)
Roinila
Kirkkoniemi 5 kivirauniota,epäm
Kihonniemi kiviraunio, asp.
Sikoniemen tiilitehtaan piippu
Vaajasalon entinen parantola, päärak. ja vesit
Riistaveden kirkko ja hautausmaa
Leppäranta kivikaut.asp. usea kohde
Iivarinsalo (V) varh.mets.asp.
Luukonsaari kivikautinenasp.
Hukkanen kiviraunio, epäm.
Lamminniemi (V), kiviraunio
Korkea-Varpanen (V),kiviraunio
Sallilanniemen huvilat
Roikanmäki, kivikautinen asp.
Mäkitalon pihaniitty-b
Vuorisalon saaristotien ympäristö
Vehmersalmen pappila
Nuorisotalo Majakka
Vehmersalmen kirkon ympäristö
Mustikka, kiviraunio
Vehmersalmen kirkonkylän koulu
Korholankangas kivikasp.
Saahkari-Syrjäkangas kivikasp.
Horkanlahti N kivik.asp.
Halikkalan laitumet-b
Harjun niityt-b
Horkanlahden hautausmaa
Rantalan metsälaidun-b
Lempiälänniemi-Pitkäniemi röykkiö
Jänissalon tiilitehtaat
Räsälän koulu
Koirakuotolainen kiviraunio
Mustinlahden kulttuurimaisema
Louhisaari lapinraunio
Ruutana kiviraunio aj.epäm
Pohjois-Savon liitto 2006
P
5 0 5 kilometriä
© Maanmittauslaitos 1999
Jouhisaari, kiviraunio

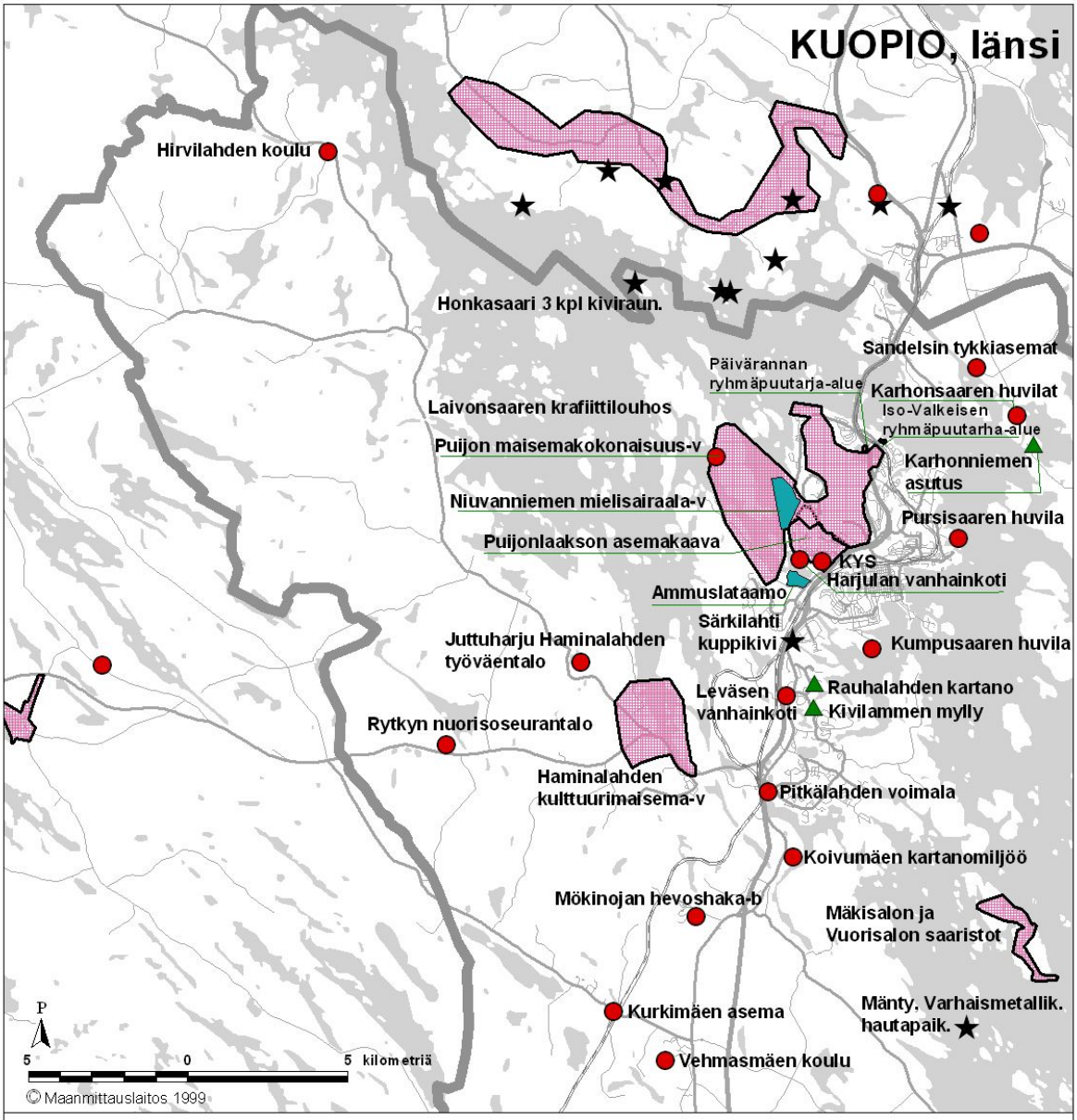

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä alue
- v valtakunnallisesti arvokas
- b biotooppi

Rakennussuojelualue

Rakennussuojelukohde (sr)

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä kohde (ma)
- v valtakunnallisesti arvokas
- b biotooppi

Muinaismuistokohde (sm)

Pohjois-Savon liitto 2006

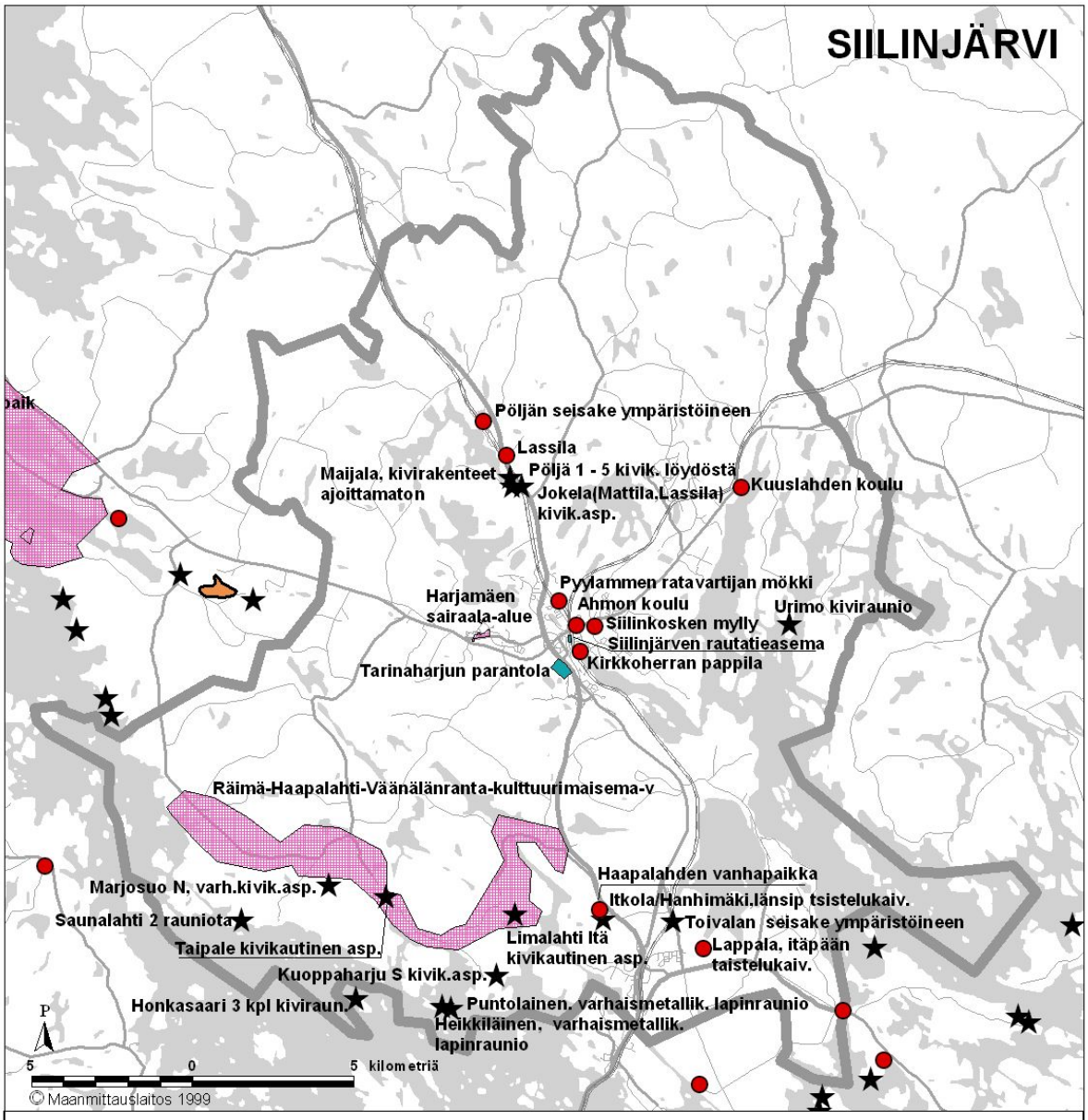

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

- Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä alue
  - v valtakunnallisesti arvokas
  - b biotooppi
- Rakennussuojelualue
- Rakennussuojelukohde (sr)
- Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä kohde (ma)
  - v valtakunnallisesti arvokas
  - b biotooppi
- Muinaismuistokohde (sm)

Pohjois-Savon liitto 2006

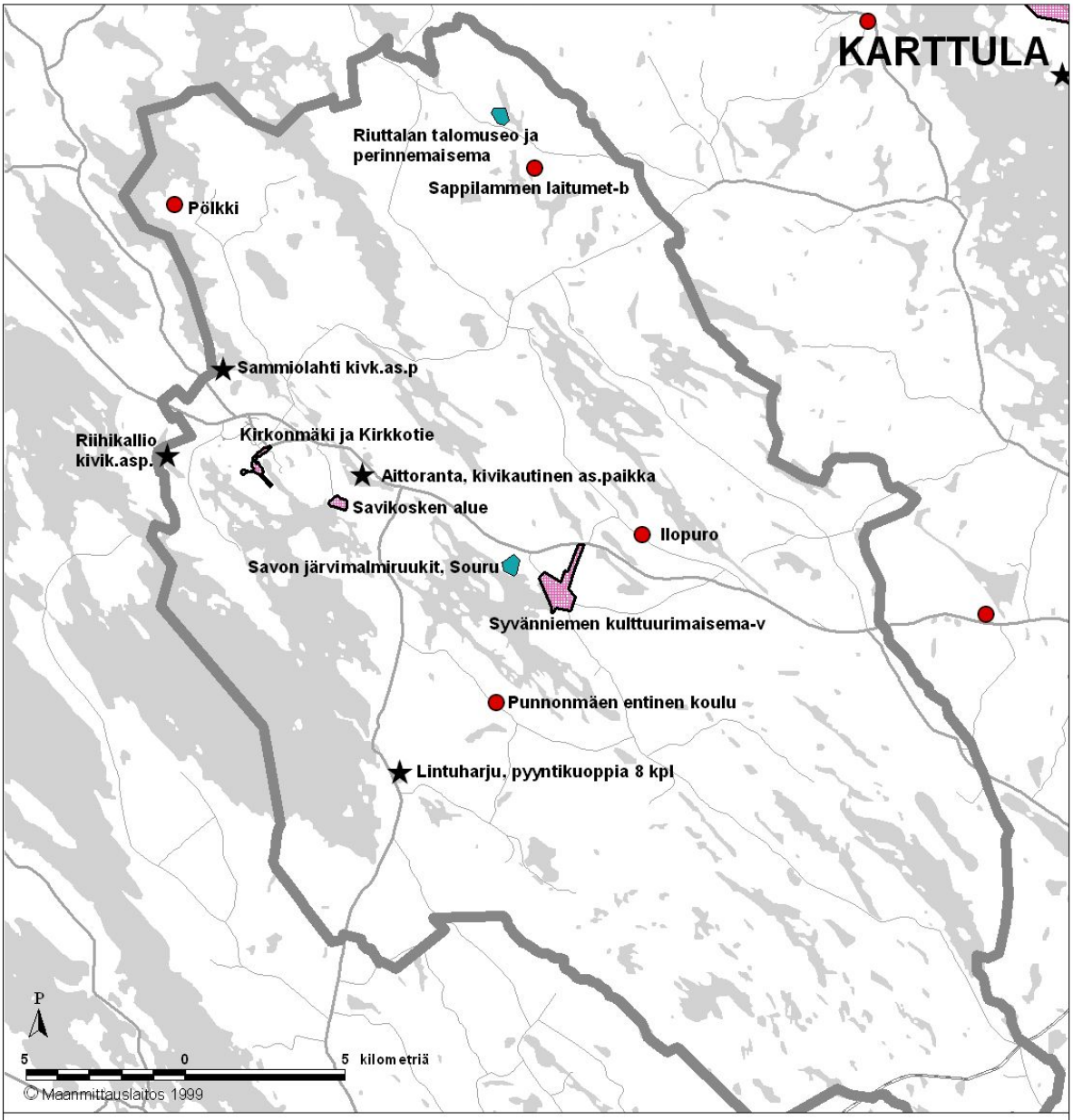

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä alue
- v valtakunnallisesti arvokas
- b biotooppi

Rakennussuojelualuealue

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä kohde (ma)
- v valtakunnallisesti arvokas
- b biotooppi

Muinaismuistokohde (sm)

Pohjois-Savon liitto 2006

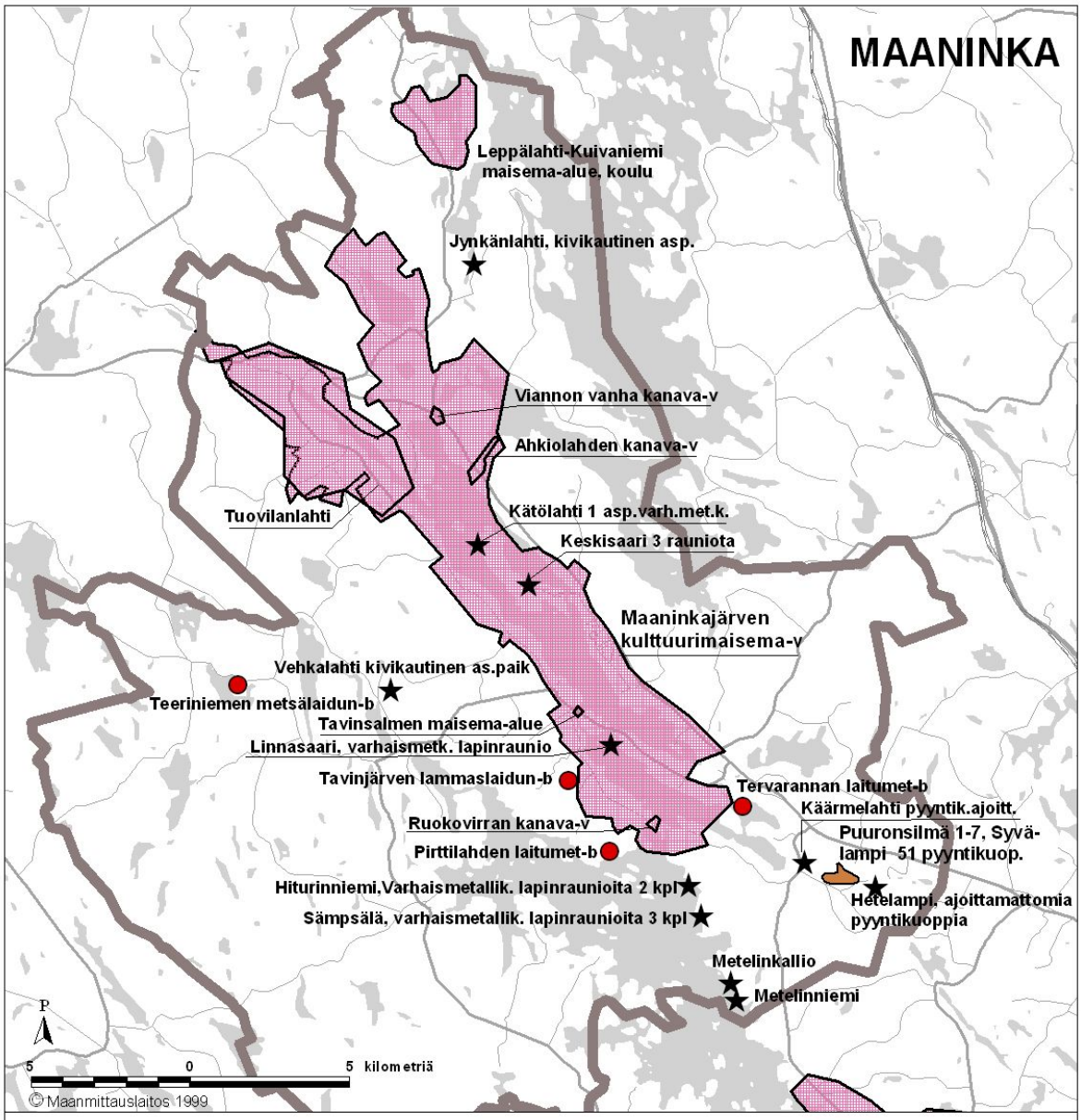

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä alue
- v valtakunnallisesti arvokas
- b biotooppi

Muinaismuistoalue

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä kohde (ma)
- v valtakunnallisesti arvokas
- b biotooppi

Muinaismuistokohde (sm)

Pohjois-Savon liitto 2006

Maakuntakaavamerkinnät ja –määräykset

SM

Muinaismuistoalue
Muinaismuistokohde
(rakentamisrajoitus MRL 33 §)
Merkinnällä osoitetaan muinaismuistolain nojalla suojeltu tiedossa oleva valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä esihistoriallinen tai historiallinen suojelukohde tai -alue.

Kaikki muinaismuistot on rauhoitettu muinaismuistolailla (295/1963). Rauhoitus koskee myös vielä löytämättömiä muinaismuistoja.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueella olevat muinaismuistot.

Suojelumääräys: Kaikista alueen muinaisjäännöksiin mahdollisesti vaikuttavista maankäyttöhankkeista on neuvoteltava Museoviraston kanssa. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen tai muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty.

SR

Rakennussuojelualue
Rakennussuojelukohde
Merkinnällä osoitetaan maankäyttö- ja rakennuslain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita valtakunnallisesti merkittäviä kohteita tai alueita, rakennussuojelulain 3 §:n 2 momentin perusteella suojeltuja rakennuksia tai rakennusryhmiä sekä asetuksessa valtion omistamien rakennusten suojelusta (480/1985) tarkoitettuja alueita ja kohteita.

Suunnittelumääräys: Alueen tai kohteen suunnittelussa ja käytössä on otettava huomioon kulttuuriympäristön vaaliminen ja turvattava merkittävien kulttuuriarvojen ja ominaispiirteiden säilyminen. Alueen tai kohteen suunnittelussa on pyydettävä lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta ja Museovirastolta.

MA

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä alue
Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä kohde

Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätöksen mukaiset valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja kulttuuriympäristöt (MA-v, ma-v), maakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset kohteet tai ympäristöt, luonnonsuojelulain mukaiset maisema-alueet, perinteisen maatalouden ja karjanhoidon muovaamat yksittäiset biotoopit, kuten kaskiahot ja laidunmetsät (MA-b, ma-b) eli perinnebiotoopit.

Suunnittelumääräys muille MA- ja ma-merkinnöille poislukien MA-b ja ma-b: Alueen tai kohteen suunnittelussa on otettava huomioon maisema-alueen tai maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuudet ja ominaislaatu. Alueen tai kohteen erityispiirteitä tulee vaalia. Valtakunnallisesti merkittävien alueiden ma-v suunnittelussa on pyydettävä lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta ja Museovirastolta.

MA-b / ma-b, suunnittelumääräys:
Alueen tai kohteen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kohteen kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen säilymistä. Valtakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava ympäristökeskukselle tilaisuus antaa lausunto.

ma 11.1000

Kuopion keskustan kulttuuriympäristö
MA 11.1000 Kuopion keskustan rakennettu kulttuuriympäristö-osa-aluemerkinnän sisältö on esitetty liitekarttana ja kohdeluettelona aluevarausluettelon lopussa

Vaikutukset

Seutukaavaan nähden (54 kpl maakunnallisesti merkittäviä kohteita) Kuopion seudun maakuntakaavassa alueiden ja kohteiden määrä kasvaa huomattavasti. Pääpaino on alueen historiaa kuvaavilla aluekokonaisuuksilla, joiden kautta vaikutuksena on alueen identiteetin vahvistuminen. Kulttuuriympäristön kohteiden ja alueiden vaaliminen ja hoito edistää seudulle ominaisen rakennus- ja maaseutukulttuurin ja kotiseutuidentiteetin säilymistä ja lisää alueen matkailullista vetovoimaa.

Toteutus

Kulttuurikohteiden vaaliminen toteutetaan lähinnä yksityiskohtaisemmalla kaavoituksella, rakennuslupamenettelyllä, rakennussuojelulailla sekä maisemanhoidon järjestämisellä ja Tapion metsänhoitosuosituksin. Muinaismuistokohteet ovat muinaismuistolain suojaamia. Maisema-alueiden ja perinnemaisemien arvon säilyminen edellyttää hoitoa. Tavoitteena on, että maakuntakaavassa esitetyillä maisema-alueilla sijaitsevat tilat ja tilat, joiden alueilla on perinnemaisemia, otetaan erityisesti huomioon ympäristötuen maisemanhoitotukia jaettaessa.

Taustamateriaali

Maiseman muisti. Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäännökset. Museovirasto 2001
Pohjois-Savon ympäristökeskus: Pohjois-Savon perinnemaisemat. Heli Ilaskari. Kuopio 2000
Pohjois-Savon vanhat vesirakenteet. Tuulikki Miettinen, Erkki Kaijalainen, Maisa Siirala
Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri. Helsinki 1994
Savon Arkkitehdit SAFA: Arkkitehtuurin opaskartta 2003
Pohjoissavolainen kylämaisema. Valtakunnallinen maisema-alueinventointi vuosina 1987-89
Pohjois-Savon seutukaavaliitto. Kuopio 1990
Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Helsinki 1993
Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-aluetyöryhmän mietintö I-II. Mietintö 66/1992. Helsinki 1993

Virkistys

4.13 Virkistysalueet (VL, VR) ja ulkoilureitit

Lähtökohdat ja tavoitteet

Vapaa-ajan lisääntyminen ja varallisuustason nousu ovat lisänneet ja monipuolistaneet ihmisten harrastusmahdollisuuksia. Erityisesti ulkoilu- ja retkeilyharrastusten merkitys vapaa-ajan käytössä on jatkuvasti lisääntynyt. Suomen Ladun ja Taloustutkimus Oy:n tekemän kyselytutkimuksen mukaan tärkeimmiksi ulkoilupalvelujen kehittämiskohteiksi nähdään päivittäiseen lenkkeilyyn soveltuvat asuntoalueiden läheiset ulkoilualueet sekä viikonloppukäyttöön soveltuvat taajamien läheiset ulkoilualueet. Tärkeinä koettiin myös pyöräilyreittien ja pitkien retkeily- ja hiihtoreittien toteuttaminen.

Tehdyt tutkimukset osoittavat, että ulkoilu luonnossa, retkeily ja veneily ovat kiistatta nousemassa etusijalle tarkasteltaessa kodin ulkopuolisia vapaa-ajan käyttötottumuksia. Virkistystoimintojen lisääntyminen aiheuttaa ympäristönhoidollisia haittoja, joita voidaan torjua varaamalla virkistyskäyttöön erityisiä alueita sekä perustamalla ulkoilu- ja vesiretkeilyreittejä ja ohjaamalla virkistystoimintojen painopiste niille. Maakuntakaavoituksen eräänä tehtävänä on selvittää näiden alueiden ja reittien tarve sekä niiden sijoittuminen maakunnallisella ja seudullisella tasolla.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet velvoittavat useissa kohdin huomioimaan maakuntakaavassa yleiset virkistystarpeet ja niitä tukevat alueidenkäytölliset muut tekijät. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan:

- Vuoksen vesistöalueella ohjataan matkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä rakentamista ja muuta maankäyttöä siten, että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät.
- Alueidenkäytön suunnittelussa on maaseudun asutusta sekä matkailu- ja muita vapaa-ajan toimintoja suunnattava mahdollisuuksien mukaan tukemaan maaseudun taajamia ja kyläverkostoa sekä infrastruktuurin hyväksikäyttöä.

- Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä. Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävää hyödyntämistä edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta.
- Maakuntakaavoituksessa on luotava alueidenkäytölliset edellytykset ylikunnallisesti merkittävien virkistyskäytön reitistöjen ja verkostojen muodostamiselle. Maakuntakaavoituksella ja yleiskaavoituksella on luotava alueidenkäytölliset edellytykset seudullisten virkistysalueiden muodostamiselle erityisesti Etelä-Suomessa ja suurilla kaupunkiseuduilla.
- Maakunnan suunnittelussa on tuettava matkailukeskusten ja -alueiden verkottumista sekä vapaa-ajankäytön vyöhykkeiden kehittämistä niin, että muodostuu toimivia palvelukokonaisuuksia. Ensisijaisesti on kehitettävä olemassa olevia matkailukeskuksia ja -alueita. Alueidenkäytön suunnittelulla matkailualueita tulee eheyttää.

Virkistysalueet ovat yksi osa kestävän kehityksen perusulottuvuutta. Niiden kehittäminen turvaa laadullisen ja viihtyisän elinympäristön ja kohottaa samalla seudun imagoa. Useat virkistykseen liittyvät alueet tai kohteet edistävät matkailuelinkeinojen kehittymistä.

Maakuntakaavan tavoitteena on virkistysalueiden varaamisella turvata erityisesti oman seutukunnan väestön virkistäytymismahdollisuudet luontosuhteiltaan houkuttelevilla alueilla, mutta myös luoda edellytyksiä luontomatkailun kehittämiselle. Retkeilyreittien suunnittelulla pyritään luomaan edellytykset kuntakohtaiselle reittien suunnittelulle ja toteutukselle siten, että lopputuloksena on monipuolinen ja houkutteleva seudullinen ulkoilureitistö.

Suunnitteluperiaatteet

Sisäasiainministeriön seutukaavamääräykseen sisältyvissä erityistavoitteissa on todettu, että Pohjois-Savossa olisi ranta- ja muut sopivat alueet varattava järvialueen tarkemmat mahdollisuudet huomioon ottaen suunniteltavia matkailukeskuksia sekä loma-asutusta ja väestön retkeily- ja virkistystarkoituksia varten.

Maakuntakaavaan sisältyvät virkistysalueet on jaettu lähivirkistysalueisiin (VL) ja retkeilyalueisiin (VR). Lisäksi kaavassa on lähinnä samoiluun tarkoitettuja, mutta pääasialliselta käytöltään metsätalouskäytössä olevia MU-alueita. MU- alueet on käsitelty maa- ja metsätalous-valtaisia alueita koskevassa kohdassa 4.18.1.

Maakuntakaavaan merkitty ulkoilureitistö on sijainniltaan ohjeellinen, mikä mahdollistaa reitin toteuttamisen myös kaavasta poikkeavalla tavalla. Maakuntakaava perustuu ulkoilureittien osalta Sisä-Savon, Koillis-Savon ja Kuopion seudun ulkoilureittisuunnitelmiin tai jo toteutuneeseen tilanteeseen. Valtaosa reiteistä on jo toteutettu kuntien ja ympäristökeskuksen yhteistyönä.

Maakuntakaavan yleispiirteisyyden vuoksi kaavassa on eritelty toisistaan ainoastaan moottorikelkka ja muut ulkoilureitit. Kaavan reittimerkintä kuvaa lähinnä yhteystarvetta. Vielä rakentamattomien reittien tarkka sijainti määräytyy maanomistajien kanssa käytävissä neuvotteluissa yksityiskohtaisen suunnittelun yhteydessä.

Aluevaraukset

Maakuntakaavaan on merkitty virkistysalueita yhteensä 50 kpl pinta-alaltaan 2397 ha. Näistä on lähivirkistysalueita (VL) 14 kpl, 683 ha. Huomattava osa lähivirkistysalueista on taajamien ja matkailukeskusten yhteydessä jo käytössä olevia alueita tai kuntien omissa maankäyttösuunnitelmissaan esittämiä alueita.

Retkeilytoimintaan tarkoitettuja VR-alueita kaavassa on yhteensä 36 kpl, 1714 ha.

Maakuntakaavakarttaan on moottorikelkkareittejä 500 km ja muita ulkoilureittejä 360 km (kartta sivulla 95). Reitit on merkitty kaavaan yhtä viivamerkintää käyttäen riippumatta reitin suunnittelu- tai toteutusvaiheesta.

Seutukaavaan nähden maakuntakaavassa on virkistysalueiden kokonaismäärä ja pinta-ala lähes kaksinkertaistunut.

Vesiretkeilyn väylätarpeita on tarkasteltu luvussa 4.10.3 Vesiliikenne.

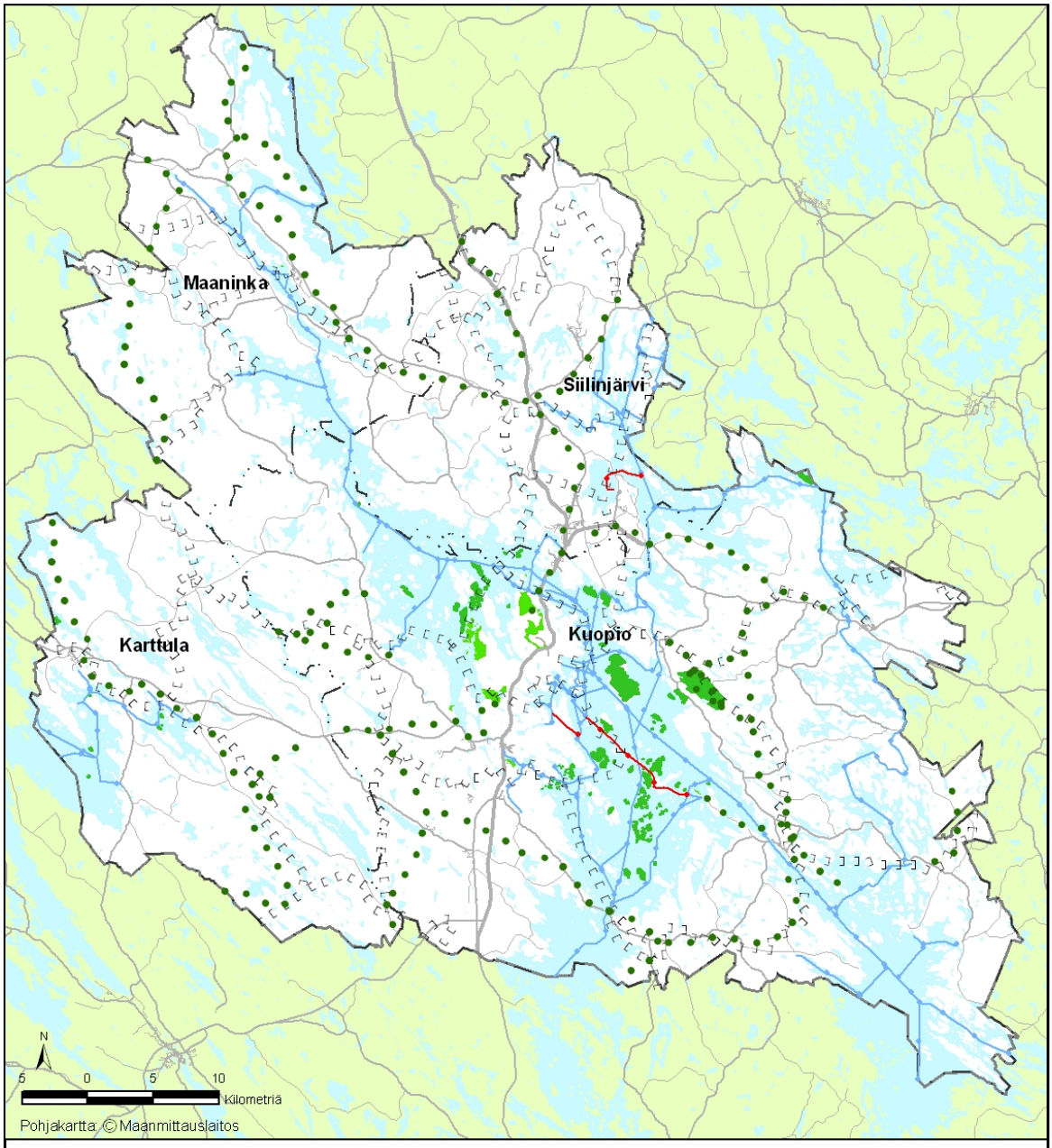

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

- Virkistysalue (VL)
- Retkeily- ja ulkoilualue (VR)
- Retkeilyreitti
- Moottorikelkkareitti
- Laiva- tai veneväylä
- Uusi laiva- tai veneväylä

Pohjois-Savon liitto 2006

Maakuntakaavamerkinnät ja –määräykset

VL	Lähivirkistysalue, joka on tarkoitettu pääasiassa lähiulkoilua ja virkistyskeskuksia varten (rakentamisrajoitus, MRL 33 §) Rakentamismääräys: Alueella saa rakentaa vain yleistä virkistäytymistä palvelevia rakennuksia ja rakenteita sekä suorittaa rakennusten peruskorjauksia. Suunnittelumääräys: VL 11.431 Puijo: Alueen virkistyskäytön ohjaus ja maankäyttö on suunniteltava siten, ettei viereisiin Natura-alueisiin (SL 11.541, SL 11.554) kohdistu luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla kuluttavaa tai muuta alueiden perusteena olevia luonnonarvoja heikentävää vaikutusta.
VR	Retkeily- ja ulkoilualue, joka on tarkoitettu pääasiassa tehokasta retkeilytoimintaa varten (rakentamisrajoitus, MRL 33 §) Rakentamismääräykset: Alueella saa rakentaa vain yleistä virkistäytymistä ja maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia ja rakenteita sekä suorittaa rakennusten peruskorjauksia. VR11.463 Hietasalo: Rakentamisessa on otettava huomioon pohjavedenottamoa ja sen suoja-aluetta koskevat rajoitukset.
	Retkeilyreitti Merkinnällä osoitetaan ohjeellisesti seudullisesti ja maakunnallisesti merkittävät ulkoilureitit. Suunnittelumääräys: Reitin yksityiskohtaisempi suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä maanomistajien kanssa.
	Moottorikelkkailureitti Merkinnällä osoitetaan ohjeelliset olemassa olevat ja suunnitellut maakunnalliset runkoreitit. Suunnittelumääräys: Reitin yksityiskohtaisempi suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä maanomistajien kanssa.

Vaikutukset

Kaavaan merkityt reitit ovat jo valtaosin olemassa. Uudet, vielä toteutumattomat reitit perustuvat alueelle laadittuihin ulkoilureittisuunnitelmiin. Kaavan reittimerkintä on ohjeellinen ja kuvastaa lähinnä yhteystarvetta. Reitin tarkempi sijoittuminen määräytyy maanomistajaneuvotteluissa tai reittitoimituksen yhteydessä.

Kaavaan merkityt virkistysalueet ovat myös yleiskaavoissa varattu ko. tarkoitukseen tai vähintäänkin MU-alueiksi. Jälkimmäisten alueiden osalta maakuntakaava korostaa alueiden seudullista merkitystä virkistyskäytön kannalta.

Toteutus

Virkistysalueet ja reitistöt toteutetaan kuntien toimesta Maankäyttö- ja rakennuslain, maastoliikennelain ja ulkoilulain nojalla. Kaavaan merkityt virkistysalueet ovat jo kuntien yleiskaavoissa virkistysalueina tai vähintäänkin ulkoilun tarpeet huomioon ottavina maa- ja metsätalousalueina (MU). Kaavassa olevat ulkoilu- ja moottorikelkkareitit ovat valtaosin jo olemassa olevia ja perustuvat maanomistajien kanssa tehtyihin sopimuksiin. Uudet reitit perustuvat alueelle laadittuihin ulkoilureittisuunnitelmiin. Pohjois-Savon ympäristökeskuksen ja alueen kuntien tavoitteena on ollut lähivuosien aikana muuttaa em. reiteistä tärkeimmät eli ns. runkoreitit ulkoilulain/-maastoliikennelain mukaisiksi virallisiksi reiteiksi.

Taustamateriaali

Virkistysaluevarausten osoittaminen ei ole edellyttänyt erillistutkimuksia. Merkinnät perustuvat yleiskaavamateriaaliin. Reitistöt perustuvat valtaosin Pohjois-Savon ympäristökeskuksen laatimiin ulkoilureittisuunnitelmiin ja osin seutukaavojen mukaisiin reittivarauksiin.

4.14 Rantarakentaminen

Nykytilanne

Kuopion seutu on maakunnallisesti ja valtakunnallisestikin merkittävää loma-asuntoaluetta.

Taulukko 4.14.1. Maaseudun asunnot, loma-asunnot ja loma-asuntotiheys v. 2004

Kunta	Maaseudun asuntokanta	Loma-asuntoja	Rantaviivan pituus km	Loma-as./ ranta-km
Karttula	845	1319	883	1,5
Kuopio	3172	5137	2773	1,9
Maaninka	1246	929	681	1,4
Siilinjärvi	1569	975	673	1,4
KUOPION SEUTU	6832	8360	5010	1,7
POHJOIS-SAVO	29733	29927	24933	1,2

Pohjois-Savon seutukaavassa Kuopiossa, Siilinjärvellä ja Maaningalla rantarakentamista on pyritty ohjaamaan rantaluokitukseen perustuvilla mitoitusluvuilla ja mitoituslukuun liittyvällä suunnittelusuosituksella, jonka mukaan järvialueen rantojen suunnittelu on käynnistettävä, kun puolet mitoitusluvusta on ylittynyt. Vehmersalmella (liittynyt Kuopioon 1.1.2005), Koillis-Savon seutukaavassa, on mitoituslukujen lisäksi osoitettu ensisijaisesti yleiskaavoitusta edellyttäviä alueita yk-merkinnällä (yleiskaavoitusta edellyttävän alueen ohjeellinen rajaus). Karttulassa, Sisä-Savon seutukaavassa, mitoitusluvuista luovuttiin rantarakentamista ohjaavan lainmuutoksen myötä ja seutukaavassa on käytetty yk-merkintää, johon liittyy kaavaselostuksessa esitetty rantayleiskaavoitusohjelma.

Kuopion seudun kunnista Kuopiossa ja Vehmersalmella on kattava yleiskaava. Karttulassa suurimmat järvivesistöt on yleiskaavoitettu. Maaningalla kunnan merkittävin vesistö, Maaninkajärvi, on yleiskaavoitettu. Siilinjärvellä koko kunnan kattava rantayleiskaava on vireillä.

Suunnittelutarve

Kuntien rantayleiskaavoitustilanteen huomioon ottaen rantojen käytön suunnittelu on edennyt niin yksityiskohtaiselle tasolle, ettei maakuntakaavassa ole perusteita esittää erityisesti loma-asutusta koskevia kaavamerkintöjä. Maakuntakaava on myös liian suurpiirteinen tarkastelemaan rantojen pysyvän asutuksen ja loma-asutuksen alueita. Rantojen käyttöä maakuntakaavassa ohjataan muilla merkinnöillä, joista keskeisimpiä ovat suojelu-, virkistys-, maa- ja metsätalousvaltaisia ja vesiliikennealueita koskevat merkinnät, joiden suunnitteluperiaatteet ja aluevarausten luonne on esitetty kaavaselostuksen asianomaisessa kohdassa.

4.15 Matkailualueet (RM, RMk)

Kuopion seudun kuntien elinkeinostrategioissa matkailu on valittu erääksi elinkeinojen kehittämisen painopistealueeksi. Palveluelinkeinona matkailun volyymillä on suora yhteys työllistämismahdollisuuksiin. Lisäksi matkailulla on laajat ja monille eri aloille ulottuvat tulovaikutukset.

Maakunnallisessa matkailustrategiassa keskeisen lähtökohdan muodostaa vahvojen matkailukeskittymien edelleen kehittäminen. Yksi matkailukeskuksista on Kuopio. Kuopion oma matkailustrategia vuosille 2005-2012 valmistui keväällä 2005. Keskeisiä kehitettäviä kohteita ovat Puijo-kokonaisuus, Rauhalahden alue ja sataman alue

Matkailustrategian yksi toiminnallinen tavoite on matkailuyritysten yhteistyön ja verkottumisen lisääminen, mikä liittää esim. Kuopion seudun matkailukohteet laajasti koko maakunnan matkailun kehittämiseen. Hyvä esimerkki tästä on terveysmatkailu. Matkailukeskusten välinen yhteistyö on tiivistymässä erityisesti akselilla Tahko – Kuopio – Leppävirta – Tervon Lohimaa.

Matkailupalvelujen alueet (RM)

Suunnitteluperiaatteet

Merkinnällä osoitetaan matkailu- ja lomakeskuksille, merkittäville leirintäalueille, lomahotelleille, matkailuun liittyville lomakylille ja muille vastaaville toiminnoille alueita niihin kuuluvine virkistysalueineen.

Aluevaraukset

Kuopion seudun maakuntakaavassa RM-alueita on yhteensä 4 kpl, joista 2 sijoittuu Kuopioon, 1 Siilinjärvelle sekä 1 Karttulaan. Alueiden pinta-ala on yhteensä 191 ha. Matkailukohteita on neljä Kuopiossa ja yksi Karttulassa.

Maaninka
Siilinjärvi
Kuopio
Karttula
N
5 0 5 10
Kilometriä
Pohjakartta: © Maanmittauslaitos
KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA
Virkistyskalastusalue
Matkailupalveluiden alue
Matkailukohde (rm)
Kalanviljelylaitos (e2)
Luonnonravintolammikko (er)
Pohjois-Savon liitto

Maakuntakaavamerkinnät ja määräykset

RM	Matkailupalvelujen alue Merkinnällä osoitetaan alueita matkailu- ja lomakeskuksille, merkittäville leirintäalueille, lomahotelleille, matkailuun liittyville lomakylille ja muille vastaaville toiminnoille niihin kuuluvine virkistysalueineen
▲	rm-kohdemerkinnällä osoitetaan pienialaiset matkailupalvelukohteet

Vaikutukset

Alueiden varaaminen matkailukäyttöön maakuntakaavassa mahdollistaa matkailun elinkeinon myönteisen kehityksen Kuopion seutukunnassa. Maakunnan kehittämisstrategiassa matkailu on yksi elinkeinojen painopistealueista ja sen on arvioitu olevan työllistävyydeltään selkeä kasvuelinkeino.

Koko maakunnan matkailusuoritteista ja samalla matkailulle asetettujen työllistämistavoitteiden toteuttamisesta Kuopion osuus koko maakunnan matkailusta on tällä hetkellä noin 40 %. Esimerkiksi majoituskapasiteetin lisäyksen osalta ensisijaiset kasvutavoitteet kohdistuvat Tahkon ja Leppävirran ohella juuri Kuopion seudulle.

Aluevaraukset mahdollistavat myös tulevaisuudessa entistä tärkeämpien erilaisten matkailuaktiviteettien ja ohjelmapalvelujen kehittymisen alueella.

Toteutus

Toteutus tapahtuu sekä kuntien että matkailuyritysten toimesta.

Puijon aluetta koskevana on valmistunut syksyllä 2004 strategiasuunnitelmaluonnos, joka linjaa tarkemmin Puijon alueen tulevaa matkailullista kehittämistä huomioiden muut aluetta koskevat intressit mm. luonnonsuojelulliset näkökohdat. Suunnitelmaa tarkennetaan vuoden 2006 alussa käynnistyvällä erillisprojektilla.

Virkistyskalastusalueet (RMk)

Suunnitteluperiaatteet

Virkistyskalastuskohteina esitetään maakuntakaavassa ongintalammikot sekä muut virkistyskalastuspaikat. Alueen suunnittelussa tulisi ottaa huomioon virkistyskalastuksen tarpeet.

Aluevaraukset

Virkistyskalastusalueita Kuopion seudun maakuntakaavassa on 2 kpl, yhteensä 12 ha.

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset

Rmk	Virkistyskalastusalue Virkistyskalastuskohteina esitetään maakuntakaavassa ongintalammikot sekä muut virkistyskalastuspaikat.

Vaikutukset

Virkistyskalastusalueet ovat matkailukentässä tärkeä aktiviteettipalvelu ja vetovoimatekijä.

Kohteiden sijoittuminen maaseudulle lisää myös laajemmin maaseutumatkailupalvelujen kysyntää. Näin sillä on myös eri alueiden tasapainoisempaa kehitystä edistävä vaikutus. Samalla se on alueen luontaisten kehitysmahdollisuuksien myönteistä hyödyntämistä.

Toteutus

Kaavassa on esitetty jo tällä hetkellä toiminnassa olevat kohteet.

4.16 Kalastukseen liittyvät aluevaraukset (er, e_2)

Maakuntakaavassa kalatalouteen liittyvinä aluevarauksina esitetään kalanpoikasten luonnonravintoviljelyyn soveltuvat alueet (luonnonravintolammikot) sekä kalanviljelylaitokset.

Luonnonravintolammikot (er)

Suunnitteluperiaatteet

Tavoitteena luonnonravintolammikkoviljelyn tehostamisessa on maakunnallinen omavaraisuus istutettavien kalanpoikasten suhteen. Tämä tilanne maakunnassa on saavutettu viime vuosien aikana. Pohjois-Savossa on tällä hetkellä n. 20 luonnonravintolammikkoyrittäjää, jotka tuottavat kalanpoikasia luonnonravintolammikoissa maakunnan tarpeita vastaavasti myös kalalajit huomioiden. Viime vuosina erityisesti kuhan ja uusien lohikalojen (mm. harjus) istutukset ja samalla kalanpoikasten tuotanto on kasvattanut osuuksiaan erityisesti siian kustannuksella. Alueen käyttöä suunniteltaessa tulisi välttää toimenpiteitä, jotka vaikeuttavat kohteen käyttöä luonnonravintolammikoksi.

Kuopion seudun maakuntakaavassa on esitetty toiminnassa olevat lammikot.

Aluevaraukset

Kuopion seudun maakuntakaavassa esitettyjä luonnonravintolammikkokohteita on yhteensä 15 kpl.

Maakuntakaavamerkintä

●	Luonnonravintolammikko (er) Merkinnällä osoitetaan alueet kalanpoikasten luonnonravintokasvatukseen.

Vaikutukset

Kalastus on tutkimusten mukaan ihmisten suosituimpia harrastuksia. Kalanpoikasten istutus on noussut kalakantojen turvaamisessa merkittävään asemaan huomioiden erityisesti kalaston lajirakenteeseen liittyvät kalastajien mieltymykset. Myös kalastusmatkailun kehittämiselle hyvät kalakannat on oleellinen edellytys. Velvoiteistutuksilla on voitu vaikuttaa kalakantoihin tapauksissa, joissa ympäristöön kohdistuvat erityiset rasitukset.

Maakuntakaavassa maakunnan nykyisten luonnonravintolammikoiden kalanpoikastuotto vastaa maakunnan istutustarpeita huomioiden myös kalaston lajirakenne.

Kuopion seudun maakuntakaavassa on esitetty ko. seudulle sijoittuvat luonnonravintolammikkokohteet, jolloin ne samalla täyttävät omalta osaltaan maakunnalliset omavaraistavoitteet kalanpoikasten tuoton suhteen.

Toteutus

Kaavassa on esitetty jo tällä hetkellä toiminnassa olevat luonnonravintolammikot.

Kalanviljelylaitokset (e_2)

Suunnitteluperiaatteet

Kalanviljelylaitoksista esitetään tällä hetkellä toiminnassa olevat kohteet. Kuopion seudulla kaikki em. kohteet keskittyvät poikastuotantoon. Uusia laitoksia ei ole tällä hetkellä suunnitteilla. Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee välttää toimenpiteitä, jotka vaikeuttavat ko. tavoitteen toteuttamista.

Aluevaraukset

Kuopion seudun maakuntakaavassa on osoitettu kaksi Maaningalle sijoittuvaa kohdetta.
Aluevarausmerkintään ei liity rajoituksia olemassa olevaan maankäyttöön.

Maakuntakaavamerkintä

●	Kalanviljelylaitos (e_2) Merkinnällä osoitetaan alueita kalanviljelylaitoskäyttöön.

Vaikutukset

Kalanviljelylaitokset ovat alueen vesivarojen luonnollinen hyödyntämistapa. Laitosten sijoittuminen maaseudulle tarjoaa työ- ja yritystoiminnan mahdollisuuksia maaseutualueille. Kaikki Kuopion seudun kalanviljelylaitokset ovat poikasvaiheen kasvatusyksikköjä, joiden ympäristövaikutukset ovat vähäisemmät kuin ruokakalan kasvatuksessa.

Laitosten kalamääriä koskevat ylärajat määritellään lupamenettelyssä ympäristönäkökohtien pohjalta.

Toteutus

Maakuntakaavassa esitetyt kohteet ovat jo tällä hetkellä toiminnassa olevia.

4.17 Hiljaiset alueet (hil)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Melu on yksi nykypäivän kasvavista ympäristöongelmista, joka heikentää elinympäristön laatua ja viihtyisyyttä sekä heikentää ihmisten terveyttä. Noin miljoonan suomalaisen arvioidaan asuvan alueilla, joiden ympäristömelu ylittää päivisin valtioneuvoston asettaman ohjearvon 55 dB. Alueet, joilla voi kuunnella luonnon ääniä ilman ihmistoiminnan aiheuttamaa melua, ovat vähenemässä. Muuta ympäristöä hiljaisemmat alueet ovat tärkeitä ihmiselle virkistäytymisen kannalta ja myös luonto tarvitsee hiljaisuutta.

Hiljaisten alueiden kartoittaminen ja niiden säilyttäminen hiljaisina on noussut esille sekä kansallisella että EU tasolla. Valtioneuvoston 13.2.2003 tekemän periaatepäätöksen mukaan maakuntaliittojen toivotaan selvittävän luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkittävimmät hiljaiset luontoalueet ja niiden hiljaisina säilyttämisen mahdollisuudet. Lisäksi Ympäristöministeriön asettama meluntorjunnan kehittämistä käsitellyt työryhmä on laatinut v. 2004 ”*Meluntorjunnan valtakunnalliset linjaukset ja toimintaohjelman”.* Ohjelman tavoitteena on turvata terveellinen, viihtyisä ja vähämeluinen elinympäristö ennaltaehkäisemällä melun syntymistä ja leviämistä, vähentämällä meluhaittoja. Tavoitteeseen pyritään muun muassa säilyttämällä erityyppisiä hiljaisia alueita. EU:n ympäristömeludirektiivin tavoitteissa on mainittu vähämeluisten alueiden kartoittaminen taajamissa ja rakentamattomilla alueilla. Maankäytön ja liikenteen suunnittelu ovat keskeisiä tekijöitä meluhaittojen ennaltaehkäisyssä.

Edellä mainittu ympäristöministeriön työryhmä on esittänyt kriteerien ja määrittelyjen laaditaan erityyppisille hiljaisille alueille. Niiden avulla maankäytön suunnittelun yhteydessä kartoitetaan hiljaiset alueet ja arvioidaan hiljaisten alueiden tarvetta. Suomessa ensimmäisenä maakuntana hiljaisia alueita on kartoittanut Satakunta. Satakunnassa tehdyssä pilottiselvityksessä luotuja hiljaisten alueiden kartoitusmenetelmiä käytetään nyt myös kartoittaessa hiljaisia alueita Kuopion seudun maakuntakaavaa varten.

Maakuntakaavassa on huomioitu *luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkittävät hiljaiset alueet* alueen erityisominaisuutta ilmaisevalla merkinnällä (hil). Maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen taajamissa sijaitsevia hiljaisia alueita on tarkoituksenmukaisempaa tarkastella yleis- ja asemakaavatasolla.

Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkittävillä hiljaisilla alueilla luonnon äänet ovat hallitsevia alueen äänimaisemassa. Alueilla on mahdollista nauttia luonnon äänistä ja kokea luonnon rauhaa sekä luonnossa hiljentymistä. Alueelle kuuluvat ihmisentoiminnasta aiheutuvat äänet ovat satunnaisia tai vähäisiä. Alueelle ei tulisi kuulua liikenteestä tai muusta ihmisen toiminnasta aiheutuvaa taustakohinaa. Keskimääräisen melutason tulisi luonnonrauha-alueilla olla alle 30-35dB. Hiljaiset alueet sijaitsevat tyypillisesti kaukana taajamista ja ovat yleensä laajoja metsäalueita, ulkoiluja virkistysalueita ja suojelutarkoituksiin varattuja alueita.

Maakuntakaavan tavoitteena on hiljaisten alueiden osoittamisella informoida Kuopion seudulla olevista alueista, joilla on mahdollisuus virkistäytymiseen mahdollisimman rauhallisessa ja hiljaisessa ympäristössä. Lisäksi hiljaisten alueen merkitsemisellä pyritään tukemaan alueen luonto- ja virkistysmatkailua.

Suunnitteluperiaatteet

Hiljaisten alueiden osoittamistapaa ja niiden edellyttämiä selvityksiä on ohjannut työryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut Erkki Björk Kuopion yliopistosta. Työryhmään kuuluu Pohjois-Savon ympäristökeskuksen, Kuopion kaupungin, Siilinjärven kunnan, Maaningan kunnan, Karttulan kunnan edustajat. Lisäksi työryhmän työskentelyyn on osallistunut Karjalan lennoston edustaja.

Hiljaisten alueiden valinnassa käytettiin ns. poissulkevaa menetelmää. Menetelmässä tunnistettiin ensimmäiseksi Kuopion seudulla olevat melulähteet eli alueet joilta ei todennäköisesti löydy hiljaisuutta. Lisäksi kullekin melulähteelle ympärille asetettiin ns. puskurivyöhyke. Melulähteen ympärillä olevalla puskurivyöhykkeellä tarkoitetaan etäisyyttä kohteesta, jonka yli melun ei pitäisi kuulua tai ei ainakaan ylitä sille asettuja raja-arvoja. Kuopion seudun hiljaisten alueiden rajauksessa huomioidut melulähteet ja niille asetetut puskurivyöhykkeet on esitetty taulukossa 4.17.1.

Taulukko 4.17.1 Melulähteet ja niiden puskurivyöhykkeet

Melulähde	Puskurivyöhyke
Valtatiet (5100 ajoneuvoa/vrk)	3 km
Kantatiet (2500 ajoneuvoa/vrk)	1 km
Seututiet (900 ajoneuvoa/vrk)	0,4 km
Yhdystiet (yli 250 ajoneuvoa/vrk)	0,2 km
Rautatiet	3 km
Saimaan syväväylä	3 km
Lentoliikennealueet	3 km
Taajamat	5 km
Turvetuotantoalueet	5 km

Seuraavassa vaiheessa melulähteet ja puskurivyöhykkeet asetettiin peruskartalle, jolloin potentiaaliset hiljaiset alueet hahmottuivat puskurivyöhykkeiden ulkopuolisina alueina. Näistä alueista poistettiin kaikki pinta-alaltaan alle yhden neliökilometrin kokoiset alueet. Kaikkiaan Kuopion seudulta löytyi tällä menetelmällä 29 aluetta, joiden pinta-ala vaihteli 1,2 neliökilometristä noin 280 neliökilometriin, yhteispinta-alan ollessa noin 1130 km^2.

Taulukossa 4.17.1 tieliikenteelle asetut puskurivyöhykkeet perustuvat tieliikennemelun pohjoismaisen laskentamallin mukaisille arvoille. Tieliikenteestä syntyvän melun ei pitäisi ylittää puskurivyöhykkeen ulkopuolella 35dB. Myös Satakunnan liitossa tehdyssä hiljaisten alueiden pilottiselvityksessä käytettiin ns. poissulkevaa menetelmää, mutta tieliikenteelle annetut tieliikenteelle puskurivyöhykkeet olivat seuraavat:

- valta- ja kantatiet 4km
- seututiet 3km
- isommat yhdystiet 2km

Vertailun vuoksi testattiin pilottiselvityksen mukaisia puskurivyöhykkeitä tiestön osalta myös Kuopion seudun hiljaisten alueiden kartoituksessa. Vertailussa muut suojavyöhykkeet olivat samat kuin taulukossa yksi on esitetty. Tällä rajauksella Kuopion seudulta löytyy 12 yli yhden neliökilometrin kokoista hiljaista aluetta. Alueiden koko vaihteli 1,2 neliökilometristä 131,6 neliökilometriin, alueiden kokonaispinta-ala oli noin 510km^2. Maakuntakaavaan merkittyjen hiljaisten alueiden kohdalla päädyttiinkin siihen, että kunkin alueen etäisyys tiestöstä harkittiin tapauskohtaisesti. Minimi etäisyytenä käytettiin taulukon 1 mukaisia puskurivyöhykkeitä.

Tämän jälkeen pohjakartalle lisättiin YKR-aineiston vuoden 2002 väestö(asutus)tiedot ja vuoden 2000 rakennustiedot, jossa on asuinrakennusten lisäksi tiedot liike-, teollisuus-, varasto- yms. rakennuksista. Näillä tiedoilla pyrittiin täsmentämään edellisessä vaiheessa saatuja rajauksia. Rakennustiedoissa ei tosin ole mukana loma-asutusta, mikä on puute hiljaisten alueiden kartoituksen kannalta erityisesti laajoilla järvialueilla.

Melulähteiden vaikutuksia hiljaisille alueille on vaikea arvioida monesta eri syystä. Ensinnäkin sama ääni voidaan tulkita hyvin eri tavoin, se mikä on yhdelle melua voi olla toiselle rentouttavaa ja alueen äänimaisemaan kuuluvaa. Esimerkiksi veneilystä tai maataloudesta aiheutuvat äänet ovat tämän kaltaisia ääniä. Lisäksi osa melulähteistä aiheuttaa häiriötä vain tiettynä vuoden- tai vuorokaudenaikana, esim. moottorikelkkailu ja turvetuotanto. Laajoilla vesistöalueilla olevat hiljaiset alueet

ovat ongelmallisia siinä, ettei niiden kohdalla kyetä huomioimaan moottoriveneilystä ja muusta veneilystä aiheutuvaa melua. Lisäksi nyt tehdyissä rajauksissa ei ole lainkaan huomioitu loma-asutusta. Puskurivyöhykeajattelussa ongelmana on myös se, ettei siinä pystytä huomioimaan eri sääolojen ja luonnonolojen vaikutuksia äänen kulkuun. Esimerkiksi tuulen kohina saattaa joissakin olosuhteissa peittää alleen liikenteen taustakohinan.

Kuopion seudun maakuntakaava laadittaessa ei Satukunnan pilottiselvityksen tapaan tehdä asukaskyselyä. Kansalaisten mielipiteet ovat tulleet esille maakuntakaavaluonnoksesta ja –ehdotuksesta annetuista muistutuksissa, lausunnoissa ja muussa palautteessa.

Aluevaraukset

Maakuntakaavaan on merkitty hiljaisia alueita yhteensä neljä (4) kappaletta alueen erityisominaisuutta kuvaavalla merkinnällä. Hiljaisten alueiden pääasiallinen maankäyttömuoto on maa- ja metsätalous. Merkinnällä ei ohjata metsälain mukaista metsänhoitoa, eivätkä metsälain mukaiset toimenpiteet eivät edellytä lausuntomenettelyä.

Alueet ovat hiljaisia edellä mainituilla kriteereillä ja näin ollen alueet eivät ole aina hiljaisia, mutta hiljaisuus on niiden äänimaiseman vallitseva ominaisuus. Alueet voivat siis ajoittain olla hyvinkin meluisia. Kaikilla maankuntakaavan hiljaisilla alueilla koneellisesti tehtävät maa- ja metsätaloustyöt aiheuttavat satunnaisesti melua, joten hiljaiset alueet eivät täytä näiden töiden ollessa käynnissä hiljaisuudelle asetettuja kriteerejä. Pohjois-Savon maakunta kuuluu Karjalan lennoston toiminta-alueeseen ja kaikki maakuntakaavassa olevat hiljaiset alueet sijaitsevat ainakin osittain myös Karjalan lennoston harjoitusalueilla näin ollen lentomelu on yksi satunnainen melunlähde kaikilla maakuntakaavan hiljaisilla alueilla. Lisäksi laajoilla vesistöaluilla sijaitsevilla hiljaisilla alueilla voidaan ajaa vapaasti moottorikelkoilla ja moottoriveneillä.

Taulukko 4.17.2.
Maakuntakaavan hiljaiset alueet

KUNTA	HILJAINEN ALUE
Karttula	Niinilampi-Honkalampi
Kuopio	Suovu-Palonen
Kuopio	Tervasalo
Kuopio	Suvasveden saaret

Maakuntakaavamerkintä ja suunnittelumääräys

hil

Hiljainen alue
Merkinnällä osoitetaan luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkittävät hiljaiset alueet.

Suunnittelumääräys: Pysyviä toimintoja alueelle ja sen ympäristöön suunniteltaessa tulee kiinnittää huomiota alueen säilymiseen hiljaisena siten, että alueiden valinnassa käytetyt hiljaisuuden kriteerit täyttyvät edelleen ja hiljaisuudesta ja luonnon äänistä nauttiminen on mahdollista.

Vaikutukset

Aluevarauksilla pyritään turvaamaan alueiden säilyminen hiljaisena siten, että alueella voidaan nauttia luonnosta ja luonnon äänistä ilman ihmistoiminnasta syntyvää melua.

Alueet tukevat luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkailua. Pääsääntöisesti hiljaisille alueille ei tule rakentaa uusia moottorikelkkareittejä. Vaikutukset eivät kohdistu alueiden maa- ja metsätalouskäyttöön.

Toteutus

Alueiden yksityiskohtaisempaa käyttöä ohjataan kuntakohtaisella kaavoituksella ja muiden viranomaisten harjoittamalla alueiden käytön suunnittelulla.

Selvitykset ja lähteet

Karvinen, Päivi ja Savola Anne (2004). Hiljaisuuden keitaat Satakunnassa. HiljaPisa. Ympäristöministeriön julkaisuja, Suomen ympäristö 691.

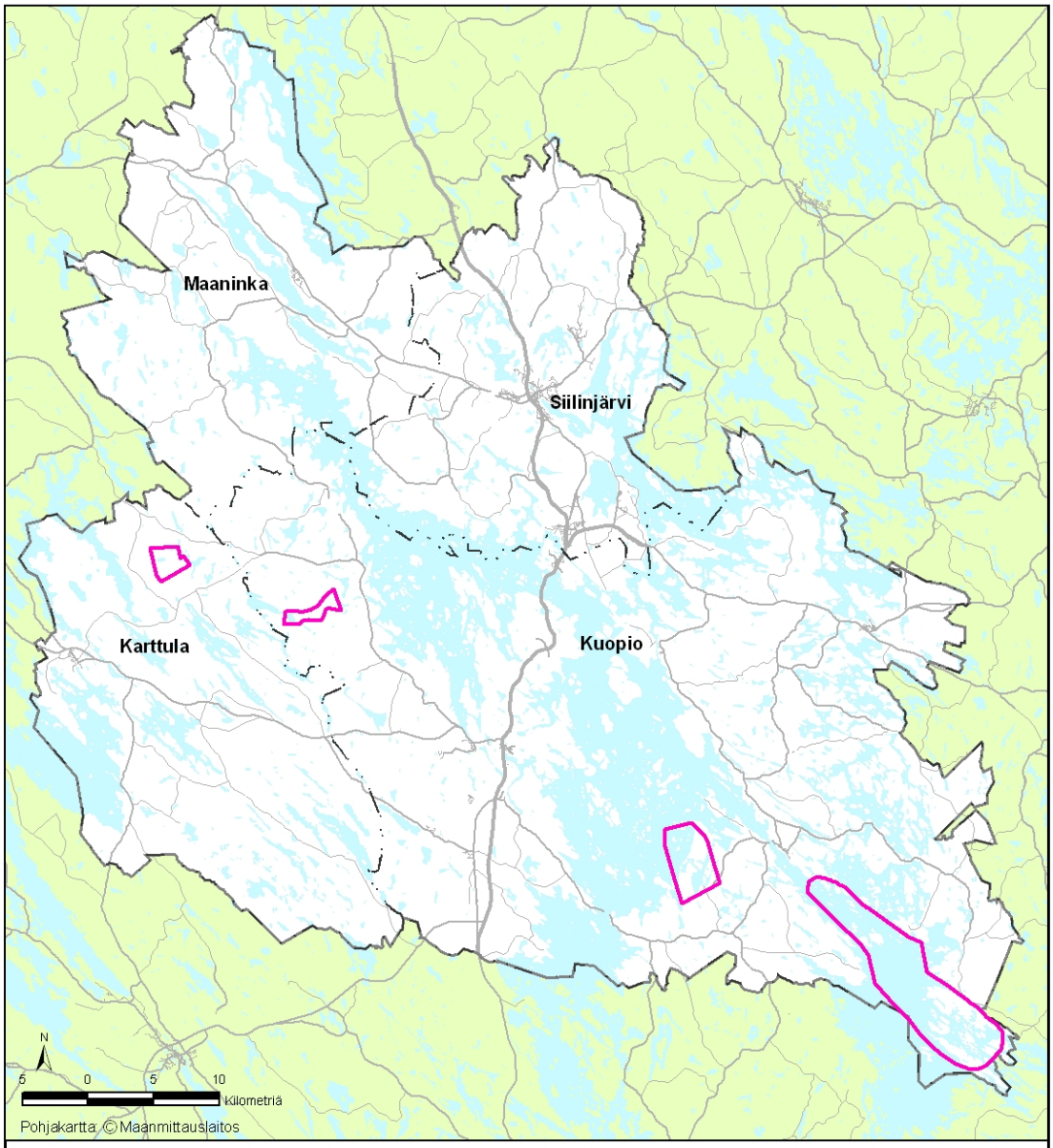

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

Hiljainen alue

Pohjois-Savon liitto 2006

4.18 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet (MU, MT,ge, MY)

4.18.1 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet, ulkoilun ohjaamistarvetta (MU)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kuopion seudun seutukaavoissa on maa- ja metsätalousvaltaisia alueita, joilla ulkoilun ohjaamistarvetta tai ympäristöarvoja, MM2- ja MU-aluevarauksia, 15 kpl. Maakuntakaavallisesti merkittävimpiä MM2/MU-alueita ovat Palonen, Laivonsaari lähisaarineen ja Niittylahden alue Kuopiossa ja Suvasveden saaristoalue Vehmersalmella. Suovu-Palosen alueella yleiskaava on laadittavana ja muualla Kuopiossa ja Vehmersalmessa on oikeusvaikutteinen yleiskaava. Seutukaavojen aluevarausten tavoitteet on otettu pääosin yleiskaavoissa huomioon.

Tavoitteena on esittää maakuntakaavassa merkittävimmät ja laajimmat ulkoilun ohjaamistarvetta edellyttävät aluekokonaisuudet.

Suunnitteluperiaatteet

Ympäristöministeriön merkintäohjeessa ulkoilun ohjaamistarvetta ja ympäristöarvoja koskevat alueet on esitetty kahdella eri merkinnällä: MU-merkintä kuvaamaan ulkoilun ohjaamistarvetta ja MY-merkintä kuvaamaan ympäristöarvoja. Pohjois-Savon seutukaavoissa ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavassa MY-merkintää on varhemmin käytetty osoittamaan maa-aineslailla suojeltavia harjualueita ja kalliomaisema-alueita. Kuopion seudun maakuntakaavassa ne seutukaavojen MM2- tai MU-merkinnällä osoitetut alueet, joiden ominaisuuksissa korostuvat ympäristö- ja maisemalliset arvot ulkoilun ohjaamistarvetta enemmän, on esitetty MY- merkinnällä kuten harju- ja kalliomaisema-alueetkin.

Aluevaraukset

MU-aluevarauksia on osoitettu 6, yhteensä 5796 ha. MU-merkinnällä on osoitettu kaksi laajaa aluekokonaisuutta: Kuopion Suovu-Palonen (ml. Karttulan Naarajärven alue) ja Niittylahti. Merkinnän tarkoituksena on säilyttää alueet metsätalousvaltaisina ja myötävaikuttaa alueen ulkoilumahdollisuuksiin. Kumpikin MU-aluevaraus on jo pääosin merkinnän mukaisessa käytössä siinä mielessä, että alueille on toteutettu ulkoilureittejä levähdyspaikkoineen. Niittylahden aluevaraus sisältää yleiskaavassa myös virkistysaluevarauksia, mutta maakuntakaavan mittakaavassa koko yleiskaavan MU- ja VR-aluekokonaisuus on osoitettu samalla MU-merkinnällä.

Maakuntakaavamerkintä ja -määräys:

MU	Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa on metsätalouden ohella otettava huomioon alueen ulkoilukäytön tarpeet.

Vaikutukset

Niittylahden alue on yleiskaavan MU- ja VR-alueina. Maakuntakaavamerkinnällä pyritään säilyttämään alueen metsätalousvaltaisuus ja ulkoilumahdollisuudet silmällä pitäen valtatie 17:n Vaajasalon linjauksen aiheuttamia rakentamispaineita ja virkistyskäyttötarpeita. Suovu-Palosen alue on pääosin vailla yleiskaavaa. Alueen yleiskaava on vireillä. Vuorisalon alue on yleiskaavassa pääosin MU-alueena. MU-alueiden päämaankäyttömuoto on metsätalous. Merkinnällä ei ohjata metsälain mukaista metsänhoitoa. Metsälain mukaiset toimenpiteet eivät edellytä lausuntomenettelyä. Merkinnällä ei oteta kantaa rantayleiskaavoituksen rakentamismitoitukseen.

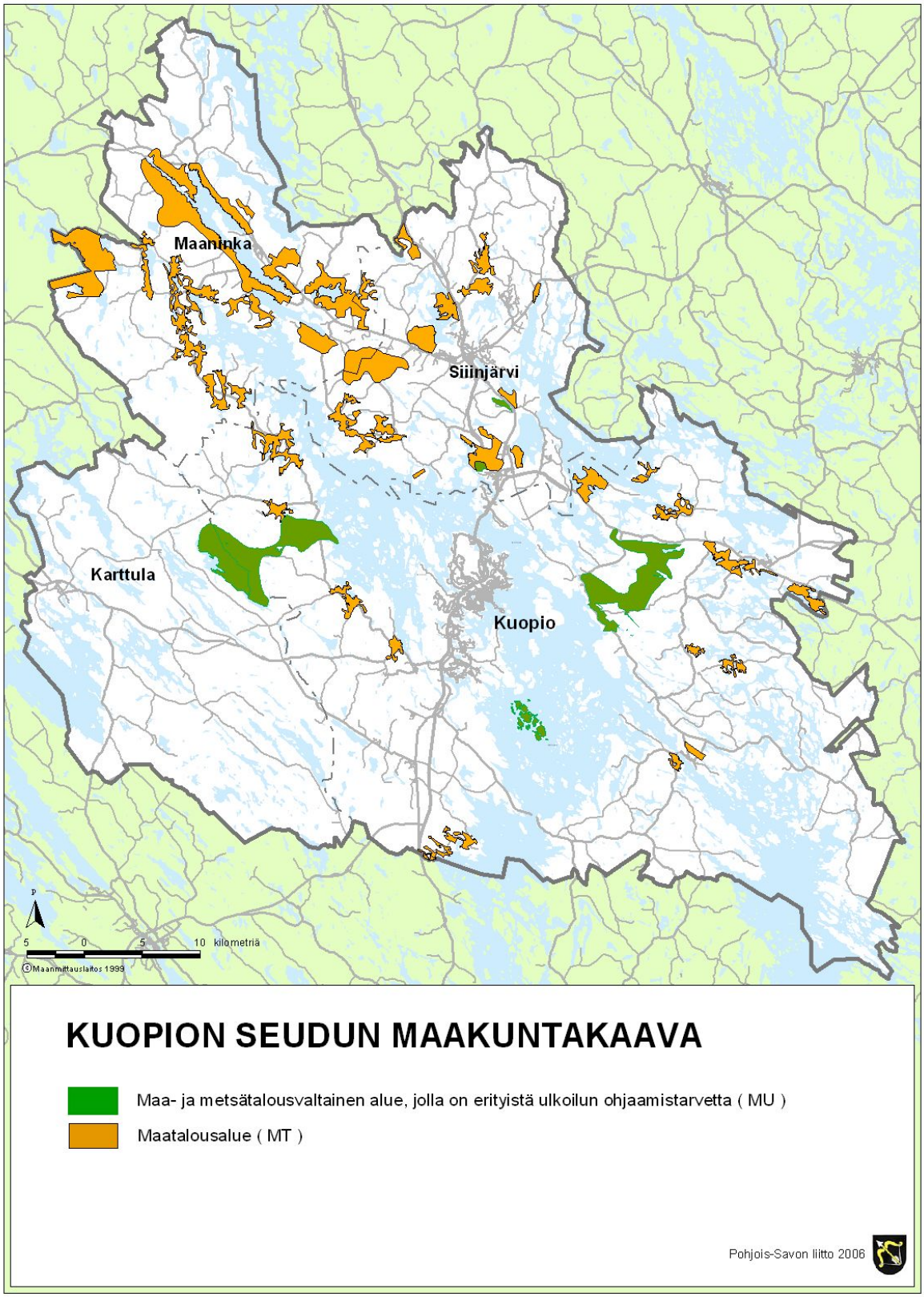
Maaninka
Siilinjärvi
Karttula
Kuopio
5 0 5 10 kilometriä
©Maanmittauslaitos 1999
KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA
Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MU)
Maatalousalue (MT)
Pohjois-Savon liitto 2006

Toteutus

Kuopion laajat alueet ovat jo osittain merkinnän mukaisessa käytössä ulkoilureitteineen ja levähdyspaikkoineen. Ulkoilureitit perustuvat sopimuksiin. Niittylahti on suurimmaksi osaksi kaupungin maita. Alueelle on laadittu metsätaloussuunnitelma. Kaupungin maat ovat pääasiassa yleiskaavan MU- ja VR-alueita. Suovu-Palonen on pääosin yrityksen omistuksessa.

Säädökset ja viranomainen:
Metsälaki, Pohjois-Savon metsäkeskus, Kallaveden metsähoitoyhdistys, Kuopion kaupunki ja muut maanomistajat

Maastoliikennelaki, kunnat, ympäristökeskus
Maankäyttö- ja rakennuslaki, kunnat , Pohjois-Savon liitto, ympäristökeskus

Taustamateriaali
Aluevarausten osoittaminen ei ole edellyttänyt erillistutkimuksia. Muutamia seutukaavojen MM2-alueita tutkittiin luonnonsuojelu- ja virkistysaluetutkimuksessa v. 2001. Merkinnät perustuvat yleiskaava-materiaaliin.

4.18.2 Maatalousalueet (MT)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Maakuntakaavan aluevarausten tavoitteena on luoda edellytykset alueella harjoitettavan maa- ja metsätalouden jatkumiselle ja kehittymiselle varaamalla tuotantoalueita ja pyrkimällä estämään muusta alueidenkäytöstä mahdollisesti aiheutuvia haittoja.

2. seutukaavassa olivat mukana maa- ja metsätalouden erityisalueet (MT). Mukana olivat opetus- ja tutkimus- ja jalostustoiminnan alueet sekä sellaiset maa- ja metsätalousalueet, joiden suojaaminen muilta maankäyttömuodoilta (esim. taajamatoiminnat) katsottiin tarpeelliseksi.

3. seutukaavassa olivat mukana hyvät peltoalueet (MT1), joiden säilyminen viljelyksessä haluttiin turvata. Lähtökohtana MT1-alueiden varaukselle olivat alueet, joilla on runsaasti laatuluokaltaan erittäin hyviä peltoalueita. Rajausten perustana on maatilahallituksen suorittama peltoinventointi (1975). Mukaan otettiin lähinnä IA-luokan pellot ja niistä yhtenäiset suuret aluekokonaisuudet.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan, että ”Ilman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön”.

Suunnitteluperiaatteet

MT- ja MT1-aluevarausmerkinnät on maakuntakaavassa yhdistetty yhdeksi luokaksi. Muutoin aluevaraukset perustuvat Kuopion ja Siilinjärven alueella 2. ja 3. seutukaavoihin, Karttulassa Sisä-Savon seutukuntaan ja Vehmersalmella Koillis-Savon seutukaavaan. Em. kaavojen aluevarauksiin tehdään mahdollisia tarkistuksia mm. kunnista saatavan tiedon perusteella. Maakuntakaavaa varten ei ole tehty erillisselvityksiä MT-alueiden tarkistamiseksi.

Aluevaraukset

MT-alueita on kaikkiaan varattu kaavaan 16491 ha. Eniten aluevarauksia on Maaningalla. Karttulassa ei ko. aluevarauksia ole, koska ko. kunnassa peltokuviot eivät pinta-alansa puolesta täytä asetettuja kriteereitä. Aluevarauksia on yhteensä 38 kpl. Kunnittaisen luettelon mukaan aluevarauksia on lukumääräisesti enemmän, koska alue voi sijoittua useamman kunnan alueelle ja on mukana usean kunnan luettelossa.

Maakuntakaavamerkintä ja -määräys:

MT	MT Maatalousalue Suunnittelumääräys: Alueet tulee ensisijaisesti säilyttää maatalouskäytössä. Maa- ja metsätalousalaan liittyvän opetus- ja tutkimustoiminnan toimintaedellytyksiä ei tule heikentää. Rakentaminen tulee suunnitella siten, että yhtenäisiä peltoalueita ei pirstota, eikä muutoin heikennetä viljelyolosuhteita, ja otetaan huomioon maiseman peruspiirteet.

Vaikutukset

Aluevaraukset noudattavat alueella voimassa olevia seutukaavoja. Aluevarauksilla pyritään turvaamaan hyvien peltoalueiden säilyminen maatalouskäytössä. Koska MT- aluevaraukseen ei kohdistu kaavamääräystä vaan ainoastaan suositus, kaavavarauksella on lähinnä informatiivinen merkitys.

Toteutus

Kaavaan merkityt alueet ovat kaikki kaavamerkinnän mukaisessa käytössä. Aluevaraukset katsotaan toteutuneiksi, kun ne säilyvät nykyisessä käytössä.

4.18.3 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, ympäristöarvoja, harju- ja kalliomaisema-alueet (MY, ge)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Harjualueet, joilla suunnittelutyö on tehty, ovat GTK:n v. 2002 laatiman Kuopion seutukunnan maa-aineselvityksen määrittelemät alueet. Aluevarauksia ei ole esitetty näiden ulkopuolelle, vaikka maisemat ovatkin aina laajempia kokonaisuuksia. Selvityksen tuloksia on käytetty perusteena kaavan aluevarausten käyttötarkoituksen muutoksia harkittaessa ja rajauksia täsmennettäessä.

Kallioalueiden osalta tarkastelu on kohdennettu niihin alueisiin, jotka ovat nousseet esille em. maa-aineselvityksessä sekä v. 2000 valmistuneessa Finnveran, GTK:n ja Pohjois-Savon Liiton toimesta tehdyssä rakennuskivi-inventoinnissa. Kallioalueiden suojelullisten tarpeiden osalta maakuntakaavan tarkastelu perustuu Suomen ympäristökeskuksen toimesta v. 2001 valmistuneeseen Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Savossa -julkaisuun sekä Pohjois-Savon ympäristökeskuksen, kuntien ja Pohjois-Savon liiton edustajien yhdessä v. 2003 tekemiin maastokäynteihin.

Maakuntakaavan tavoitteena on osoittaa ne kallio- ja harjualueet/osa-alueet, joilla maa-ainesten otosta aiheutuu maa-aineslain 3 §:n mukaisia seurauksia eli

- kauniin maisemakuvan turmeltumista
- luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintyminen tuhoutumista
- huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia luonnonolosuhteissa tai
- tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavan aluevarausten periaatteet noudattavat 3. seutukaavassa sekä Sisä-Savon ja Koillis-Savon seutukaavoissa olleita periaatteita. Alueiden rajauksia ja käyttötarkoituksia on tarkistettu em. selvitysten pohjalta. Alueet on jaettu suojeluarvonsa puolesta kahteen luokkaan: MY- ja ge-alueet.

MY-alueella tarkoitetaan aluetta, jolla maa-ainesten otosta ilmeisesti aina aiheutuisi maa-aineslain 3.1§:n mukaisia seurauksia eli kauniin maisemakuvan turmeltumista tai em. luonnonarvojen tuhoutumista. Merkinnän tarkoittamia ympäristöarvoja ovat maa-aineslain kannalta harjuihin ja kallioihin liittyvät kauniit maisemakuvat, luonnon merkittävät kauneusarvot sekä erikoisten luonnonmuodostumien kokonaisuudet.

Näillä alueilla ei tulisi suorittaa maa-ainesten ottoa lainkaan lukuun ottamatta kotitarveottoa ja vanhojen ottoalueiden maisemointia, sillä ottamisesta ilmeisesti aina aiheutuisi maa-aineslain 3.1 §:n mukaisia seurauksia eli kauniin maisemakuvan turmeltumista tai em. luonnonarvojen tuhoutumista. Merkintänä on käytetty maa- ja metsätalousvaltaisen alueen merkintää, sillä alueet ovat nykyään ja säilyvät jatkossakin lähinnä maa- ja metsätalouskäytössä ja suojelu kohdistuu pääasiassa maaperän muotoihin. Merkinnällä ei ohjata metsälain mukaista metsänhoitoa. Metsälain mukaiset toimenpiteet eivät edellytä lausuntomenettelyä.

Arvokkaiksi harju- tai kallioalueiksi (ge) on merkitty sellaiset alueet, joilla maa-ainestenotosta saattaa aiheutua maa-aineslain 3.1§:n mukaisia seurauksia. ge-alueilla voi maa-ainestenotto olla mahdollista. Se edellyttää kuitenkin tapauskohtaista selvittämistä. Mahdollinen maa-ainestenotto ko. alueilla asettaa aina erityiset laatuvaatimukset maa-ainestenoton ja sen jälkihoidon suunnittelulle.

Kaavassa maa-ainesten ottoon varattuja EO-alueita on käsitelty kohdassa 4.20 Erityistoimintojen alueet soran ja hiekan ottoa sekä kallion louhintaaa varten.

Arvokkaat harju- tai kallioalueet (ge) on kaavassa merkitty osa-aluemerkinnällä. Merkintä ilmaisee, että myös mahdollisten aikaisempien suojelu- tai muiden varausperusteiden lisäksi alueella on maa-aineslain 3§:n tarkoittamia maisemaan liittyviä arvoja

Aluevaraukset

MY-aluevarauksia on yhteensä 33 kpl ja niiden pinta-ala on 5249 ha.

Valtakunnallisen harjunsuojeluohjelman kohteista sisältyy kaavaan MY-merkinnällä Repomäki Maaningalta. MY-alueen rajaus noudattaa valtakunnallisen harjunsuojeluohjelman rajausta. Repomäen MY-alueen rajaus Siilinjärven puoleisella osalla tulee tarkentumaan laadittavaan harjualueen osayleiskaavaan käynnissä olevan selvitystyön tuloksena. Tämän johdosta ko. alueen MY-aluevaraukseen on liitetty suunnittelumääräys, joka mahdollistaa maa-ainestenoton, jos tehtävät selvitykset osoittavat, ettei ottamisesta aiheudu maa-aineslain 3§:n mukaisia seuraamuksia eli kauniin maisemakuvan turmeltumista, luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista jne.

Arvokkaita harju- tai kallioalueita (ge) on maakuntakaavassa 4 kpl.

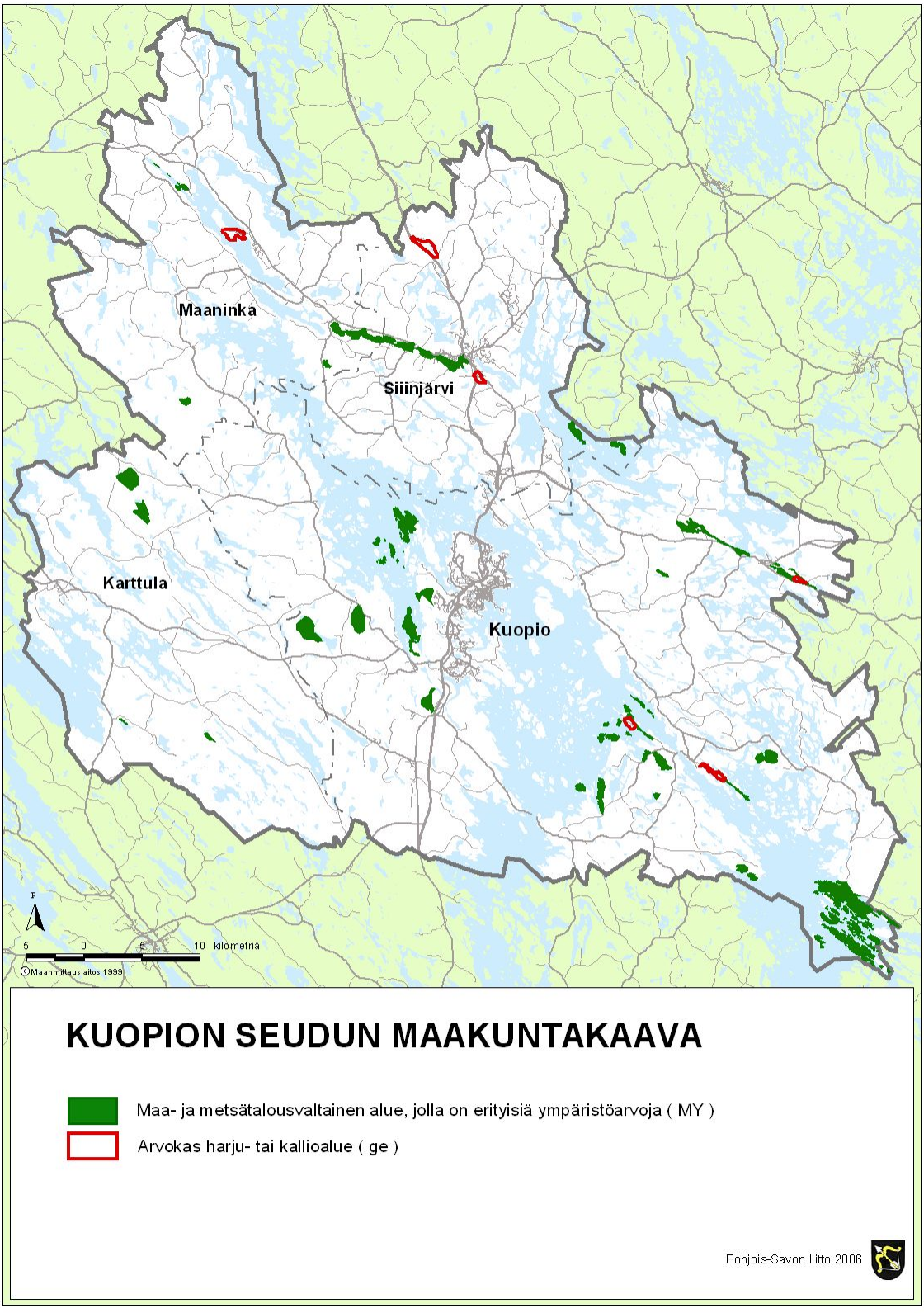

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (MY)

Arvokas harju- tai kallioalue (ge)

Pohjois-Savon liitto 2006

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset:

MY	Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja Suunnittelumääräys: Alueen maankäyttöä suunniteltaessa on maa- ja metsätalouden ohella erityisesti otettava huomioon alueen luonnonolosuhteet ja maisema. Suunnittelumääräys: MY 13.290 Patakukkula-Repomäki: Maa-ainestenotto on alueella mahdollista silloin, kun ottamisesta ei aiheudu maa-aineslain 3.1§:n mukaisia seuraamuksia . Ennen maa-ainesluvan myöntämistä on Pohjois-Savon ympäristökeskukselle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.
ge	Arvokas harju- tai kallioalue Merkinnällä osoitetaan alueet , joilla mahdollisesti on maa-aineslain 3§:n tarkoittamia maisemaan liittyviä arvoja. Suunnittelumääräys: Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon alueen maisemalliset arvot ja harju-/kalliomuodostuman luonteenomaiset piirteet, ympäröivä vesi- tai kulttuurimaisema sekä pohjaveden suojelu.

Vaikutukset

Kaavavaraukset edistävät arvokkaiden harju- ja kallioalueiden säilymistä. Vaikutukset kohdistuvat nimenomaan alueiden geologisiin muotoihin eli maa-ainestenottotoimintaan ko. alueilla. Sen sijaan merkinnällä ei ole vaikutuksia maa- ja metsätalouteen. Maa-aineslupien myöntäminen kuuluu maa-aineslain perusteella kuntien toimivaltaan. Mahdollisen maa-aineslupahakemuksen kohdistuessa MY-alueelle on kuitenkin todennäköistä, että ottaminen tulee aiheuttamaan alueella maa-aineslain 3.1§:n tarkoittamia luontoon, maisemaan jne. kohdistuvia vaikutuksia. Sen sijaan ge-alueilla ottaminen saattaa olla rajoitetussa määrin mahdollista.

Toteutus

Alueet ovat jo kaavamerkinnän mukaisessa käytössä eli maa- ja metsätalousalueina. Aluevaraukset katsotaan toteutuneiksi, kun ne säilyvät nykyisessä käytössään.

Taustamateriaali:

Kuopion seudun maa-ainesselvitys, GTK 2002

4.19 Turvetuotantoalueet ja turvetuotantoon soveltuvat alueet (E01)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden maakuntakaavoitusta koskevissa erityistavoitteissa ”maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon turvetuotantoon soveltuvat suot ja sovitettava yhteen tuotanto- ja suojelutarpeet. Turpeenottoalueiksi varataan ensisijaisesti jo ojitettuja soita. Turpeenoton vaikutuksia on tarkasteltava valuma-alueittain ja otettava huomioon erityisesti suoluonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja muiden ympäristönäkökohtien sekä taloudellisuuden asettamat vaatimukset ”. Alueidenkäyttöä koskevissa yleistavoitteissa tulee turvata energiahuollon valtakunnalliset tarpeet ja edistää uusiutuvien energialähteiden hyödyntämismahdollisuuksia.

Kuopion Energialla on suunnitteilla uuden turvevoimalan rakentaminen korvausinvestointina ensi vuosikymmenen alkupuolella. Kun otetaan huomioon, että maakunnan turvetuotannon painopiste on Ylä-Savossa ja Kuopion Energian omatkin turvetuotantoalueet ovat Kuopion seudun maakuntakaava-alueen ulkopuolella Pielavedellä, Nilsiässä, Varpaisjärvellä ja Vieremällä, Kuopion seudun maakuntakaavan turvetuotannon tarkastelua varten on ollut tarpeellista tehdä yleiskatsaus koko maakunnan turpeen tuotannon ja käytön tilanteesta.

Maakuntakaavan tavoitteena on edistää kotimaisen energian käyttöä ja Kuopion Energian turpeen saantia lähellä käyttölaitosta.

Turpeen käytön tarkastelua maakuntakaavassa on ohjannut työryhmä, jossa on edustettuna ympäristökeskuksen, GTK:n, Vapon, Kuopion Energian ja Pohjois-Savon liiton edustajat.

Taulukko 4.19.1 Kuopion seudun ja Pohjois-Savon suo- ja turvevarat (yli 20 ha:n suot)

Kunta / alue	Tutkitut suot					Suoala, yli 20 ha:n suot	Turve-määrä Milj.m3
	Pinta-ala ha	Soiden lukumäärä	Keski-syvyys m	Turvemäärä milj. m3	Tutkittu %		
Karttula	1 244	26	1,70	21	62	1 980	33,6
Kuopio	979	25	1,54	15	99	990	15,3
Maaninka	253	6	1,00	3	24	1 053	10,5
Siilinjärvi	347	12	0,94	3	79	440	4,1
Vehmersalmi 3)	0	0	-	-	0	130	1,7
Kuopion seutu	2823	69	1.5	42	61	4593	65.2
Pohjois-Savo1)	81251	900	1.32)	1050	49	166634	2184.72)

1) Kangaslampi ml., 2) vuoden 1993 julkaisu, 3) liittyi Kuopioon 1.1.2005

Turvevarojen tarkastelu perustuu Kuopion seudun osalta GTK:n tutkimusraporttiin (n:o 117) Suomen turve-varoista vuodelta 1993 sekä koko Pohjois-Savon osalta GTK:n tutkimusraporttiin (n:o 156) Suomen turvevaroista v. 2000. Kuopion seudun suoalasta on tutkittu vuoteen 1993 mennessä noin 60 %. Sen jälkeen alueelta ei ole julkaistuja tutkimustietoja. Pohjois-Savon suoalasta on tutkittu vuoteen 2000 mennessä puolet.

Kuopion seudun maakuntakaavan alueella tutkittua, teknisesti käyttökelpoista turvetuotantoaluetta on arviolta 600 ha ja koko Pohjois-Savossa 20 000 ha eli 25% tutkitusta suoalasta. Tämän perusteella maakunnassa on yli 20 ha:n soilla käyttökelpoista turvetuotantoalaa arviolta 40 000 ha.

Taulukko 4.19.2 Kuopion seudun ja Pohjois-Savon tiedossa olevat käyttökelpoiset turvevarat

Kunta / alue	Soiden Luku-määrä	Käyttö-kelpoinen Pinta-ala Ha	Polttotur-vemäärä Milj. suo-m3	Polttoturve		Kuivatila-vuuspaino kg/suo-m3	Lämpö-arvo MJ/kg
				Kuiva-ainetta Milj.tn	Kuivan turpeen Energia-sisältö milj.MWh		
Karttula	13	327	8,10	..	..	..	21,8
Kuopio	12	230	4,74	0,43	2,63	91	21,8
Maaninka	0	0	-	-	-	-	-
Siilinjärvi	5	42	0,82	0,83	0,42	101	..
Vehmersalmi 2)	0	0	-	-	-	-	-
Kuopion seutu	30	599	13.66	..	..	..	..
Pohjois-Savo 1)	..	19875	..	..	..	..	..

1) Kangaslampi ml., 2) liittyi Kuopioon 1.1.2005

Polttoturpeen käyttöä koskevat ennusteet perustuvat Itä-Suomen energiatoimiston lokakuussa 2001 julkaisemaan ohjelmaan ”Itä-Suomen puuvoima-ohjelma vuoteen 2010”. Samoja ennusteita käytetään myös Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa v. 2020, jonka maakuntavaltuusto hyväksyi kesäkuussa 2002. Kuopion Energia on lausunnossaan Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmaluonnoksesta arvioinut omaa turpeen käyttöään vuosille 2010 ja 2020. Itä-Suomen energiatoimiston ja Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman energian käytön ennusteissa on tavoitteellisesti lisätty puun

käyttöä osittain turpeen kustannuksella. Oheisessa taulukossa 4.19.3 on esitetty energiatoimiston ennuste vuodelle 2010 ja Kuopion Energian ennuste (KE) vuosille 2010 ja 2020. Vuonna 1999 Kuopion Energian osuus maakunnan polttoturpeen käytöstä oli 84 %. Kuopion Energian ennusteen mukaan sen turpeen käyttö ja suhteellinen osuus maakunnan turpeen käytöstä kasvaisi edelleen. Kuopion seudun maakuntakaavassa on käytetty Kuopion energian ennusteen pohjalta saatavaa maksimiennustetta, jonka mukaan turpeen käyttö säilyisi vuoteen 2020 nykytasollaan eli n. 2000 GWh:ssa vuodessa.

Taulukko 4.19.3 Turpeen nykyinen vuotuinen käyttö ja ennuste (GWh)

Alue	1999	2010	2020
Kuopio	1744	961 / KE 1800	KE 1900
Kuopion seutu	1751	966 / KE 1805	
Pohjois-Savo	2083	1245 / KE 2084	

Tuotantoalueiden tarve on arvioitu oletetun vuotuisen maksimikäytön (2000 GWh/v) ja Pohjois-Savon soiden turpeen ominaisuuksien perusteella. Vuosina 2001-2020 (2030) tuotantotarve Pohjois-Savossa on 100 (150) milj. suokuutiota ja tuotantoalatarve on 5000 (7500) ha. Kun vuoteen 2000 mennessä tutkittujen soiden tuotantokelpoinen suoala on 20000 ha, laskennallinen tuotantoalueiden tarve tulee tyydytettyä maakunnan omin turvevaroin, vaikka huomattavaa osaa tuotantokelpoisesta suoalasta ei saataisikaan käyttöön. Jos polttoturvetuotantoon soveltuvien soiden pinta-alasta kolmanneksen arvioidaan olevan käyttökelpoista aluetta, turvetuotantoalue-varausten vastaava tarve vuoteen 2020 mennessä olisi Pohjois-Savon maakuntakaavassa 15000 ha (ja vuoteen 2030 mennessä 22500 ha).

Tuotantokunnossa olevia alueita oli ympäristöhallinnon VAHTI-rekisterissä oli v. 2004 yhteensä 4200 ha, mutta rekisteristä ei ilmene alueiden alkuperäinen tai nykyinen kokonaistuotantomahdollisuus. Tuotantoalaa ei siis ole edellytyksiä suhteuttaa em. 20 v:n 5000 ha:n laskennalliseen tarpeeseen.

Taulukko 4.19.4 Tuotantokunnossa olevat turvetuotantoalueet v. 2004

Seutukunta	Kpl	Ha
Kuopion seutu	2	153
Koillis-Savo	8	546
Sisä-Savo	13	591
Varkauden seutu	-	-
Ylä-Savo	54	2938
Pohjois-Savo yht.	77	4228

Kun turvetuotantoalueelta keskimäärin tuotettu energiamäärä on 400 MWh/ha, arvioidun 2000 GWh:n vuotuisen energiamäärän saanti edellyttää 5000 ha:n jatkuvasti käytössä olevaa tuotantoalaa. Tuotantokunnossa olevien soiden määrä jää siis tarkasteluvuonna maakunnan keskimäärin tarvitsemaa laskennallista tuotantoalaa pienemmäksi, joten loput maakunnassa käytettävästä turpeesta tuodaan alueen ulkopuolelta. Tuotannossa olevien soiden määrä vaihtelee vuosittain, mutta vuosina 2001-2004 keskimääräinen tuotantoala on ollut vuoden 2004 tasolla, eli n. 4200 ha.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavan sisältövaatimuksissa (28 §) edellytetään kiinnitettäväksi erityistä huomiota mm. alueiden käytön ekologiseen kestävyyteen, vesi- ja maa-ainesvarojen kestävään käyttöön ja maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin. Ympäristöministeriön maakuntakaavan sisältöä ja esitystapaa koskevissa ohjeissa korostetaan turvetuotannon ja suoluonnon suojelun yhteensovitustarvetta sekä valuma-aluekohtaiseeen tarkasteluun perustuvaa vesiensuojelutavoitetta.

Maakunnan kehityksen kannalta turvetuotantoon sopivien alueiden määrää ja tarvetta on tarvetta tarkastella Pohjois-Savon maakuntakaavoituksessa. Tuotantoalueiden ja -aluevarausten osoittaminen maakuntakaavassa jäsentää tietämystä soiden käyttötarkoituksesta maakunnassa ja tärkeimpien tuotantoon sopivien alueiden sijainnista sekä helpottaa turvetuotannon alueellisten vesistövaikutusten arviointia. Tuotantoalueiden osoittamisesta huolimatta ”turvetuotanto voi kuitenkin sijoittua tällaisen maakuntakaavan estämättä muillekin kuin kaavassa tätä tarkoitusta varten osoitetuille alueille (Turvetuotannon edistäminen maakuntakaavoituksessa KK 305/2002 vp)”.

Kuvio 4.19.1 Turvetuotantoaluevarausten periaatteellinen valintamenettely:

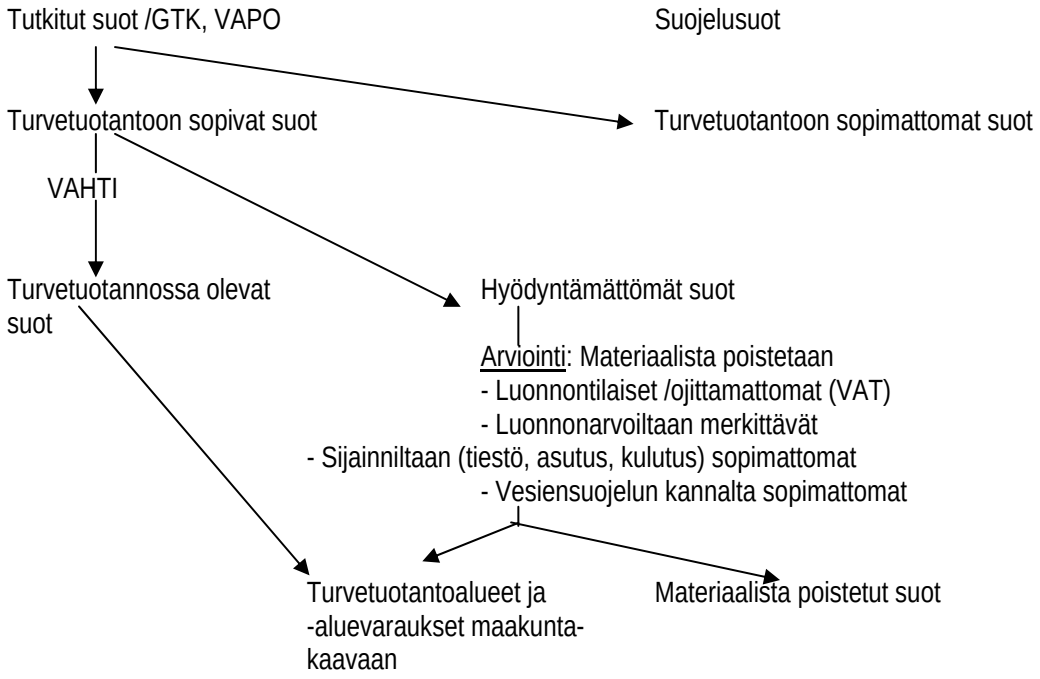

GTK:n turvetuotantoon soveltuvasta suoalasta, joka ei vielä ole tuotannossa (16200 ha) käytetty menetelmä karsi puolet. Tuotantoon soveltuva suoala oli siis 8000 ha, tilanteessa jolloin puolet Pohjois-Savon soista on tutkittu. Laskennallinen uusien tuotantoalueiden tarve vuoteen 2020 on 5000 ha.

Maakuntakaavan turvetuotannon vesiensuojelussa sopivana tarkastelutasona on pidetty valuma-aluejaon 1. jakovaiheen tasoa. Kuopion seudun maakuntakaava-alueella on vesistöjen veden laadun ja turvetuotantoon soveltuvien alueiden sijainnin perusteella ohjattu vesiensuojelua suunnittelumääräyksellä valuma-alueella 14.7, Rautalammin reitin vesistöalueella.

Aluevaraukset

Taulukko 4.19.5 Kuopion seudun maakuntakaavan turvetuotantoalueet 1) liittyi Kuopioon 1.1.2005

	Seutukaava EO1	Maakuntakaava. EO1, turvetuotantoalueet	Maakuntak. EO1, turvetuotantantoon soveltuvat alueet
Karttula	7	3 273 ha	6 671 ha
Kuopio	1	-	5 355
Maaninka	1	-	5 562
Siilinjärvi	-	-	- -
Vehmersalmi 1)	-	-	- -
	9	3 273 ha	16 1588 ha

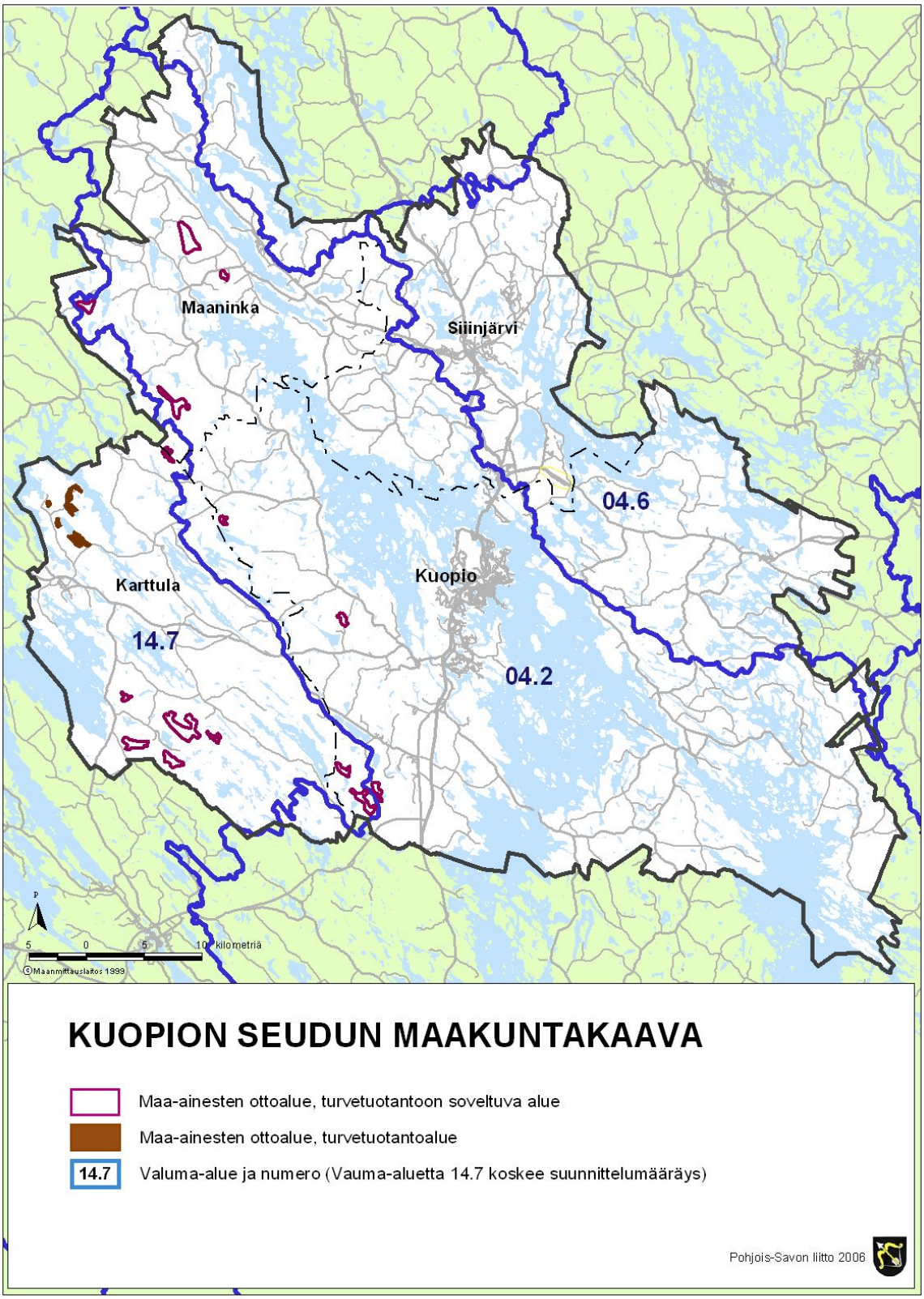
Maaninka
Siilinjärvi
04.6
Kuopio
Karttula
14.7
04.2
5 0 5 10 kilometriä
© Maanmittauslaitos 1999
KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA
Maa-ainesten ottoalue, turvetuotantoon soveltuva alue
Maa-ainesten ottoalue, turvetuotantoalue
14.7
Valuma-alue ja numero (Vauma-aluetta 14.7 koskee suunnittelumääräys)
Pohjois-Savon liitto 2006

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräys:

EO1	Turvetuotantoalue Merkinnällä osoitetaan luvitetut tuotantoalueet. Suunnittelumääräys: Valuma-alueella 14.7 (Rautalammin reitin vesistöalue) on kiinnitettävä huomiota tuotantoalueiden toiminnan järjestämiseen ja ajoitukseen siten, ettei toiminnan yhteisvaikutus aiheuta veden laadun heikkenemistä. (Valuma-alueen 14.7 rajaus on esitetty kaavaselostuksen turvetuotantoa koskevassa liitekartassa)
EO1	Turvetuotantoon soveltuva alue Merkinnällä on osoitettu ne tuotannon ulkopuolella olevat GTK:n tutkimat turvetuotantoon soveltuvat suot sekä toiminnanharjoittajien tuotantoa varten hallintaansa hankkimat suot, jotka ovat ojitettuja ja sijainniltaan tuotantoon sopivia. Suunnittelumääräys: Valuma-alueella 14.7 (Rautalammin reitin vesistöalue) on kiinnitettävä huomiota tuotantoalueiden toiminnan järjestämiseen ja ajoitukseen siten, ettei toiminnan yhteisvaikutus aiheuta veden laadun heikkenemistä. (Valuma-alueen 14.7 rajaus on esitetty kaavaselostuksen turvetuotantoa koskevassa liitekartassa)

Vaikutukset

Turvetuotanto aiheuttaa alapuolisissa vesistöissä ravinne- ja kiintoainekuormitusta sekä kuivatus- että tuotantovaiheessa. Lisäksi toiminnasta aiheutuu pöly- ja meluhaittoja. Vesistöaluealuetasolla turvetuotannon osuus vesistöjen kokonaiskuormituksesta on Pohjois-Savossa sekä typen että fosforin osalta 1 %:n tasoa. Paikallisesti kuormitus voi olla kuitenkin merkittävää. Tuotannon haitat arvioidaan lupamenettelyssä. Hakemuksissa edellytetyt selvitykset on määritelty Turvetuotannon ympäristönsuojeluohjeessa 19.9.2003. Alueellisten haitallisten vaikutusten vähentämiseen pyritään kaavamääräyksellä.

Turvetuotantoon soveltuvien soiden valintamenettelyllä tuotannon haitalliset vaikutukset on pyritty minimoimaan. Lisäksi soiden esittäminen jäsentää aluerakenteellista käsitystä tuotannossa oleviin ja tuotantoon soveltuvien soiden suhteesta tiestöön, asutukseen ja energiantuotantolaitoksiin. Turvetuotantoon soveltuvien soiden käyttöönotto kaupunkiseudulla lyhentäisi kuljetusetäisyyksiä Kuopion Energian laitoksiin nykytilanteeseen verrattuna.

Ojitetuilla soilla, joita turvetuotantoon soveltuvat suot ovat, ei ole maakunnallisia suojeluarvoja. Suot ovat pääosin rämemuuttumia. Luvan hakijan on kuitenkin turvetuotannon ympäristönsuojeluohjeen mukaan selvitettävä suunnitellun turvetuotantoalueen ja sen lähiympäristön kasvillisuus ja linnusto.

Toteutus

Turvetuotantoalueet toteutetaan ympäristönsuojelulain mukaisella lupamenettelyllä. Lupaviranomainen on Itä-Suomen ympäristölupavirasto. Yli 150 ha:n tuotantoalaa koskevilta hankkeilta edellytetään YVA-lain mukaista ympäristövaikutusten arviointia

Taustamateriaali

- GTK:n tutkimusraporttii (n:o 117) Suomen turvevaroista vuodelta 1993 (Eino Lappalainen ja Pekka Hänninen)
- GTK:n tutkimusraportti (n:o 156) Suomen turvevaroista vuonna 2000 (Kimmo Virtanen, Pekka Hänninen, Riitta-Liisa Kallinen, Sirkka Vartiainen, Teuvo Herranen ja Ritva Jokisaari 2003).
- Turvetuotannon ympäristönsuojeluohje 19.9.2003.
- Jukka Leino 1985. Kuopiossa tutkitut suot ja niiden turvevarat. Geologian tutkimuskeskus, Maaperäosasto, raportti 13.4/85/169
- Jukka Leino 1981. Karttulassa tutkittujen soiden turvevarat ja niiden käyttökelpoisuus. Geologinen tutkimuskeskus, Maaperäosasto, raportti 13.4/81/61
- Ari Luukkanen1987. Siilinjärvellä tutkitut suot ja niiden turvevarat sekä turpeiden soveltuvuus jätevesilietteen käsittelyyn ja polttoturvetuotantoon. Geologian tutkimuskeskus, Maaperäosasto, turveraportti 197.

- Seppo Laitila 2003. Turvetuotanto maakuntakaavassa. Lähtökohdat ja suunnittelumenetelmä-ehdotus. Muistio 18.3.2003. Pohjois-Savon liitto.
- Jaana Martin 2003. Turvetuotanto maakuntakaavassa. Turvesoiden alustava valinta. Selvitys 16.9.2003. Pohjois-Savon liitto.
- Turvetuotannon edistäminen maakuntakaavoituksessa (KK 305/2002 vp)

4.20 Erityistoimintojen alueet soran ja hiekan ottoa sekä kallion louhintaa varten (EO)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kuopion seudun harjut sisältävät hiekkaa ja soraa pohjavedenpinnan yläpuolella noin 455 milj.m^3, josta hiekkaa 323 milj.m^3, soraa 119 milj.m^3 ja murskattavaa ainesta 13 milj.m^3. Kun huomioidaan pohjaveden päälle jätettävä 4 metrin suojakerros ovat seudun hiekka- ja soravarat noin 283 milj.m^3. Käytettävissä olevat hiekka- ja soravarat ovat 4 metrin suojakerroksella noin 50 milj.m^3, josta hiekkaa noin 40 milj.m^3, soraa noin 10 milj.m^3 (Taulukko 4.20/1).

Kiviainesten käyttöä rajoittavat mm. asutus, tiestö, pellot ja ranta-alueet. Osa rajoituksista koostuu maa-aineslain 3 §:n mukaisista maisemarajoituksista (Taulukko 4.20/2)

Taulukko 4.20.1 Kuopion seudun hiekka- ja soravarat 4 m pohjaveden pinnan yläpuolella (1000 m^3)

Kunta	Kokonais-määrä	Maan-käyttö**	Käytettä-vissä*
Kuopio	44 628	28133	16495
Siilinjärvi	138 866	132666	6200
Karttula	14 785	9960	4825
Maaninka	78553	57688	20865
Vehmersalmi	6246	4774	1472
Yhteensä	283 078	233221	49857

* Käytettävissä olevat sora- ja hiekkavarat 4 metriä pohjavedenpinnan yläpuolella
* *Muun maankäytön alle sora- ja hiekkavarat (esim. asutus, suojelu)

Kiviainesten kulutukseksi Kuopion seudulla arvioidaan vuodesta 2003 vuoteen 2020 n. 20 milj.m^3. Kulutusennusteiden lähtökohtana on ollut v. 2002 maa-ainesten käyttäjille (kunnat, Savo-Karjalan tiepiiri, ratahallintokeskus, Luja Betoni, Lohja Rudus ym.) suunnattu kysely. Saadut tulokset vastaavat suuruusluokaltaan vastaavanlaisissa seutukunnissa muualla maassamme ilmenevää kysyntää. Tästä jalostamattoman soran osuus on neljännes, laatusoran (betonikiviainekset, salaojasora, hiekoitushiekka) vajaa neljännes ja kalliomassan noin puolet.

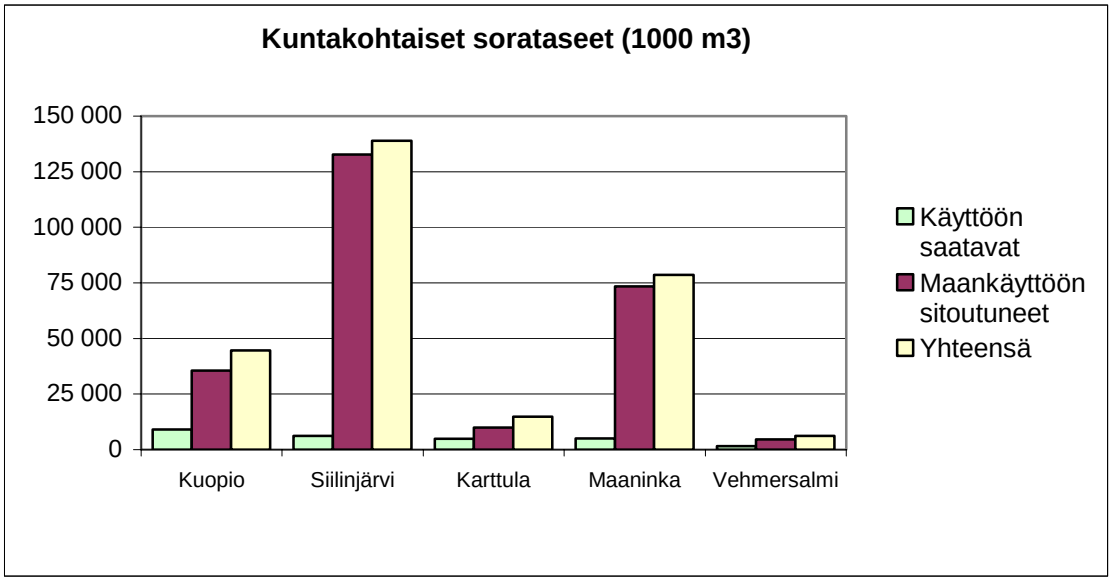

Taulukko 4.20.2

Kuopion seudun harjujen ainesmäärät (1000m^3) maankäyttöluokittain (4 metrin suojakerrospaksuus)

	Ei rajoit-teita	EO	EO+pv (+ah)	Luon-nonsuo-jelualue	MY	MY+ asutus ym.	ah, asutus	ah + pv	pv	pv + as+ tie	vesistö ym. rajoite	yht.
Karttula	1 525		3 300	35		70			9 735		120	14 785
Kuopio	605	3 000	12 890	0	3 000	14 020	0	4 700	2 480	3 440	493	44 628
Maaninka	930	2 800	17 150	150		47 240		6 400		3 608	275	78 553
Siilinjärvi	0	0	6 200			23 990		4 640	45	103 125	866	138 866
Vehmersalmi	312	10	1 150	0		2 594	500		660	403	617	6 246
YHTEENSÄ	3 372	5 810	40 690	185	3 000	87 914	500	15 740	12 920	110 576	2 371	283 078

EO= maa-ainesten ottoalue

MY= maa-ainesten otolta suojeltava harjumaisema-alue

ah = harjumaisema-alue

pv = tärkeä pohjavesialue

pv+EO = pohjavesialueella sijaitseva maa-ainestenottoalue

pv+ah = pohjavesalueella sijaitseva harjumaisema-alue

A+tiet = asutus ja tiestö

Ei rajoitteita = alue, jolla ei sijaitse asutusta, tiestöä eikä maakuntakaavan aluevarauksia.

Kuopion seudulla ongelmana on betoniteollisuuden tarvitseman laatusoran niukkuus: Alapitkän vähäiset reservialueet tarvitaan lähinnä alueen omaan käyttöön, Riistaveden-Vartialan alueella olevat ottoalueet ovat piakkoin loppuun otetut ja Siilinjärven merkittävien soraesiintymien käytön esteenä ovat puolestaan kilpailevat käyttömuodot. Maaningan puolella Repomäen käytön esteenä on valtakunnallisen harjunsuojeluohjelman alue, joka pitää sisällään kaiken karkean kiviaineksen.

Kuopion seudun ulkopuolella merkittäviä esiintymiä on Nilsiässä ja Varpaisjärvellä, mutta käytön esteenä ovat pitkät kuljetusmatkat esim. Lujabetonin Siilinjärven tehtaiden tarpeita ajatellen. Myös Kuopion osalta murskauskelpoisen soraaineksen saatavuus tulee heikentymään jo lähitulevaisuudessa ja näin vaikuttamaan suoraan mm. yhdyskuntakustannuksiin.

Siilinjärvellä laatusoran saatavuutta vaikeuttaa myös ko. kiviaineksen sijoittuminen paksun hiekkapatjan alle.

Taulukko 4.20.3 Maa-ainestenkäytön jakautuminen v. 2003 - 2020 maa-ainesluokittain

	Hiekka	Sora	Murskattu	Yhteensä
Kuopio	1389	0	2080	3469
Tiepiiri	196	126	238	560
Muut	2702	4679	4681	4029
Yhteensä	4287	4805	6999	16091
Karttula	25	21	16	62
Tiepiiri	56	36	68	160
Yhteensä	81	57	84	222
Siilinjärvi	740	0	412	1152
Tiepiiri	168	108	204	480
Muut	4	1107	800	1911
Yhteensä	912	1215	1416	3543
Maaninka	72	54	54	180
Tiepiiri	56	36	68	160
Yhteensä	128	90	122	340
Vehmersalmi	32	28	20	80
Tiepiiri	84	54	102	240
Yhteensä	116	82	122	320
Kuopion seutu	5524	6249	8743	20516
	27 %	30 %	43 %	100 %

Kaavaan ei ole mahdollista tehdä betoniteollisuuden tarvitseman laatusoran osalta riittäviä aluevarauksia 20–30 vuoden tarpeisiin, saati sitten vielä riittävää ylimitoitusta hintojen vakaana pitämiseksi. Laatusoran saatavuus voitaneen mahdollisesti lisätutkimusten myötä turvata noin kymmeneksi vuodeksi eteenpäin seutukaavan MY-aluerajauksiin tehtävillä tarkistuksilla. Maakuntakaavassa lähdetäänkin siitä olettamuksesta, että pitkällä tähtäimellä kalliokiviaineksen käsittelymenetelmät kehittyvät siten, että tulevaisuudessa kalliokiviaines tulee entistä paremmin soveltumaan myös betoniteollisuuden tarpeisiin.

Siilinjärven ja Maaningan kuntien sekä Pohjois-Savon liiton toimesta selvitetään maakuntakaavan laadintaan liittyen Siilinjärven-Maaningan harjualueen tulevaa maankäyttöä ja maa-ainesten-ottomahdollisuuksia.

Muun kuin laatusoran osalta voidaan soraaineksen niukkuutta kompensoida alueelta varsin hyvin saatavalla kalliokiviaineksella. Em. lähtökohdista kaavaan tullaan merkitsemään huomattava määrä kalliokiviaineksen ottoalueita.

Ympäristöministeriön mukaan (Maa-ainesten ottaminen, opas 1/1994) v. 1993 kalliokiviaineksen osuus koko kiviaineskulutuksesta Suomessa oli noin 30 %. Osuuden ennustetaan kasvavan vuoteen 2010 mennessä 60%:iin. Lisäksi alueilla, joilla luonnonsoraa on niukasti, kalliokiviaineksen osuuden kokonaiskulutuksesta ennustetaan kasvavan erittäin nopeasti.

Kalliokiviaineksen käytön lisääminen Kuopion seudun kiviaineshuollossa on välttämätöntä vähäisten käyttöön saatavien soravarojen vuoksi. Käytön lisääminen on myös mahdollista pitkälle tulevaisuuteen saakka, sillä tehtyjen tutkimusten mukaan alueella runsaasti materiaaliltaan ottamistoimintaan kelvollisia kallioalueita. Myös sijaintinsa ja maa-aineslain 3.1§:n tarkoittamien rajoitusten osalta ko. alueet sopivat kiviainestuotantoon. Alueella on hyödynnettävissä myös Kemiran apatiittikaivokselta saatavaa ns. sivukiveä lähes rajattomasti. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan kalliokiven käyttöä luonnonsoraa korvaavana materiaalina tulisikin suosia yhä enemmän silloin, kun siihen ei ole muita esteitä. Näin on mahdollista säästää jäljellä olevaa harjuluontoa ja edistää osaltaan pohjaveden suojelua. Tavoitteena voidaan myös pitää, että ottotoiminta keskitetään jo olemassa oleville kallionlouhinta-alueille ja uusia avataan vain todellisessa tarpeessa.

GTK on tutkinut kalliokiviaineskohteita Kuopion seudulla kaikkiaan 27 kpl. Useat tutkituista kohteista soveltuvat murskaustoimintaan. Ko. kohteet on esitetty liitekartalla. Osa kaavaan merkityistä kallionlouhinta-alueista on tarkoitettu rakennuskivituotantoon.

GTK on selvittänyt myös alueen moreenivaroja. Moreeni sisältää useimmiten lähes kaikkia maalajitteita savesta lohkareisiin ja on siten hyvä raaka-ainelähde jalostettavaksi teknistä käyttöä varten. Alueella tutkittiin kaikkiaan 32 moreenikohdetta aikaisempien selvitysten perusteella. Osa alueista soveltuu hyvin murskaukseen, mutta käyttöönotto edellyttää vielä lisäselvityksiä mm. rajausten osalta. Parhaat moreenikohteet sijaitsevat kumpumoreenialueilla, joita on eniten Karttulassa.

Moreenikohteita ei ole merkitty maakuntakaavaan ottoalueiksi, koska ko. kohteiden soveltumista ottotoimintaan ei ole selvitetty maa-aineslain 3 §:n kannalta.

Maakuntakaavan tavoitteena on turvata maa-ainesten ottotoiminnan jatkuminen ja toisaalta ohjata ko. ottamistoiminta alueille, joilla se on mahdollisimman vähän ristiriidassa muiden maankäyttömuotojen kanssa.

Suunnitteluperiaatteet

Kaavaluonnoksessa esitetyt hiekan- ja soranottoalueet ja kallionlouhinta-alueet on jo tarkasteltu MAL 3 §:n (kauniin maisemakuvan turmeltuminen, luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutuminen) kannalta taustaselvitysten tekovaiheessa mm. maastokäynnein. Tämä ei poista MAL 5 §:n (Ottosuunnitelmien tulee perustua koko alueen kattavaan osayleiskaavaan tai maisemaselvitykseen) vaatimusta laajojen ottoalueiden suhteen.

Kallionlouhinta-alueiksi on merkitty kallioalueita seuraavien kriteerien perusteella:

- kiviaines täyttää laatukriteerit
- alueella ei ole merkittäviä maisemallisia ym. luonnonarvoja
- alueen välittömässä läheisyydessä ei ole asutusta
- alue sijaitsee käyttökohteisiin sekä tiestöön nähden edullisesti

Maakuntakaavan yhteydessä suoritetut selvitykset eivät poista tarvetta selvittää lisäksi kunnassa tapahtuvan lupaharkinnan yhteydessä ko. alueen soveltuvuutta maa-aineslain näkökulmasta ottamistoimintaan. Merkintä ei poista myöskään MAL 5 §:n (Ottosuunnitelmien tulee perustua koko alueen kattavaan osayleiskaavaan tai maisemaselvitykseen) vaatimusta laajojen ottoalueiden suhteen.

Aluevaraukset

Kaavassa on esitetty aluevarauksina vain kuntien maa-aineshuollon kannalta tärkeimmät ottamisalueet.

Kuopion seudulle on kaavassa varattu 32 soran ja hiekan tai kallion louhinta-aluetta. Alueiden yhteispinta-ala on 732 ha.

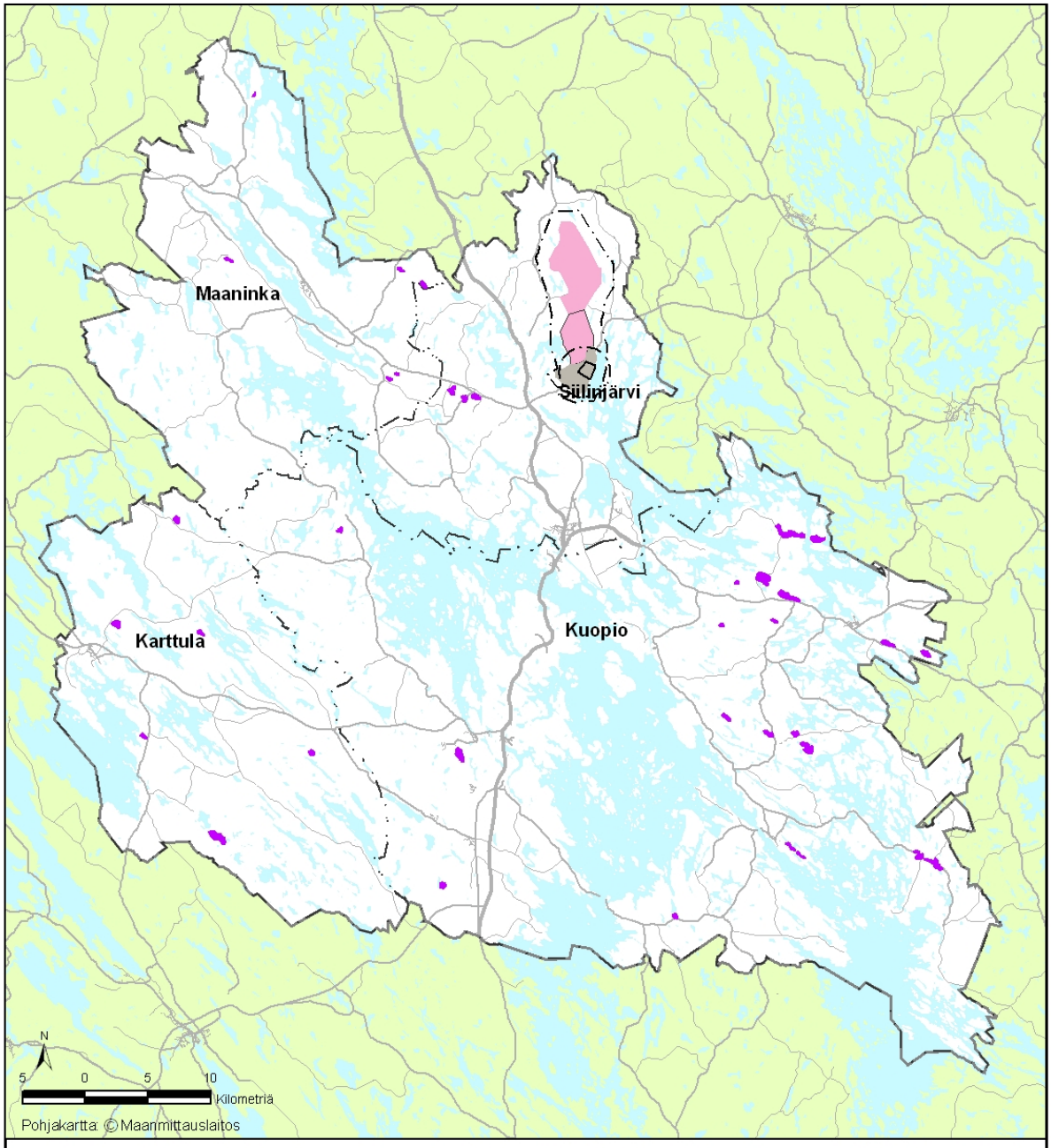

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

- Teollisuus- ja varastoalue, jolla on/ jolle saa sijoittaa vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan tuotantolaitoksen
- Teollisuus- ja kaivostoimintojenalue
- Maa-ainesten ottoalue
- Kaivostoimintojen alue
- Kaivos- ja teollisuustoimintojen alue
- Suojavyöhyke

Pohjois-Savon liitto 2006

Maakuntakaavamerkintä ja –määräykset:

EO	Maa-ainesten ottoalue, soran ja hiekan ottoa, kallion louhintaa Suunnittelumääräys: Laajoilla maa-ainesten ottoalueilla ottosuunnitelmien tulisi perustua koko alueen käsittävään osayleiskaavaan tai maisemaselvitykseen (MAL 5.2§). Kun ottoalue sijaitsee ge-osa-alueilla tai on MY-alueen ympäröimä, alueeseen kohdistuu seuraava suunnittelumääräys: Alueiden käytön suunnittelussa tulee erityisesti ottaa huomioon ympäröivän harjualueen maisemalliset arvot ja harjumuodostuman luonteenomaiset piirteet sekä ympäröivä vesi- ja kulttuurimaisema.

Vaikutukset

Kaavaan merkittyjen ottamisalueiden soveltuvuus maa-aineslain 3.1 §:n näkökulmasta on selvitetty liiton, kuntien ja Pohjois-Savon ympäristökeskuksen yhdessä suorittamin maastokäynnein. Kaavamerkintä ei kuitenkaan poista tarvetta selvittää kunnissa tehtävän maa-aineslupaharkinnan yhteydessä tarkemmin alueen soveltuvuutta ottotoimintaan. Kaavaan on merkitty ainoastaan kunnan maa-aineshuollon kannalta tärkeimmät ottamisalueet. Alueen sisältyminen maakuntakaavaan ottamisaluemerkinnällä ei ole näin ollen edellytys maa-ainesluvan myöntämiselle.

Toteutus

Maakuntakaavaan tehty ottamisaluevaraus kertoo alustavan näkemyksen alueen soveltuvuudesta ottotoimintaan. Päätökset ottamisluvan myöntämisestä tehdään kunnissa maa-aineslain nojalla.

Tutkimukset

Kuopion seudun maa-ainesselvitys, PSL, alueen kunnat, GTK / 2002

4.21 Kaivosalueet (EK)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa sekä maakuntakaavan seudullisissa kehittämistavoitteissa korostetaan elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistämistä. Sekä maankäyttö- ja rakennuslain että valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tavoitteena on, että alueiden käyttö ja rakentaminen järjestetään siten, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle. Valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisten alueidenkäyttö tavoitteissa todetaan seuraavaa: *”Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen. Alueidenkäytön suunnittelussa olemassa olevat tai odotettavissa olevat ympäristöhaitat ja poikkeukselliset luonnonolot tunnistetaan ja vaikutuksia ehkäistään. Alueidenkäytön suunnittelussa on haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätettävä riittävän suuri etäisyys.”* Kaivostoiminnan vaikutusta muihin toimintoihin pyritään ehkäisemään merkitsemällä kaivosalueiden ympärille ns. konsultointivyöhyke. Suojavyöhykkeen (sv-2) merkitys on informatiivinen ja sillä pyritään kiinnittämään huomiota muun muassa kaivostoiminnan aiheuttamaan elinympäristön laadun heikentymiseen (esim. pölyhaitat) ja toimintaan liittyviin onnettomuusriskeihin (esim. patoturvallisuus).

Seutukaavassa Siilinjärven Kemiran apatiittikaivos ja lannoitetehdas ovat yhtenä suurena teollisuustoimintojen alueena (T). Seutukaavan aluevaraukset eivät kuvaa riittävässä määrin alueiden tosiallista maankäyttöä ja maankäytössä tapahtuneita muutoksia. Maakuntakaavassa esitetyt aluevaraukset tuovat paremmin esille alueiden nykyisen maankäytön ja huomioi paremmin myös tulevaisuuden tarpeet. Kemira on laatinut suunnitelman kaivoksen laajentamiseksi, jossa yhteydessä on myös laadittu ns. ”kaavaselvitys” tulevine aluevarausten esittämiseksi kaavamerkinnöillä. Maakuntakaavaluonnoksessa on noudatettu em. selvityksen esityksiä joskin vielä yleistäen maakuntakaavan yleispiirteisyyden

edellyttämällä tavalla. Kemiran kaivosalueen ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa (2004) on todettu, että kaivostoiminnan aiheuttamat pölyhaitat koetaan ongelmallisina ainakin 1,5-2km päässä kaivosalueen pohjoispuolella. Kaivostoiminnan terveydelle haitallisten ja asumisviihtyvyyttä laskevien ympäristövaikutusten sekä onnettomuusriskin (patoturvallisuus) vuoksi kaivostoimintojen ympärille on maakuntakaavassa osoitettu suojavyöhyke merkinnällä sv2.

Aluevaraukset

Kaivosalue jakaantuu kahteen osaan. Nykyinen avolouhos ja rikastamolaitos on alueen eteläisessä osassa merkitty EK/T–merkinnällä (764 ha) ja uusi Saarisen avolouhosalue sekä laajentuva rikastehiekan saostusallas EK-merkinnällä (1798 ha).

Kaivosalueen ympärille maakuntakaavassa osoitetaan suojavyöhyke Sv-2.

Maakuntakaavamerkinnät ja –määräykset

EK/T	Kaivos- ja teollisuustoimintojen alue Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät kaivos- ja teollisuustoimintojen alueet. Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa tulee erityisesti ottaa huomioon toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset.
EK	Kaivosalue Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät kaivosalueet. Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa tulee erityisesti ottaa huomioon toiminnan aiheuttamat vesistövaikutukset.
sv	Suojavyöhyke (sv-2) Suojavyöhykettä Sv-2 13.804 koskee seuraava suunnittelumääräys: Suunniteltaessa alueen käyttöä on huomioitava kaivostoiminnasta aiheutuvat ympäristölliset haittatekijät sekä alueella oleva onnettomuusvaara. Suunniteltaessa alueen käyttöä ja harkittaessa uusia rakennuslupia on palo- ja pelastusviranomaisille ja toiminnanharjoittajalle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Vaikutukset

Kaivostoiminnan laajentumisen suunnitelmasta on laadittu erillinen ympäristövaikutusten arviointiselostus, josta Pohjois-Savon ympäristökeskus on antanut lausuntonsa 6.10.2004.

Toteutus

Kaivostoiminnan jatkaminen ja laajentaminen toteutuu kaivosyhtiön omien päätösten perusteella ja hankkeelle haettavien ympäristölupien ehtojen mukaisesti.

.

Tutkimukset

Kemphos Oy: Siilinjärven kaivoksen toiminnan jatkaminen vuoden 2010 jälkeen, uusien alueiden käyttöönotto, ympäristövaikutusten arviointiselostus, 2004.
Kemphos Oy: Siilinjärven kaivos- ja tehdasalueen kaavaselvitys, 2005

4.22 Jätteenkäsittelyalueet (EJ)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa on osoitettava jätteenkäsittelylaitoksille alueet siten, että pääosin kaikki syntyvä jäte voidaan hyödyntää tai käsitellä valtakunnallisesti tai alueellisesti tarkoituksenmukaisesti.

Pohjois-Savossa toimii kolme seudullista jätehuoltoyhtiötä tai yhtymää, joista kullakin on oma jätteenkäsittelyalueensa: Ylä-Savon Jätehuolto Oy:llä on Iisalmessa Peltomäen jätekeskus, Varkauden seudun kunnilla on Varkauden kaupungin Riikinnevan jätteenkäsittelyalue Leppävirralla ja Jätekukko Oy:llä on Heinälamminrinteen jätekeskus Kuopiossa. Aluerakenteellisesti yhdyskuntajätteen huolto on saatu toteutettua maakunnassa järkevästi ja nyt alueellisia jätteenkäsittelyalueita on tavoitteena kehittää monipuolisiksi jätekeskuksiksi.

Kuvio 4.22.1 Jätekukon toiminta-alue

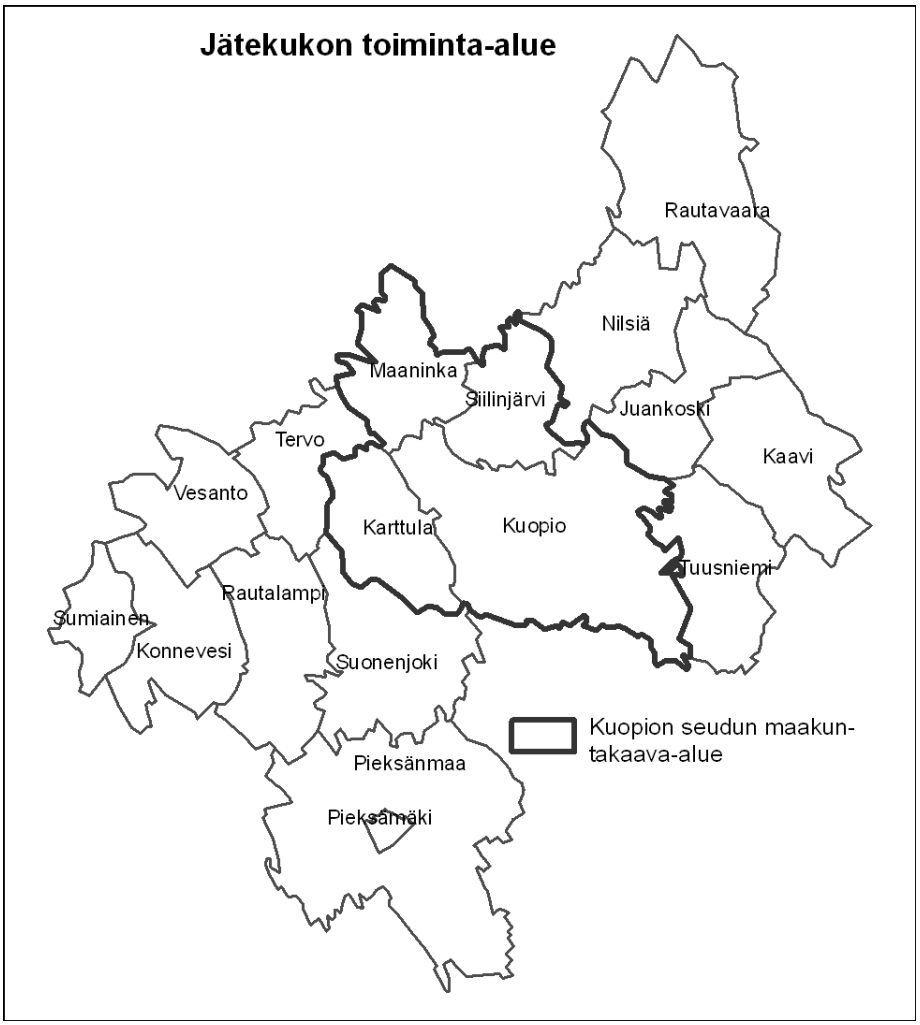

Kuvio 4.22.2 Heinälamminrinteen jätekeskukseen v. 2000 – 2003 vastaanotetut jätteet
Tiedot: Jätekukko Oy

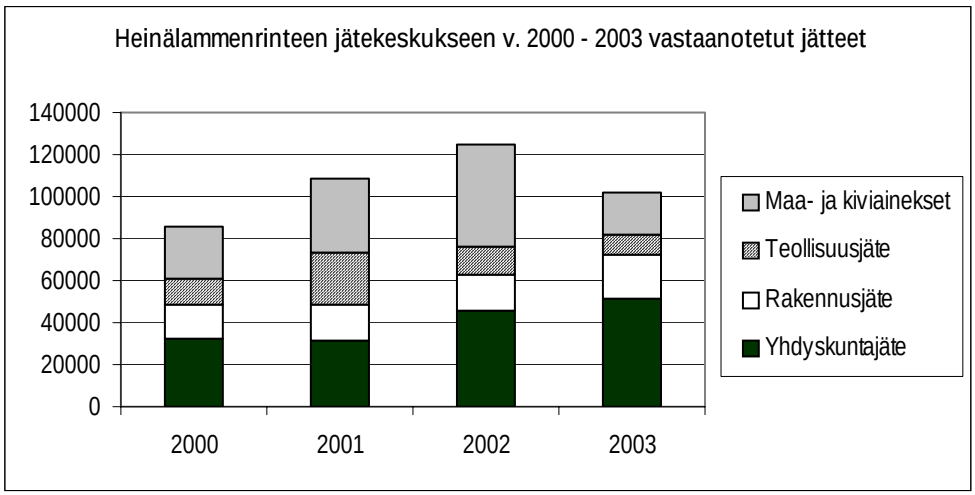

Riikinnevalla ja Peltomäellä on käsittelyalue myös pilaantuneita maita varten. Kuopion seudun pilaantuneita maita kuljetetaan käsiteltäväksi näille käsittelyalueille sekä Outokumpuun ja Jyväskylään.

Karttulassa Airakselassa Kuusakoski Oy:llä on metallien, erityisesti romuajoneuvojen kierrätyslaitos. Kuusakoski Oy:llä on aikomus lisätä metallien käsittelyä ja lisäksi aloittaa pilaantuneiden maiden käsittely ja loppusijoitus nykyistä laajemmalla alueella.

Taulukko 4.22.1 Kuopion seudun pilaantuneet maa-alueet
(tiedot: Pohjois-Savon ympäristökeskus)

	Kiireelliset	Muut	Yhteensä
Kunta	Lkm	Lkm	Lkm
Karttula	6	19	25
Kuopio	13	139	152
Maaninka	7	24	31
Siilinjärvi	28	66	94
Vehmersalmi 1)	3	16	19
Kuopion seutu	57	264	321

1) liittyi Kuopioon 1.1.2005

Pilaantuneista maa-alueista n. 130 on huoltoasemia ja muita polttonesteiden jakelupisteitä.

Käytöstä poistuneita kaatopaikkoja on 35, joista 1980-luvulla lopetetut on hoidettu säädösten mukaisesti.

Taulukko 4.22.2 Pilaantuneiden maiden käsiteltävät tai loppusijoitettavat massamäärät Pohjois-Savossa

Jätekeskus	määrät/a
Peltomäki	45000
Riikinneva, Varkauden seutu	50000
Airaksela	30000
Heinälamminrinne, hankkeita ei vireillä	

Kuopion kaupunkiseudulla biojätteen keräys on aloitettu Kuopiossa vähintään 10 asunnon kiinteistöistä. Toistaiseksi biojäte kuljetetaan muualle käsiteltäväksi, vuonna 2004 Joensuuhun.

Heinälamminrinteellä on meneillään ympäristövaikutusten arviointi jätekeskuksen kehittämiseksi. Hanke perustuu jätekeskuksen yleissuunnitelmaan. Arvioinnissa tarkastellaan edellytyksiä sijoittaa alueelle enimmillään tavanomaisen jätteen loppusijoitusalueen laajennus, biojätteen ja kuivajätteen käsittelyalue sekä pilaantuneiden maiden ja ongelmajätteiden loppusijoitus- ja käsittelyalue. Alueelle on myös tilaa energiantuotantolaitokselle. Yleissuunnitelmassa alueen toimintoja on suunniteltu noin vuoteen 2040. Keskeisen kaupunkialueen yleiskaavassa osoitettu jätteenkäsittelyalueen varaus riittää yleissuunnitelman mukaisille toiminnoille. Yleiskaavan jätteenkäsittelyalue käsittää varsinaisen jätekeskuksen alueen ja sen ympärillä olevan suojametsän ja suojavyöhykkeen sekä teollisuus- ja erityisalueita.

Kuopion Energialla on meneillään jätteen energiakäyttöhankkeen ympäristövaikutusten arviointi energiantuotantolaitoksen perustamiseksi Kuopioon neljään vaihtoehtoiseen paikkaan: Haapaniemeen, Kumpusaareen, Pitkälahteen tai Heinälamminrinteelle. Jätepolttoaineen mahdollinen esikäsittely tapahtuisi kaikissa tapauksissa Heinälamminrinteellä.

Heinälamminrinteen yleiskaavavarauksen ja maakuntakaavan laadinnan aikana päätökseen saatavien ympäristövaikutusten arviointihankkeiden ja lupapäätösten mukaisen tilanteen osoittaminen aluevarauksina täyttää jätehuollolle maakuntakaavassa asetettavat tavoitteet.

Suunnitteluperiaatteet

Osoitetaan nykyinen yleiskaavatilanne ja meneillään olevien hankkeiden lopputulosten mukaiset aluevaraukset maakuntakaavassa.

Pilaantuneita maita Kuopion seudulla on noin 300, joista noin 60 on kiireellistä kohdetta. Pilaantuneet maa-alueet sijaitsevat pääosin Kuopion ja Siilinjärven asemakaavoitetuilla alueilla, joten maakuntakaavalla ei ole näiden maa-alueiden ohjaukseen vaikutusta.

Lisäksi maa-alueet ovat niin tiheässä, ettei niitä maakuntakaavan mittakaavan huomioon ottaen ole edellytyksiä esittää maakuntakaavakartalla. Pilaantuneita maa-alueita, mukaan lukien käytöstä poistetut kaatopaikat, ei osoiteta maakuntakaavassa.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa osoitetaan kaksi jätteenkäsittelyaluetta: Heinälamminrinne Kuopiossa ja Airaksela Karttulassa. Heinälamminrinne on Pohjois-Savon seutukaavassa osoitettu yhdyskuntateknisen huollon kohdemerkinnällä. Airaksela on osoitettu Sisä-Savon seutukaavassa yhdyskuntateknisen huollon kohdemerkinnällä ja teollisuustoimintojen alueena

Teollisuusyritysten alueilla (Savon Sellu) olevat prosessijätteiden käsittelyalueet sisältyvät teollisuustoimintojen alueisiin seutukaavassa ja maakuntakaavassa. Kemiran Siilinjärven kaivoksen louhoksen sivukivi- ja tuotantolaitosten kipsi-, pasute- ja rikastehiekka-alueet on osoitettu seutukaavassa teollisuustoimintojen alueen osana ja maakuntakaavassa kaivostoiminta-alueena.

Maakuntakaavassa Heinälamminrinne osoitetaan jätteenkäsittelyalueeksi yleiskaavan aluevarauksen mukaisessa laajuudessa, mikä Heinälamminrinteen yleissuunnitelman perusteella on riittävä maakuntakaavan tavoitevuoteen saakka. Yleiskaavan suojavyöhyke osoitetaan myös maakuntakaavassa jätteenkäsittelyalueen suojavyöhykkeenä. Tavanomaisen jätteen loppusijoitusalue, mahdollinen kaupunkiseudun pilaantuneiden maiden käsittely- ja loppusijoitusalue sekä biojätteen käsittelyalue sisältyvät Heinälamminrinteen aluevaraukseen (118 ha). Pohjois-Savon ympäristökeskus antoi helmikuussa 2005 ympäristöluvan Airakselan kierrätyslaitokselle. Airakselan alue osoitetaan ympäristöluvan mukaisessa laajuudessa jätteenkäsittelyalueena (28 ha).

Maaninka
Siilinjärvi
Karttula
Kuopio
N
5 0 5 10
Kilometriä
Pohjakartta: © Maanmittauslaitos
KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA
Jätteenkäsittelyalue
Suojavyöhyke (sv-2)
Sähkönsiirtolinja
Uusi sähkönsiirtolinja
Päävesijohtolinja
Uusi päävesijohtolinja
Pääviemärilinja
Uusi pääviemärilinja
Jäteveden puhdistamo
Vedenottamo
Pohjois-Savon liitto 2006

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräys:

EJ	Jätteenkäsittelyalue (rakentamisrajoitus MRL 33 §) Merkinnällä osoitetaan jätteenkäsittelyalueita, jotka voivat sisältää tavanomaisen jätteen, biologisesti käsiteltävän jätteen, kierrätysmetallien, pilaantuneiden maiden ja ongelmajätteiden käsittely- ja loppusijoitusalueita.
sv	Suojavyöhyke (sv-2) Suunnittelumääräys: Heinälamminrinteen jätekeskuksen suojavyöhyke sv-2 11.791 ja Airakselan kierrätyslaitoksen suojavyöhyke sv-2 32.795: Suojavyöhykkeen rajan sisäpuolella alueen käytön suunnittelussa ja rakentamisessa on otettava huomioon jätteenkäsittelyalueen ympäristövaikutukset.

Vaikutukset

Jätehuollolle maakuntakaavassa asetettavat tavoitteet saavutetaan alueidenkäytöllisesti Heinälamminrinteen maankäyttötarpeiden osalta yleiskaavaan perustuvalla aluevarauksella. Jätekeskuksen tavanomaisen jätteen loppusijoitusalueen laajentamisen ja uusien toimintojen edellytykset varauksen sisällä selvitetään meneillään olevassa ympäristövaikutusten arvioinnissa ja luvitetaan aikanaan. Jätteenkäsittelyalueen kaakkoispuolelle on esitetty kallion louhinta-aluetta, joka sivuaa EJ-varausta ja sijoittuu jätekeskuksen suojavyöhykkeelle. Mahdollisen louhinnan yksityiskohdat selvitetään lupahakemuksen yhteydessä.

Airakselan kierrätyslaitoksen laajentaminen lisää tieliikenteen melua ja heikentää liikenneturvallisuutta maantiellä 5492 Airakselassa.

Toteutuminen

Maakuntakaava-alueen yhdyskuntajätteen käsittelyalueen laajentaminen, pilaantuneiden maiden käsittelyalueen perustaminen ja energiantuotantolaitoksen perustaminen tapahtuvat pääasiassa ympäristönsuojelulain mukaisella lupamenettelyllä. Lupaviranomainen on ympäristökeskus.

Taustamateriaali:

- Heinälamminrinteen jätekeskus. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Jätekukko Oy, Maa ja Vesi Oy. 2004.
- Jätteen energiakäyttöhankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kuopion Energia, Paavo Ristola Oy. 2004.
- Pohjois-Savon ympäristökeskuksen pilaantuneita maita koskeva rekisteri.
- Kuopion keskeisen alueen osayleiskaava. 2000.
- Riikinnevan jätelaitoksen ympäristövaikutusten arviointi. Arviointiselostus. Varkauden seudun jätehuolto, Tieliikelaitos, Stora Enso Oyj, Suomen IP-Tekniikka Oy. 2003.
- Airakselan kierrätyslaitos. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kuusakoski Oy, Paavo Ristola Oy. 2004.
- Peltomäen pilaantuneiden maiden käsittelykeskuksen ympäristövaikutusten arviointiselostus. Tieliikelaitos, SCC Viatek 2003.
- Pohjois-Savon alueellisen jätesuunnitelman tarkistus. Pohjois-Savon ympäristökeskus. 2003.

4.23 Energian siirtoverkosto (z)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Euroopan Unionissa uusiutuvien energialähteiden merkitys on maittain hyvin vaihtelevaa. Uusiutuvilla energialähteillä tuotetaan EU:ssa noin 6 % kokonaisenergiatarpeesta. EU on hyväksynyt uusiutuvia energialähteitä koskevan yhteisöstrategiaa ja toimintasuunnitelmaa koskevan valkoisen kirjan, jossa asetetaan tavoitteeksi uusiutuvien energialähteiden osuudet muuttumaan nykyisestä 6 %:sta 12 %:iin vuoteen 2010 mennessä. Tämä ja muiden kansainvälisten sopimusten noudattaminen linjaa Suomen energiapoliittisen suunnan jatkossakin.

Suomen energiatalouden eräs voimatekijä on ollut tuotantorakenteen monipuolisuus. Puun ja puuperäisten polttoaineiden käytöllä on merkittävä asema tässä hajautetussa, monipuolisessa energiajärjestelmässä. Puun ja muiden uusiutuvien kotimaisten energialähteiden käytön lisääminen on Suomen energiastrategian selkeä tavoite. Tämä on kirjattu mm. valtioneuvoston toukokuussa 1997 hyväksymään energiastrategiaan, jonka se antoi selontekona eduskunnalle ja jonka eduskunta käsitteli lokakuussa 1997. Suomella on teollisesti kehittynein maailman korkein bioenergian käyttöosuus sekä kokonaisenergiassa että sähköntuotannossa. Teollisuus käyttää pääosan, noin 80 % kaikesta puupolttoainesta joko massa- ja paperiteollisuuden sivutuotteina tai mekaanisen teollisuuden jätteinä lämmöntuotannossa.

Puun tämänhetkinen energiankäyttäjä seuraakin metsäteollisuuden kehitystilannetta. Myös laaja sähkön ja lämmön yhteistuotanto on leimaa-antavaa suomalaiselle energiapolitiikalle. Tämä kehitys näyttää jatkuvan jatkossakin. Tähän asti puuenergian tuottamisen esteenä lämmön ja sähkön tuotannossa ovat olleet puun korkea hinta muihin polttoaineisiin verrattuna, suhteellisen suuret investointikustannukset ja puupolttoaineen epävarmat markkinat. Tilanne on kuitenkin muuttumassa biopolttoaineen, puun eduksi mm. Kioton sopimuksen, teknisen kehityksen ja öljyn hinnan nousun vuoksi. Kioton sopimuksen mukaisesti Suomi joutuu vähentämään tuottamansa kasvihuonekaasupäästöt vuosina 2008–2012 vuoden 1990 tasolle. Suurin rasitus tulee turpeen käytölle energiatuotannossa, sitten hiilelle ja öljylle. Ns. päästökauppa käynnistyy EU:ssa vuoden 2005 alusta. Päästökauppa parantanee puun kilpailukykyä energialähteenä ja näin erityisesti metsähakkeen käyttöä energiantuotannossa. Tämä merkitsee sitä, että puuhun ja muihin uusiutuviin polttoaineisiin tukeutuen tullaan rakentamaan uusia sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksia sekä lämpöyrittäjyyteen perustuvia lämpölaitoksia nyt jo Pohjois-Savossa toteutettujen lisäksi.

Sähköenergian osalta Kuopion seutu on maakunnan ulkopuolelta tuotavan energian varassa, vaikkakin merkittävä osa sähköenergiasta saadaan Kuopion turvevoimalasta. Sähkön siirto suoritetaan valtakunnan tasolla 110 ja 400 kV:n kantaverkolla. Kantaverkon pohjois-eteläsuuntainen voimajohto kulkee Etelä-Savosta Sisä-Savon kautta Kuopioon ja edelleen Lapinlahdelle, Iisalmeen ja Kajaaniin. Sähkön syöttö kuntakeskusten sähköasemiin hoidetaan 110 kV:n linjoilla.

Aluevarausperiaatteet

Maakuntakaavaan merkitään olemassa olevat 110 ja 400 kV:n sähkönsiirtolinjat sekä suunnitteilla olevat uudet linjat.

Maakuntakaavamerkinnät (alueilla, joita merkinnät koskevat on voimassa rakentamista koskeva rajoitus, MRL 33 §)

	Sähkönsiirtolinja ja jännite
	Uusi sähkönsiirtolinja ja jännite

Kaikki kaavaan merkityt sähkönsiirtolinjat sisältyvät vahvistettuun Pohjois-Savon 2. seutukaavaan. Kaavaan on merkitty yhtenäisellä viivalla olemassa olevat 110 kV:n ja 400 kV:n sähkönsiirtolinjat. Siilinjärven kuntaan sijoittuva osa suunnitellusta Lapinlahden ja Joensuun välisestä 400 kV:n sähkönsiirtolinjasta on merkitty kaavaan ohjeellisella katkoviivamerkinnällä, koska linjan tarkkaa sijaintia ei ole vielä kaikilta osin selvitetty. Linjan sijainti selvitetään Fingrid Oyj:n toimesta siten, että linjan aluevaraus voidaan tehdä Pohjois-Savon maakuntakaavan laadinnan yhteydessä.

Vaikutukset

Lapinlahden ja Joensuun välistä 400 kV:n sähkönsiirtolinjaa lukuun ottamatta kaavaan merkityt sähkönsiirtolinjat ovat jo olemassa. 400 kV:n linjan on osin suunniteltu hyödyntävän jo olemassa olevaa 110 kV:n johtoaluetta. Linjan tarkempi sijoittuminen selvitetään Fingrid Oyj:n toimesta siten, että linjan aluevaraus voidaan tarkentaa Pohjois-Savon maakuntakaavaan. Lisäksi hankkeesta vastaava Fingrid oyj tulee rakentamishankkeen ajankohtaistuessa tekemään siitä YVA-lain mukaisen ympäristövaikutusten arvioinnin. Päätökset linjan rakentamisesta ajoittuvat aikavälille v. 2010 – 2020.

Toteutuminen

Sähkönsiirtolinjat toteutetaan lunastuslain nojalla. Uuden sähkönsiirtolinjan tarveluvan myöntää sähkömarkkinaviranomainen sähköyhtiön rakentamislupahakemuksesta. Linjan rakentamista koskeva lunastuslupa menee valtioneuvoston päätettäväksi.

4.24 Vesihuolto (pv)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kuopion seudun vesihuollon tarkastelu maakuntakaavassa perustuu Kuopion seudun alueelliseen vesihuollon kehittämissuunnitelmaan. Lisäksi kaavassa on hyödynnetty Kuopion ja Vehmersalmen kuntaliitoksen johdosta laadittua yhteistä kehittämissuunnitelmaa.

Vuonna 2002 oli Kuopion seudun 117 000 asukkaasta vesijohtoverkostoon liittyneitä 106 000 eli n. 91 %. Kuopiolaisista talouksista järjestetyn vesihuollon piirissä oli v. 2002 n. 95 % ja v. 2003 n. 96 %. Sen sijaan Kuopioon vuoden 2005 alusta liittyneessä Vehmersalmen kunnassa ja myös Maaningan ja Karttulan kunnissa järjestetyn vesihuollon piirissä oli väestöstä vain alle 2/3. Järjestetyn vesihuollon piiriin kuuluvien talouksien määrä tulee edelleenkin kasvamaan erityisesti hajaasutusalueella. Esim. Kuopion (sis. Vehmersalmi) osalta liittymien määrän ennustetaan nousevan nykyisestä 93 % :sta 98 %:iin vuoteen 2020 mennessä.

Kunta	Asukasmäärä v 2002	Vedenjakeluun liittyneet	Viemäröintiin liittyneet
Karttula	3 450	2 250 (65 %)	1 450 (42%)
Kuopio	87 350	82 760 (94%)	79 940 (92%)
Maaninka	3 890	2 500 (64%)	1 400 (36%)
Siilinjärvi	19 800	17 300 (87%)	14 700 (74%)
Vehmersalmi	2 200	1 280 (58%)	850 (39%)
Yhteensä	116 690	106 090 (91%)	98 340 (84%)

Viemäriverkostoon liittyneiden talouksien määrä vaihtelee Kuopion 92 %:sta Maaningan 36 %:iin.

Kuopion seudun vedenhankinnan tilanne on koko maakunnan tilanteeseen nähden kohtuullisen hyvä. Alueen kaikki taajamat sekä vesiosuuskuntien vedenottamot saavat jo raakavetensä pohjavedestä tai tekopohjavedestä. Sen sijaan osa kiinteistökohtaisista ottamoista on vielä pintaveden varassa.

Kuopion seudun alueellisessa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on ennustettu vedenkulutuksen ja myös jätevesimäärien kasvavan suoraan samassa suhteessa väestömäärän kasvun kanssa. Sen mukaisesti kasvu olisi noin 10 % nykyisestään vuoteen 2020 mennessä.

Kunta	Väestöennuste			Vedenkulutus (m^3/d)		Jätevesimäärä (m^3/d)	
	1980	2000	2020	2002	2020 ennuste	2002	2020 ennuste
Karttula	3 123	3 476	3 400	300	225	406	396
Kuopio	74 565	86 651	96 300	17 780	19 750	19 770	28 200
Maaninka	4 443	3 889	3 300	550	470	252	224
Siilinjärvi	15 168	19 742	22 000	2 970	3 340	2 638	2 876
Vehmersalmi	2 484	2 145	1 800	190	160	128	114
Yhteensä	99 783	115 903	126 800	21 790	23 945	23 194	31 811

Kuviossa 4.24.1 on esitetty alueen nykyinen vedenjakelujärjestelmä sekä suunnitellut kehittämistoimenpiteet. Sen mukaan v. 2007 otetaan käyttöön uusi Jänneniemen tekopohjavesilaitos, joka lisää merkittävästi alueen vedenhankinnan kapasiteettia.

Kuvio 4.24.1 Kuopion seudun vesihuollon alueellinen kehittäminen

Vedenhankinnan ja -jakelun osalta kehitystarpeet kohdistuvat paikallisten vesiosuuskuntien vedenhankinnan varmistamiseen siten, että alueiden vedenhankinta tulisi perustumaan jatkossa vähintään kahteen vesilähteeseen.

Kuopion seudulla toimii kuusi jätevedenpuhdistamoa, joista merkittävimmät ovat Kuopion Lehtoniemen ja Siilinjärven Jynkänniemen jätevedenpuhdistamot. Alueellista yhteistoimintaa jätevesien puhdistuksessa harjoitetaan nykyisellään Maaningan ja Siilinjärven kesken. Maaningalla ei ole omaa jätevedenpuhdistamoa ja jätevedet johdetaan puhdistettavaksi Siilinjärvelle. Lietteenkäsittely on järjestetty useimmilla puhdistamoilla paikan päällä. Ainoastaan Kurkimäen jätevesilietteet kuljetetaan käsiteltäviksi Lehtoniemeen.

Kehittämissuunnitelman mukaan Siilinjärven ja Maaningan jätevedet puhdistetaan jatkossakin Jynkänniemen jätevedenpuhdistamolla. Kehittämistoimenpiteinä jatkossa mahdollisesti selvitetään Kurkimäen ja Karttulan puhdistamoiden lakkauttamista ja jätevesien johtamista puhdistettavaksi Kuopion Lehtoniemeen. Kuopion seudun yhteisvedenhankintaan käyttökelpoiset pohjavesivarat ovat alueen läpi luode-kaakkoissuunnassa kulkevissa harjujaksoissa.

Pohjois-Savon pohjavesien ongelmia ovat suurehkot rauta- ja mangaanipitoisuudet sekä lievä happamuus. Laadulliset ongelmat ovat usein kallio- ja moreenivesissä. Pohjavesien puhtaudelle ovat uhkana pohjavesialueille sijoitetut toiminnot, kuten teollisuuslaitokset, sahat, kyllästämöt, murskausasemat, maa-ainestenotto jne. Maa-ainestenotosta pohjavedelle aiheutuva keskeisin ongelma on humuskerroksen poistamisesta johtuva maaperän luontaisen puhdistuskyvyn oleellinen heikkeneminen. Humuskerroksen poisto altistaa pohjaveden esim. happamien sateiden vaikutuksille.

Merkittävä osa olemassa olevista pohjavedenottamoista sijoittuu pohjavesialueille, joilla on muista maankäyttömuodoista, esim. maa-ainestenotosta, johtuvia uhkatekijöitä. Tavoitteena on, että maakuntakaavalla pystytään varaamaan pohjavedenottoon soveltuvia reservialueita, joilla ei ole em. muiden maankäyttömuotojen aiheuttamia ongelmia. Maakuntakaavan tavoitteena onkin luoda maakunnalliset ja seudulliset edellytykset sille, että terveellisen ja hyvänlaatuisen veden riittävä saanti voidaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti turvata.

Suunnitteluperiaatteet

Pohjavesialueet jaetaan yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeisiin (I), vedenhankintaan soveltuviin (II) sekä muihin (III) pohjavesialueisiin. I-luokkaan kuuluvat alueet, joiden pohjavettä käytetään tai tullaan käyttämään 20-30 vuoden kuluessa tai muutoin tarvitaan vedenhankintaan. II-luokkaan kuuluvat alueet, jotka soveltuvat yhteisvedenhankintaan, mutta joille ei ole toistaiseksi osoitettavissa käyttöä yhdyskuntien, haja-asutuksen tai muussa vedenhankinnassa. III-luokan alueiden hyödyntämiskelpoisuuden arviointi vaatii lisätutkimuksia veden laadun ym. selvittämiseksi.

MRL 28 §:n mukaan maakuntakaavassa osoitetaan merkitykseltään vähintään seudulliset vesi- ja jätevesihuollon runkolinjat sekä näihin liittyvät vedenottamot, raakaveden puhdistuslaitokset ja jäteveden puhdistamot. Lisäksi kaavaan merkitään I- ja II-luokkaan kuuluvat pohjavesialueet.

Aluevaraukset

Maakuntakaavaan on merkitty Kuopion seudun alueellisen vesihuollon kehittämissuunnitelman mukaiset I- ja II-luokkaan kuuluvat pohjavesialueet. Alueita on Kuopion seudulla yhteensä 19 kpl. Alueet on merkitty kaavaan ohjeellisella katkoviivamerkinnällä ja siihen liittyvällä pv-kirjaintunnuksella. Vedenottamot ja jätevedenpuhdistamot on merkitty kaavaan omilla kohdemerkinnöillään. Olemassa olevien ottamoiden, puhdistamoiden ja päävesijohto- ja pääviemärilinjojen lisäksi kaavaan on merkitty uusina seudullisina rakentamiskohteina Jänneniemen uusi vedenottamo ja päävesijohtolinja Jänneniemestä Itkonniemen vedenkäsittelylaitokselle. Kaavaan on merkitty suunniteltu uusi päävesijohtolinja Karttulasta Pihkainmäkeen ja sieltä edelleen Kurkimäkeen ja Kuopioon. Kaavaan on merkitty myös suunniteltu uusi päävesijohtolinja ja pääviemärilinja Kurkimäestä Airakselaan ja sieltä edelleen Suonenjoelle. Kaavaan on merkitty myös suunniteltu pääviemärilinja Pihkainmäestä Karttulan kuntakeskukseen.

Maakuntakaavamerkinnät

pv	Tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue
v	Vedenottamo
j	Jätevedenpuhdistamo
v	Päävesijohtolinja
v	Uusi päävesijohtolinja
j	Pääviemärilinja
j	Uusi pääviemärilinja

Vaikutukset

Vesihuollon yksityiskohtaista suunnittelua säädellään ensisijaisesti vesilailla ja vesihuoltolailla sekä jäte- ja pintaveden puhdistuslaitosten osalta myös ympäristösuojelulailla. Vesihuoltoa koskeva maakuntakaavatasoinen suunnittelu Kuopion seudulla pohjautuu alueelliseen kehittämissuunnitelmaan, jota toteutetaan alueen kuntien toimesta em. lakien nojalla. Maakuntakaava ei näin ollen tuo muutosta jo suunniteltuun tilanteeseen. MRL 32.2 §:n mukaisesti vesihuoltolain mukaisessa suunnittelussa on otettava maakuntakaava huomioon ja pyrittävä edistämään kaavan toteutumista.

Taustamateriaali

Kuopion seudun alueellinen vesihuollon yleissuunnitelma
Sisä-Savon vesihuollon kehittämissuunnitelma

4.25 Puolustusvoimien alueet (EP)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Puolustusvoimien alueiden tarkastelu maakuntakaavassa perustuu Puolustusvoimien näkemyksiin olemassa olevien alueiden tarpeesta kaavan tavoitevuonna 2030. Tarkastelu kohdistuu erityisesti Pienen Neulamäen tulevaan käyttöön ja Puolustusvoimien tarpeisiin Rissalan alueella.

Maakuntakaavan tavoitteena on turvata valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti maanpuolustuksen tarpeet ja riittävät edellytykset varikkotoiminnalle ja ampuma- ja harjoitusalueille.

Aluevaraukset

Kaavassa on varattu alueet puolustusvoimien tarpeisiin Siilinjärven Rissalan alueelta maankäyttö- ja maisemasuunnitelman mukaisesti. Lisäksi kaavassa on esitetty Pienen Neulamäen varikkoalue nykytilanteen mukaisesti puolustusvoimien alueena. Puolustusvoimien varuskuntien ja varikkojen uudelleenorganisoimisen yhteydessä on kuitenkin tullut esille mahdollisuus alueen vapautumisesta tulevaisuudessa esim. asuntorakentamiseen. Kun seuraavassa koko maakunnan maakuntakaavoittamisen vaiheessa tarkastellaan alueen maankäyttöä tulevaisuudessa, voidaan tehdä mahdollisia muutoksia kaavamerkintään, mikäli alueen kohtalosta puolustusvoimien käytössä on uutta tietoa. Puolustusvoimien alueita on 3, yhteensä 741 ha, josta Neulamäen alueen (EP/A) osuus on 397 ha.

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset

EP Puolustusvoimien alue

Merkinnällä osoitetaan sellaiset puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevat varuskunta-, harjoitus- ja vastaavat alueet, joille yleisön pääsy on rajoitettu. Alue varataan puolustusvoimien käyttöön.

EP/A Puolustusvoimien alue/Taajamatoimintojen alue

Merkinnällä osoitetaan sellaiset puolustusvoimien pysyvässä käytössä olevat varuskunta-, harjoitus- ja vastaavat alueet, joille yleisön pääsy on rajoitettu. Alue varataan puolustusvoimien käyttöön.

Suunnittelumääräykset:

Mikäli Pienen Neulamäen alue (EP/A 11.790) vapautuu puolustusvoimien käytöstä, se varataan taajamatoimintojen alueeksi.

EP/A 11.790, Pieni Neulamäki:

Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksinään tarkasteltuna tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä seuraavien Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden perusteena olevia luonnonarvoja. Natura 2000 verkostoon kuuluvat alueet : SL 11.502, SL 11.506, SL 11.558, VL 11.433. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen, pienilmastoon ja viheryhteyksien säilymiseen.

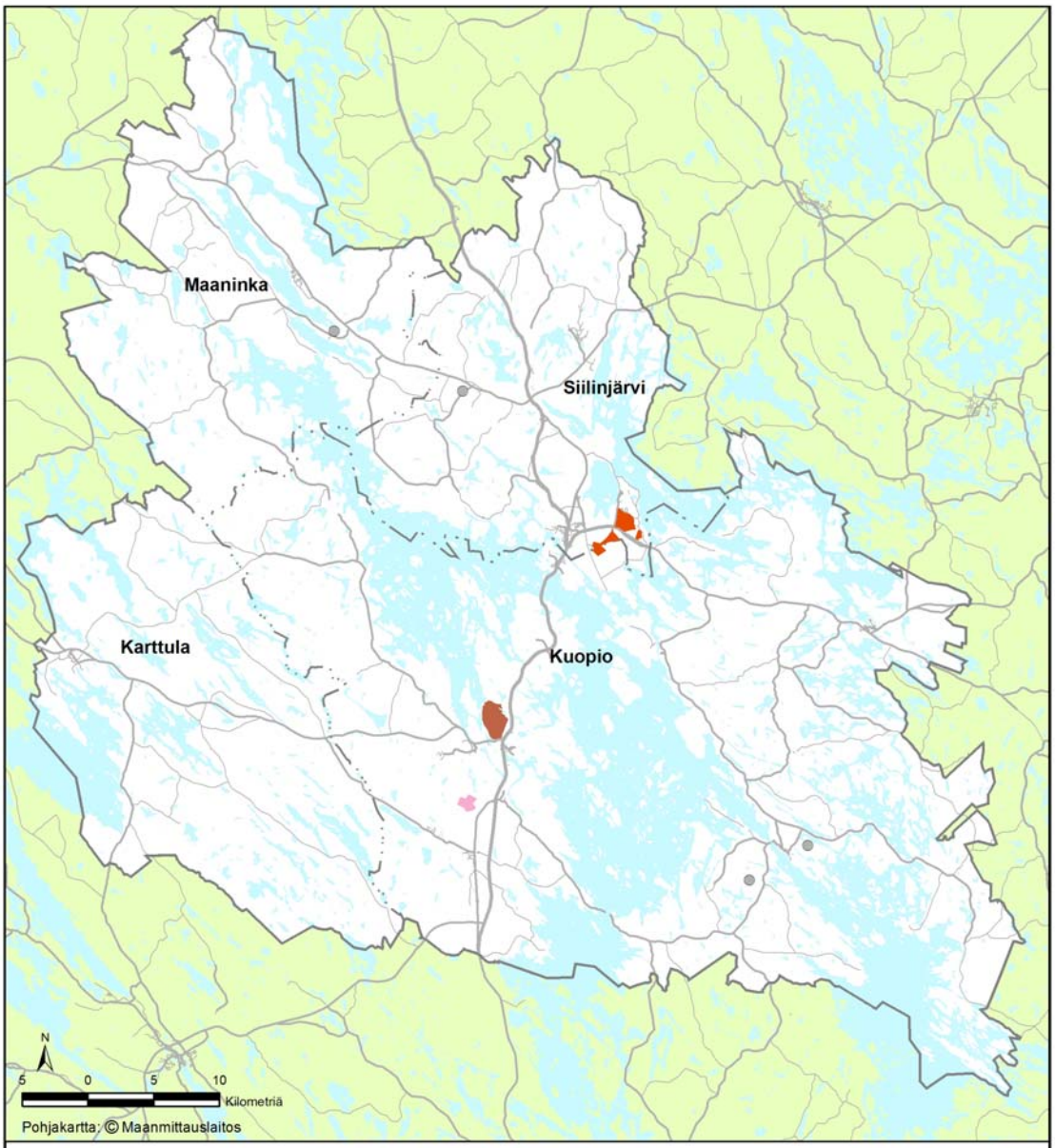

KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVA

- Ampurata ja/tai moottoriurheilualue
- Puolustusvoimien / Taajamatoimintojen alue
- Puolusvoimien alue
- Ampumarata ja/tai moottoriurheilualue (ea)

Pohjois-Savon liitto

Toteuttaminen

Pienen Neulamäen alue on nykyisellään puolustusvoimien omistuksessa ja käytössä. Alueen käyttötarkoituksen mahdollisesti muuttuessa se tarkentuu viimeistään kuntakaavoituksen kautta.

Vastaavasti Uuhimäen ja Rissalan alueet ovat jo kaavamerkinnän mukaisessa käytössä. Alueet omistaa Metsähallitus ja Senaattikiinteistöt.

Vaikutukset

Liitteessä 4 on tiivistelmä aluerakennemallin vaikutuksista, jossa on myös pohdittu Pienen Neulamäen mahdollista käyttöä tulevaisuudessa asuntoalueena.

Uuhimäen ja Rissalan alueiden osalta kaava ei aiheuta muutoksia nykytilanteeseen.

Taustamateriaali

Rissalan tukikohta/ Maankäyttö- ja maisemasuunnitelma, Puolustushallinnon rakennuslaitos 2005

4.26 Ampumarata- ja moottoriurheilualueet (EA)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Merkinnällä osoitetaan ympäristöluvan saaneet seudullista merkitystä omaavat ampumarata-alueet, ajoharjoitteluradat ja moottoriurheilualueet. Yhteistä näille toiminnoille on niistä aiheutuva meluvaikutus, mikä joudutaan huomioimaan alueiden sijaintia määriteltäessä.

Maakuntakaavan tavoitteena on turvata ampuma- ja moottoriurheilun toimintaedellytykset samoin kuin myös jo liikennelainsäädännöstä johtuvat ajoneuvokoulutukseen liittyvät harjoitusmahdollisuudet seudulla.

Aluevaraukset

Kaava sisältää Kuopion seudun riistanhoitoyhdistysten esittämät ympäristöluvan saaneet ampumarata ja ympäristöluvan saaneet moottoriurheilu-alueet. Kuopion Heinälammin ampuma- ja moottoriurheilualue on kaavassa esitetty Kuopion yleiskaavan mukaisena aluevarauksena (118 ha) ja se sisältää alueet ampumaradalle, moottoriurheilukeskukselle sekä liikenneopetukseen liittyvälle ajoharjoitteluradalle. Muut ampumarata ja moottoriurheilu-alueet (4 kpl) on kaavassa merkitty niiden pienuuden vuoksi kohdemerkinnällä.

Maakuntakaavamerkintä ja – määräys

EA	EA Ampumarata- ja / tai moottoriurheilualue Suunnittelumääräys: Toiminnasta aiheutuvan meluhaitan vuoksi ei melualueelle tule sijoittaa uusia asuinrakennuksia tai muuta melulle herkkää toimintaa.

Vaikutukset

Kaavassa esitetyt aluevaraukset turvaavat metsästysharrastuksen samoin kuin ajo-opetuksen edellyttämät harjoittelumahdollisuudet Kuopion seudulla. Alueet ovat jo osittain ko. käytössä.

Toteutus

Toteutuksesta vastaavat riistanhoitoyhdistykset sekä Heinälammin alueen osalta Kuopio kaupunki yhdessä mm. alan harrastajien kanssa.

Taustamateriaali

Riistanhoitoyhdistysten ja Pohjois-Savon riistanhoitopiirin toimittama kartta- ym. aineisto ampumarata-alueista
Kuopion yleiskaava

5 Tavoitteiden toteutuminen kaavaratkaisussa ja sen suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin

Kuopion seudun maakuntakaavan lähtökohdat ja tavoitteet -raportti hyväksyttiin maakuntahallituksessa 14.12.2002. Sen jälkeen laaditut maankäyttöluokkakohtaiset selvitykset ja seudullista kokonaisuutta hahmottavat liikennejärjestelmä- ja rakennesuunnitelmat ja -mallit ovat pohjustaneet nyt valmistuneen kaavaluonnoksen laatimista.

Kaavaluonnoksen suunnitteet ja maankäyttöratkaisut noudattavat pääpiirteissään asetettuja tavoitteita.

Kaavaluonnoksen valmistumisen myötä alkoi seuraavan maakuntasuunnitelman laatiminen, jonka ohjevuotena on vuosi 2030. Uusien väestö-, työpaikka- ja kehittämistavoitteiden laatiminen koko maakunnalle ja lausuntojen saaminen vastaavista esityksistä maakuntakaavaluonnoksessa kytkeytyivät yhteen vuoden 2005 syksyllä, jolloin sekä maakuntasuunnitelman että kaavaehdotuksen sisältö nivotaan yhteen. Maakuntavaltuusto hyväksyi tammikuussa 2006 maakuntasuunnitelman, joka on ohjeena kaavaehdotuksen ennusteiden, suunnitteiden ja kehittämisehdotusten viimeistelylle. Kaavaehdotus asetettiin nähtäville vuoden 2006 keväällä.

Kuopion seudun maakuntakaavan tavoitteiden tarkistamista tullaan tarkastelemaan edellä mainittua vastaavalla tavalla ja päätös tavoitteiden tarkistamisesta voidaan valmistella rinnan maakuntasuunnitelman valmistumisen kanssa.

Maakuntakaava vastaa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja tavoiteraportin keskeisimpiin velvoitteisiin seuraavasti:

VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET

VAT	Kuopion seudun maakuntakaava
Toimiva aluerakenne • aluerakenteen tasapainoinen kehittäminen hyödyntämällä olemassa olevia rakenteita ja alueiden omia vahvuuksia • ylimaakunnallisten kehittämisvyöhykkeiden toimintaedellytysten tukeminen • kyläverkoston kehittäminen sekä maaseudun elinkeinotoimintojen edistäminen ja muun toimintapohjan monipuolistaminen • maanpuolustuksen ja rajavalvonnan alueellisten edellytysten turvaaminen	• vahvistaa ja turvaa Kuopion seudun asemaa valtakunnallisesti • parantaa seudun ylimaakunnallista vaikuttavuutta (VT17) • kyläverkkoa kehitetään realististen mahdollisuuksien mukaan • kaavassa huomioitu maanpuolustuksen tarpeet aluevarauksin
Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu • olemassa olevien yhdyskuntarakenteiden hyödyntäminen ja eheyttäminen • palvelujen ja työpaikkojen sijoittaminen siten, että se ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa • vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittaminen tukemaan yhdyskuntarakennetta • joukkoliikenteen, pyöräilyn ja jalankulun edellytysten parantaminen • riittävien alueiden varaaminen elinkeinotoiminnoille • kaupunkiseutujen kehittäminen tasapainoisina kokonaisuuksina ja keskusta-alueiden kehittäminen • monipuolisina palvelujen, asumisen ja vapaa-	• eheyttää pääosin yhdyskuntarakennetta • uudet kasvusuunnat pääosin nykyrakennetta tukevia • muutamia uusia erillään olevia uusia alueita • kaupan suuryksikköjen (pt) alueet sijoittuvat yhdyskuntarakenteen ja palveluverkon kannalta kohtuullisen hyvin (pl. Pitkälahti-Hiltulanlahti) • yhdyskuntarakenne mahdollistaa toimivan joukkoliikenteen • riittävästi alueita elinkeinoelämälle • mahdollistaa monipuolisen asuntorakentamisen • uudet alueet eivät sijoitu häiriöalueille (sijoitus tarkemassa kaavoituksessa) • maisema muuttuu joillakin alueilla selvästi

ajan alueina • viheralueiden yhtenäisyys • rakennetun ympäristön ajallinen kerroksellisuus, omaleimaisuus ja ihmisläheisyys • ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen poistaminen ja ennalta ehkäiseminen	• segregaatiouhka on olemassa (maakuntakaavalla vaikea vaikuttaa)
Kulttuuri ja luonnonperintö • luonnonvarojen saatavuuden turvaaminen tuleville sukupolville • kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön säilyminen • arvokkaiden luonnonalueiden ja niiden monimuotoisuuden säilyminen • ekologisten yhteyksien säilyminen suojelualueiden välillä	• maisema-alueet on huomioitu kaavassa • joillakin alueilla muutoksia maisemiin • kulttuurikohteet ja -maisemat on huomioitu kaavassa • hiljaiset alueet on merkitty kaavaan • kallioaineksen ja turpeen saatavuus tulevaisuudessa on turvattu luonnonolot huomioon ottaen • pelkästään EO-aluevaraus merkinnät eivät turvaa laatusoran riittävyyttä 20 – 30 vuoden tarpeisiin • kaava säilyttää kansallisesti arvokkaat maisema-alueet ja ekologiset yhteydet suojelualueiden välillä • luonnonsuojelualueita täydennetty (5 kpl) lehtojen ja järviluontokohteiden osalta. Seutukaavoihin verrattuna luonnonsuojelualueita kaksinkertaisesti
Virkistyskäyttö ja luonnonvarat • luonnon virkistyskäytön ja luonto- ja kulttuurimatkailun edistäminen • matkailukeskusten ja -alueiden verkostuminen ja vapaa-ajan vyöhykkeiden kehittäminen toimivina palvelukokonaisuuksina • loma-asutuksen mitoittaminen siten, että turvataan luonnoltaan arvokkaiden ranta-alueiden säilyminen ja loma-asumisen viihtyisyys	• matkailun aluevaraukset ja mm. Tahkon vaikutus on huomioitu kaavassa • virkistysalueiden määrä on kaksinkertaistettu seutukaavaan nähden • kaavaan on merkitty toteutuneet ja suunnitteilla olevat ulkoilureitit • ympäristöltään soveltuvat tuotantokelpoiset suot osoitettu maakuntakaavassa • ranta-alueiden suojelu-, virkistys-, maa- ja metsätalousvaltaiset alueet sekä vesiliikennealueet ja väylät ohjaavat kuntakaavoitusta ja loma-asutusta
Toimivat yhteysverkostot ja energiahuolto • liikennejärjestelmien kehittäminen eri liikennemuodot käsittävinä kokonaisuuksina • liikennetarpeen vähentäminen ja liikenneturvallisuuden parantaminen • ensisijaisesti olemassa olevien pääliikenneyhteyksien ja -verkostojen kehittäminen • valtakunnallisesti tärkeiden liikenneväylien, satamien ja lentoasemien sekä rajanylityspaikkojen kehittämismahdollisuuksien turvaaminen • energiahuollon tuotantolaitosten ja energiaverkostojen valtakunnallisten tarpeiden turvaaminen • uusiutuvien energialähteiden, kuten tuulivoiman, hyödyntämismahdollisuuksien edistäminen	• Kaava sisältää VT17 uuden linjauksen ja VT5 parantamisen • Kaavaan on merkitty aluevaraukset tavaraliikenteen terminaalialueille, joiden toteuttamisella voidaan vähentää rekkaliikennettä ydinkeskustassa ja näin parantaa liikenneturvallisuutta, vähentää liikenteen meluhaittoja jne. • olemassa olevia alempiasteisia tieyhteyksiä parannetaan • kaavassa pyritään liikennetarpeen vähentämiseen

Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet/Vuoksen vesistöalue • Vuoksen vesistöalueella ohjataan matkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä rakentamista ja muuta maankäyttöä siten, että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät	• Kallaveden saaristoalue on osoitettu suojelualueena, jossa virkistyskäytön kehittäminen on erityisesti huomioitava • järviluonnon ja -maiseman erityispiirteet on turvattu osoittamalla Keski-Kallaveden saaristoalue, huomattava osa Pohjois-Kallaveden ja Juurusveden saarista sekä Vehmersalmen Suvasveden saarista luonnonsuojelu- ja MY-alueiksi • edistää luonnon virkistyskäyttöä sekä luontomatkailun kehittymistä

MAAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET

Maakuntatavoitteet	Kuopion seudun maakuntakaava
Aluerakenteen toimivuutta edistetään	
• tuetaan valtateiden 5, 9 ja 17, radan ja vesiteiden kehittämistä	• kaava vastaa tavoitetta
• maakuntakaavassa edistetään ranta- ja järviluonnon sekä Kuopion lehtokeskuksen erityispiirteiden kestävää moninaiskäyttöä ja suojelua	• kaava vastaa tavoitetta
Yhdyskuntarakennetta eheytetään ja elinympäristön laatua kehitetään	
• kaupunkiseudulla on toimiva joukkoliikenne ja yhdyskuntarakennetta kehitetään joukkoliikenteen tarpeet huomioiden	• kaava vastaa tavoitetta • kaava vastaa tavoitetta
• eheytetään olemassa olevia taajamia	• eheyttää
• täydennetään seuraavia kyliä: Kinnulanlahtea, Käärmelahtea, Pihkainmäkeä, Syvänniemeä ja Airakselaa. Kuopion kylien osalta otetaan lähtökohdaksi yleiskaavan edullisuusvyöhykkeet.	• on huomioitu
• vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan palveluverkoston, yhdyskuntarakenteen ja liikenteen kannalta keskeisille paikoille	• pääosin sijoittuu näin
• tutkitaan VT17 Vaajasalon linjauksen vaikutus yhdyskuntarakenteeseen	• on tutkittu
• osoitetaan työpaikka-alueina Sorsasalon-lentokentän välinen vyöhyke, tiedelaakso/Savilahti, Etelä-Kuopion yrityspuistoalue ja Siilinjärven Harjamäen alue	• näin on tehty
• elinkeino-, asunto- ja vapaa-ajan alueiden tulee muodostaa mahdollisimman toimiva ja kestävän kehityksen mukainen kokonaisuus, ottaen huomioon myös väestön ikääntyminen	• tätä on tavoiteltu
• maakuntakaavassa vartaan asumiseen/taajamatoimintoihin alueita siten, että ne mahdollistavat alueiden toteutumisen myös pientalopainotteisena	• tähän on pyritty

Kulttuuri- ja luonnonperintö seudun vahvuudeksi, edistetään virkistyskäyttöä ja käytetään luonnonvaroja kestävästi • maakuntakaavassa osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kohteet sekä • luonnon- että kulttuuriympäristön osalta sekä Natura 2000-ohjelman alueet • virkistysalueiden yhtenäisyys ja yhteydet toisiinsa turvataan • erityistavoitteiden osalta osoitetaan Puijon ja Maaninkajärven valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet • otetaan huomioon Kuopion lehtokeskuksen erityispiirteet suojelu-, virkistys- ja maa- ja metsätalousvaltaisia • alueita osoitettaessa sovitetaan yhteen järviluonnon suojelu ja virkistyskäyttö erityisesti yleiskaavoittamattomilla alueilla ja Vuoksen	• kaavassa on osoitettu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät luonnon- ja maisemakohteet sekä Natura 2000-ohjelman alueet suojelualueiksi • luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeiset alueet säilyvät • tukee pitkälti Kuopion seudun lehtokeskuksen ominaispiirteiden säilymistä, koska kaavassa on osoitettu useita erityyppisiä lehtokohteita suojelualueeksi • järviluonnon- ja maiseman erityispiirteet on turvattu osoittamalla Keski-Kallaveden saaristoalue, huomattava osa Pohjois-Kallaveden ja Juurusveden saarista sekä Vehmersalmen Suvasveden saaristo luonnonsuojelu- ja MY -alueeksi. • turpeen ja kallioaineksen käyttö on kestävällä pohjalla • pelkästään EO-aluevarausmerkinnät eivät turvaa laatusoran riittävyyttä 20-30 vuoden tarpeisiin
Yhteysverkostojen toimivuus ja energiahuolto turvataan • huomioidaan alueidenkäytössä Savon radan parantaminen nopealle liikenteelle ja kaksoisraiteen rakentaminen • olemassa olevan tieverkoston luokituksen tarkistus kt77:n osalta valtatieksi • Ten-verkostoon kuuluvan VT17 parantaminen Vaajasalon kautta • VT5 parantaminen Päiväranta-Vuorela välillä moottoritieksi • vesiliikenteen kehittämisen kannalta ratkaisevaa on Saimaan vesistön meriliikenneyhteyden säilyminen ja kehittäminen ympärivuotiseksi • Päijänne-Saimaa kanava avaa yhteyden Kymijoen vesistöstä Vuoksen vesistön puolelle ja tukee Jyväskylä-Kuopio kehittämisvyöhykettä • väestön ikääntyminen otetaan huomioon liikennettä koskevissa ratkaisuissa (joukkoliikenne, esteettömyys) • liikenneväylien suunnittelussa otetaan huomioon ulkoilureitistöjen vaatimat sekä myös riistan liikkumisen edellyttämät ali- ja ylikulkutiet sekä riista-aidat • Pohjois-Savon mittavat puuvarannot mahdollistavat erityisesti metsähakkeen hyödyntämisen tulevaisuuden energialähteenä. Puun käyttöä energiantuotannossa (hake, pelletti, briketti) lisätään mm. käynnistämällä maakunnan puupelletti- ja puubrikettituotanto. Erityisesti maaseudulla olevien rakennusten lämmityksessä tavoitteena on automatisoitu hakelämmitys. • omaa sähköntuotantoa lisätään taloudellisesti kannattavasti	• kaavassa on turvattu • kt77 on luokiteltu kaavassa valtatieksi • kaava sisältää VT17 :n uuden linjauksen Vaajasalon kautta • kaava sisältää ko. tieosuuden varauksen moottoritietasoisena • vesiliikenteen kehittämistarpeet todettu kaavaselosteessa • kaavassa kiinnitetty erityistä huomiota joukkoliikenteen kehittämiseen (mm. joukkoliikenteen kehittämisvyöhyke) • biopolttoaineiden hyödyntämismahdollisuudet todettu kaavaselosteessa

6 Maakuntakaavan toteutuminen

Maakunnan suunnittelu, erityisesti maakuntakaavoitus on ensisijainen suunnittelumuoto valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden konkretisoinnissa. Maakuntakaavassa tavoitteet voidaan ja tulee sovittaa yhteen niin maakunnallisten kuin paikallistenkin tavoitteiden kanssa.

Maakunnallisesti tavoitteiden määrittely on luontevaa myös sen vuoksi, että maakuntakaavoituksen ohella maakuntien liitoilla on vastuu aluekehitystehtävistä. Maakuntakaavoitusta ja aluekehittämisohjelmia yhdistävänä ja ohjaavana linkkinä toimii maankäyttö- ja rakennuslain mukainen maakuntasuunnitelma, jossa osoitetaan maakunnan tavoiteltu kehitys. Siinä voidaan esittää maakunnan aluerakennetta ja alueidenkäyttöä koskevia linjauksia. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamisen edistämisen kannalta on tärkeää, että jo maakuntasuunnitelmassa aluerakenne ja alueidenkäyttö kytketään osaksi muuta maakunnan kehitystä ja otetaan huomioon valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa esitetyt näkökulmat.

Pääsääntöisesti valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet välittyvät kuntien alueidenkäytön suunnitteluun maakuntakaavan ohjausvaikutuksen kautta sen jälkeen, kun tavoitteet on asianmukaisesti määritelty maakuntakaavoituksessa. Maakuntakaavassa tavoitteet otetaan huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Osa tavoitteista on luonteeltaan sellaisia, etteivät ne aina sovellu käsiteltäväksi maakuntakaavassa. Tällaisia ovat esimerkiksi eräät elinympäristön laatuun liittyvät tavoitteet. On myös tilanteita, joissa alueidenkäyttöä tai alueidenkäytön suunnittelua koskevia tavoitteita ei ole vielä määritelty maakuntakaavoituksessa. Tällöin tavoitteet otetaan huomioon suoraan kuntien kaavoituksessa.

Maakuntakaava toteutuu toisaalta maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen ohjausvaikutuksensa kautta ja toisaalta viranomaisia koskevan maakuntakaavan toteuttamisvelvoitteen ja muihin lakeihin liittyvän huomioonottamisvelvoitteen kautta. Toteutumisen tarkastelu perustuu ympäristöministeriön maakuntakaavan oikeusvaikutuksia koskevaan oppaaseen.

Maakuntakaavan aluevarausten tulisi toteutua vuoteen 2025-2030 mennessä. Osa vahvistettavaksi esitetyistä aluevarauksista on yhteydessä väestö- ja työpaikkakehitykseen ja siitä laadittaviin ennusteisiin. Esimerkiksi liikennetarve ja siitä johtuva tiestön, vesiväylien ja satamien kehittäminen riippuu väestö- ja työpaikkakehityksestä. Vastaavasti rakentamisen määrä määrittelee kiviainestarpeen ja sen edellyttämien soran- ja hiekanottoalueiden laajuuden.

Maakuntakaavan toteutuminen yksityiskohtaisemmalla kaavoituksella

Maakuntakaava laaditaan yleispiirteisenä kaavana, jossa keskitytään maakunnan mittakaavan kysymyksiin. Tämän vuoksi kaavoituksen taustalla oleva selvitystyö on myös yleispiirteistä, joten maakuntakaavan maankäyttöratkaisuja, kaavamerkintöjä ja kaavamääräyksiä on tulkittava yleispiirteisenä. Maakuntakaavan esittämistavasta riippumatta kaikki maakuntakaavassa esitettävät maankäyttöratkaisut on tarkoitettu täsmentymään vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun tai lupamenettelyn yhteydessä.

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi (MRL 32.1 §).

Maakuntakaava ei ole oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella voimassa muutoin kuin 1 momentissa tarkoitetun kaavojen muuttamista koskevan vaikutuksen osalta (MRL 32.3 §)

Ohjausvaikutus yleis- ja asemakaavoihin

Maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen maakuntakaava sallii kaavajärjestelmän sisällä tarkoituksenmukaisen joustavuuden. Maakuntakaavassa esitetyt maakunnallisista lähtökohdista määritellyt alueiden käytön periaatteet ja aluevaraukset täsmentyvät kunnan kaavasuunnittelussa.

Toisaalta maakuntakaavan ohjeena oleminen edellyttää maakuntakaavan keskeisten periaatteiden ja maankäyttöratkaisujen välittymistä kuntakaavoitukseen. Muussa tapauksessa maakuntakaava ei ole ollut lain tarkoittamassa mielessä ohjeena yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa tai muutettaessa.

Maakuntakaava ei ole voimassa yksityiskohtaisemman oikeusvaikutteisen kaavan alueella muutoin kuin näiden kaavojen muuttamista koskevan vaikutuksen osalta. Yksityiskohtaisempien kaavojen eli kuntakaavojen pinta-alan laajentuessa maakuntakaavan välittömän ohjausvaiku-

tuksen pinta-ala supistuu. Kuitenkin on katsottava, että suoritettaessa kuntakaavojen ajanmukaisuusarviointia, maakuntakaavassa osoitettu uusi maankäyttöratkaisu on keskeinen kriteeri ajanmukaisuutta arvioitaessa.

Yleiskaava voidaan laatia oikeusvaikutteisena tai MRL 45 §:n mukaisena oikeusvaikutuksettomana yleiskaavana. Maakuntakaavan tulee olla ohjeena kuitenkin molempien yleiskaavojen laatimiselle. Asian luonteesta johtuu, että ohjeena olemiselle on jossakin määrin tiukemmat kriteerit laadittaessa oikeusvaikutteista yleiskaavaa, koska se puolestaan ohjaa asemakaavaa.

Lähtökohtana yhteistä yleiskaavaa laadittaessa on, että maakuntakaava ohjaa myös yhteistä yleiskaavaa. Perustellusta syystä maakuntakaavan ohjausvaikutus yhteiseen yleiskaavaan voi kuitenkin olla joustavampaa. Perusteltu syy voi liittyä esimerkiksi sellaiseen olosuhteiden nopeaan muuttumiseen, ettei maakuntakaavan muuttamista voida pitää aikataulusyistä mahdollisena tai tarkoituksenmukaisena.

Normaalin kaavahierarkian mukaan oikeusvaikutteinen yleiskaava ohjaa asemakaavaa MRL 42 §:n mukaisesti. On kuitenkin mahdollista, että maakuntakaavan alueelle ei laadita yleiskaavaa, jolloin maakuntakaava ohjaa suoraan asemakaavoitusta.

Mikäli maakuntakaavaa laadittaessa on jo tiedossa, että osalle aluetta ei laadita yleiskaavaa, voi tällä olla vaikutuksensa maakuntakaavan sisältöön ja sitä kautta myös sen ohjausvaikutuksiin. Tällaisissakin tilanteissa maakuntakaavaa on kuitenkin tulkittava yleispiirteisenä kaavana, eikä maakuntakaava korvaa siinä mielessä yleiskaavaa.

Jos asemakaava laaditaan alueelle, jolla ei ole oikeusvaikutteista yleiskaavaa, on asemakaavaa laadittaessa otettava huomioon maakuntakaavan lisäksi MRL 54.4 §:n mukaan soveltuvin osin myös mitä yleiskaavan sisältövaatimuksesta säädetään.

Maakuntakaavan joustaminen

Maakuntakaavalla pyritään entistä enemmän tukemaan maakunnan kehittämisedellytyksiä, mikä edellyttää maakuntakaavalta riittävää joustavuutta. Maakuntakaava on yleispiirteisempi kaava kuin entinen seutukaava, mistä johtuen kuntakaavat voivat yleensä joustaa enemmän maakuntakaavasta kuin mikä oli mahdollista seutukaavan osalta.

Joustaminen voi koskea sekä aluevarauksia että kaavamääräyksiä. Maakuntakaavan joustamista voidaan tarkastella kolmitasoisesti:

Maakuntakaavan täsmentyminen.
Kaavajärjestelmän perusperiaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Maakuntakaavassa esitetyn maankäyttöratkaisun tulee täsmentyä kuntakaavoituksessa. Kyseessä on siten kaavajärjestelmään kuuluva perusominaisuus, ei varsinainen joustaminen.

Hyväksyttävä eroavuus maakuntakaavaan.
Maakuntakaavassa esitettyjen aluevarausten laajuutta ja sijaintia voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavassa muuttaa tai aluevarauksesta voidaan myös luopua edellyttäen, että maakuntakaavan tavoite ei muutu. Poikettaessa maakuntakaavassa osoitetusta maankäytöstä on maakuntakaavan tavoite turvattava samassa kaavassa, jossa poikkeaminen tehdään. Maakuntakaavasta poikkeamista tulee perustella kaavaselostuksessa. Hyväksyttävä eroavuus ei voi kuitenkaan tarkoittaa maakuntakaavan keskeisistä periaatteista poikkeamista. Poikkeaminen maakuntakaavassa osoitetusta valtakunnallisesta alueidenkäyttötavoitteesta on aina katsottava poikkeamiseksi myös maakuntakaavan keskeisestä periaatteesta.

Rakennus- ja luonnonsuojelukohteiden osalta maakuntakaavan suojelutavoitteiden tulkinta on tiukkaa, mutta aluevarausmerkinnät tulkitaan näissäkin tapauksissa yleispiirteisesti. Samoin eri väylien ja verkkojen, kuten liikenne- ja energiaverkkojen, osalta yhteystarpeiden tulkinta on tiukkaa, sitä vastoin sijainti voi vaihdella maakuntakaavassa esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

Kaavassa esitetyn käyttötarkoituksen muuttaminen on mahdollista edellyttäen, että uusi käyttötarkoitus toteuttaa maakuntakaavassa esitettyä tavoitetta. Käyttötarkoituksen muutoksesta ei sitä vastoin ole kyse, jos maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen sanottua maankäyttöluokkaa ei ole voitu maakuntakaavassa edes esittää. Kyseessä voi olla esimerkiksi maa- ja metsätalousvaltaisen alueen osan täsmentyminen kuntakaavassa talouskeskuksen alueeksi, jolloin kyseessä on vain normaali maakuntakaavan täsmentyminen.

Maakuntakaavasta poikkeamisista on syytä neuvotella maakunnan liiton kanssa.

Maakuntakaavan muuttamista edellyttävä ratkaisu.

Maakuntakaavan kanssa ristiriidassa olevaa kaavaratkaisua ei voida toteuttaa ilman, että sitä ennen maakuntakaava voidaan muuttaa. Mitä merkittävämmästä kaava-asiasta on kyse, sitä nopeammin ristiriita nousee joustamisen esteeksi.

Kaavaratkaisun voidaan katsoa olevan ristiriidassa maakuntakaavan kanssa, mikäli kyseessä ei ole edellisessä kohdassa tarkoitettu perusteltu hyväksyttävä eroavuus maakuntakaavasta eikä kyseessä ole myöskään jäljempänä mainittu yhteisen yleiskaavan yhteydessä mainittu.

Maakuntakaavan toteutuminen viranomaispäätöksin

Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista. (MRL 32.2 §)

Maankäyttö- ja rakennuslaki nimenomaisesti edellyttää, että viranomaiset ottavat maakuntakaavan huomioon alueiden käyttöä koskevien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamispäätöksiä tehtäessä ja pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista. Lisäksi viranomaisten on katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista. Vaikeuttamisen estäminen on säädetty jossain määrin voimakkaammin kuin edistämisvelvoite.

Maakuntakaavan edistämisvelvoite koskee kaikkia sellaisia valtion ja kunnan viranomaisia, joilla on katsottava olevan alueiden käyttöön liittyviä suunnittelu- tai toteuttamistehtäviä. Sama koskee myös valtion liikelaitoksiksi organisoituja viranomaisia. Edelleen velvoite koskee myös kuntaa kaavoitustoimen hoitajana.

Jo suunnitteluvaiheessa on maakuntakaava otettava huomioon, mikä tarkoittaa suunnitelmien toteuttamista maakuntakaavan yleispiirteisyyden rajoissa. Tällä tavoin maakuntakaavan oikeusvaikutukset kytketään eri hallinnonalojen toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tämä edellyttää uudenlaista ajattelutapaa eri viranomaisten toimintakulttuurissa. Velvollisuus maakuntakaavan toteuttamisen edistämiseen vaatii näiltä tahoilta myös vahvempaa sitoutumista kaavan tavoitteisiin. Maakuntakaavasta poikkeavien uusien kilpailevien vaihtoehtojen toteuttaminen on vastoin edistämisvelvoitetta.

Hankkeiden budjetointi on suunnittelun keskeinen osa. Näin ollen maakuntakaavassa osoitetut hankkeet on otettava huomioon jo määrärahoja suunniteltaessa ja kohdennettaessa siten, että pyritään edistämään kaavan toteuttamista.

Mikäli suunnittelun yhteydessä käy ilmi, että maakuntakaavassa esitetty vaihtoehto ei ole enää ajan tasalla, ratkaisu tilanteeseen on haettava maakuntakaavaa muuttamalla. Viranomaisvaikutuksen johdosta on muutoinkin tärkeää, että maakuntakaava pysyy ajan tasalla.

Maakuntakaavan viranomaisvaikutus ei ole MRL 32.3 §:n mukaisesti voimassa oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella.

Maakuntakaavan suhde muun lainsäädännön mukaiseen päätöksentekoon

Maankäyttö- ja rakennuslain järjestelmä on rakennettu siten, että maankäytön suunnittelu on otettava huomioon suunniteltaessa ja päätettäessä muun lainsäädännön nojalla ympäristön käytön järjestämistä siten kuin erityislaissa säädetään. Tässä suhteessa keskeisimpiä erityislakeja ovat tielait, maa-aineslaki, vesilaki ja metsälaki. Luonnonsuojelulaki ja muinaismuistolaki on vielä otettava erikseen huomioon MRL 197 §:n mukaisesti. Ratalinjat ja energiaverkot toteutetaan yleensä lunastuslakien perusteella.

Vaatimus maakuntakaavan huomioon ottamisesta erityislainsäädännön mukaisessa viranomaisten päätöksenteossa vaihtelee lainsäädännön alasta riippuen. Yleisesti voidaan todeta, että erityislainsäädännön merkitys on suuri maakuntakaavan toteuttamisessa, mikäli erityislaissa on tyhjentävästi säädelty sen suhde maankäytön suunnitteluun. Mikäli säätely on väljää, maankäyttö- ja rakennuslain merkitys kasvaa. Kuitenkin on huomattava, että sen jälkeen kun maakuntakaava on vahvistunut alueelle, viranomaisten on erityislakeja soveltaessaan MRL 32.2 §:n mukaisesti otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista. Viranomaisten on sopeutettava maakunnallista alueiden käyttöä koskevat ratkaisut maakuntakaavaan.

Toteutumisen seuranta

Maakuntakaavan toteutumista seurataan annettaessa lausuntoja ja käytäessä viranomaisneuvotteluja kuntakaavojen ja muiden maakuntakaavaa toteuttavien suunnitelmien laadinnan yhteydessä.

7 Maakuntakaavan toteutumisen vaikutukset

7.1 Vaikutusten arviointia ohjaavat lainkohdat

Maankäyttö- ja rakennuslain 1 §:n mukaa lain tavoitteena on järjestää alueidenkäyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaan kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on myös tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman toteuttamisen vaikutukset, mukaan lukien ympäristö-, yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Maankäyttö- ja rakennuksen 1 §:n mukaan kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat.

Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:
1) ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön;
2) maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon;
3) kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin;
4) alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen;
5) kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 10 §:n mukaan kaavaselostuksessa on esitettävä selvitys niistä toimenpiteistä, joilla aiotaan ehkäistä kaavan toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuvia haitallisia ympäristövaikutuksia.

7.2 Arviointimenettely

Kuopion seudun maakuntakaavatyön vaikutusten arviointia varten perustettiin liiton sidosryhmistä koostuva työryhmä vuoden 2002 loppupuolella. Työryhmä ohjaa vaikutusten arviointia ja toimii siten maakuntakaavatyöryhmän tukena kaavan laadinnan ajan. Työryhmä on kokoontunut maakuntakaavaluonnoksen valmistumiseen mennessä kahdeksan kertaa. Maakuntakaavan rakennevaihtoehtojen, valitun yhdistelmärakennemallin ja maakuntakaavaluonnoksen kokonaisvaikutusten arviointi on teetetty konsultilla.

Vaikutusten arviointi jakaantuu kahteen päävaiheeseen: maakuntakaavan rakennevaihtoehtoehtojen arviointiin ja itse kaavan arviointiin. Rakennevaihtoehtojen arviointi painottuu aluerakenteellisiin vaikutuksiin ja näiden suhteeseen valtakunnallisiin ja maakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin. Arviointi jatkuu valittuun rakennevaihtoehtoon perustuvan kaavan toteutumisen vaikutusten arviointina. Kaavan arviointi jatkuu koko kaavoitustyön ajan täsmentyen edettäessä kaavaluonnoksesta kaavaehdotukseen.

Arvioinnissa tarkastellaan maakuntakaavaa niiltä osin, kuin se täydentää oikeusvaikutteisia seutukaavoja ja yleiskaavoja tai poikkeaa niistä. Sama koskee niitä vireillä olevia yleiskaavoja ja suunnitelmia jotka tulevat oikeusvaikutteiseksi tai lainvoimaisiksi ennen maakuntakaavan vahvistumista. Rakennevaihtoehtojen arvioinnin kanssa rinnan ja vuorovaikutteisesti on edennyt Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelu. Valittu rakennemalliyhdistelmä ja siihen sopeutettu liikennejärjestelmä vastaa pääosin maakuntakaavan uusia rakennettavia alueita liikenneyhteyksineen. Maakuntakaava-alueella suoritetut rakentamishankkeita koskevat YVA-lain mukaiset vaikutusten arvioinnit on otettu huomioon aluevarauksia suunniteltaessa.

Kuvio 7.2.1 Kuopion seudun maakuntakaavan vaikutusten arvioinnin periaatteet

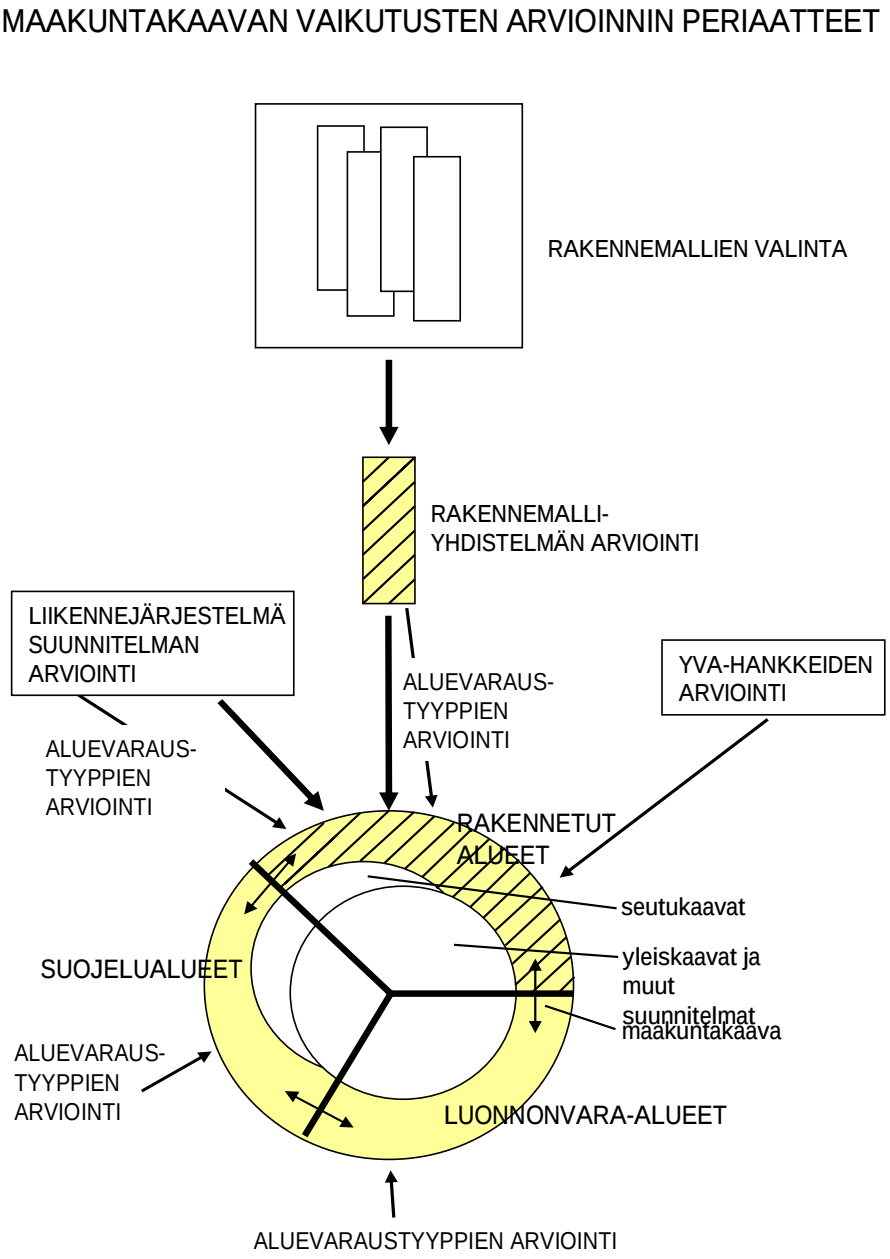

Vaikutusten arvioinnin vaiheet:

A Rakennemallivaihe

Koskee rakennettavia alueita yleisellä tasolla

1) Rakennemallien määrittely ja arviointi
2) Yhdistelmärakennemallin määrittely edellisen vaiheen perusteella ja sen arviointi

B Varsinainen maakuntakaavavaihe

Koskee rakennettavia alueita, luonnonvara-alueita ja suojelualueita aluevaraustasolla

3) Aluevaraustyyppien suunnittelu ja niiden vaikutusten arviointi
4) Rakennettavien alueiden varauksiin vaikuttavat LJS:n ja YVA-hankkeiden arviointi
5) Synteesinä:

- yhdistelmärakennemallin,
- liikennejärjestelmäsuunnitelman,
- YVA-hankkeiden ja
- kaavan aluevaraustyyppien vaikutusten arvioinneista laadittu maakuntakaavan kokonaisvaikutukset

Kuvio 7.2.2 Kuopion seudun maakuntakaavan vaikutusten tarkastelutapa:

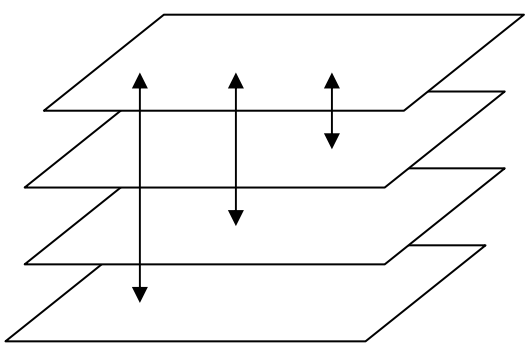

Valmisteilla oleva maakuntakaava

Vuoden 2010 tilanne

Nykyinen maankäyttö

Voimassa olevat seutukaavat

Aluevaraustyypistä ja alueesta riippuen maakuntakaavaa verrataan seutukaavoihin ja nykyiseen maankäyttöön ja/tai vuoden 2010 tilanteeseen, jossa oikeusvaikutteiset ja ne vireillä olevat yleiskaavat ja muut suunnitelmat, jotka tulevat lainvoimaisiksi ennen maakuntakaavan voimaan tuloa, oletetaan pääosin toteutuneiksi.

Taulukko 7.2.1 Kuopion seudun maakuntakaava-alueen YVA-hankkeet
(lähde: Pohjois-Savon ympäristökeskus)

Hanke	Kunta	Ohjelmalausunto	Selostuslausunto
Valtatie 5 parantaminen välillä Päiväranta-Vuorela	Kuopio	31.5.1995	31.5.2002
Kuopion Energian Kumpusaaren voimalaitos	Kuopio	15.9.1995	30.9.1996
Savon Voima Oy:n erityiskaatopaikka 1)	Siilinjärvi	23.5.1997	25.9.1998
Valtatie 17 välillä Kuopio – Vartiala	Kuopio	22.8.1997	16.12.1999
Jänneniemen tekopohjavesilaitos	Kuopio	30.8.2000	13.6.2002
Valtatie 5 parantaminen välillä Siilinjärvi-Pöljä	Siilinjärvi	3.2.2003	vireille 01/2005
Saaristokadun rakentaminen	Kuopio	23.6.2003	15.3.2004
Kemphos Oy:n Siilinjärven kaivoksen laajentaminen	Siilinjärvi	4.7.2003	6.10.2004
Kuusakoski Oy:n Airakselan kierrätyslaitos	Karttula	24.10.2003	30.4.2004
Jätteen energiakäyttöhanke	Kuopio	19.5.2004	vireille 29.10.2004
Tahkon korotushanke 2)	Nilsiä	6.9.2004	vireille 05/2005
Heinälamminrinteen jätekeskuksen kehittäminen	Kuopio	27.9.2004	vireille 01/2005

1) hanke ei ole enää vireillä, 2) hanketta ei tarkastella Kuopion seudun maakuntakaavassa

7.3 Maakuntakaavan kokonaisvaikutukset

7.3.1 Lähtökohdat

Maakuntakaavan kokonaisvaikutukset on arvioitu yhdistelmärakennemallin vaikutusten arvioinnin ja maakuntakaavaluonnoksen aluevaraustyyppien vaikutusten arvioinnin pohjalta.

7.3.2 Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen

Aluerakenne

Maakuntatasolla Kuopion seudun asema vahvistuu muihin alueisiin nähden. Tämä merkitsee perifeeristen haja-asutusalueiden ja pienten taajamien aseman heikkenemistä. Myös Iisalmen ja Varkauden suhteen Kuopion seudun maakunnallinen asema vahvistuu. Vaikutusta lieventää kuitenkin selkeä roolijako suurimpien keskusten välillä. Varkauden seutukuntaa leimaa vahvan teollinen perinne ja uusien menestyvien osaamisalueiden löytyminen mm. metsäteollisuuden huippuosaamisessa. Ylä-Savon strategiset kehittämisen painopistealueet ovat maito ja elintarviketalous, metsä, metalliteollisuus ja matkailu. Maakuntakaava korostaa valtatien 5 suuntaista kasvuakselia eli nykyinen rakenne yhteyksineen vahvistuu Varkauden ja Ylä-Savon suuntiin. Myös maakunnan itäinen osa kytkeytyy vahvemmin Kuopion seutuun uuden tieyhteyden myötä. Koko maan aluerakenteessa Kuopion seudun asema säilyy tai vahvistuu hieman asukas- ja työpaikkamäärän kasvun sekä vaikutusalueen laajenemisen myötä.

Asutuksen ja työpaikkojen keskittymistrendi on valtakunnallinen, eikä näköpiirissä ole merkittäviä muutoksia kehityksen suuntaan. Ei myöskään voida olettaa, että Kuopion seudun kasvun hidastuminen tai loppuminen parantaisi maakunnan muiden osien asemaa tai estäisi niiden taantumisen. Mikäli näin tapahtuisi, menettäisi maakunta ainoan kasvualueensa, jolla on nykynäkemyksen mukaan potentiaalista kilpailukykyä ja kasvuedellytyksiä. Kuopion seudun kasvun hidastuminen voimistaisi myös muiden maakuntakeskusten vaikutusta Pohjois-Savossa ja heikentäisi Kuopion valtakunnallista asemaa.

Nykyinen aluepolitiikka painottaa ns. kasvukeskusmallia. Tässä teoriassa oletetaan kasvuimpulssien ja toimeentulon säteilevän menestyvästä kasvukeskuksesta lähiseudulle, jolloin keskittymisen negatiivisia vaikutuksia syrjäalueille pystytään ainakin osittain vaimentamaan. Tämän teorian toteutuminen käytännössä ei ratkea maakuntakaavan ratkaisuilla, sillä pääpaino on talouden kehityksessä ja elinkeinopolitiikan onnistumisessa.

Yhdyskuntarakenne

Valtaosa uudesta asuntovaltaisten taajamatoimintojen alueista sijoittuu Kuopion ja Siilinjärven päätaajamiin tai niiden lähituntumaan. Tämän vaikutuksesta seudun nauhamainen yhdyskuntarakenne vahvistuu, kun Kuopion kasvua suuntautuu Saaristokaupungin jälkeen etelään Hiltulanlahti-Vanuvuori alueelle. Myös Siilinjärvellä uusia asuntoalueita sijoittuu vanhan 5-tien tuntumaan nauhamaiseksi rakenteeksi. Toiminnallisesti Kuopion uudet eteläiset kasvusuunnat kytkeytyvät melko väljästi nykyrakenteeseen, sillä etäisyys keskustaan on kohtuullisen pitkä Kuopion mittakaavassa.

Maakuntakaavassa Vaajasalo ja em. Kuopion eteläiset laajenemisalueet ovat osoitettu uusiksi asuntovaltaisen taajamatoiminnan alueeksi. Laivonsaari ei ole kaavassa taajamatoimintojen alueena vaan taajaman laajenemissuuntana, sillä sen rakentaminen edellyttää suojelualueen osalta Natura-arviointia. Myös Neulanieman kärki on osoitettu taajamatoimintojen alueeksi. Neulaniemen kärki jäänee toiminnallisesti erilleen Neulamäen nykyisestä asuntoalueesta ja joutunee turvautumaan muiden alueiden palveluihin sekä yksittäisiin lähipalveluihin. Mikäli Laivoa ja Vaajasaloa ei rakenneta, kasvaa rakentamispaine muilla alueilla (Kuopion eteläpuoleisella alueella, Siilinjärvellä ja Karttulassa). Kuopion eteläosiin on osoitettu runsaasti uutta asuntovaltaista taajamatoimintojen aluetta.

Kokonaisarviona voi todeta, että pääosa tarvittavasta uudesta yhdyskuntarakenteesta sijoittuu kohtuullisen lähelle nykyrakennetta. Osa rakentamisesta suuntautuu olemassa oleviin taajamiin ja niiden välittömään läheisyyteen. Uusina alueina maakuntakaavassa on lähinnä Vaajasalo ja em. Kuopion eteläinen laajenemisalue, joiden toteuttaminen laajentaa nykyistä yhdyskuntarakennetta selvästi etelään ja itään. Riittävä ja varsinkin kysyntää vastaava tonttitarjonta rajoittanee haja-asutusalueille suuntautuvaa rakentamista.

Keskusverkko

Kokonaisuudessaan asukasmäärän kasvu ja uusien asuinalueiden syntyminen edellyttää uusien alakeskusten muodostamista. Huomattava osa nykyisestä keskusverkosta kuitenkin säilyy peruspiirteiltään nykyisellään. Keskusten palvelurustus kuitenkin muuttuu jatkuvasti ja myös supistuu varsinkin pienissä lähikeskuksissa entisestään. Keskusluokitukseen vaikuttavien tekijöiden osalta mm. väestöpohjavaatimukset muuttunevat nykyisestä.

Maakuntakaavakartassa on osoitettu vain keskeiset alakeskukset. Kaavaselostuksessa on ilmoitettu myös alempitasoisten keskusten luokitus. Uutena ca-2 luokan keskuksena kaavassa on Vaajasalon alakeskus. Maakuntakaavan keskusverkko tukee nykyisiä keskuksia, vaikkakaan kaavaselostuksessa mainittuja kaupan suuryksikköjä ei todennäköisesti sijoitu näihin ns. perinteisiin alakeskuksiin.

Maakuntakaavassa Kuopion ydinkeskusta säilyy seudun monipuolisimpana keskuksena. Merkittävä osa uudesta liiketilasta sijoittunee perinteisten alakeskusten ulkopuolelle lähinnä liikenteellisesti vetovoimaisiin paikkoihin. Uuden tyyppiset retail park-, factory outlet -myymälät ja keskittymät sekä mm. kodinkone-, huonekalu- sekä vapaa-ajankaupan suuryksiköt sekä ns. halpakaupat hakeutuvat pääliikennereittien ja liikennesijainnin mukaisiin kauppapaikkoihin.

Kaupan suuryksiköitä varten on maakuntakaavassa osoitettu varauksia nykyisten keskittymien lisäksi Päivärantaan ja Pitkälahti-Hiltulanlahden liittymän alueelle. Haapaniemi katsotaan kaavassa kuuluvaksi Kuopion ydinkeskustaan. Siilinjärvellä kuntakeskuksen tuntumassa on lisäksi kaksi tilaa vievän kaupan aluevarausta. Pitkälahti-Hiltulanlahti -alueen suuryksikkövaraus ei tukeudu nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen. Aluevaraus on perusteltavissa, mikäli yhdyskuntarakenne laajenee voimakkaasti Kuopion eteläiseen osaan Vanuvuori-Hiltulanlahti -alueelle esimerkiksi tilanteessa, jossa Vaajasaloa ja Laivoa ei toteuteta. Yhdyskuntarakenteellisesta näkökulmasta aluevaraus on tarkoituksenmukainen edellä kuvatuissa olosuhteissa vasta suunnittelukauden lopulla. Kokonaisuudessaan maakuntakaavassa on varattu riittävästi vaihtoehtoisia yhdyskuntarakenteen ja liikenteen kannalta hyviä tai vähiten haittaa aiheuttavia alueita.

Asutuksen keskietäisyys ja alle 10 km:n säteellä Kuopion keskustasta asuvien määrä säilyy lähellä nykytasoa. Sen sijaan keskusverkon ns. perinteisten alakeskusten saavutettavuus heikkenee tulevaisuudessa. Kun keskusverkkoa tarkastellaan kokonaisuutena, johon kuuluvat myös kaupan suuryksiköt, ovat muutokset keskusten saavutettavuudessa pienempiä, vain muutamia prosenttiyksiköitä. Keskusverkon kokonaistarkastelu on varsinkin tulevaisuuden kannalta tärkeää, sillä todennäköisesti myös yhteiskunnallisia palveluita ja uusia toimintoja sijoittuu suuryksiköiden yhteyteen.

7.3.3 Vaikutukset liikenteen ja teknisen huollon järjestämiseen

Maakuntakaavan ratkaisuilla pyritään parantamaan pääväylien toimivuutta ja turvallisuutta. Pääliikenneväylien kehittäminen nivoutuu 5-tien ja VT17 suunnan muodostaman itä-länsi-kehittämis-vyöhykkeeseen, jolloin etenkin 5-tien suuntaisen vyöhykkeen merkitys seudun elinkeinoelämän, työpaikka-alueiden ja palveluverkon kehityksessä korostuu. Joukkoliikenteen toimintamahdollisuuksia kehitetään ns. joukkoliikenteen vyöhykkeellä.

Teknisessä huollossa varaudutaan laajentamaan vesi- ja viemäriverkkoa valmistuneen erillisen suunnitelman mukaisesti. Laajeneva viemäriverkosto vähentää hajakuormitusta ja vesijohtoverkoston laajeneminen turvaa vedensaantia hajaasutusalueille. Myös tärkeät pohjavesialueet on huomioitu kaavassa.

7.3.4 Vaikutukset talouteen ja elinkeinoelämään

Taloudellisesti maakuntakaavan toteutuminen esitetyssä muodossa vaatii suuria investointeja infrastruktuuriin. Valtaosan näistä investoinneista on asunto- ja toimitilarakentamista. Nämä melko mittavat investoinnit on kuitenkin nähtävä sijoitettuna pääomana, joka tuottaa seudun taloudellisen kehityksen lisäksi myös ei-rahallisia arvoja mm. asumisväljyyden ja asumisviihtyisyyden muodossa. Maakuntakaavan sisältämien uusien asuin- ja toimitilojen rakentamisella on merkittäviä aluetaloudellisia ja työllisyysvaikutuksia. VT17 uusi linjaus ja silta on suurin maakuntakaavan yksittäinen infrahanke. Hankkeella on merkittäviä työllisyys- ja paikallistaloudellisia vaikutuksia rakennusaikanaan. Koska suurten hankkeiden toteutus riippuu ulkopuolisesta rahoituksesta, on maakuntakaavan ratkaisujen toteutuminen sidoksissa koko maan infrastruktuurin kehittämispäätöksiin. Seudun sisäisen infrastruktuurin rakentaminen edellyttää muutamia suuria investointeja. Ne tulevat vaikuttamaan omalta osaltaan kuntien taloudelliseen tilanteeseen rakentamisaikanaan.

Maakuntakaavassa oletetaan, että seudun työpaikkamäärä kasvaa noin 13 000 työpaikalla vuoteen 2030 mennessä. Työpaikkakasvua arvioidaan tapahtuvan ensisijaisesti ict-alalla, rakentamisessa, julkisissa palveluissa sekä yrityselämää palvelevissa toiminnoissa. Kaikkein vahvinta kasvua odotetaan juuri liiketoiminnan palveluissa. Selkeäksi kasvualaksi arvioidaan myös matkailu.

Elinkeinotoiminnan kilpailukykyisyyteen ei pystytä maakuntakaavan aluevarausratkaisuilla kovinkaan paljoa vaikuttamaan. Maakuntakaavassa työpaikka- ja teollisuusalueita on varattu seutukaavaa enemmän. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että työpaikkoja sijoittuu merkittävästi myös keskustatoimintojen alueiden ja jossakin määrin asuntovaltaisten taajamatoimintojen alueille. Maakuntakaavan aluevarausratkaisut tarjoavat edellytykset huipputeknologian, perinteisen teollisuuden ja myös matkailutoiminnan kehittymiseen. Yhdyskuntarakenteen laajeneminen ei myöskään uhkaa merkittävästi maa- ja metsätalouden toimintaa, sillä taajama-alueen laajeneminen esimerkiksi maatalouden piirissä oleville alueille on koko seudun mittakaavassa varsin vähäistä. Maakuntakaavassa varaudutaan VT5 tason ja turvallisuuden kehittämiseen ja uuteen VT17 linjaukseen. Näillä toimilla ja myös muilla liikenneyhteyksiä parantavilla toimilla on positiivinen vaikutus elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin.

7.3.5 Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten (sosiaalisten, terveys ja maisemallisten ym.) arviointi maakuntakaavatasolla on luonteeltaan yleispiirteinen, sillä oleellisesti asuinalueiden sosiaaliseen rakenteeseen vaikuttavia tekijöitä ei määritellä maakuntatasolla eikä kaikilta osin edes esimerkiksi asemakaavatason kaavoissa.

Maakuntakaavassa varaudutaan siihen, että seudun asukasmäärä kasvaa nykyisestä noin 117.000 noin 140.000 asukkaaseen. Karttulan kasvu jatkuu yli 4.000 asukkaaseen. Maaningan asukasmäärä kasvaa runsaaseen 4.000 asukkaaseen. Siilinjärven asukasmäärä on v. 2030 n. 25.000 asukasta. Kunnan tai seudun osan asukkaiden ikärakenteen ja asukasmäärän kehitys riippuu olemassa olevan rakennuskannan lisäksi uudisrakentamisen määrästä. Karkeasti yleistettynä ajan kuluessa olemassa olevassa rakennuskannassa asuvien talouksien asuntokuntakoko pienenee, asumisväljyys kasvaa ja asukkaiden ikärakenne vanhenee.

Tämä kehitysprosessi jatkuu Kuopion seudulla. Lähes jokaisen vanhan asuntoalueen asukasmäärä supistuu. Vanhoilla asuntoalueilla asukasmäärän taantumisen myötä myös väestön keski-ikä kohoaa ja vanhojen ikäluokkien osuus suurenee.

Asuntorakentaminen ja sen myötä tapahtuva väkiluvun kasvu tuo alueelle kantaväestöä nuorempia ikäluokkia. Uusi asuntokanta vetää nuoria ja muuttoaktiivisessa vaiheessa olevia asuntokuntia. Talotyyppi, asuntojen koko, omistussuhde, sijainti ym. vaikuttavat siihen minkälaisia asuntokuntia rakennettavaan kantaan muuttaa. Lapsiperheet suosivat pientaloalueita. Keskustaan ja kerrostaloalueille hakeutuu etupäässä pienasuntokuntia.

Kuopion kaupunkiseutuun kuuluu laajoja haja-asutusalueita, joilla asuu tällä hetkellä noin 10 % seudun väestöstä. Haja-asutusalueiden väestökehitystä on arvioitu nykyisen rakennuskannan käytön ja haja-asutusalueille suuntautuvan rakentamisen avulla. Kuopion seudun haja-asutusalueiden kehityskuvissa on suuria eroja. Seudulta löytyy kyliä, joiden väestömäärä pysyy nykytasolla tai jopa kasvaa selvästi. Toisaalta seudulla on suuria alueita, joiden jo nykyisinkin vähäinen asutus supistunee edelleen. Haja-asutusalueen ja pienten kylien asutusrakenne on ohut. Onkin hyvin todennäköistä, että huomattava osa näistä asunnoista siirtyy muuhun käyttöön.

At-merkinnällä mainittujen kylien määrä vähenee maakuntakaavassa seutukaavaan verrattuna. Maakuntakaavan ratkaisu on lähempänä realistista kehityskulkua kuin seutukaavassa esitetty tiheä kyläverkko. Maakuntakaavan ratkaisu edesauttaa kaavassa merkittyjen kylien säilymistä elinvoimaisena ja kohdentaa haja-asutusalueille sekä kyliin suuntautuvaa rakentamista näille kyläalueille.

Muuttoliike

Yhdyskunta- ja asutusrakenteessa tapahtuneet muutokset kytkeytyvät ihmisten muuttokäyttäytymiseen ja asuntokuntien elämänvaiheisiin. Muuttokäyttäytymisen taustalla on taloudellisten tekijöiden ohella lukuisa joukko asumispreferensseihin ja paikallisiin olosuhteisiin liittyviä tekijöitä. Esitettyjen muuttoliikemallien mukaan pitkänmatkanmuutot muista kaupungeista ja syrjäseuduilta suuntautuvat keskuskaupunkiin. Näiden muuttojen syynä ovat usein työhön, opiskeluun tai perhesuhteisiin liittyvät tekijät. Seudun sisäisessä muutossa asuntoon ja asumisympäristöön sekä elämänvaiheeseen liittyvät tekijät vaikuttavat muuton suuntaan.

Kuopion rooli on keskeinen seudun ulkopuolelta tulevan muuton kohdealueena kaikissa maakuntakaavan toteutuessa. Maakuntakaavan ratkaisujen vaikutukset seudun sisällä tapahtuvaan muuttoliikkeeseen ovat edellä kuvattujen asutusrakenteen muutosten mukaiset.

Asumistoiveet

Asumisväljyyden ennakoitu kasvu yhdessä asukasmäärän kasvun kanssa edellyttää maakuntakaavassa varattujen uusien alueiden käyttöön ottoa. Maakuntakaavassa ei määritellä sitä, minkä tyyppistä asuntotuotantoa uusille alueille aikanaan rakennetaan. Talotyyppi ja rakentamistehokkuus ratkaistaan kunnissa yleis- ja asemakaavatasolla.

Maakuntakaavassa uusia asuntovaltaisten taajamatoimintojen alueita on runsaasti. Tämän perusteella maakuntakaava tarjoaa mahdollisuudet vastata kohtuullisesti yleisiä asumispreferenssejä ja sen mukaiseen asuntojen kysyntään. Asumistoiveina olevan pientalopainotteisen asuntorakentamisen toteutuminen jää kuntien kaavoituksen vastuulle.

Asuntoalueiden sosiaalinen rakenne ja segregaatio

Kaavoituksella ja maankäytön suunnittelulla tuotetaan lähtökohdat asukasyhteisöille, naapurustoille ja seuduille. Muotoutuvan alueen luonne vaihtelee sosiaalisesti vilkkaista eriytyneisiin alueisiin ja nopean sisäisen muuttoliikkeen alueista pääteasuntotyyppisiin asuntoalueisiin. Asuntoalueiden täydentäminen muokkaa myös alueen sosiaalista rakennetta. Talotyyppi ja asuntojen omistussuhde sekä sijainti vaikuttavat voimakkaasti rakentuvan alueen sosiaaliseen rakenteeseen (asuntokuntatyyppeihin, asukkaiden sosioekonomiseen asemaan, asuntokuntakokoon jne).

Maakuntakaavassa ei määritellä edellä mainittuja segregoitumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tästä johtuen kaavan vaikutuksia mahdolliseen segregaatiokehitykseen ei voi juurikaan arvioida. Asuntovaltaisten taajamatoimintojen alueiden toteutumiseen lähiörakentamisena voi epäedullisissa olosuhteissa liittyä segregoitumisriskejä. Syrjäisten kylien ja haja-asutuksen ongelmana on supistuva väestöpohja, jonka seurauksena nämä alueet eriytyvät ikärakenteellisesti.

Joukkoliikenne ja palveluverkon näkökulma

Maakuntakaavaan merkityn joukkoliikennevyöhykkeen yhtenä tavoitteena on palveluverkon saavutettavuuden turvaaminen. Korkeatasoinen joukkoliikennetarjonta on tosin mahdollinen toteuttaa vain pienellä osalla joukkoliikennevyöhykettä. Myös Karttula, Maaninka ja valtaosa Kuopion maaseutualueista jää vyöhykkeen ulkopuolelle.

Vyöhyke yhdistää Kuopion ja Siilinjärven keskusverkkoa ja merkittäviä palvelukeskittymiä. Uudet asuntovaltaisten taajamatoimintojen aluevaraukset sijoittuvat vyöhykkeelle nauhamaisesti muutamin poikkeuksien (Vaajasalo ja Neulaniemi). Yhdyskuntarakenteen uusien osien sijoittuminen nauhamaisesti parantaa joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja samalla keskusverkon saavutettavuutta joukkoliikenteen avulla.

Työssäkäyntietäisyydet

Työssäkäyntietäisyyden sosiaaliset vaikutukset ovat sidoksissa koettuun työmatkapituuteen. Työmatkaan kuluva aika ja matkan rasittavuus voi olla hyvinkin erilainen niillä työntekijöillä, joilla ei ole käytössään omaa autoa. Valtaosa maakuntakaavan uudesta rakennuskannasta sijoittuu alle puolen tunnin työssäkäyntietäisyydelle (henkilöautolla tehtävän) Kuopion tärkeimmistä työpaikkakeskittymistä. Etäällä olevat pienet alueet tukeutuvat lähes yksinomaan henkilöautoihin työmatkaliikenteessä. VT17 uuden linjauksen ja Kallaveden sillan vaikutuksesta työmatkaetäisyydet lyhenevät Kallaveden itäpuolisilla alueilla (Vaajasalossa, Vehmersalmella, Riistaveden taajamassa). Todennäköisesti työmatkojen yleinen piteneminen jatkuu lähitulevaisuudessa, kun työpaikkarakenteessa tapahtuvat muutokset vaikuttavat työssäkäyntialueiden laajuuteen.

Uusista alueista Saaristokaupungin työssäkäyntietäisyydet tulevat olemaan verrattavissa nykyisiin Jynkän-Leväsen työmatkapituuksiin, koska suora Saaristokadun yhteys keskustaan Haapaniemen kautta toteutuu kaikissa malleissa. Vaajasalon työmatkaetäisyydet lienevät toteutuessaan Saaristokaupungin tasoa. Hiltulanlahden keskimääräinen työssäkäyntietäisyys tulee olemaan Petosta pidempi. Vanhan 5-tien varren uusien asuntoalueiden työmatkapituudet tulevat olemaan hieman Vuorelan tasoa pidemmät.

Palveluiden saavutettavuus

Sosiaalisesta näkökulmasta palveluiden saavutettavuus on yksi merkittävä tekijä varsinkin autottomien kotitalouksien näkökulmasta. Kotitalouksien autoistumisaste vaikuttaa asiointitottumuksiin ja siihen, miten kaukaa palvelut ollaan valmiita noutamaan. Kotitalouksien autoistumisaste säilynee alhaisimpana keskustan ja sen lähialueiden lisäksi pääasiassa kerrostalovaltaisissa lähiöissä, jossa asuu myös tulevaisuudessa runsaasti alhaisen autoistumisasteen omaavia kotitalouksia eli pienasuntokuntia ja yksinasujia. Kotitalouksien tulotaso on niin ikään matala kerrostalolähiöissä. Näillä alueilla käytetään enemmän lähipalveluita ja joukkoliikenteen merkitys korostuu. Pientaloalueilla lapsiperheet ovat vallitsevana asuntokuntatyyppinä ja liikkumistarpeet ovat erilaiset.

Palveluiden saavutettavuuden ja auton käyttömahdollisuuserojen näkökulmasta joukkoliikenne onkin nähtävä osaksi palvelurakennetta. Maakuntakaavassa pyritään muodostamaan joukkoliikennekäytävä, jonka alueella joukkoliikenteen toimintamahdollisuuksia kehitetään. Maakuntakaavan ratkaisu tukee siten palveluiden saavutettavuuden turvaamista myös uusilla alueilla ko. käytävällä. On kuitenkin otettava huomioon, että maakuntakaavan joukkoliikennekäytävä on lähes 50 km pitkä. Tasokas ja tiheä joukkoliikennetarjonta on taloudellisesti mahdollinen järjestää vain pienelle osalle ko. vyöhykettä.

Terveys ja viihtyisyys

Uudet asuntovaltaisten taajamatoimintojen alueet eivät sijoitu lähietäisyydelle ns. häiriöalueista (melu, teollisuusalueet jne.). Asutuksen tarkka sijoittuminen häiriöalueisiin nähden ratkaistaan yleis- ja asemakaavoituksessa.

Uusien turvetuotantoalueiden välittömässä läheisyydessä ei ole pysyvää asutusta, joten turvetuotannon pölylle tai melulle ei juuri altistu ihmisiä. Lähimpänä asutus on Maaningan Pulkonrannassa (n. 300 m). Turvepöly tuottaa ihmiselle selvän viihtyvyyshaitan noin 100 metrin etäisyydellä tuotantokentän reunasta ja meluhaitan (yli 55 dB) 200-300 metrin vyöhykkeellä. Myös kallio-ottoalueiden läheisyydessä ei ole pysyvää asutusta, mutta muutamia loma-asuntoja. Kuopion Suovu-Palosen alueella turvetuotantoalue (EO 11.705) rajautuu MU-alueeseen. Tuotantoaikana MU-alueella liikkuvat voivat kokea melun epämieluisaksi kun kyseessä on suosittu retkeily- ja ulkoilualue.

Merkittävistä liikenneväylähankkeista on tehty ympäristövaikutusten arvioinnit, joiden perusteella aluevaraukset on voitu merkitä maakuntakaavaluonnokseen. Liikennemäärien kasvu tulee lisäämään onnettomuusmääriä. Valtateille suunnitellut kehittämishankkeet pienentävät kuitenkin erityisesti vakavien onnettomuuksien riskiä. Liikenteestä aiheutuvat haitat riippuvat oleellisesti yksityiskohtaisemmasta suunnittelusta.

7.3.6 Vaikutukset rakennettuun ympäristöön, maisemaan ja kulttuuriin

Periaatteessa kaikki rakentaminen muuttaa maisemaa jollakin tasolla ja maisemavaikutuksen suuruus riippuu hankkeen koosta, sijainnista, näkyvyydestä jne. Vaikutukset ja maiseman muutokset ovat yleensä hitaampia kuin suurissa yksittäisissä hankkeissa. Maisemallisesti suuria muutoksia aiheuttavat suuret siltahankkeet. Suurten hankkeiden lisäksi ns. tavanomainen yhdyskuntarakenteen kehitys vaikuttaa maisemaan. Maisemaan kohdistuvien vaikutusten arviointia maakuntatasolla hankaloittaa lisäksi se, että maiseman muuttuminen positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan on hyvinkin subjektiivisten käsitysten summa. Itse maisema on hyvin kulttuurisidonnainen käsitekokonaisuus. Se mitä maisemaa arvostetaan tai mitä ei arvosteta vaihtelee ihmisryhmittäin, yksilöittäin jne. Tästä johtuen maakuntakaavan sisältämien ratkaisujen vaikutukset kuvataan yleensä vain maiseman muuntumisena, mutta muutoksen suuntaan tai sen hyvyyteen/huonouteen ei niinkään oteta kantaa.

Maakuntakaavan toteutuminen edellyttää Vaajasalon osalta sillan rakentamista Kallaveden yli, jolloin maisemaan kohdistuu selviä vaikutuksia. Merkittävimmät luonnonmaisemaan kohdistuvat vaikutukset syntyvät itse Kallaveden ylityksestä sillalla sekä Kallaveden itäpuolisten selänteiden kallioleikkauksista. Kaupunkikuvallisesti merkittävimmin vaikuttaa Majalammen pohjoispään jääminen rampin alle ja Pirtinniemen kallioleikkaus. Tien uusi linjaus jakaa myös melko yhtenäisen metsäalueen ja vaikuttaa alueen luonnonoloihin. Sillan rakentamisen suurimmat kulttuurimaisemaan aiheutuvat muutokset kohdistuvat Koirajärveen ja Pirttijärveen sekä Raiskiomäelle. Lisäksi uuden asuinalueen rakentaminen Vaajasaloon muuttaa olennaisesti alueen nykyistä luonnon- ja kulttuurimaisemaa.

Maakuntakaavassa osoitetut muut sillat ovat pienempiä ja niiden vaikutusalue on rajallisempi. Pienempiä siltaratkaisuja tai nykyisten parantamista sisältyy mm. Saaristokaupungin ja Hiltulanlahden rakentamiseen. Mikäli taajamatoimintojen alue tulevaisuudessa laajenee Laivonsaareen, Laivonsaareen rakennettavat sillat muuttavat alueen vesi- ja rantamaisemaa, kuten myös muu rakentaminen. Laivonsaaressa asutusta ei ole suunniteltu saaren korkeimmille ja maisemallisesti arimmille alueille. Arvokkaille maisema-alueille tai niiden tuntumaan tulevaa rakentamista on lähinnä Käärmelahdessa ja Kinnulanlahdessa.

Maakuntakaavassa uutta asutusta sijoittuu nykyisin pääasiassa maa- ja metsätalouskäytössä oleville alueille. Näiden alueiden luonnonolosuhteet tulevat muuttumaan rakentamisen myötä. Koko seudun mittakaavassa esimerkiksi uusien asuinalueiden tarvitsema pinta-ala on noin prosentti koko seudun maapinta-alasta. Tämän perusteella voi todeta, että asutuksen laajeneminen ei supista kohtuuttomasti seudulle tyypillisiä luontotyyppejä tai maatalouspainotteisia alueita. Jokaisen alueen yksityiskohtaisessa suunnittelussa on kuitenkin pyrittävä inventoimaan ja jättämään rakentamatta mahdollisia harvinaisia luontotyyppejä tai maisemallisesti arvokkaita kohteita. Joskin näiden huomioiminen painottuu tarkemman kaavoituksen yhteydessä.

Maakuntakaavassa on huomioitu kulttuuriperinnön suojelu ja kulttuurimaisema-alueet. Esimerkiksi perinnemaisemakohteiden määrä kasvaa seutukaavaan verrattuna merkittävästi. Maakuntakaavan uutena aluevaraustyyppinä ovat ns. hiljaiset alueet. Kyseisillä alueilla voi olla luonnon lisäksi positiivisia vaikutuksia myös asukkaisiin.

Kulttuurimaiseman tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeitä alueita maakuntakaavassa on osoitettu useita mm. Siilijärven Räimän-Kehvon-Monnin alue, Maaninkajärven ympäristö, Haminalahden alue, Niuvanniemen alue ja Puijon lakialue. Arvokkaille maisema-alueille tai niiden tuntumaan tulevaa rakentamista on osoitettu vain Käärmelahdessa ja Kinnulanlahdessa.

Siilijärvellä vanhalla viitostien varressa hajaasutusmaisema muuttuu rakentamisen seurauksena nykyistä rakennetummaksi ympäristöksi. Maisemamuutoksia syntyy asuinrakentamisen seurauksena myös Kuopion Hiltulanlahden alueella, missä vaihteleva pelto-, metsä- ja hajaasutusmaisema häviää.

Kallioaineksen otto muuttaa paikallisesti luonnonmaisemaa. Kaukomaisemavaikutukset ovat ilmeisen vähäiset. Selvemmin kaukomaisema voi muuttua Vehmersalmen Varisveden alueella, jonne Niittyjärvenmäen kallionottoalue näkyy. Varisveden kautta menee Riistaveden-Vehmersalmen venereitti. Soranoton maisemamuutokset eivät ole merkittäviä, koska uusia ottoalueita ei kaavan ole merkitty.

Maaningan Liesjärvellä ja Karttulan Saarisen alueella turvetuotantoon soveltuvat alueet rajautuvat MY-alueisiin. Mahdolliset turvetuotantokentät tulevat näkymään MY-alueelle. Tätä haitta voidaan lieventää jättämällä riittävä suojavyöhyke turvetuotantoalueen ja MY-alueen väliin.

7.3.7 Vaikutukset luontoon, luonnonvaroihin ja Natura 2000-verkostoon

Ihmisen toiminta muuttaa aina luontoa. Ihmisen toiminnan seurauksena, kuten rakentamisen takia, häviää luonnonalueita sekä luonnonalueet pirstoutuvat. Lisäksi toimintojen välilliset vaikutukset ovat moninaiset. Muun muassa uusien teiden, asuinalueiden ym. rakentaminen laajentavat luonnonalueille kohdistuvaa reunavyöhykevaikutusta. Reunavaikutus ilmenee mm. pienilmaston muutoksena ja kasvillisuuden kulumisena. Rakentaminen voi aiheuttaa myös pohjavedenpinnan alenemista, jonka seurauksena luonnonkasvillisuuden elinolosuhteissa tapahtuu olennaisia muutoksia. Myös taajaman hulevedet voivat rehevöittää vesistöjä, mikäli alueen suunnittelussa ei huomioida riittävästi hulevesien käsittelyä.

Vaikutukset kallio- ja maaperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon

Liikennemäärät kasvat, mikä lisää melua ja ilman saasteita. Niiden vaikutus kohdistuvat pohja- ja pintavesiin sekä kasvillisuuteen. Niiden vaikutus on voimakkainta pääliikenneväylien varrella. Valtatien 17 oikaisu Vaajasalon kautta Vartialaan kohdistaa uusia luonnonalueita liikenteen päästöille.

Maakuntakaavan toteuttaminen lisää Kuopion seudulla kalliokiviaineksen käyttöä. Tämä vähentää osaltaan luonnonsoran käyttöä, jolloin jäljellä olevaa harjuluontoa voidaan säästää ja se edistää myös pohjaveden suojelua. Kallioaineksen ottamisalueet ovat luonteeltaan sellaisia, että niillä ei ole erityisiä maisema- tai luonnonarvoja. Maisemallisesti ja geologisesti arvokkaimmat kallioalueet on kaavassa osoitettu MY-alueeksi.

Kaavaan on merkitty ainoastaan maa-aineshuollon kannalta tärkeimmät soran ottamisalueet ja näillä alueilla on jo ottotoimintaa. Uusia ottoalueita ei ole kaavan merkitty, joten maakuntakaava ei vähennä jäljellä olevia yhtenäisiä luonnonvaraisia harjualueita.

Maakuntakaava turvaa pääsääntöisesti pohjavesialueiden veden laadun ja saatavuuden. Karttulan Jouhtenisen turvetuotantoaluevaraus (EO132.708) rajautuu pohjavesialueeseen (pv32.655), jolla on maa-aineksenottoalue (EO32.681). Tällä alueella on turvetuotannonlupavaiheessa kiinnitettävä huomiota pohjaveden suojeluun (maa-aineksenoton ja turvetuotannon yhteisvaikutus pohjaveteen). Maaningan Käärmelahdessa uusi taajamatoimintojen alue sijoittuu pohjavesialueelle (pv12.651). Maa-aineksen oton vaikutukset täsmentyvät YVA- tai maa-aineslupavaiheessa.

Uusia turvetuotantoon soveltuvia alueita kaavassa on osoitettu Kuopion ja Maaningan länsipuolelle sekä Karttulan kaakkoispuolelle. Turvetuotannon kesto tuotantoalueella vaihtelee 20–40 vuoteen ja haitalliset vesistövaikutukset jatkuvat vielä tämän jälkeen. Tuotantoalueelta huuhtoutuu alapuolisiin vesiin orgaanista kiintoainesta, humusta, typpeä, fosforia ja rautaa. Niiden aiheuttamat vesistöhaitat ovat paikallisia, koska alueet sijoittuvat eri valuma-alueille. Tuotannossa, lastauksessa ja kuljetuksessa yhteydessä syntyvä turvepöly tahraa kasvillisuuden tuotantokentän välittömässä läheisyydessä, mutta muuten pölyn vaikutus luontoon jää suhteellisen vähäiseksi. Suunnittelumääräyksissä on erityisesti huomioitu Rautalammin reitin vesien suojelu. Turvetuotannon ympäristövaikutukset selvitetään täsmällisemmin toteutusvaiheessa ympäristölupa- ja mahdollisessa YVA-menettelyssä.

Vaikutukset eläimistöön ja kasvillisuuteen

Maakuntakaavan vaikutukset eläimistöön ja kasvillisuuteen voidaan arvioida vain yleisellä tasolla. Selkeämmin kasvillisuuteen ja eläimistöön kohdistuvat suorat vaikutukset syntyvät rakentamisen yhteydessä ja uusien maa-aineksenotto- ja turvetuotantoalueiden ottamista toiminnan piiriin. Uusien asutusalueiden lähiluontoon kohdistuu kulutusta.

Maakuntakaavassa on osoitettu 16 turvetuotantoaluetta. Nämä alueet ovat ojitettuja soita ja luonteeltaan pääosin rämemuuttumia. Näiden alueiden ottaminen turvetuotantoon ei vaikuta Kuopion maakuntakaava-alueella luonnontilaisten soiden tai suotyyppien levinneisyysjakaumaan. Suorat vaikutukset eläimistöön jää myös varsin vähäiseksi, koska ojitettujen puustoisten soiden linnusto tai muu eläimistö on yleensä niukkalajinen. Epäsuoria vaikutuksia ilman tarkempia selvityksiä on vaikea arvioida.

Vesistökuormitukset voivat tuotannon ensivaiheessa vaikuttaa jossain määrin alapuolisten vesien eläimistöön. Vaikutukset kasvillisuuteen ja eläimistöön täsmentyvät lupavaiheessa ja mahdollisessa YVA-menettelyssä.

Maaningan Kinnulanlahdella ja Kuopion Hiltulanlahdella asuinrakentamista on suunniteltu peltoalueille, jotka ovat peltolinnustolle tärkeitä pesimäympäristöjä.

Vaikutukset ekologiseen verkostoon

Kuopion seudun ekologinen verkko on vielä varsin yhtenäinen ja verkoston osana on laajoja ja sangen yhtenäisiä metsäalueita. Etelä-Suomessa, missä luonnonympäristö on varsin pirstoutunutta tiheän asutuksen ja tiestönverkoston takia, ekologiset verkostot ovat huomattavasti epäyhtenäisempiä. Kuopion seudulla luonnonvaraiset alueet ulottuvat hyvin lähelle taajamien keskustoja. Erityisesti on huomattava, että Kuopion kaupungin keskustan tuntumaan keskittyy useita ekologisesti tärkeitä ydinalueita ja Kuopion kaupungin keskusta länsi- ja eteläpuolelle keskittyvät laajahkot ekologisti erittäin merkittävät vyöhykkeet. Tämä johtuu pitkälti maanpinnan muodoista, maanomistuksesta ja suojelualueista. Kuopion seudulla ekologisen verkoston osat ovat vielä selvästi kosketuksissa toisiinsa. Tästä tilanteesta poikkeaa ainoastaan Puijon metsäselänne, joka on lähes eristyksissä.

Ekologiset yhteydet suojelualueiden välillä säilyvät lähes nykyisellään. Niitä yhdistää maa- ja metsätalous-, virkistys- ja retkeilyalueet. Ekologisen verkoston pirstoutumista tapahtuu eritoten Neulaniemen, Matkusjärven, Hiltulanlahden ja Korsunmäen alueella, jotka ovat osa ekologisesti erittäin merkittävää vyöhykettä. Lisäksi Kakkisenjärven ekologisesti erittäin merkittävälle vyöhykkeelle sijoittuu uusia turvetuotantoalueita. Pirstoutumisen vaikutukset Kuopion osalla eivät kokonaisuudessaan ole merkittäviä, mikäli viheryhteydet ekologisen verkoston osa-alueiden ja erityisesti ydinalueiden välillä otetaan huomioon jatkosuunnittelussa. Tämä on tärkeää Matkusjärven ja Korsunmäen alueelle. Kakkisenjärven alueella ympäristön pirstoutuminen kohdistuu ojitetuille suoaluille ja tuotantoalueet eivät katkaise viheryhteyksiä Kakkisenjärven Natura-alueelle. Myös Vaajasalossa ja Niittylahden alueella tapahtuu pirstoutumista. Valtatien 17 uusi tielinja välillä Kuopio-Vartiala jakaa yhtenäisen Niittylahden metsäalueen ja Vaajasalon. Tämä lisää eläimistöön kohdistuvaa estevaikutusta. Niittylahden kohdalla ei tielinjalle kuitenkaan sijoitu hirvien kulkureittiä. Vaajasalossa menetetään luonnonaluetta myös taajamatoiminnoille.

Vaikutukset luonnonsuojeluun ja luonnonmuotoisuuteen sekä Natura 2000-verkostoon

Maakuntakaavaan osoitetut luonnonsuojelualueet toteavat pääosin olemassa olevan suojelutilannetta. Erityisesti Kuopiossa luonnonsuojelu on hyvällä tasolla. Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen merkittävät alueet pääosaltaan sijaitsevat Kuopion kaupungin alueella (mm. Vuorilampi-Kolmisoppi, Puijo, Suvasveden sekä Pohjois- ja Keski-Kallaveden saaristo). Uusia kohteita maakuntakaavassa on osoitettu viisi. Uudet kohteet ovat Kuopion kaupungissa ja Siilinjärvellä. Maakuntakaava vahvistaa hieman seudun luonnonsuojelutilannetta.

Merkittävin uusi luonnonsuojelukohde on Vaajasalon eteläosan metsäalue (SL11.599), joka kohentaa Kuopion seudulla vanhojen metsien suojelua. Samoin Juurusveden ja Pohjois-Kallaveden uudet suojelukohteet lisäävät metsien suojelutasoa. Lisäksi lehtojen sekä pienten rehevien korpien suojelutaso hieman kohenee. Juuri rehevien korpien ja vanhojen metsien suojelussa on todettu olevan puutteita Etelä-Suomessa.

Maakuntakaava tukee pitkälti Kuopion seudun luonnon monimuotoisuutta sekä Kuopion seudun lehtokeskuksen ja järviluonnon ominaispiirteiden säilymistä. Paikallisella tasolla luonnon monimuotoisuus voi heiketä rakentamisen seurauksena mm. Vaajasalossa, missä taajamatoimintojen alueelle sijoittuu useita paikallisesti arvokkaita luontokohteita, joita kaikkia ei todennäköisesti voida säilyttää jatkosuunnittelussa. Suojeltavien tai valtakunnallisesti uhanalaisten lajien suojeluun ei kohdistu haittaa.

Uudet taajamatoimintojen alueet sijoittuvat joltain osin arvokkaiden luontokohteiden läheisyyteen. Näin on Neulamäen kärjessä, missä on tuoksumataran suojelualue (Pienen Neulalahden lehto). Maaningan Käärmelahden alueella taajamatoimintojen alue rajautuu Repomäen (HSO-080062) harjujensuojeluohjelman kohteeseen. Käärmelahden ja Kinnulanlahden alueella uusia asuinalueita sijaitsee lähellä Lapinjärveä ja Valkeista, jotka ovat osa Maaningan lintujärvet Natura-kohdetta. Kasvillisuuden kulumista ja eläimistöön kohdistuvaa haittaa voidaan lieventää jatkosuunnittelussa.

Yhdistelmärakennemallin vaikutuksista Natura -alueiden luontoarvoihin laadittiin erillinen Natura-arviointi. Lisäksi valtatien 17 uuden tielinja välillä Kuopio-Vartiala suunnitelman yhteydessä on laadittu Natura -tarvearviointi. Kaavan vaikutukset Natura -kohteisiin voidaan lyhyesti todeta seuraavaa:

- Neulamäen kärjen uuden taajama-alueen vaikutukset heijastuvat Kolmisoppi-Neulamäki Natura-alueelle (FI0600062) lisääntyvän virkistyskäytön myötä. Vaikutukset jäävät vähäisiksi.
- Valtatien 17 uusi linjaus sivuaa Suuri-Majoisen Natura-aluetta, mutta tiehankkeesta ei muodostu merkittäviä haittoja Natura-alueen suojeluille luontoarvoille.
- Kinnulanlahden ja Käärmelahden alueen uudet asuinalueet lisäävät Maaningan lintujärvet Natura-kohteella (FI0600051) pesiviin ja lepäileviin lintuihin kohdistuvaa häiriötä. Häiriö ei ole merkittävä ja sitä voidaan lieventää mm. suojavyöhykkeellä.
- Korsumäellä uusi asutus sijoittuu aivan Korsumäki ja Keinälänniemi Natura-alueen (FI0600059) läheisyyteen. Natura-alueen merkittävimmät luontotyypit kuten letot, puustoiset suot ja kalkkikalliot, sijoittuvat uudesta asutuksesta kuitenkin riittävän kauaksi ja haittavaikutukset jäävät vähäiseksi.
- Puolustusvoimien aluemerkintä ei muuta Pienessä Neulamäessä alueen nykyistä maankäyttöä, eikä uhkaa alueella olevia Natura-arvoja.
- Ennen Laivonsaaren eteläkärjen ottamista asuinkäyttöön, on maankäyttösuunnitelmasta tarpeellista laatia luonnonsuojelulain mukainen Natura-arviointi, koska todennäköisesti asutuksen epäsuorat vaikutukset pitkällä aikavälillä heikentävät kalkkikalliot luontotyypin suojelua Laivonsaaren Natura-alueella.
- Vanuvuoren Natura-kohteen ympäristöön on varattu uusi asuinalue, joka ympäröi Natura-alueen. Mutta Natura-kohteen ja taajama-toimintojen alueen väliin jää metsätalousvaltainen alue, joka toimii suojavyöhykkeenä ja vaimentaa asutuksen haittavaikutuksia suojeluille luonnonarvoille.

Vaikutukset luonnonvaroihin

Maakuntakaavassa on osoitettu 16 turvetuotantoon soveltuvaa aluetta. Näiden alueiden kokonaispinta-ala on 1600 ha.

Kaavassa on osoitettu kaikkiaan 19 seudullisesti merkittävää kalliokiviainesten ottopaikkaa ja 14 maa-aineksenottoaluetta. Kallio-ottoaluevarauksien kokonaispinta-ala on vajaat 650 ha. Kaava turvaa maa-ainesten ottotoiminnan jatkumisen, mutta tulevaisuudessa laatu sora joudutaan korvamaan kalliokiviaineksen käytöllä. Lisäksi mahdollisesti joudutaan tarkistamaan seutukaavan MY-aluerajauksia.

7.3.8 Vaikutukset yhdyskunta- ja energiatalouteen

Maakuntakaavan toteutumisesta aiheutuu merkittäviä yhdyskuntataloudellisia vaikutuksia. Uusien asuntojen, toimitilojen ja liikenne- ja yhdyskuntateknisten verkkojen sekä puistojen, kenttien ym. rakentamisesta ja käytöstä aiheutuu merkittäviä kustannuksia. Toisaalta uudet rakenteet lisäävät alueen kansallisvarallisuutta.

Suurin osa uusista rakenteista ja liikenteestä aiheutuvista kustannuksista kohdistuu seudun asukkaille. Kunnille aiheutuvat kustannukset voivat olla merkittävät yksittäisen kunnan kannalta, vaikkeivät muodostakaan merkittävää osaa kokonaiskustannuksista. Joidenkin uusien alueiden käyttöönottoon liittyy merkittäviä kynnyskustannuksia. Suunnittelemalla harkitusti kaavan toteuttamisjärjestys voidaan vaikuttaa oleellisesti aiheutuviin suhteellisiin kustannuksiin.

Maakuntakaavan toteutumisesta aiheutuu merkittäviä vaikutuksia ekologiseen taseeseen. Uusien rakennusten, verkostojen ja muiden rakenteiden rakentamisesta ja käytöstä aiheutuu energiankulutusta, raaka-aineiden kulutusta, kasvihuonekaasupäästöjä ja muita ihmiselle ja luonnolle haitallisia päästöjä. Osa aiheutuvista vaikutuksista riippuu oleellisesti yksityiskohtaisemmasta suunnittelusta.

7.3.9 Maakuntakaavan keskeiset vaikutukset ja kaavan toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuvien haitallisten ympäristövaikutusten ehkäisy

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa 2020 (v.2002) on esitetty kolme aluerakennevaihtoehtoa, joista Kuopio-keskeinen vaihtoehto valittiin Kuopion seudun maakuntakaavan väestölliseksi lähtökohdaksi. Valitussa vaihtoehdossa Kuopion seudun osuus on 134 200 maakunnan v. 2020 koko väestöstä (250 000), mikä on 7000-11000 asukasta enemmän kuin muissa vaihtoehdoissa. Pohjois-Savon liiton käsityksen Kuopion seudun kasvu turvaa parhaiten koko maakunnan kehitystä (luvut 3.1, 3.4.3, 7.3.2) Tämän vuoksi Kuopion seudun maakuntakaavan laadinta on painottunut tavoitteellisen asukas- (140 000 v. 2030) ja työpaikkamäärän (13 000 uutta työpaikkaa) sijoittamisen mahdollistavien maankäyttöratkaisujen suunnitteluun ja niiden toteuttamisen vaikutusten arviointiin.

Maakuntakaavan vaikutuksiltaan keskeisimpiä suunnitteluratkaisuja ovat taajamatoimintojen uudet laajenemisalueet sekä VT17 Vaajasalon linjauksen osoittaminen. Näiden maakuntakaavasta riippuvien aluevarausten lisäksi kaavassa on osoitettu alueita, joilla on merkittäviä vaikutuksia, mutta jotka ovat jo toteutuneet tai voivat toteutua maakuntakaavasta riippumatta. Näitä alueita ovat VT5 ja lentokentän alue meluongelmineen, Kemphos Oy:n Siilinjärven kaivoksen laajennusalueet, seutukunnan YVA-hankealueet sekä niiden laitosten ympäristöt, joita koskee ns. Seveso II -direktiivi (kts. 4.9 teollisuusalueet). Nämä alueet ja hankkeet on esitetty sivun 165 kuvassa.

Taajamatoimintojen laajenemisalueen suunnittelussa on lähtökohtana haitallisten ympäristövaikutusten ehkäisemiseksi ollut alueiden sijoittaminen huomioon ottaen suojelu- ja virkistysalueet sekä em. melualueet (kartta s. 33). Rakennemallien vaikutusten arvioinnin perusteella valittiin yhdyskuntataloudellisesti ja ympäristöllisesti mielekkäin, ns. yhdistelmärakennemalli, jonka vaikutustarkastelulla valittiin ympäristöllisesti ja yhdyskuntataloudellisesti mitoitukseltaan ja sijainniltaan mielekkäin maakuntakaavallinen ratkaisu (yhdistelmärakennemallin vaikutusten tiivistelmä liite 2). Työ tehtiin vuorovaikutteisesti samanaikaisesti suunnitellun Kuopion seudun liikennejärjestelmän kanssa.

Taajamatoimintojen suunnittelu toteutetaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa, jossa on mahdollisuus edelleen ehkäistä haitallisten ympäristövaikutusten muodostumista. Maakuntakaavan vaikutusselvityksessä tehtiin kuitenkin Natura-tarvearvio. Luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamia arviointi Natura-alueelle kohdistuvista vaikutuksista todettiin Laivon eteläosan mahdollisessa rakentamisessa. Maakuntakaavassa näiden vaikutusten selvittämiseen ja huomioonottamiseen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa pyritään suunnittelumääräyksellä.

Valtatien 17 Vaajasalon linjauksesta on valmistunut YVA-lain mukainen vaikutusten arviointi. Arvioinnin perusteella Pohjois-Savon liitto katsoo hankkeen osoittamisen maakuntakaavassa mahdolliseksi. Viitostievyöhykkeen liikennemäärät kasvavat maakuntakaavasta riippumatta, joskin VT17 Vaajasalon linjauksen toteuttaminen vähentää luonnollisesti Kallansiltojen liikennemääriä itään suuntautuvan liikennesuoritteen verran. Valtatien 5 parantaminen välillä Päiväranta-Vuorela ja Siilinjärvi-Pöljä toteutuvat maakuntakaavan mittakaavassa nykyisillä paikoillaan ja toteutetaan maakuntakaavasta riippumatta.

Uudet taajamatoimintojen alueet ovat viitostien meluvyöhykkeen ulkopuolella Ranta-Toivalan mahdollisia asuntoalueita lukuun ottamatta. Näiden mahdollisessa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon sekä VT5:n että lentokentän melualueet.

Muut seudulla sijaitsevat YVA-hankkeet toteutetaan omien erityislakiensa, pääosin ympäristönsuojelulain perusteella. Airakselan kierrätyslaitos ja Saaristokatu ovat jo saaneet ympäristöluvan. Viitostievyöhykkeen ulkopuolisilla maaseutualueilla on maakuntakaavan aluevarauksia, joiden toteutumisella voi olla haitallisia ympäristövaikutuksia. Näistä merkittävimmät ovat maa-ainesten ja turpeen ottoalueet. Maakuntakaavassa kohteet on valittu siten, että haitalliset ympäristövaikutukset olisivat mahdollisimman vähäisiä. Maa-ainesten ottaminen on mahdollista myös muualla kuin maakuntakaavassa tähän tarkoitukseen osoitetuilla alueilla ellei alueella ole kaavallisia tai muita esteitä. Koska maakuntakaavassa alueet on valittu ympäristöllisin perustein, voidaan katsoa, että ottamistoiminnan toteutuminen maakuntakaavavarauksella ehkäisee toiminnan kielteisiä ympäristövaikutuksia.

Suurin osa aluevarauksista toteutuu muun kuin maankäyttö- ja rakennuslain pohjalta ja maankäyttö- ja rakennuslainkin perusteella yleensä yksityiskohtaisemman kaavoituksen kautta.

Maakuntakaavan toteuttamisen ympäristövaikutuksia tarkasteltaessa korostuu yksityiskohtaisempiin kaavoihin verrattuna maakuntakaavan toteutuminen välillisesti muiden viranomaisten päätösten kautta. Maakuntakaavan tavoitteet toteutuvat luonnollisesti parhaiten maankäyttö- ja rakennuslain säätelemissä toiminnoissa, joita maakuntakaava nimenomaan ohjaa.

Muiden lakien säätelemissä toimenpiteissä maakuntakaavan tavoitteet välittyvät toimenpiteiksi viranomaisille asetetun edistämisvelvoitteen myötä: Aluevarausten huomioonottaminen viranomaisten päätöksenteossa johtaa ympäristön ja aluerakenteen kehityksen kannalta vaikutuksiltaan myönteiseen alueiden käyttöön. Aluevarausten haitallisten vaikutusten ehkäisy riippuu siis viranomaisten tavasta ottaa maakuntakaava huomioon ja edistää sen toteuttamista sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta. Maakuntakaavan toteutumista on tarkasteltu luvussa 6.

Taulukko 7.3.9.1 Keskeisimpien maakuntakaavan aluevarausten toteuttaminen

Aluevaraus	Keskeisin säädös	Viranomainen	Lupa/menettely
Taajamatoimintojen alueet (A)	maank.- ja rak.laki	kunta	kaavoitus
Teollisuustoimintojen alueet (T)	ympäristönsuojelulaki	kunta/ymp.keskus/ ymp.lupavirasto	ympäristölupa
Virkistysalueet (VL,VR)	mkrl/maastol.l./ulkoilul.	kunta/ymp.keskus	kaav./ulk.reittis./toimitus
Harju- ja kallioalueet (MY,ah,EO,EO2)	maa-aineslaki	kunta	mal-lupa,ottamissuunnitelma
Turvetuotantoalueet (EO1)	ympäristönsuojelul.	ymp.lupavirasto	ympäristölupa
Luonnonsuojelualueet (SL)	luonnonsuojelulaki	ymp.keskus	rauhoitus
Suojelualueet (S)	vesilaki	ymp.lupavirasto	vesilain mukainen lupa
Hyvät pellot (MT)	maank.- ja rak.laki	kunta	rakennuslupa
Metsätalousalueet (MU)	metsälaki	metsäkeskus	m.t.suunn./metsänk.ilm.
Matkailualueet (RM)	maank.- ja rak.laki	kunta	kaavoitus
Jätteenkäsittelyalueet (ET)	ympäristönsuojelul.	ymp.keskus/ymp.lv.	ympäristölupa
Satamat/laiturit (LV)	vesilaki	ymp.lupavirasto	vesilain mukainen lupa
Uiton toimintapaikat (LU)	"	"	"
Vedenottamo (V)	"	"	"
Viemärin purkupaikka (J)	ympäristönsuojelul.	ymp.keskus/ymp.lv.	ympäristölupa
Pohjavesialue (pv)	"	ymp.keskus	suoja-alue
Maisema-alue (ma)	maank.r.laki/metsälaki	kunta/metsäk.	rak.lupa/kaav./metsänk.il.
kultt.arv. alue (ma)	maank.- ja rak.laki	kunta	rak.lupa/kaavoitus
Väylät ja –reitit	vesilaki	merenkl./ymp.lv/kunta	vesilain mukainen lupa
Ulkoilureitit	maastol.l./ulkoilul.	kunta/ymp.keskus	ulk.reittisuun./toimitus
Tiet	maantielaki	tiehallinto	tiesuunnitelmat
Voimansiirtolinjat	sähköm.l./lunastusl.	KTM/maanm.l.	toimitus
Muinaismuisto (SM)	muinaismuistolaki	Museovirasto	rauhoitus
Rakennussuojelukohde (SR)	mrkl ./rak.suojelulaki	kunta/ymp.keskus	kaavoitus/suojelupäätös

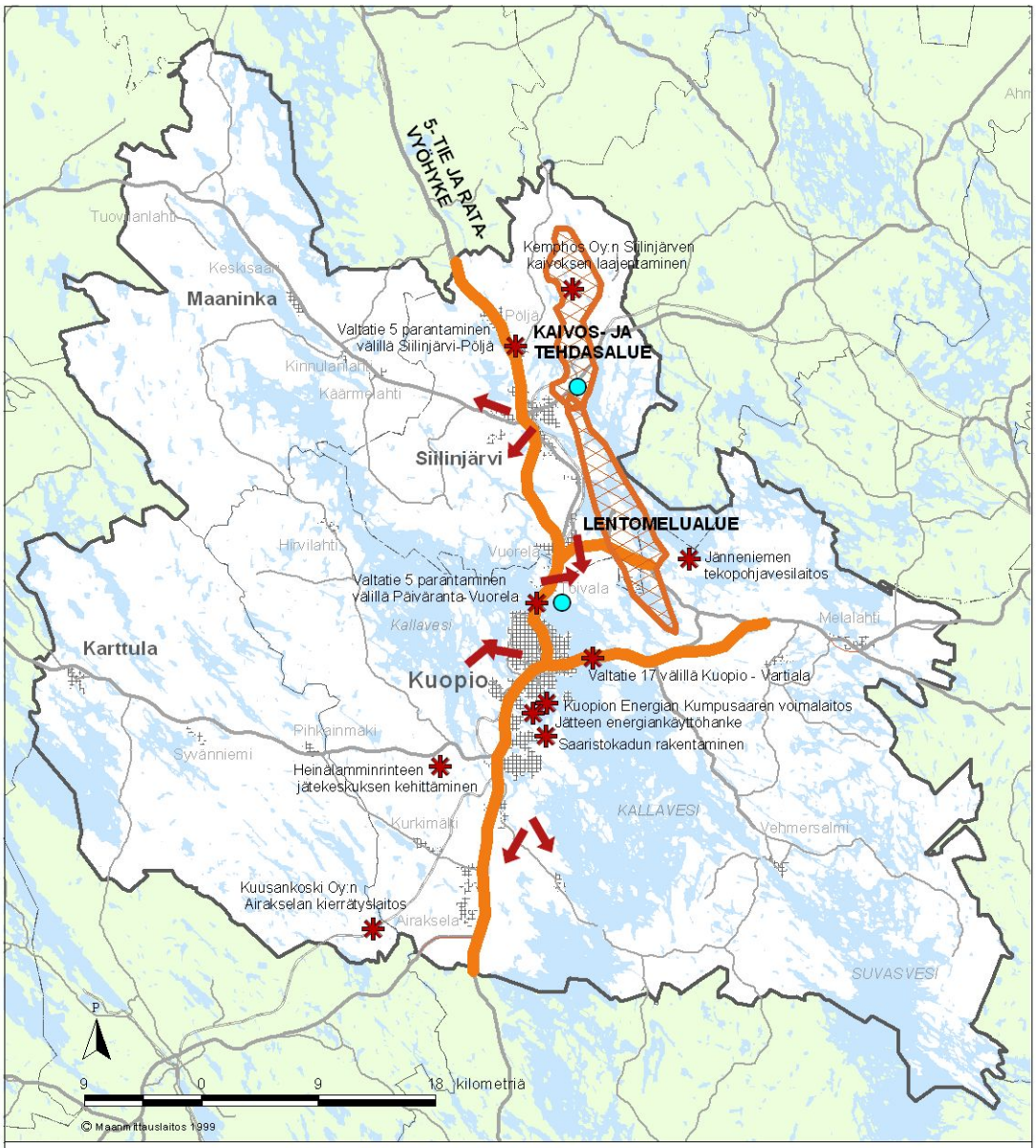

Ympäristövaikutuksiltaan merkittäviä alueita ja rakentamis- ja suunnitteluhankkeita

Melu- ja / tai muita vaikutuksia

YVA - hanke

Taajamatoimintojen laajenemissuunta

Laitos, jota koskee Seveso II -direktiivi

Pohjois-Savon liitto 2005

8 Suunnittelun vaiheet ja osallistuminen

Kuopion seudun maakuntakaavan hallinnollinen käsittely:

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma hyväksyttiin maakuntahallituksessa 28.1.2001
Luonnosvaiheen lakisääteinen viranomaisneuvottelu 14.12.2001
Lähtökohdat ja tavoitteet raportti hyväksyttiin maakuntahallituksessa 14.12.2003
Rakennevaihtoehdot ja niiden vaikutukset maakuntahallituksessa 15.12.2003
Rakenneluonnos tiedoksi maakuntahallitukselle 24.5.2004 ja maakuntavaltuustolle 14.6.2004
Kaavaluonnos hyväksyttiin maakuntahallituksessa 1.4.2005 ja se oli nähtävillä 10.4. - 10.5.2005
Kaavaluonnoksesta annetut lausunnot ja mielipiteet annettiin tiedoksi seutuhallitukselle 5.10.2005 ja maakuntahallitukselle 28.11.2005

Alustava kaavaehdotus valmistui 9.1.2006. Kuopion seudun maakuntakaavatyöryhmän 16.1.2006 ja seutuhallituksen 17.1.2006 hyväksymisen jälkeen maakuntahallitus päätti 23.1.2006 asettaa kaavaehdotuksen nähtäville 13.2. - 20.3.2006.

Muistutuksiin ja lausuntoihin laaditut vastineet on käsitelty lakisääteisessä viranomaisneuvottelussa 27.4.2006. Palaute ja vastineet annettiin tiedoksi Kuopion seudun seutuhallitukselle 6.5.2006 ja maakuntahallitukselle 22.5.2006.

Kuopion seudun maakuntakaava hyväksyttiin laadittujen vastineiden mukaisesti korjattuna Kuopion seudun seutuhallituksessa 13.6.2006 ja Pohjois-Savon maakuntahallituksessa 19.6.2006. Pohjois-Savon maakuntavaltuusto hyväksyi maakuntakaavan ja kumosi maakuntakaava-alueen seutukaavat 23.8.2006. Ympäristöministeriö vahvisti maakuntakaavan 3.7.2008.

Kuopion seudun maakuntakaavan tavoiteaikataulu:

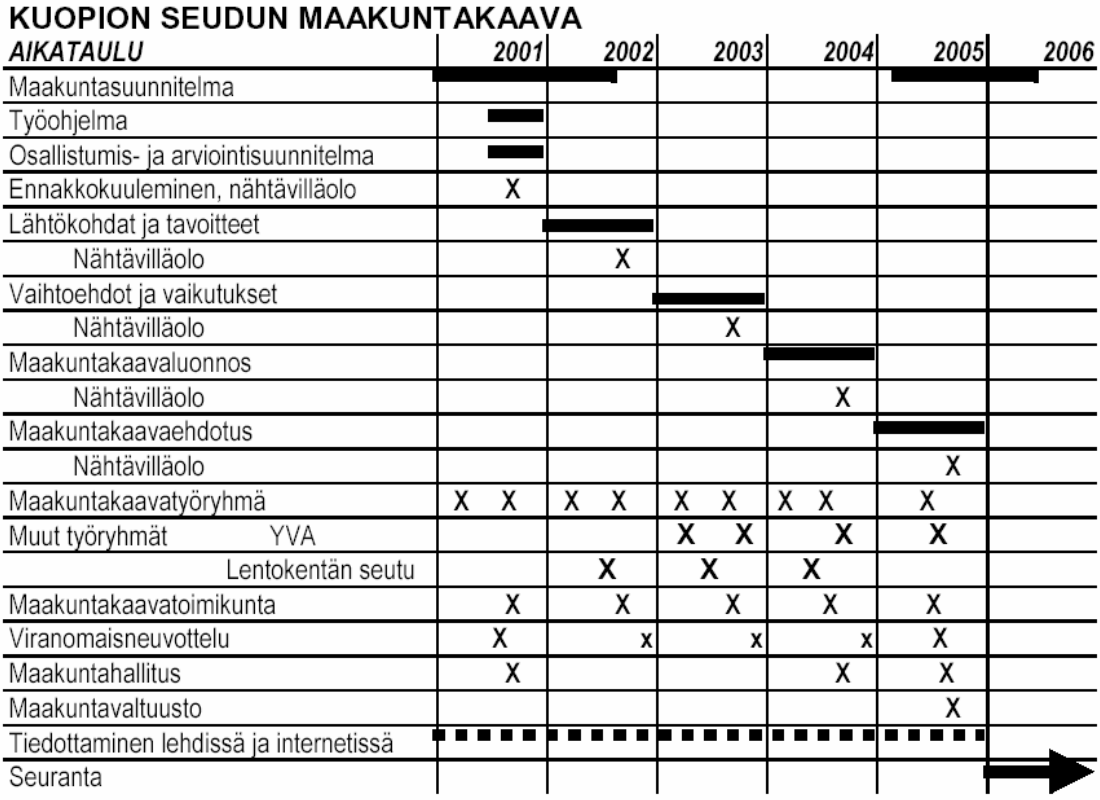

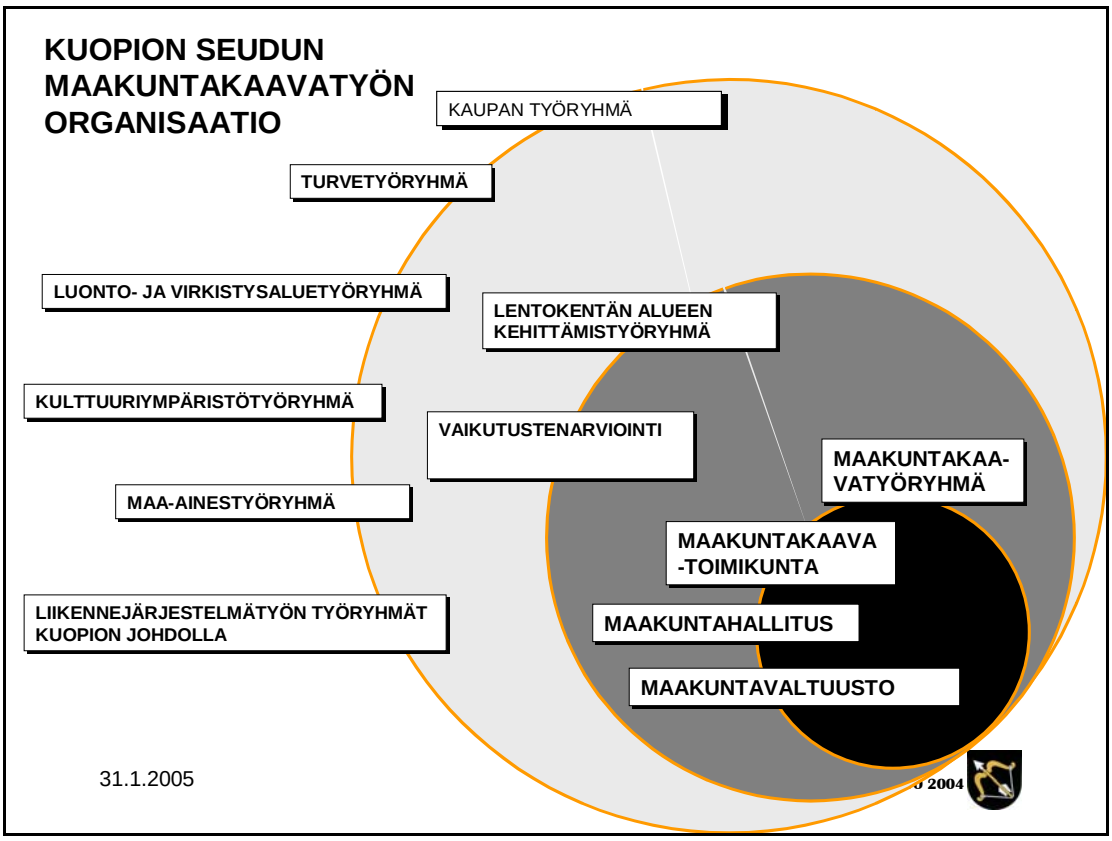

Työryhmät

Maakuntakaavatyötä varten on perustettu seuraavat työryhmät, ensin seutukaavatyöryhmän ja -toimikunnan nimellä v. 1999, 22.10.2001 maakuntahallituksen päätöksellä uuden maankäyttö- ja rakennuslain johdosta maakuntakaavatyöryhmänä ja -toimikuntana. Muut työryhmät on perustettu selvitystarpeen mukaan täydentämään suunnittelutyötä. Liikennejärjestelmätyötä johti Kuopion kaupunki, mutta se oli samanaikaistettu maakuntakaavaprosessin kanssa.

Kokoontumiset	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Maakuntavaltuusto						
Maakuntahallitus	1	1	1	1	1	1
Maakuntakaavatyöryhmä	5	6	7	7	6	3
Maakuntakaavatoimikunta	1	3	3	3	2	1
Vaikutustenarviointityöryhmä			3	4	3	1
Lentokentän alueen kehittämistyöryhmä		2	1	1		
Turvetyöryhmä		2	2	2		
Luonto- ja virkistystyöryhmä	2		2	3	1	
Kulttuuriympäristö		3	2		1	1
Maa-aines	2	1	3	1		

Maakuntakaavatoimikuntana toimi Kuopion seudun neuvottelukunta vuoden 2005 kevääseen saakka, jonka jälkeen seutuyhteistyön syvenemisen johdosta Kuopion seudulla aloitti seutuhallitus.

Pohjois-Savon liitto päätti 26.9.2005, että seutuhallitus toimii Kuopion seudun maakuntakaavan MRL:n 27 §:n tarkoittamana toimielimenä.

Kunta/Viranomainen	Maakuntakaavatoimikunta 2001-6/2005	Maakuntakaavatoimikunta 5.10.2005 alk.
Kuopio	Toivo Yläjärvi Seppo Saarikoski Irja Sokka Jussi Kauhanen Marja Kivinen Petteri Paronen Jukka Pulkkinen Riitta Koskinen	Irja Sokka, vpj Seppo Saarikoski Sari Raassina Leila Savolainen Tapio Lankia Eeva Heinonen Markku Söderström
Siilinjärvi	Tuula Väätäinen Pekka Väänänen Hannu Palsola Kari Lehtoranta Jouni Mutanen Seppo Piirainen	Pekka Tuhkanen, pj Lauri Katainen Aila Nurmi Raija Suhonen
Vehmersalmi	Väinö Ruuskanen Tapio Lankia Pertti Kettunen	yhdistyi Kuopioon 1.1.2005 alkaen
Karttula	Elsa Holopainen Viljo Karhunen Juho Ainasoja	Veijo Karkkonen Elsa Töyrylä
Maaninka	Marjatta Parviainen Kimmo Valta Esko Kalevi Juntunen	Marjatta Parviainen Matti Solehmainen

Osmo Sihvonen ja Sirpa Lätti-Hyvönen toimivat asiantuntijoina. Silja Sutinen, aluekeskuskoordinaattori on sihteerinä.

Maakuntakaavatyöryhmä
Työryhmä on kokoontunut 34 kertaa
Paula Qvick Pohjois-Savon liitto, puheenjohtaja
Juha Romppanen Kuopio
Otto Siippainen Siilinjärvi
Antti Kankkunen Vehmersalmi
Jaakko Väisänen Maaninka
Jukka Rissanen Karttula
Erkki Remes Pohjois-Savon Ympäristökeskus
Kalervo Kalliokoski Järvi-Suomen merenkulku-piiri
Esko Tolvanen Savo-Karjalan tiepiiri
Jouko Aroalho Kuopion Museo
Jouko Kohvakka Pohjois-Savon liitto
Martti Salminen Pohjois-Savon liitto (- 7.2005)
Marko Tanttu Pohjois-Savon liitto
Seppo Laitila Pohjois-Savon liitto, sihteeri

Vaikutustenarviointityöryhmä
Työryhmä on kokoontunut 11 kertaa.
Kuopion yliopisto, ympäristötieteiden laitos, professori Juhani Ruuskanen, puheenjohtaja
Pohjois-Savon ympäristökeskus: ympäristönsuojelupäällikkö Kaisu Mikkonen ja yli-insinööri Erkki Remes
Savo-Karjalan tiepiiri, ympäristövastaava Airi Muhonen
Itä-Suomen lääninhallitus, sosiaali- ja terveysosasto, lääninterveystarkastaja Eeva-Liisa Launonen
Kuopion yliopisto, sosiaalityön- ja sosiaalipedagogiikan laitos, professori Juha Hämäläinen

Kuopion Museo, johtaja Jouko Aroalho
Kuopion Kauppakamari, toimialajohtaja Tapio Kankaanpää
Savon Yrittäjät ry, kauppias Matti Ensio Kokko / arkkitehti Riitta Korhonen
MTK Pohjois- Savo, maanviljelijä Keijo Voutilainen
Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri, Pekka Tenhunen
Pohjois-Savon liitto, Seppo Laitila, sihteeri

Suojelu- ja virkistysaluetyöryhmä

Työryhmä on kokoontunut 8 kertaa.
Laitila Seppo, maakuntasuunnittelija, Pohjois-Savon liitto, pj.
Hublin Patrick, alueidenkäyttöpäällikkö, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Ihantola Risto, Kuopion luonnonystäväin yhdistys
Perätie Timo, ympäristönsuojelun suunnittelija, Kuopion kaupunki
Saarelainen Arja, ympäristöpäällikkö, Siilinjärven kunta
Tuomainen Jorma, ylitarkastaja, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Kaunisto Jaana, tp. suunnittelija, Pohjois-Savon liitto, siht. v. 2003

Turvetyöryhmä

Työryhmä on kokoontunut 6 kertaa.
Laitila Seppo, maakuntasuunnittelija, Pohjois-Savon liitto, pj.
Luukkanen Ari, geologi, GTK
Nyyssönen Heikki, yksikön päällikkö, VAPO
Tukiainen Ossi, ylitarkastaja, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Virtanen Kimmo, erikoistutkija, GTK
Voutilainen Matti, käyttöpäällikkö, Kuopion Energia
Kaunisto Jaana, tp. suunnittelija, Pohjois-Savon liitto, siht. v. 2003

Maa-ainestyöryhmä

Työryhmä on kokoontunut 7 kertaa.
Martti Salminen, Pohjois-Savon liitto, pj
Hannu Karpinen, Tiehallinto
Jukka Työppönen, Tieliikelaitos
Patrick Hublin, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Timo Perätie, Kuopion kaupunki
Jukka Rissanen, Karttulan kunta
Antti Kankkunen, Vehmersalmen kunta
Jaakko Väisänen, Maaningan kunta
Oiva Ollikainen, Siilinjärven kunta
Jari Hyvärinen, GTK
Jouni Pihlaja, GTK
Jouko Kohvakka, Pohjois-Savon liitto, siht.

Sorsasalo-Vuorela-Jännevirta -työryhmä

Työryhmä on kokoontunut 4 kertaa.
Paula Qvick, Pohjois-Savon liitto, pj
Matti Muhonen, Karjalan lennosto
Heikki Jouppila, Ilmailulaitos
Patrick Hublin, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Esko Tolvanen, Savo-Karjalan tiepiiri
Otto Siippainen, Siilinjärven kunta
Matti Asikainen, Kuopion kaupunki
Jouko Kohvakka, Pohjois-Savon liitto, siht.

Hiljaiset alueet -työryhmä

Työryhmä on kokoontunut 2 kertaa.
Erkki Björk, Kuopion yliopisto, pj.
Anne Puska, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Erkki Remes, Pohjois-Savon ympäristökeskus

Jukka Rissanen, Karttulan kunta
Juha Romppanen, Kuopion kaupunki
Otto Siippainen, Siilinjärven kunta
Jaakko Väisänen, Maaningan kunta
Paula Qvick, Pohjois-Savon liitto
Jouko Kohvakka, Pohjois-Savon liitto
Marko Tanttu, Pohjois-Savon liitto, siht.

Kaupan työryhmä:
Työryhmä on kokoontunut 3 kertaa.
Paula Qvick, Pohjois-Savon liitto, puheenjohtaja
Patrick Hublin, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Pasi Kauppinen, Kuopion kaupunkikeskustan kehittämisyhdistys ry. (varalla Eero Konttinen)
Esa Kautonen, Palvelualojen keskusliitto (PAM) ry.
Airi Muhonen , Tiehallinto, Savo-Karjalan tiepiiri
Kari Niskanen, Lidl Suomi Ky
Juha Romppanen, Kuopion kaupunki
Jukka Ropponen, Suomen Spar Oyj
Pertti Rusanen, Kesko Oyj
Eero Saukkonen, Osuuskauppa PeeÄssä
Otto Siippainen, Siilinjärven kunta
Manu Vesalo, Osuuskauppa PeeÄssä
Asiantuntijajäsenet:
Kaisa Hakala, Pohjois-Savon TE-keskus (ennakointi)
Jari Jääskeläinen, Pohjois-Savon TE-keskus (työhallinnon kansallinen tuki)
Martti Salminen, Pohjois-Savon liitto, sihteeri, eläkkeelle 1.9.2005 alkaen, Marko Tanttu

Kaavatyöryhmien kautta suunnittelutyössä on ollut aktiivisesti mukana n. 100 ihmistä.
Pohjois-Savon liiton matkailuklusterin kanssa on pohdittu matkailuun liittyviä asioita.
Pohjois-Savon liiton asumistyöryhmä on osallistunut myös Kuopion seudun maakuntakaavatyöhön.

Vuorovaikutus

Maakuntakaavatyötä on esitelty useissa eri yhteyksissä sidosryhmille. Lausunnot pyydettiin sidosryhmiltä viidessä eri vaiheessa, vaihtoehto-, luonnos- ja ehdotusvaiheessa suunnitelmien sisältöä on esitelty kunnissa info-tilaisuuksissa ja perinteisesti liitossa iltatilaisuudessa. Luonnos- ja ehdotusvaiheessa suunnitelmat olivat nähtävillä lain edellyttämissä julkisilla ilmoitustauluilla sekä lisäksi kirjastoissa ja liiton kattavilla internet-sivuilla, jossa oli myös kaavakartta palautejärjestelmällä varustettuna. Kuopion seudun maakuntakaavasta on tiedotettu medialle joka vaiheessa, ja erityisesti lehdistössä on ollut laajoja artikkeleita.

Maakuntakaavan tekijät

Pohjois-Savon liitto laati Kuopion seudun maakuntakaavan, viimeisen seutukuntakohtaisista kaavoista. Selvitystyö aloitettiin jo 1990-luvun lopulla suunnittelupäällikkö Martti Salmisen johdolla (maa-aines- ja rakenneselvitykset) ja vuoden 2001 elokuusta alkaen suunnittelupäällikkö Paula Qvickin johdolla Martti Salmisen siirtyessä osa-aikaeläkkeelle ja maankäyttöpäälliköksi. Työhön ovat osallistuneet Pohjois-Savon liitossa seuraavat henkilöt:

Suunnittelupäällikkö Paula Qvick
- kulttuuriympäristöt, muinaismuistot, maisema-alueet ja rakennussuojelu
- kehittämisperiaatemerkinnät
- matkailualueet ja -keskukset yhdessä maakuntasuunnittelija Simo Kotiluodon kanssa
- taajamatoiminnot, kylä- ja kaupan verkosto yhdessä Marko Tantun kanssa
- elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaaminen
- valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- Euroopan Unionin toimintapolitiikat (esim. ESDP)
- pj:nä maakuntakaavatyöryhmässä, Sorsasalo-Rissala työryhmässä, kaupan työryhmässä, kulttuuriympäristötyöryhmässä, esittelijänä toimikunnassa eli seutuhallituksessa, liikennejärjestelmätyöryhmän johtoryhmässä

Maankäyttöpäällikkö Martti Salminen 30.8.2005 saakka
Maakuntasuunnittelija Marko Tanttu 1.6.2005 alkaen
- alue- ja yhdyskuntarakenne yhdessä suunnittelupäällikön kanssa
- taajamat ja kyläverkosto yhdessä suunnittelupäällikön kanssa
- palvelut
- teollisuus
- vesihuolto
- sihteerinä hiljaisten alueiden työryhmässä

Maakuntasuunnittelija Seppo Laitila
- rantojen käyttö ja loma-asutus
- ympäristövaikutukset ja vaikutusten arviointi
- ympäristönsuojelu
- maa- ja metsätalousvaltaiset alueet , MU
- luonnonsuojelu
- turvetuotanto
- jätehuolto, pilaantuneet maa-alueet
- sihteerinä maakuntakaavatyöryhmässä ja vaikutustenarviointityöryhmässä, puheenjohtajana turvetyöryhmässä ja suojelu- ja virkistysaluetyöryhmässä
- maakuntakaavan laadintaan liittyvien tehtävien yhteensovittaminen

Suunnitteluinsinööri Jouko Kohvakka
- liikenneväylät ja -yhteydet
- energiahuolto ja teknisen huollon järjestelyt
- maa- ja metsätalousvaltaiset alueet ,MT,MY
- pohjavesialueet
- vesi- ja maa-ainesvarat sekä kaivannaisteollisuus
- veneily ja vesiliikenne
- virkistysalueet
- maa-ainesselvityksen koordinointi, sihteerinä Sorsasalo-Rissala työryhmässä, liikennejärjestelmätyöryhmissä

Maakuntasuunnittelija Marko Tanttu 1.6.2006
- ulkoilureitit (yhdessä suunnitteluteknikko Risto Tuhkanen)
- numeerisen kartta-aineiston laatiminen

Maakuntasuunnittelija Marja Turunen
- internetsivut

Piirtäjä Marjatta Pennanen osa-aikaeläkkeellä, varalla Suvi Räisänen
- maakuntakaavan laatimisen avustaminen
- analogisen ja numeerisen kartta-aineiston laatiminen
- esittelymateriaalin ja tilastografiikan laatiminen

Kehittämisjohtaja Henrik Rissanen
- väestö- ja työpaikkaennusteiden synkronointi

Maakuntasuunnittelija Anneli Pehkonen
- maakuntasuunnitelmaa koskevat tekstit

Maakuntasuunnittelija Simo Kotiluoto
- aluekehitysohjelmia ja matkailua koskevat tekstit

Toimistosihteeri Irma Kajan
- maakuntakaavaluonnoksesta ja -ehdotuksesta saadun palautteen vastaanotto ja käsittely

Tutkimussihteeri Tuula Reinikainen
- tilastomateriaali

Tekstinkäsittelijä Marja Partanen
- tekstin käsittely (taitto)

Piirtäjä Irma Toivanen
- kansi ja osa kuvamateriaalista

Ilpo Lommi
- tiedotus

Maakuntakaavatoimikuntana toimineen aluekeskusohjelman neuvottelukunnan, v. 2005 alkaen seutuhallituksen sihteerinä on toiminut aluekeskusohjelman ohjelmapäällikkö Silja Sutinen, tiedottaja Annamaija Hakamaa ja seutusihteeri Anne Kinnunen ovat olleet aluekeskusohjelman puitteissa mukana maakuntakaavan laadinnassa.

Selostuksessa olevat valokuvat:
Kari Jämsen, Jouko Kohvakka, Paula Qvick, Martti Salminen, Otto Siippainen ja Irma Toivanen

9 Käytetyt tutkimukset ja muut lähteet

9.1 Maakuntakaavaa varten tehdyt tutkimukset

www.pohjois-savo.fi
Yhdistelmärakennemallin vaikutukset, Pohjois-Savon liitto
Rakennemallien palveluverkkoselvitys, Pohjois-Savon liitto A:37
Yhdistelmärakennemallin vaikutukset, Pohjois-Savon liitto
Palvelurakenne, A:27 Pohjois-Savon liitto 2003
Kuopion seudun maakuntakaava. Yhdistelmärakennemallin vaikutukset. VTT, SKOY. 2004
Maastokäynnit 2003, muistio
Kuopion seudun maa-ainesselvitys 2002
Kuopion seudun kulttuuriympäristö seudun vahvuudeksi, selvitys
Muinaisjäännösinventoinnit
Laitila Seppo 2003. Turvetuotanto maakuntakaavassa. Lähtökohdat ja suunnittelumenetelmä-ehdotus. Muistio 18.3.2003. Pohjois-Savon liitto
Martin Jaana 2003. Turvetuotanto maakuntakaavassa. Turvesoiden alustava valinta. Selvitys 16.9.2003. Pohjois-Savon liitto
Raimo Pakarisen luontotieto 2002. Kuopion seudun maakuntakaava: Luonnonsuojelu- ja virkistysalueselvitys 2001. Pohjois-Savon liitto
Knuutinen Jorma, Tossavainen Ari 2003. Kuopion seudun maakuntakaava: luonnonsuojelu- ja virkistysalueselvityksen täydennys 2003. Taajamatoimintojen vaihtoehtoisten laajenemisalueiden luontoselvitys. Pohjois-Savon liitto
Vihervaara Petteri 2006. Valtatien 17 Kuopio-Vartiala -osuuden liito-oravakartoitus. Pohjois-Savon liitto, Savo-Karjalan tiepiiri

9.2 Muut käytetyt tiedot

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030
Kuopion lentoaseman lentomelualueet perustilanteessa ja vuonna 2010, Ilmailulaitos 1999
Kallaveden alueen venereitit ja rantautumispaikat , Pohjois-Savon ympäristökeskus 1996
Rautalammin reitin vene- ja retkisatamasuunnitelma, Pohjois-Savon ympäristökeskus 1992
Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma/Esiselvitys…
Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma/Liikennestrategia
Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma/Yhdistettyjen juna-autokuljetusten markkina- ja toteutettavuusselvitys, 2002
Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma
Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma/Tavaraliikenneselvitys, 2004
Kemphos Oy: Siilinjärven kaivos- ja tehdasalueen kaavaselvitys, 2005
Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2020
Pohjois-Savon liikennejärjestelmä
Pohjois-Savon matkailustrategia
Kuopion seudun alueellinen vesihuollon kehittämissuunnitelma, Karttula, Kuopio, Maaninka, Siilinjärvi, Vehmersalmi/Jaakko Pöyry Infra 2003
Kuopion ja Vehmersalmen vesihuollon kehittämissuunnitelma/Kuopion kaupunki, Vehmersalmen kunta 2004
Sisä-Savon vesihuollonkehittämissuunnitelma, Vesannon, Karttulan ym. kunnat/Suunnittelukeskus Oy 2001
GTK:n tutkimusraporttii (n:o 117) Suomen turvevaroista vuodelta 1993 (Eino Lappalainen ja Pekka Hänninen)
GTK:n tutkimusraportti (n:o 156) Suomen turvevaroista vuonna 2000 (Kimmo Virtanen, Pekka Hänninen, Riitta-Liisa Kallinen, Sirkka Vartiainen, Teuvo Herranen ja Ritva Jokisaari 2003)
Hyttinen Mirja, Perätie Timo 2001. Arvokkaita luontokohteita Kuopiossa. Kuopion kaupunki
Hyttinen Mirja. Neulaniemen kasvillisuusselvitys 2004, 2005. Kuopion kaupunki

Rönkä Helena 2001. Toivalan luonto- ja maisemaselvitys. Siilinjärven kunta
Rönkä Helena 2002. Toivalan luonto- ja maisemaselvitys. Osa II. Jatkotutkimukset. Siilinjärven kunta
Rönkä Helena 2002. Toivalan liito-oravakartoitus. Siilinjärven kunta
Turvetuotannon ympäristönsuojeluohje 19.9.2003
Jukka Leino 1985. Kuopiossa tutkitut suot ja niiden turvevarat. Geologian tutkimuskeskus, Maaperäosasto, raportti 13.4/85/169
Jukka Leino 1981. Karttulassa tutkittujen soiden turvevarat ja niiden käyttökelpoisuus. Geologinen tutkimuskeskus, Maaperäosasto, raportti 13.4/81/61
Ari Luukkanen1987. Siilinjärvellä tutkitut suot ja niiden turvevarat sekä turpeiden soveltuvuus jätevesiliitteen käsittelyyn ja polttoturvetuotantoon. Geologian tutkimuskeskus, Maaperäosasto, turveraportti 197
Turvetuotannon edistäminen maakuntakaavoituksessa (KK 305/2002 vp)
Sisä-Savon ulkoilureitistön yleissuunnitelma, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Ylä-Savon ulkoilureitistön täydennyssuunnitelma, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Koillis-Savon yhtenäinen vaellusreitistö, Nilsiän kunta
Koillis-Savon ulkoilureittisuunnitelma, Pohjois-Savon ympäristökeskus
Maiseman muisti. Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäännökset. Museovirasto 2001
Pohjois-Savon ympäristökeskus: Pohjois-Savon perinnemaisemat. Heli Ilaskari. Kuopio 2000.
Pohjois-Savon vanhat vesirakenteet. Tuulikki Miettinen, Erkki Kaijalainen, Maisa Siirala. Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri. Helsinki 1994.
Pohjoissavolainen kylämaisema. Valtakunnallinen maisema-alueinventointi vuosina 1987-89
Pohjois-Savon seutukaavaliitto. Kuopio 1990
Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Helsinki 1993
Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-aluetyöryhmän mietintö I-II. Mietintö 66/1992. Helsinki 1993
Seutukaavat ja seutukaavamateriaali
Kuntakaavat ja niihin liittyvä materiaali
Valtakunnalliset suojeluohjelmat
Natura 2000-verkosto -materiaali
Luonnon ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet, Suomen ympäristökeskus 2001
Itä-Suomen rakennuskiviprojekti, Finnvera Oyj, 2000
Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma/esiselvitys, liikennestrategia
Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma
Valtatie 5 Päiväranta-Vuorela, yleissuunnitelma 2004
Valtatie 5 Siilinjärvi-Pöljä ,yleissuunnitelman tarkistus, valmis v.2005
Valtatie 17 Kuopio-Vartiala, yleissuunnitelma 2002
Valtatie 17 Vartiala-Riistavesi, yleissuunnitelma
Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Savossa, Suomen ympäristökeskus, julkaisu 214/2001
Kuopion seutukunnan maa-ainesselvitysraportti, PSL, alueen kunnat, GTK, 2002
Kallioalueet/ maastokäynnit 2003/ muistio, Pohjois-Savon liitto 2003
Pohjois-Savon ympäristökeskuksen pilaantuneita maita koskeva rekisteri. Kuopion keskeisen alueen osayleiskaava. 2000
Pohjois-Savon alueellisen jätesuunnitelman tarkistus. Pohjois-Savon ympäristökeskus, 2003

Ympäristövaikutusten arviointiselostukset:

Riikinnevan jätelaitoksen ympäristövaikutusten arviointi. Arviointiselostus. Varkauden seudun jätehuolto, Tieliikelaitos, Stora Enso Oyj, Suomen IP-Tekniikka Oy 2003
Peltomäen pilaantuneiden maiden käsittelykeskuksen ympäristövaikutusten arviointiselostus. Tieliikelaitos, SCC Viatek 2003
Valtatie 5 parantaminen välillä Päiväranta-Vuorela. Ympäristövaikutusten arviointiselostus
Tiehallinto, Savo-Karjalan tiepiiri 2001
Kumpusaaren voimalaitoksen ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kuopion Energia, Energia-Ekono 1996
Savon Voima Oy:n erityiskaatopaikka (ei enää vireillä)

Valtatie 17 välillä Kuopio-Vartiala. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Tielaitos,
Savo-Karjalan tiepiiri 1998
Jänneniemen tekopohjavesilaitos. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kuopion Vesi 2001.
Valtatie 5 parantaminen välillä Siilinjärvi - Pöljä. Ympäristövaikutusten arviointiselostus.
Tiehallinto, Savo-Karjalan tiepiiri 2004
Saaristokatu. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kuopion kaupunki 2003.
Siilinjärven kaivoksen toiminnan jatkaminen vuoden 2010 jälkeen, uusien alueiden käyttöönotto. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kemphos Oy 2004
Airakselan kierrätyslaitos. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kuusakoski Oy,
Paavo Ristola Oy 2004
Jätteen energiakäyttöhankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kuopion Energia,
Paavo Ristola Oy 2004
Heinälamminrinteen jätekeskus. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Jätekukko Oy,
Maa ja Vesi Oy 2005

10 Liitteet

0 Kuopion kaupungin kaavoitusosaston kommentti uusien taajamatoimintojen käyttöönoton tarpeesta ja vaiheistuksesta
1 Kuopion seudun maakuntakaava-alueen muinaisjäännökset
2 Yhdistelmärakennemallin vaikutukset, tiivistelmä
3 Kuopion keskustan kulttuuriympäristö ma 11.1000
4 Kuopion seudun maakuntakaavan aluevaraukset pinta-aloineen